ក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់
COMMISSION DES MŒURS & COUTUMES

ព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា

KAMBUJASURIYÂ

កម្ពុជសុរិយា

សៀវភៅទស្សនាវដ្ដីចេញរាល់ខែ ពីព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ឆ្នាំគំរប់ ១១

ខ្សែ ១០, ១១, ១២, រួមគ្នា

កុង្សីយសេនាបតីបានអនុញ្ញាតហើយ
សម្ដេចសង្ឃនាយកទាំងពីរគណៈយល់ព្រម

ភ្នំពេញ
ការផ្សាយរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ
ព.ស. ២៤៨២
គ.ស. ១៩៣៩

បញ្ជីរឿង

ទំព័រ

១ — កិត្តិគុណនិងការងារជាថ្មីនៃរបស់លោកគ្រូព្រះសពព្រះឧត្តមមុនី (អ៊ុម-ស៊ូរ)... ៣

២ — ជំណាំងផ្សេងៗ ៩

៣ — ទឹកទន្លេសាប របស់ជីគឹម-ហាក់ លេខានុការក្រសួងប្រៃសនីយ៍ តែងនិងរៀបរៀង ១៥

៤ — វេយ្យាករណ៍ សំស្ក្រឹត របស់លោកគ្រូព្រះវិសុទ្ធិវង្ស (ត) ៤៣

៥ — ធម្មទេសនា របស់ព្រះវិនយធម្ម (អ៊ុច) ៩៥

៦ — ហិតោបទេស ភាគទី ១ (ត) ១០៧

៧ — រឿងព្រេងខ្មែរ: បុរស កាស ៣១ .... ១១៧

៨ — លទ្ធិទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ: សែនខ្មោចមេបាចាស់ទុំ ១២៣

រូបក្នុងរឿង

នេះរូបលោកគ្រូព្រះសពព្រះឧត្តមមុនី (អ៊ុម-ស៊ូរ) ១

TABLE DES MATIERES

Pages

1. L'œuvre du Vénérable Préas Uttamamuni (OUM-SOU)....... 3

2. Informations diverses................................ 9

3. L'eau du Tonlésap par Kim-Hak (suite et fin)........... 15

4. Grammaire sanscrite par le Vénérable Visuddhivong (suite). 43

5. Dhammadésanâ par le Vénérable Ouch.................. 95

6. Hitopadésa 1e partie (suite)............................ 107

7. Contes populaires Cambodgiens inédits

   L'homme aux 30 sapèques................................ 117

8. Mœurs et coutumes Cambodgiennes:

   Offrandes faites aux ancêtres à la suite des maladies causées par la discorde entre parents.................... 123

HORS TEXTE:

Portrait du Vénérable Préas Uttamamuni (OUM-SOU)..... 1

ព្រះឧត្តមមុនី អ៊ុម-ស៊ូរ ១៨៨០-១៩៣៩

កិត្តិគុណនិងការងារជាប្ញីដៃរបស់
លោកគ្រូព្រះឧត្តមមុនី
អ៊ុម – ស៊ួរ

លោកគ្រូព្រះសពព្រះឧត្តមមុនី (អ៊ុម-ស៊ួរ) ជាអ្នកប្រាជ្ញធំមួយនៅក្នុងស្រុកខ្មែរ ប៉ែកខាងព្រះអភិធម្ម មានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្បីឮទៅក្នុងស្រុកខ្មែររហូតដល់តាមប្រទេសខ្លះផង ។ លោកគ្រូព្រះសពនេះជាមេកំឡាំងមួយយ៉ាងធំចំបង ក្នុងការរៀបចំធម្មវិន័យនិងដឹកនាំពុទ្ធសាសនិកជនជាតិខ្មែរឲ្យប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវតាមទំនងគន្លងធម៌ជាដំណាតមកពីលោកគ្រូព្រះសពព្រះមហាវិមលធម្ម ព្រះនាមថោង ដែលជាគ្រូរបស់លោកគ្រូព្រះសពនេះ ។ បណ្ដាគ្រហស្ថនិងបព្វជិត ដែលបានប្រគល់កាយថ្វាយខ្លួនជាសិស្សគណៈរៀនសូត្រនៅក្នុងសំណាក់លោកក្ដី មករកផ្ទៀងផ្ទាត់ធម៌អាថ៌ក្នុងសំណាក់លោកក្ដី សឹងមានមកស្ទើរតែគ្រប់ខេត្តគ្រប់ស្រុក ក្នុងកំឡុងក្រុងកម្ពុជា ក្នុងកាលដែលលោកនៅមានព្រះជន្មនៅឡើយ ។

បើពោលតាំងពីលោកបានមកធ្វើជាអាចារ្យ ប្រចាំនៅព្រះពជ-បណ្ណាល័យ ៗ ទុកស្មើបានទីប្រឹក្សានិងកំឡាំងយ៉ាងធំនាំឲ្យចំរើនក្បួនខ្នាតនានាជាអនេក គឺសៀវភៅផ្សេងៗដែលលោកគ្រូព្រះសពបានប្រែនិងរៀបរៀងតាំងប៉ុន្មាន ដែលយើងបានស្រង់យកមកចុះផ្សាយនៅខាងចុងសេចក្ដី

រំពុកគុណនេះ ។ ឥឡូវនេះ ពួកមិត្តនៃព្រះរាជបណ្ណាល័យបានទទួលវិប្បយោគយ៉ាងធំគ្របសង្កត់លើដួងចិត្តរាល់គ្នា ដោយហេតុលោកគ្រូព្រះឧត្តមមុនី អ៊ុម-ស៊ូរ ត្រូវបោះបង់ពួកយើងទៅកាន់សុគតិភពហើយ ដោយមិនមានអ្វីមួយរាំងទប់ទល់ឲ្យលោកគង់នៅតទៅទៀតបាន តាំងពីថ្ងៃ ២២ ស៊ូយេតឆ្នាំ ១៩៣៩ វេលាម៉ោងពីរយប់ ។ បណ្ដាញាតិមិត្តសាច់សាលោហិត សិស្សគណនិងពុទ្ធសាសនិកជនទាំងឡាយក្នុងកំឡុងក្រុងកម្ពុជា សឹងមានចិត្តសោកស្ដាយអាឡោះអាល័យក្រៃពេកណាស់ក្នុងខណៈដែលបានទទួលដំណឹងដែលនាំឲ្យរំភើបចិត្តជាពន្លឹកនេះ តែអនិច្ចា? បណ្ដាសត្វនិងសង្ខារទាំងឡាយ ដែលកើតមកក្នុងលោកនេះ តែងធ្វើដំណើរទៅកាន់ចុងផ្លូវ គឺមរណៈគ្រប់រូបគ្រប់នាម មិនថាមនុស្សទេវតា ឥន្ទ្រ ព្រហ្ម យម យក្ខណាទីមួយឡើយ សូម្បីព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ជាកំពូលនៃទេវតានិងមនុស្សទាំងឡាយ ព្រះអង្គគង់តែស្ដេចចូលព្រះបរិនិព្វានទៅទីបំផុតនៃព្រះជន្មាយុដែរ ៕

យើងសូមថ្លែងសារសព្ទពីការងារជាថ្វីដៃរបស់លោក និងគុណ-សម្បត្តិរបស់លោកដែលមើលឃើញច្បាស់លាស់ ក្នុងខណៈដែលលោកនៅមានព្រះជន្មនៅឡើយ គឺតាំងអំពីពេលដែលរាជការចាត់ការរៀបចំប្រែព្រះត្រៃបិដកជាអក្សរខ្មែរមានទាំងបាលីទាំងសម្រាយ ដោយវិធីចាត់តាំងក្រុមជំនុំមួយក្រុមសម្រាប់ប្រែនិងផ្ទៀងផ្ទាត់បោះពុម្ព លោកគ្រូព្រះ

សពនេះជាមេកំឡាំងមួយក្នុងការរៀបចំការងារដ៏ប្រសើរនេះ ឥតមានគិតនឿយហត់ឬបង់ខាតអ្វីឡើយ ហេតុនេះហើយ ទើបពួកការយល់ថាលោកគ្រូព្រះសពនេះ ជាអ្នកប្រាជ្ញធំមួយដែលមានចិត្តឈឺឆ្អាលនឹងព្រះពុទ្ធសាសនាជាបំផុត ទើបតាំងលោកធ្វើជាអធិបតីរងនៃក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក ។ តាំងអំពីលោកបានមកកាន់កាប់ការដ៏ប្រសើរនេះកាលណា លោកខំខ្វល់ខ្វាយប្រឹងប្រែងរៀបចំធ្វើដោយពិនិត្យផ្ចិតផ្ចង់ហ្មត់ចត់ ពិតមែនតែលោករមែងមានជម្ងឺប្រចាំសង្ខាររាងកាយមិនសូវខានក៏នៅតែយកព្រះទ័យទុកដាក់ចាត់ការឲ្យការប្រែនិងបោះពុម្ពបានចំរើនកើនឡើងឥតអាក់ថែមទាំងទៀតពេលសរសេរសៀវភៅដទៃទៀតផង ដូចមានតឹកតាងឲ្យយើងមើលឃើញស្រាប់គឺនៅមានសល់សំណុំរឿងមួយដែលលោកសរសេរមិនទាន់ចប់សព្វគ្រប់ ស្រាប់តែអាពាធជាទម្ងន់ចូលមកលុកលុយករដ្ឋកាយយ៉ាងខ្លាំង ទើបបង្អង់ការងារជាថ្វីដៃបង្ហើយរបស់លោករហូតដល់ថ្ងៃសុគត ។ សំណុំរឿងនេះជាបរមត្ថធម៌សុទ្ធ ៗ មិនទាន់មានឈ្មោះដូចម្តេចទេ តែដែលឲ្យឈ្មោះថា «អវសានកិច្ច» ជាខាងក្រោយនេះ ព្រោះជាកិច្ចបង្ហើយដែលជាស្នាដៃក្រោយបង្អស់របស់លោក ។ សៀវភៅនេះនឹងបោះពុម្ពចែកជាធម្មទាន នៅឱកាសបូជាសពលោក ។ ដែលពោលមកនេះ ល្មមសំដែងឲ្យឃើញការងារជាថ្វីដៃនឹងសេចក្តីព្យាយាមដ៏មុឺងម៉ាត់ឥតទម្រន់សោះឡើយ ។

ក្រៅពីកិច្ចការដែលពោលពណ៌នាមកនេះ នៅមានកិច្ចការម្យ៉ាងទៀត ដែលលោកត្រូវទទួលធ្វើប្រចាំរៀងរាល់ឆ្នាំ គឺធ្វើជាមេប្រយោគត្រួតប្រយោគកូនសិស្សសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ ដែលប្រឡងចេញ ឬប្រ-ឡងចូល ហើយនៅឆ្នាំបំផុតនេះ លោកទទួលធ្វើជាសមាជិកកិត្តិយសនៃពុទ្ធិកសមាគម កម្ពុជរដ្ឋ ។

គុណសម្បត្តិនិងគុណធម៌ របស់លោកគ្រូព្រះសពព្រះឧត្តមមុនី អ៊ុម-ស៊ូរ ដែលបានសរសេរមកនេះមិនទាន់ជាចប់សព្វគ្រប់ទេ គ្រាន់តែសូមថ្លែងថា ដោយហេតុលោកមានគុណសម្បត្តិ-គុណធម៌-ចំណេះវិជ្ជាដ៏ប្រសើរព្រមទាំងព្រេងសំណាងរបស់លោកផងទើបបណ្ដាលឲ្យពុទ្ធសាស-និកជនទាំងឡាយក្នុងកម្ពុជរដ្ឋនេះ នាំគ្នាឈូឆរមកធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសផលប្រគេនដល់លោក តាំងពីថ្ងៃសុគតដរាបមក តាមកំណត់ដ៏កល់សពលោកទុកធ្វើបុណ្យអស់ ១ វស្សា (៣ខែ) មិនមានថ្ងៃណាមួយចន្លោះទំនេរឥតមានធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសផលនៅចំពោះមុខសពលោកនោះទេ ដោយមានពួកទាយកទាយិកាជាពួកជាក្រុមពីស្រុក, ភូមិ, ឃុំនានាទាំងឆ្ងាយទាំងជិត នាំគ្នាមកធ្វើបុណ្យទក្ខិណានុប្បទានតែរៀងរាល់ថ្ងៃឥតមានទំនេរថ្ងៃណាមួយឡើយ មានចួនកាលដល់ទៅដណ្ដើមថ្ងៃធ្វើបុណ្យក៏មានខ្លះដែរ ។ ឯពួកសប្បុរសបុរសសិស្សគណរបស់លោកដែលនៅស្រុកឆ្ងាយពេកមិនអាចនាំគ្នាមកធ្វើបុណ្យផ្ចាប់នៅចំពោះមុខសពបាន ក៏នាំគ្នាធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសផល

នៅទីនោះទៅក៏មាន ដូចមានសេចក្ដីចុះផ្សាយក្នុងកាសែតនគរវត្តស្រាប់ ៗ

តាមសេចក្ដីដែលយើងសរសេរមកនេះ ឃើញថាលោកគ្រូព្រះសពព្រះឧត្តមមុនី អ៊ុម-ស៊ូរ ក្រៅពីការងារជាថ្វីដៃរបស់លោក ៗ នៅមានគុណសម្បត្តិដទៃទៀតជាច្រើនប្រការ ដូចជាការប្រកាន់សិក្ខាវិន័យយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ មានចិត្តប្រកបដោយមេត្តាករុណា នៅឧកាសឲ្យដម្បូន្មានដល់សិស្សានុសិស្ស លោកតែងប្រើសំដីពីរោះទន់ផ្អែមជាទីគាប់ចិត្ត វេលានឹងពោលធម៌ឬពន្យល់ពីធម៌អាថ៌ប្រស្នាអ្វីមួយ លោកតែងសំដែងដោយសំដីពីរោះគ្រោះក្សាយច្បាស់លាស់ ធ្វើឲ្យអ្នកស្ដាប់យល់សេចក្ដីបានដោយងាយ ទុកជាអាថ៌ប្រស្នាជ្រៅ ៗ លោកក៏អាចពន្យល់ឲ្យគេងាយយល់ដែរ ទើបធ្វើឲ្យពុទ្ធសាសនិកជនទាំងគ្រហស្ថ ទាំងបព្វជិត ដែលបានចូលទៅសេពគប់សមាគមនឹងលោកសឹងស្ញប់ចិត្តគោរពរាប់អានជាច្រើន មានចំនួនតិចទេ ដែលមិនពេញចិត្ត ដែលជារបស់ធម្មតាឥតនរណាចៀសផុតរួចក្នុងលោកនេះ ៗ

ឯក្បួនច្បាប់ព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលកើតឡើងដោយថ្វីដៃរបស់លោកមានជាច្រើនអនេក តែក្នុងទីនេះយើងគ្រាន់តែស្រង់យកចំពោះឈ្មោះសៀវភៅដែលជាស្នាដៃរបស់លោកប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីសំដែងផលនៃការងារជាថ្វីដៃរបស់លោក គឺ ១- សុភាសិតប្បកាសិនី ២- អភិធម្មត្ថសង្គហៈ

ប្រែ ៣- គិហិវិន័យសង្ខេប ៤- មាតាបិតុឧបដ្ឋានកថា ៥ ទសបារមីកថា ៦. សាមណេរវិន័យ ៧- គិហិវិន័យពិស្តារ ៨. រតនប្បកា ៩- មរណា-នុស្សតិកម្មដ្ឋាន ១០- មិលិន្ទបញ្ហាខ្មែរ ១-២ ។ ក្រៅពីនេះលោកជួយរៀងផ្ទាត់តម្រែតម្រង់រឿងរ៉ាវផ្សេង ៗ ដែលអ្នកដទៃតែងក៏មានចំនួនជាច្រើនដែរ ហើយជួយតែងរឿងចុះក្នុងទស្សនាវដ្ដី កម្ពុជសុរិយាក្នុងឆ្នាំមុន ៗ នេះក៏មានច្រើនរឿងណាស់ដែរ ។

ឯបំណាច់ដែលលោកបានទទួល គឺព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង ទ្រង់ប្រទានសមណស័ក្តិ ទីពជាគណៈ កិត្តិយស (ព្រះឧត្តមមុនី) ហើយបានទទួលគ្រឿងឥស្សរិយយសមេដាយផ្សេង ៗ ទៀតជាច្រើននៃក្រុងកម្ពុជានេះ និងគ្រឿងឥស្សរិយយសពីព្រះចៅក្រុងហ្លួងព្រះបាងប្រ-ទេសលាវ ៗ លោកបានទទួលដំណែងនាទី ជាចាងហ្វាងរងនៃក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក ក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ជាអាចារ្យនៃព្រះរាជបណ្ណាល័យ, ជាមេប្រយោគត្រួតប្រយោគកូនសិស្សនៅសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ , ជាសមាជិកកិត្តិយសនៃពុទ្ធិកសមាគមកម្ពុជរដ្ឋ ។

ចប់កិត្តិគុណនិងការងារជាថ្មីដែរបស់លោកគ្រូ

ព្រះសពព្រះឧត្តមមុនី (អ៊ុម - ស៊ូរ)

ដោយសង្ខេបតែប៉ុណ្ណោះ ៗ

ដំណឹងផ្សេង ៗ

អំពីអានុភាពនៃពុទ្ធសាសនាគ្របលើពួកអ្នកប្រាជ្ញជាតិឱរុប

មានអ្នកប្រាជ្ញជាតិអង់គ្លេសម្នាក់ ជាអ្នកមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្បីល្បាញនៅក្នុងប្រទេសរបស់លោករហូតមកដល់មហានគរបារាំងសែស ៗ បណ្ដាសៀវភៅរបស់លោកស្ទើរតែទាំងអស់ បានត្រូវប្រែចេញពីភាសាអង់គ្លេសមកជាភាសាបារាំងសែស ដោយលោកនោះជាអ្នកមានគំនិតដ៏ជ្រាលជ្រៅក្នុងសម័យជំនាន់យើងនេះ ៗ បណ្ដាបុគ្គលដែលបានមើលសៀវភៅរបស់លោក ដែលមានធ្វើសេចក្ដីអធិប្បាយពន្យល់ដល់ពួកអ្នកមើលជាតិបារាំងសែសសរុបរួមសេចក្ដីថា លោកអាល់ដូស៍ ហ៊ុកស្លី មានចំណេះចេះដឹងខាងពុទ្ធសាសនាច្រើន លោកនេះយល់ថា ព្រះពុទ្ធសាសនាជាហេតុដឹកនាំមនុស្សឲ្យមានបែបផែននៃជីវិតប្រព្រឹត្តទៅបានស្រួល មិនឲ្យមនុស្សទាំងឡាយធ្វើជាខ្ញុំបម្រើនៃតណ្ហាតទៅទៀត មិនត្រូវមានចិត្តជាប់ជំពាក់នឹងទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីមួយក្នុងលោកនេះឡើយ ហើយកែប្រែផ្លាស់ប្ដូរអាការៈលក្ខណៈឲ្យទៅជាបុគ្គលគ្មានភព គឺទីបំផុតនៃការរំលត់ទុក្ខ ៗ ការដែលផ្លាស់ប្រែសភាពទាំងស្រុងដូច្នេះ មានសេចក្ដីប្រៀបដូចជាវិជ្ជាពេទ្យដែលមានសេចក្ដីពន្យល់អំពីវិធីបង្ការរោគដឹកនាំមនុស្សឲ្យចៀសវាង

ពីផ្ទឹមឈឺចាប់កំចាត់បង់នូវសេចក្ដីទុក្ខវេទនាគ្រប់ប្រការ ។ ទុកជាទ្រង់ខំប្រឹងប្រែងដល់ម្ល៉ោះ ក៏នៅតែមិនអាចបានដើងល័ព្ទដោយគ្រប់គ្រាន់បរិបូណ៌ឡើយ (គឺថាព្រះជាម្ចាស់ទ្រង់ខំប្រឹងប្រោសសត្វឲ្យបានសម្រេចមគ្គផលនៅតែមិនទាន់បានសម្រេចមគ្គផលសព្វគ្រប់) ។

ពុទ្ធសាសនានឹងមានសេចក្ដីចំរើនកើនឡើង ជាលំដាប់ទៅនោះលុះតែអាស្រ័យសេចក្ដីយុត្តិធម៌ និងសេចក្ដីស្ម័គ្រចិត្តរបស់បណ្ដាជនទូទៅ ។ លោកអ្នកប្រាជ្ញនេះ បានល្បងយកវិជ្ជាខាងពុទ្ធសាសនាទៅបញ្ចូលក្នុងផ្លូវវិទ្យាសាស្ត្រសព្វថ្ងៃនេះ ដម្រូវទៅតាមនិស្ស័យសន្ដានចិត្តអ្នកស្រុកឦរុប ដើម្បីធ្វើឲ្យគំនិតរបស់យើងកាន់តែរីកធំទូលាយឡើង និងដើម្បីធ្វើឲ្យសកលពិភពមានឥស្សរភាពផុតស្រឡះពីគ្រឿងកង្វល់ នាំឲ្យរវល់ឥតប្រយោជន៍ ។

ហេតុនេះ ទើបឃើញថា លោកអ្នកប្រាជ្ញអង់គ្លេសនោះជាអ្នកមានចំណេះខាងបរមត្ថវិជ្ជាយ៉ាងគ្រប់គ្រាន់បរិបូណ៌ ហើយប្រាថ្នាចង់ឲ្យបណ្ដាអ្នកមើលសៀវភៅរបស់លោក អាចនឹងរាវរកគោលសំខាន់ៗ ក្នុងសៀវភៅនោះជាប្រយោជន៍ឲ្យកើតសន្តិភាពក្នុងសកលលោកនេះ ។

*

*   *

អំពីរូបបម្លាក់នៅខេត្តឆាន់ស៊ី ស្រុកចិន

ព្រះរាជបណ្ណាល័យបានទទួលធម្មទានមួយ គឺទស្សនាវដ្តីភូមិសាស្ត្រ ដែលគេបោះផ្សាយនៅប្រទេសអាមេរិក មានរូបថតល្អៗជាច្រើន ៗ កាសែតខែមាឫ ឆ្នាំ ១៩៣៨ នោះ មានរឿងរ៉ាវដែលមានប្រយោជន៍ច្រើនដល់ពួកយើងជាអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ដ្បិតនៅក្នុងខេត្តមួយនៅខាងជើងនៃខេត្តឆាន់ស៊ី (ស្រុកចិននោះ) មានរូបល្អវិចិត្រដែលគេសាងទុកមកប្រហែលក្នុងព្រះពុទ្ធសករាជ ៩៩៥ ។ រូបអស់នោះជាក្បាច់ចម្លាក់ដែលកើតឡើងដោយស្នាដៃពួកចិនអ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនាមានសទ្ធាជ្រះថ្លាមាំ ដោយសាសនានេះមានអានុភាពច្រើន ពុទ្ធសាសនាបង្កើតឲ្យមានបែបក្បាច់សិល្បកម្មនិងអក្សរសាស្ត្រដល់ប្រទេសនោះជាច្រើន ៗ នៅគុហាខ្លះ មានរូបចម្លាក់ធ្វើជាដំណាងព្រះសម្ពុទ្ធនិងព្រះពោធិសត្វជាចំនួនច្រើន និងរូបនាងទេពអប្សរមានពណ៌ផ្សេងៗ ល្អមើលណាស់ ។ គេមើលឃើញមានរូបសេះកណ្ឋកៈខណៈលាព្រះមហាសត្វជាម្ចាស់ មានរូបដំណាងព្រះពុទ្ធអនាគតជាច្រើន សុទ្ធតែធំៗលើសព្រះពុទ្ធរូបធម្មតាជាទ្វេគុណ ហើយមានព្រះពុទ្ធរូបដ៏វិចិត្រមួយអង្គទ្រង់ស្តិតប្រថានអភ័យ (គោប្រទានអភ័យ) ។ នៅជុំវិញគុហាទាំងនោះ មានរូបលោកសង្ឃចិនពាក់ម្លូកខ្មៅរ័ណ្ឌកំណាត់ក្រហម ។

លំអានៃក្បាច់ចម្លាក់ដែលគេឆ្លាក់នៅជើងជញ្ជាំងទឹងពិតានសុទ្ធតែជារបស់ពិបាកឆ្លាក់ ប៉ុន្តែពួកជាងនៅតែឆ្លាក់កើត នៅផ្ទាំងជញ្ជាំងនីមួយ ៗ កប់ចំនួនរូបចម្លាក់ច្រើនជាង ៦០០ រូបទៅទៀត ។

☼

☼ ☼

អំពីកំណើតជាន់ទាបនឹងជាន់ខ្ពស់

នេះជាឈ្មោះរឿងមួយដែលមានចុះផ្សាយក្នុងទស្សនាវដ្តី ពុទ្ធសាស-នាមហាពោធិជាសេចក្តីអធិប្បាយរបស់ភិក្ខុនារទៈ ស្រុកលង្កា ដែលយើងបានប្រែសៀវភៅរបស់លោកមកជាភាសាខ្មែរ បានបោះពុម្ពផ្សាយហើយ ហើយមានរឿងខ្លះ ដែលនាំឲ្យសប្បាយរីករាយដល់អ្នកមើលនៅស្រុកខ្មែរយើងនេះ ។

លោកអ្នកតែងរឿងនេះតាំងប្រស្នាថា មនុស្សយើងអាចមានកំ-ណើតជាន់ទាបបានដែរឬទេ? ឆ្លើយថា អាចមានបាន ។ សភាពដែលកើតប្រាកដឡើងឲ្យមើលឃើញច្បាស់ ដូចជាទេវតា មនុស្ស ឬសត្វតិរច្ឆាន ដែលកើតឡើង ហើយមានរូបរាងប្រាកដនោះ ដោយអំណាចកំឡាំងកម្មរបស់ខ្លួន ។

សត្វលោកទាំងអស់នោះ ប្រៀបដូចជាកែវភ្លើងអគ្គិស្សនី ប្រាកដរូបចេញមកជាសភាពមានកំដៅ មានពន្លឺ និងមានរញ្ជួយ អស់នេះសឹង

មានអំណាចដាច់ដោយឡែកពីគ្នាតែរៀងខ្លួន ឯកំឡាំងរបស់កម្មក៏មានទំនងដូចគ្នាដែរ តែងបណ្ដាលឲ្យកើតទៅជាទេវតា ជាមនុស្ស ឬសត្វតិរច្ឆានបានដែរ ដោយមិនមានអ្វីមួយមកជួយជ្រោមជ្រែងទៅវិញទៅមកឡើយ ។

មិនត្រូវពោលថា មនុស្សនឹងក្លាយទៅជាសត្វតិរច្ឆានក៏បាន ឬថាសត្វតិរច្ឆានប្រែត្រឡប់មកជាមនុស្សវិញក៏បាន ត្រូវតែនិយាយថា កំឡាំងកម្មនោះអាចប្រែត្រឡប់ឲ្យទៅកើតជាមនុស្ស ឬទៅជាសត្វតិរច្ឆានដូច្នេះវិញទើបត្រូវ ។

ឥឡូវនេះយើងសាងសន្សំកម្មថ្មីឡើងជានិច្ចជានិរន្តរ៍ ទើបយើងមកដល់ជាតិនេះមិនដូចជាតិជាអតីតទេ ដល់ទៅអនាគតទៀតក៏មិនដូចជាតិយើងនៅសព្វថ្ងៃនេះដែរ ។ កាលយើងរលត់ផុតចិត្តពីកពនេះទៅ តែងទៅចាប់កំណើតជាថ្មីទៀត ។ ប្រសិនបើបុគ្គលដែលស្លាប់នោះមានសន្ដានចិត្តថោកទាបដោយអំណាចកម្មអាក្រក់ នឹងដឹកនាំទៅកាន់កំណើតថ្មីមួយទៀត ឲ្យល្មមសមនឹងសន្ដានចិត្តដ៏ទាបនុះដែរ ។ អ្នកដែលមិនប្រកាន់ថា កម្មទាំងពួងដែលកន្លងមកហើយនោះជាកម្មឥតផល គឺថាកម្មទាំងនុះនៅរង់ចាំឱកាសនឹងឲ្យផលហើយដឹកនាំបុគ្គលនោះឲ្យទៅចាប់កំណើតថ្មីដែលថ្ងៃថ្នូរ ហេតុនេះ មនុស្សយើងទើបត្រូវតែកើតទៀត នឹងក្លាយទៅជាសត្វតិរច្ឆាន ឬជាមនុស្ស ស្រេចតែកម្មរបស់ខ្លួន ។

ឱកានទេ្សាយ

របស់ប៊ីគឹម - ហាក់ លេខានុការក្រសួងប្រៃសនីយ៍

តែងនិងរៀបរៀង

(ភាគចប់)

ឈុតទី ៦

នាងម៉ាលាទីនិងចៅហេមស័យបានជួបគ្នាវិញ

សេចក្ដីទុក្ខដែលកើតឡើងក្នុងសន្ដានចិត្តសត្វ មិនបានស្ថិតស្ថេរចិរកាលយូរប៉ុន្មានទេ ជួនកាលកើតឡើងមួយភ្លែតខ្ទាត់អស់ទៅវិញក៏មាន ជួនកាលនៅកាន់ខែកាន់ឆ្នាំ តែគង់រលាយអស់ទៅដែរ, ក្នុងកាលដែលទុក្ខចេញទៅ សេចក្ដីសុខកើតឡើងនាំឲ្យកើតសេចក្ដីរីករាយត្រេកអរ ។ អ្វីមិនស្មើនឹងត្រេកអររបស់សត្វដែលបានជួបឃើញមុខសង្សារបែកឃ្លាតពីគ្នាយូរ ជួនកាលបណ្ដាលឲ្យយំយែកដោយត្រេកអរពេក សត្វខ្លះស្ទុះទៅឱបថើបគ្នានៅមុខបណ្ដាជនភ្លេចគិតសេចក្ដីអៀនខ្មាស ។

ហេតុដែលពីអតីតរបស់នាងម៉ាលាទីនិងចៅហេមស័យពីព្រេងនាយ នាំឲ្យបានជួបគ្នាវិញ ក្នុងវេលាដែលនាងម៉ាលាលោតទឹកប៉ងនឹងសម្លាប់ខ្លួននោះ បណ្ដាលឲ្យនាងម៉ិះអផ្សុកវិតក្កតប្បម៉ល់អំពល់ទុក្ខ បបួលចៅហេមស័យឲ្យទៅអុំទូកលេងក្នុងទន្លេ នាងម៉ិះនិយាយអង្វរចៅហេមស័យថា បងអើយតាំងពីយើងបានជួបគ្នាមិនដែលមានសេចក្ដីព្រួយបារម្ភអ្វីសោះ ចិត្តយើងតាំងពីនោកហាក់ដូចជាគេរញៀត្របាញ់ចូលគ្នាមិនដែលរេសហានអ្វីឡើយ ប្អូនស្រឡាញ់បងជាងខ្លួនប្អូនទៅទៀត បើប្រសិនណាជាប្ដីខ្ញុំត្រឡប់មកវិញ ខ្ញុំនឹងរកឧបាយកលនិយាយឲ្យខានតែបានបងនៅជាមួយនឹងខ្ញុំបានយូរទៅទៀត ។

ហោមស័យ - យ័ កុំធ្វើបែបនេះប្អូនអើយ បងសងគុណប្អូនក៏យូរមកណាស់ហើយ ល្មមកាន់តែជិតអស់ណាស់ដែរ ។

ម៉ុះ - នៅច្រើនណាស់ ថ្ងៃនេះពិតតែមានខ្យល់ដំនោរមកពីទិសខាងត្បូង ខ្លួនខ្ញុំក្តៅក្រហាយពេកណាស់ មិនដឹងដូចម្តេចទេ សូមបងមេត្តាជូនប្អូនអុំទូកលេងតាមទន្លេ នាំគ្នាប្រជែងលេងកំសាន្ត ដល់កណ្តាលអធ្រាត្រសឹមយើងត្រឡប់មកផ្ទះវិញ មិនអីទេនៅទីនេះស្ងាត់ណាស់ មានតែយើងពីរនាក់ទេ ធ្វើអ្វីធ្វើបានតាមចិត្ត ។

ហោមស័យ - កុំព្រួយ ចូរប្អូនរៀបខ្លួនឲ្យយ៉ាងឆាប់ បងជូនទៅលេងមិនខាន ។

នាងម៉ុះស្តាប់ហើយក៏ត្រេកអរពេកណាស់ តែងខ្លួនស្លៀកសម្ពត់ហូល ពាក់អាវព្រែ បង់ក្រមាស៊ុយ៉ាងញ៉ាំញ៉ី ដឹកដៃហៅហោមស័យចុះទៅកាន់ទូក ហៅហោមស័យអ្នកអុំ នាងម៉ុះអ្នកប្រជែងផ្តោះផ្តងឲ្យហៅហោមស័យៗប្រជែងឆ្លើយតបគ្នាទៅវិញទៅម ។

ម៉ិះ - ប្អូនជិះទូកទៅតាមទន្លេ ចិត្តគ្នេគ្នាន់គិតដល់រៀមពី ឆោមបងកងចេតគួរស្នេហា ស្រីណាឃើញហើយសែនប៉ៃតី ។

ហោមស័យ - បងប្រឹងអុំទូកឲ្យប្អូនជិះ ចិត្តបងរេរះដល់សេចក្តីព្រាត់ប្រាសពីនាងម៉ាលាស្រី រៀមស្តីគួរស្តាប់ណាមាសបង ។

ម៉ូះ- ទឹកអើយទឹកហូរម្ដេចគ្មានហត់ ពាក្យប្រុសសន្មតពុំដែលត្រង់ ពីដើមកៀកកើយបីត្រកង ឥឡូវអ្នកបងចង់ដោះដៃ ។

ហោមស័យ-ទឹកអើយទឹកហូរទៅខាងលិច ខ្លួនរៀមពុំភ្លេចឆោម ស្រស់ស្រី ចិត្តប្អូនល្អណាស់គួរប្រណី មេត្រីរក្សាគ្នាតទៅ ។

ម៉ូះ- បងអើយស្ដាប់លេកពោកលើប្រាំង ឮស្នូរក្ដាំង ៗ ក្នុងយប់ជ្រៅ ណ្ហើយចុះល្មមយើងត្រឡប់ទៅ ឯទីលំនៅយើងវិញហ៎ ។

ហោមស័យ- ព្រះពាយបោកផាត់ព្រះគង្គា បងរែងរងាញ់រកាយា កម្អឹកម្អាចគួរអនិច្ចា មកព្រាត់សង្សារស្រីសម្លាញ់ ។

ចៅហោមស័យ វាតទឹកបំបែរក្បាលទូកត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ដល់ទូក ឆាកក្បាលបន្តិច ខ្លួននាងម៉ាល៉ាអណ្ដែតមកប៉ះត្រូវទូកស្ទើរតែក្លុកចូលទឹក នាងម៉ូះភ័យស្រែកថា ក្រពើ ៗ កល់ទូក ចៅហោមស័យ ពិនិត្យមើលទៅ ឃើញរូបស្ត្រី ក៏ប្រឹងរួសកាន់ស្រង់ទាញពីទឹកមកដាក់លើទូក អុំស្រូត យ៉ាងរហ័សសំដៅទៅផ្ទះអាត្មា នាំគ្នាសែងទៅដាក់លើគ្រែ អុជចង្កៀង ហើយឃើញស្គាល់ជាក់ជានាងម៉ាល៉ា ប្រពន្ធខ្លួន ក្នុងវេលានោះចៅ ហោមស័យ ហាក់ដូចជាគ្មានបេះដូងស្រែកថា នែប្អូនសំឡាញ់ ម្ដេចមក អណ្ដែតតាមទឹកដូច្នេះ ស្ទាបដង្ហើមមើលឃើញនៅខ្យល់ចេញចូលតិច ៗ ខ្លួននៅក្ដៅ ចៅហោមស័យ ប្រឹងរូតរឹតគក់ច្របាច់ដុតភ្លើងកំដៅនាង

ម៉ាលា ៗ ដឹងខ្លួនមើលឃើញប្តីក៏ចេញទឹកភ្នែកព្រោក ៗ តែរកនិយាយពុំរួច លុះចំនួនប្រហែលជាង ១ ម៉ោង នាងម៉ាលានិយាយផងយំផងទុំបកប្តី ស្រដីសាកសួរហេតុតាំងពីដើមរៀងមក ។

ចៅហេមស័យប្រាប់ថា កាលដែលទឹកហូរខ្លាំង បងប្រឹងហែលដំរង់ច្រាំងពុំរួចឡើយ អស់កម្លាំងពេកណាស់ បងបណ្តែតខ្លួនតាមខ្សែទឹកហូរហូតមកដល់ទីនេះស្ទើរតែទឹងដាច់ខ្យល់ បាននាងម្ចុះដែលអង្គុយនៅខាងនោះ គាត់ជួយស្រោចស្រង់យកជីវិតបង បងសង្ស័យណាស់ ហេតុម្តេចបានជាប្អូនលង់ទឹកដូចបងដែរ ។

នាងម៉ាលា- ឱបងអើយលាក់ចាំងថ្ងៃ កាលដែលបងលិចបាត់ទៅក្នុងទឹក ប្អូនស្រែកទ្រហោយំខ្ញារកគេជួយ តែគ្មានអ្នកណាមួយព្រសោះ ខ្ញុំទៅប្រាប់បងប្អូនទាំងអស់គ្នា គេប្រឹងផ្អើលនាំឡារកមួយរំពេច តែពុំបានឃើញបងសោះ ចំនួនបីបួនថ្ងៃក៏គ្មានដំណឹងអ្វី ខ្ញុំអត់បាយក្រហាយទឹក ដេកពុំលក់បក់ពុំល្ហើយដោយសេចក្តីស្រឡាញ់បង ខ្ញុំទៅរកលោកអាចារ្យគាំសមណៈធម៌ឲ្យ លោកអាចារ្យនោះប្រាប់ខ្ញុំថា ឃើញសត្វក្រពើមួយលេបរូបបងទាំងមូលទៅក្នុងពោះវា ខ្ញុំរឹងរឹតតែសង្រែងសង្រែងទាំងថ្ងៃទាំងយប់ រឿងនេះមិនស្ងាត់បាត់ក៏ឮទៅដល់នាយសត្តា ជាកូនលោកសេនាវិជ័យ រាអរពេកណាស់ គិតថាមួយជាន់នេះច្បាស់ជា

បានខ្ញុំធ្វើកិរិយាមិនខាន វារៀបបណ្ណាការមកដណ្ដឹងខ្ញុំៗ ប្រកែកៗ ក៏មិនឈ្នះលោកឪពុកម្ដាយខ្ញុំ គាត់កំហែងបង្ខំខ្ញុំ បើចេះតែប្រកែកសមគាត់វាយប្រំជាក់ ដល់យប់ម្សិលមិញនេះ គេរៀបការខ្ញុំនឹងចៅសត្វា ចិត្តខ្ញុំគ្មានចង់ឲ្យប្រុសណាមកកន្ទង់ខ្លួនក្រៅអំពីបង ខ្ញុំលបលួចរត់មកមាត់ទន្លេកន្លែងដែលបងបែកពីប្អូនៗក៏លោតទឹកប្រាថ្នាឲ្យសាបសូន្យជីវិត ឲ្យបានជួបនឹងបងទៅអនាគតជាតិទៀត ដោយអំណាចយើងបានកសាងជាមួយគ្នាច្រើនណាស់ មិនចាំបាច់ដល់ជាតិក្រោយឡើយ យើងបានជួបគ្នាតាំងពីថ្ងៃនេះតទៅទៀត ។

ចៅហេមស័យគន់មើលមុខប្រពន្ធ អាណិតពេកណាស់ហើយនិយាយថា នេះចំជាបុណ្យយើងមានអំពីមុនមក យើលោកតាអាចារ្យគាំចំជាមហាព្រើលមិនគួរយកធម៌មកមើលទាយស្លាប់រស់ដូច្នេះសោះ មិនអីទេ ចាំបងត្រឡប់ទៅវិញទៅធ្វើបាបអាចារ្យនេះឲ្យពេញទី នេះគ្រោះជា បើគ្រោះកាចសមជាប្អូនឯងស្លាប់ទទេ ដោយសារតែជឿតាគាំ ។

ចៅហេមស័យ ថ្លែងទុក្ខសោកប្រាប់ប្រពន្ធសព្វគ្រប់ ទើបងាកទៅនិយាយសើចនឹងនាងម្លិះថា ម្នាលប្អូន នេះគឺប្រពន្ធកំសត់កម្មរបស់បងជួបគ្នាបានមួយវស្សាបែកបាក់គ្នាមក ។

ម្លិះ– “បងចិញ្ចើមធ្វើមុខក្រញូវ” ចាសខ្ញុំដឹងហើយ នេះចំជាធ្វើគុណបានទុក្ខវិញ ។

ហេមស័យ – បងឲ្យស្រុខប្អូនឯងយូរមកហើយ ។

ម៉ាលា – អ្នកបងឲ្យស្រុខអីដល់នាងនេះ ។

ហេមស័យ – បងតបគុណគាត់ ។

ម៉ាលា – តបគុណបែបណាខ្លះ ។

ហេមស័យ – គ្រប់បែបគ្រប់ធុន ។

ម៉ាលាដោយចិត្តប្រចណ្ឌប្ដី ក្រែងប្ដីមិនស្រឡាញ់ខ្លួនប្រឹងនិយាយផងយំផងថា បែបអីខ្លះសូមបងប្រាប់ប្អូនផង ។

ហេមស័យ – នែប្អូន នាងនេះនៅតែឯង ប្ដីទៅរកស៊ីធ្វើការឯស្រុកឆ្ងាយណាស់ ខ្លួនជាស្រីនៅទីស្ងាត់គ្មានមនុស្សម្នាក់សោះ គាត់ឃើញបងគាត់អរអើយអរ ពឹងបងឲ្យនៅកំដរបន្ទិច ទំរាំប្ដីមកដល់ៗ កាលណា បងនឹងលាគាត់ត្រឡប់ទៅវិញ ។

ម៉ាលា – អ្នកបងកំដរគាត់បុះខ្ញុំក៏គ្មានថាអ្វីទេ ។ ពីព្រោះគាត់មានគុណលើយើងណាស់ តែជាប្រុសនឹងស្រីដែលនៅស្ងាត់តែពីរនាក់ហើយច្បាស់ជាអ្វីៗពុំខាន (១) ។

ហេមស័យ- បើប្រុសឯទៀតថា ប្រុសបងខានបានទាំងអស់ ។

ម៉ូះ- ក្រែងតែស្រីគេ ឯស្រីខ្ញុំកុំថាប្រុសតែមួយប្រុសដល់មួយរយនៅជិតខ្លួនខ្ញុំក៏មិនត្រូវការ ។

ម៉ាលា - ឯស្រីខ្ញុំត្រូវការតែប្ដីរបស់ខ្ញុំ ក្រៅពីនោះខ្ពើមណាស់ មិនដែលមានប្រុសទីណាស្រីនៅតែពីរនាក់ចំនួនបីខែ អ្នកជាគ្មានធ្វើអីគ្នា ស្ងាត់យ៉ាងហ្នឹងស្រួលយ៉ាងឯកច្ឆន្ទ ចង់ធ្វើម៉ានបានធ្វើណឹង ។

ម៉ិះ - យី ម្ដេចអ្នកឯងពោលពាក្យយ៉ាងហ្នឹង អ្នកឯងស្មានថាយើងជាស្រីផ្កាមាសឬអី នែ ប្ដីអ្នកឯងមកនៅបំរើខ្ញុំចំនួនបីខែមកហើយ គឺគាត់ដឹងគុណខ្ញុំៗ ទុកគាត់ដូចជាបាវបាតជើងខ្ញុំ អ្នកឯងដឹងទេ ។

ម៉ាលា - ពិតហើយ បាវតែថ្ងៃៗទេ តែយប់ប្ដីខ្ញុំធ្វើជាម្ចាស់ត្រួតពីលើអ្នកឯងវិញហើយមិនខាន ។

ម៉ិះ - នែអ្នក យប់ៗឲ្យប្ដីអ្នកឯងដេកក្រោមផ្ទះ ខ្ញុំដេកលើផ្ទះពាំងទ្វារយ៉ាងជិត ។

ម៉ាលា - អើ មែនហើយតែដល់កណ្ដាលអធ្រាត្រអ្នកឯងចុះទៅដេកក្រោម ប្ដីខ្ញុំមកដេកពីលើវិញ ។

ថាហើយក៏ស្ទុះចូលទៅច្រានទ្វារបន្ទប់មើលទៅគ្រែសព្វគ្រប់ហើយស្រែកថា ឱ៍មើលចុះ លោកអើយលោក ខ្នើយពីរទន្ទឹមគ្នា ខោអាវសារុងប្ដីខ្ញុំនៅពាក់ចុងគ្រែទាំងអស់ នៅតែគេអួតថាមិនត្រូវការនឹងគ្នាទៀត ។

ម៉ិះ - យី ខ្នើយមួយនោះសម្រាប់ប្ដីខ្ញុំទេតើ ខោអាវសារុងប្ដីអ្នកឯងខ្ញុំយកមកទុកខាងក្នុងឲ្យ ក្រែងគេលួច យើនេះចំជាក្រពើរង្វើងបឹង ។

ម៉ាលា - ប្រាកដហើយ ទាំងរូបប្ដីខ្ញុំក៏អ្នកឯងយកទៅទុកខាងក្នុងដែរ ក្រែងស្រី ៗ លួច ។

មុំ - ញាប់អ្នកឯងយកប្ដីគេទៅទុកក្នុងបន្ទប់ខ្លួន មាន់ណា ខ្ដតមាន ហ៊ានពាន ពិបាកណាស់ ម្នៅ ៗ ទៅយកដ័រក្នៅមកតៀតក្លៀក ។

ម៉ាលា - យី អ្នកឯងមិនទាន់ដឹង ដ័រក្នៅនេះស្អិតផ្អែមខះកញ្ញ័រខ្លួន ។

ហេមស័យ ឃើញស្រីទាំងពីរនាក់ឈ្លោះប្រកែកគ្នាខ្លាំង ៗ ដូច្នោះហើយ ស្ទុះទៅដឹកដៃនាងម៉ាលាចុះទៅដី នាំដើរទៅក្រៅភូមិ និយាយអង្វរចិត្តប្រពន្ធកុំឲ្យប្រកាន់ប្រកួត ធ្វើដូចម្ដេចជាធម្មតារបស់មនុស្សលោក ។

ម៉ាលា - នេះបំជាស្រឡាញ់បង់ចិត្តមិនគួរមកក្បត់ខ្ញុំដូច្នេះសោះ ឯងប្រឹងស្រឡាញ់គេស្ទើបូជាជីវិត ឯគេវិញគេធ្វើព្រងើយកន្ដើយមកដេកប្រៀងប្រជែងលាក់ខ្លួនពួនមុខក្នុងព្រៃស្ងាត់ជាមួយបេទីងស្រីសាមាណ្យនេះ ។

ហេមស័យ - បងដឹងអស់ហើយតែបងមានចិត្តអាណិតនាងនេះណាស់ ពីព្រោះគេមានគុណលើយើងទាំងពីរ ។

ម៉ាលា - ឯគុណនោះត្រូវទុកទៅវេលាក្រោយ គួរណាស់ត្រឡប់ទៅស្រុកវិញប្រាប់ឲ្យខ្ញុំដឹងថា បងមានជីវិតនៅឡើយ មិនគួរឲ្យគេមួយស្រុកកើតទុក្ខហើយមកស្រណុកតែម្នាក់ឯង នេះបំជាមនុស្សឥតបើគិត កុំអីប៉ៅសត្តាមិនហ៊ានមើលងាយខ្ញុំ ៗ ក៏មិនបានលោតទឹកសម្លាប់ខ្លួនបែបនេះ

ទេ ខុសមលោកឪពុកម៉ែបងប្អូនទាំងអស់គាត់សោកសៅក្រែងយ៉ាងណា ទៅហ្ន៎ ។

ហោមស័យ — បងបានជាខុសទៅហើយ មួយទៀត នៃនាងម៉ិះនេះ ក៏បេះមន្តវិជ្ជាការធ្វើស្នេហ៍ដាក់បង ប្រុសណា បានប្រទះក៏ម្តងហើយម្តងទៀត ។

ម៉ាលា — នេះចំជាស្នេហ៍ពូកែមែន ឯស្នេហ៍មកតែពីស្និទ្ធ បើចិត្តក៏មិនជិត ស្នេហ៍ណាក៏ដាក់មិនត្រូវ ។

ហោមស័យ — អើប្អូនឯងតែងមានមាត់បេះតែថា ៗ ទៅ បងបេះតែទទួលតាញ់ជានិច្ច ប្តីនាងម៉ិះក៏ធ្វើមេចោរធំណាស់សព្វថ្ងៃនេះវាកំពុងតែលុកលុយប្អូនឯងព្រំប្រទល់ដែនសៀម វាបានរបស់មកកប់ក្នុងដីភូមិនេះ ច្រើនណាស់ ប្រពន្ធវាប្រាប់កន្លែងបងអស់ហើយ ។

ម៉ាលា — ឱពុទ្ធោកម្មអើយ នាងនេះប្តីក៏ធ្វើមេចោរ ថែមទាំងក៏ធ្វើចោរលួចប្តីគេទៀត ខ្ញុំអត់មិនបានទេ ខ្ញុំស្រែកដេរកណ្តាលយប់ឥឡូវហ្នឹង ។

ហោមស័យលើកប្រពន្ធបីថើបដាក់ដៃបិទមាត់ប្អូនថាកុំនិយាយឮពេក កុំឲ្យនាងម៉ិះឮ ក្រែងបែកការ ចាំដល់ពីរបីថ្ងៃទៀត បងនឹងនាំប្អូនត្រឡប់ទៅស្រុកវិញមិនខានឡើយ ។

ទៅហោមស័យក៏នាំនាងម៉ាលាឡើងមកដេកលើផ្ទះវិញ ។

នាងម៉ូះអង្គុយកើតទុក្ខ ដកដង្ហើមធំយូរៗ ជូតទឹកភ្នែកនៅកៀនសសរ ធ្វើម៉ះៗមកគិតគ្នាន់គ្នាញ់ថា មេនេះរូបល្អបែបហ្នឹង បានជាប្ដីក់ទឹកគ្មានឈប់មួយវេលា តែងសរសើរប្រពន្ធក់ប្រាប់អញរាល់ៗយប់ មិនអ៊ីទេ យ៉ាងយូរណាស់ត្រឹមបីថ្ងៃទៀត អញរកឧបាយកលសម្លាប់មេហោរមុខក្រាស់នេះឲ្យពាល់តែបាន ។

ដល់ម៉ោងមួយយប់សន្ទៀមស្ងាត់ត្រជាក់ចុះអត្តា នាងម៉ូះទៅជាក្ដៅអន្ទះអន្ទែងដេកពុំលក់ លបមើលឃើញចៅហោមស័យ ដេកជាមួយនឹងប្រពន្ធ ថ្មីនាងម៉ូះស្ទើរតែបែកជា ១០ភាគ ស្ទើរនឹងស្ទុះទៅប្រហារជីវិតនាងម៉ាលាឲ្យស្លាប់ទៅក្នុងយប់នោះ ប្រឹងទំរេចភ្នែកសង្កត់ចិត្ត លុះដល់ព្រឹកឡើងនាងម៉ូះធ្វើប្ញកញ្ញិកញ្ញ៉ក់ញ្ញ៉ាំញ្ញើ មុខរីកប៉ប្រិយនិយាយឲ្យចៅហោមស័យទៅរកចាប់ត្រីឯទន្លេ យកមកធ្វើអាហារអោស្រ័យ ចៅហោមស័យក៏ទៅតាមពាក្យនាងម៉ូះៗ អរណាស់គិតថា មេម៉ាលាឯងមួយជាន់ហ្នឹង ហើយធ្វើជាសើចក្អាកក្អាយ មុខញញឹមប៉ប្រិមនិយាយទៅនាងម៉ាលាថា ណ្ហើយ ការដែលយើងប្រកែកគ្នាពីថ្ងៃម្សិល តោងលែងប្រកាន់ទៅ កុំខឹងនាំខុសហើយខាតផង នៅទីនេះមានស្រីតែពីរនាក់គួរតែយើងស្រឡាញ់គ្នា អញ្ជើញអ្នកពិសាស្លា ចាំខ្ញុំទៅយកនំចំណីមកជូនអ្នកទៀត នាងម៉ូះចូលទៅយកនំប្រកប់ដោយថ្នាំពិសបំពុលឲ្យនាងម៉ាលាបរិភោគ ។

នាងម៉ាលាជាស្ត្រីអ្នកមានប្រាជ្ញាឆ្លាតវៃ ពិចារណាដឹងដល់ដើមទងទំនងទឹកចិត្តនាងម៉ុះ ទើបនិយាយទៅថា ហេតុខ្វាមពីថ្ងៃម្សិលខ្ញុំក៏ឈប់ទឹកនា ធ្វើម្តេចអ្នកអើយ បុរសនឹងស្ត្រីតែស្រឡាញ់គ្នាខ្ជាប់ខ្ជួនហើយរមែងមានសេចក្តីប្រចណ្ឌសើរតែគ្រប់គ្នា ឯចំណីអស់នេះខ្ញុំពុំហ៊ានអាស្រ័យឡើយ ចាំប្តីខ្ញុំមកដល់វិញពីព្រោះខ្ញុំពុំចេះបរិភោគរបស់អ្វីមុនប្តីខ្ញុំឡើយ ។

ម៉ុះ – អ្នកកុំព្រួយ ប្តីអ្នកគាត់ពិសារួចស្រេចពីម្សិលមិញហើយ ចាំគាត់ឯណាបាន ដល់ដិតថ្ងៃត្រង់បានគាត់ត្រឡប់មកមុខជាធំចំណីអស់នេះផ្អូមខូចអស់ទទេ ។

នាងម៉ាលាសង្កេតឃើញសត្វរុយដែលមកទំលើចំណីអស់នោះដល់ហើរចេញទៅធ្លាក់ស្លាប់រណែលលើក្តារមានចិត្តមួម៉ៅយោរយៅ តែខំអត់ចាំប្តីមកទើបប្រាប់ ធ្វើពើជាសួរនាងម៉ុះថា ទំអ្នកច្បាស់ជាឆ្ងាញ់ណាស់ ហើយមើលទៅ បានជាសត្វរុយគ្រាន់តែមកពេមបន្តិច គេចទៅជាបែកពោះស្លាប់អស់ ទំនេះគេហៅទំអីអ្នក ។

ម៉ុះ-យី អ្នកឯងពុំស្គាល់ទេ ទំនេះឆ្ងាញ់ពិសាណាស់ គេហៅថាទំអន្ទ្រ អ្នកពិសាទៅកុំបង្អង់យូរក្រែងខូច ។

ស្រីទាំងពីរនាក់កំពុងតែជជែកគ្នា ចៅហាមស័យមកដល់ក៏សួរថាមានរឿងអីទៀតហើយ ។

ម៉ាណា – បងអើយមើលចុះ ខ្ញុំក្នុងខណៈនេះអត់លែងបានទៀតហើយ អ្នកម្ទិះចិត្តខ្មៅអាក្រក់ណាស់ គាត់ហ៊ានយកចំណីដាក់សុទ្ធតែថ្នាំពុលមកឲ្យខ្ញុំអាស្រ័យ ។

ចៅហេមស័យប្រឹងកកាយទំមើល ឃើញសុទ្ធតែថ្នាំពុលបង្កប់នៅក្នុង ហើយនិយាយពោលពាក្យគ្រោះគំរះដៀលនាងម្ទិះ ជាអនេកបរិយាយ នាងម្ទិះមានសេចក្ដីទោសៈកើតឡើងក្នុងវេលានោះ អៀនខ្មាសមុខឡើងជាំខ្មៅដោយខ្លួនប្រព្រឹត្តអំពើលាមក ក៏បេះតែយំហើយស្រែកដេរនាងម៉ាណា ។ និងចៅហេមស័យខ្លាំងណាស់ នាំប្ដីប្រពន្ធ ចាប់នាងម្ទិះចងជាប់នៅសសរផ្ទះមិនឲ្យបម្រះរួច ហើយនាំគ្នាយកចបទៅជីកយកទ្រព្យរបស់គ្រឿងមាស – ប្រាក់កប់ក្នុងដី ដែលចោរប្ដីនាងម្ទិះប្លន់បានទាំងប៉ុន្មានរៀបធ្វើជាសំពាយស្ពាយរត់ត្រឡប់ទៅស្រុកអាត្មាវិញ ។

នាងម្ទិះនៅក្នុងផ្ទះតែម្នាក់ឯង ស្រែកយំស្រែកដេរ នឹកស្ដាយចៅហេមស័យណាស់ មិនដឹងធ្វើដូចម្ដេច បម្រះក៏មិនរួចផង ប្រឹងទាញកកេរចំណងក៏ពុំដាច់ឡើយ ម៉្លោះហើយពឹងតែពីស្រែករកគេជួយស្រាយ ដល់ជិតពាក់កណ្ដាលយប់មេចោរជាប្ដីនាងម្ទិះ ត្រឡប់មកដល់ផ្ទះវិញ ឃើញប្រពន្ធគេចងជាប់នៅសសរហើយសង្ស័យណាស់ ក៏សួរថា ហេតុដូចម្ដេចបានជាប្អូនឯងមកជាប់នៅសសរផ្ទះដូច្នេះ ។

នាងម្ទិះ - បងអើយកាលព្រឹកមិញនេះមានពួកចោរពីរនាក់ឡើងមកលើផ្ទះយើង វាប្រចាប់គខ្ញុំឲ្យប្រាប់កន្លែងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់យើង ខ្ញុំក៏ពុំហ៊ាននៅស្ងៀមបាន ខ្លាចក្រែងវាសម្លាប់ខានឃើញមុខបងតទៅទៀត វាប្រឹងទៅកកាយយករបស់ដែលកប់នៅក្នុងដីទាំងប៉ុន្មាន រួចវានាំគ្នាចងខ្ញុំជាប់នៅសសរនេះ ហើយរត់បាត់អស់ទៅ ខ្ញុំប្រឹងស្រែកអើយស្រែកហៅគេជួយ តែគ្មានអ្នកណាមួយមកសោះ អត់បាយតាំងតែពីព្រឹករហូតមកដល់វេលានេះ ។

មេចោរឮដូច្នោះហើយ ក៏យកកាំបិតទៅកាត់ចំណងស្រាយប្រពន្ធចេញហើយក៏ស្រែកថា អើមួយជាន់នេះអបរាជ័យអស់ហើយ ទៅឯនោះគេគ្មានអ្វីសោះ គេដេញតាមទាន់ដណ្ដើមយករបស់គេទៅវិញ ថែមទាំងសម្លាប់អស់ចោរបីនាក់ទៅទៀត មកឯនេះប្រពន្ធគេចងជាប់នៅសសរទ្រព្យមានប៉ុន្មាន គេប្លន់យកពីឯងអស់រលីងទៅទៀត នេះបំជាកាលកណ្ណីធំ ប្រាក់ក៏បង់ថង់ក៏ដាច ឱអញអើយ តាំងពីថ្ងៃនេះទៅហើយ សមជារងទុក្ខវេទនាលំបាកដោយការរកចិញ្ចឹមជីវិតបានដោយក្រណាស់ មេ-ចោរចូលទៅដេកសន្ធឹកសន្ធៃ ក្អករំពៃគន់មើលរបស់នៅក្នុងផ្ទះ ឃើញខោអាវសារុងថ្លៃកក្លិន ខ្នើយដែលខ្លួនដេកក៏ខុសពីដើមទៀត សង្ស័យណាស់ក៏សួរទៅប្រពន្ធថា ខោអាវសារុងអស់នេះប្អូនបានពីណាមក ទាំងដំណេកផ្ដុំក្លិនថ្លៃក សមជាមានអ្នកណាមកដេកមកនៅទីនេះមិនខាន ។

ម៉ិះ- គ្មានអ្នកណាទេ មានតែអាពីរនាក់ព្រឹកមិញវាស៊ីដេកលើគ្រែនេះ នាំគ្នាមើលមុខខ្ញុំសើច ឯងយំវាសើច ខោអាវនោះគឺរបស់វាទាំងអស់ បងកុំបារម្ភឲ្យសោះ ខ្ញុំមិនស្រីផ្តេសផ្តាសឡើយ បើខ្ញុំមានពុតមារយាទអាក្រក់ ខ្ញុំរត់ចោលបងបាត់ទៅហើយ ។

ម៉េចោរជឿប្រពន្ធខ្លួនពេកណាស់ ថាណ្ហើយរបស់ទ្រព្យប៉ុណ្ណឹងខូចខាតចោលទៅចុះ កុំឲ្យតែខូចខាតខ្លួនបងអូនឯង ។

ឈុតទី ៧

ចៅហ៊ាមស័យនិងនាងម៉ាលាបានសេចក្ដីសុខ

ចៅហ៊ាមស័យនាងម៉ាលាដើរយ៉ាងរហ័សចូលទៅក្នុងព្រៃ កាត់ដំរង់ទៅស្រុកខ្លួន ដល់ទីមួយស្ងាត់ក្រៃ ម្រឹគបក្សាបក្សីយំទ្រហឹងអឺងកងរំពង ខ្លះចឹកផ្លែឈើស៊ីលេងសប្បាយ ខ្លះហើរលោតលើមែកព្រឹក្សា ចៅហ៊ាមស័យនិងម៉ាលាដាក់សំពាយប្រះខ្លួនដេកក្រោមម្លប់ឈើ វាយោផាត់វាយត្រជាក់ផ្ទួតជ្រាបពេញសព៌ាង្គកាយរហូតដល់ដួងហឫទ័យ ជនទាំងពីរនាក់ស្រើបស្រាលដោយកាមតណ្ហា ដេកប្រកៀកប្រកបគ្នាកណ្ដាលព្រៃ ។

ចៅហ៊ាមស័យ និយាយទៅប្រពន្ធថា យើងបានជួបគ្នាម្ដងនេះហាក់ដូចជាបានរស់ឡើងវិញជាថ្មីទៀត ប្អូនមើលចុះដើមឈើខ្លះជ្រុះស្លឹកអស់

រលើង នេះដូចខ្លួនយើងកាលមានទុក្ខវេទនាពិបាកតោកយ៉ាកស្មើនឹងក្បៀយ ដីពងទ្រ នឹមើលដើមរុក្ខាខ្លះកំពុងតែលូតលាស់សន្លឹកជាថ្មីវិញទៀត នេះដូចរូបយើងទាំងពីរនាក់ បានជួបមុខឃើញគ្នាបានសេចក្ដីសុខស្រួលឡើងវិញ ឱប្អូនអើយ យើងនៅដើរចំនួនមួយថ្ងៃទៀតបានដល់គេហស្ថានយើង សមជាមាតាបិតាញាតិសាលោហិតយើងអរណាស់ សូមប្អូនខំដើរបន្តិចទៅ បើដើរពុំរួចឲ្យបងពកឹពដែរ ។

នាងម៉ាលា–បងមើលសត្វមាំងឈ្មោលញីទាំងគូ ស៊ីស្មៅរួចបោលពេញព្រៃក្បា នេះដូចខ្លួនយើងនាំគ្នាដើរកាត់វាលចូលព្រៃទាំងថ្ងៃទាំងយប់ គួរឲ្យកំសត់កម្រនឹងគ្នាណាស់ កម្លាំងប្អូនកុំថាតែដើរត្រឹមមួយថ្ងៃ ដប់ថ្ងៃទៀតក៏បានដែរ តែបើដើរជាមួយនឹងបង បើដើរជាមួយនឹងអ្នកដទៃតែមួយថ្ងៃច្បាស់ជាពុំរួចឡើយ ។

ចៅហេមស័យ ស្ដាប់ហើយលើកបីត្រកងប្រពន្ធថា យីប្អូនឯងខ្លាំងណាស់តើ រួចក៏នាំនាងម៉ាលាត្រេចគោចរតាមដងព្រៃរហូតដល់ដើមភូមិ មនុស្សអ្នកស្រុកទាំងអស់គ្នាផ្អើលឆោឡោ ខ្លះស្រែកថា ចៅហេមស័យនិងនាងម៉ាលាបណ្ដើរគ្នាមកពីណាវិញ យើងស្មានថាស្លាប់បាត់អស់ទៅហើយ ពីព្រោះគ្មានដំណឹងអ្វីសោះចំនួនកន្លះឆ្នាំ អើនេះបំជាគូព្រេងរបស់គេ ។

ចៅសីណាទឹងនាងបូផាផាន់អង្គុយនៅក្បាលជណ្ដើរក្រឡេកទៅឃើញកូនទាំងពីរ ប្រឹងលោតតាំងតែពីលើផ្ទះរត់ទៅឱបថើបនាងម៉ាលា អង្អែលក្បាលចៅហោមស័យ សួរសោកអំពីកាលដែលលិចលង់ទឹកបែបដូចម្ដេចខ្លះ នាងម៉ាលាជំរាបម្ដាយសព្វគ្រប់ប្រការគ្មានខ្វះ ចៅសីណានិយាយប្រាប់ចៅហោមស័យជាកូនប្រសាថា ឪបានជាគិតខុសទៅហើយ បានជាឪប្រឹងបង្ខំនាងម៉ាលាឲ្យយកប្ដីទៀតមកពីជឿពាក្យអាចារ្យ គាំគាត់ថាកូនឯងស្លាប់ទៅហើយ ឥឡូវនេះចៅសត្វាក៏លោតពីលើដើមគគីរសម្លាប់ខ្លួនទៅដោយសេចក្ដីសោកស្ដាយនាងម៉ាលាណាស់ កូនឯងទាំងពីរនាក់សំណាងខ្ពស់ណាស់គ្មានអ្នកណាស្មើទេក្នុងទីនេះ ៗ

ចៅហោមស័យទឹងនាងម៉ាលា ឡើងទៅលើផ្ទះហើយស្រាយសំពាយរើយកទ្រព្យមកចែកជូនឪពុកម្ដាយទាំងពីរខាងស្មើភាគគ្នា ឪពុកម្ដាយត្រេកអរណាស់ ចៅសីណាលាន់មាត់ថា អញស្មានខុសថាតែក់មិនកើត ឥឡូវនេះទៅបាត់តែកន្លះឆ្នាំរកបានរបស់សន្ធឹកយកមកចែកចាយឲ្យឯង នេះចំជាកូនព្រេងកូនសំណាងអំពីអតីតមក ៗ

បូផាផាន់-ម្ដេចខ្ញុំថាខុសឬត្រូវ ឥឡូវដូចម្ដេចទៅកូនយើងទៅបាត់តែកន្លះវស្សា រកបានគ្រឿងមាសប្រាក់ពីរសំពាយ យកឲ្យយើងដេកស៊ីទាល់តែស្លាប់មិនអស់ផង ៗ

ស័ណា- បុរាណគេថា បើវេញទាន់កុំឲ្យដាច់កែង បង់បាទជាគិតខុសទៅហើយលែងទឹកនារឿងនេះទៀត ។

ចៅហេមស័យនៅជាសុខសាន្តនឹងប្រពន្ធ-ឪពុកម្តាយបងប្អូន មានព្រឹកមួយបុរសនេះមកសញ្ជឹងគិតក្នុងខ្លួនថា ប្រពន្ធអញក្តី កេរ្តិ៍ឈ្មោះអញក្តី បានរងទុក្ខវេទនាអាប់អួនមកតែពីតាអាចារ្យគាំគាត់សមណធម៌ អញតោងប្តឹងតុលាការ ឲ្យប្រដៅតានេះ កុំឲ្យគាត់បេះតែប្រព្រឹត្តអំពើនេះតទៅទៀត ដល់ព្រឹកចៅហេមស័យ កន្ត្រាក់យកក្រដាសធ្វើពាក្យប្តឹងក្រសួងតុលាការ ដូចមានសេចក្តីរាយការណ៍ខាងក្រោមនេះថា:

សូមទានខ្ញុំប្របាទម្ចាស់ឈ្មោះហេមស័យជាតិជាខ្មែរអាយុ ២៥ ឆ្នាំ នៅភូមិអង្គរ ខេត្តអង្គរ សូមក្រាបប្រណិប័តន៍ចូលមកលោកចៅក្រមនឹងចាងហ្វាងក្រសួងតុលាការខេត្តអង្គរសូមទានជ្រាប ។

ដ្បិតកាលពីប្រាំមួយខែមុននេះ ខ្ញុំប្របាទម្ចាស់បាននាំប្រពន្ធឈ្មោះនាងម៉ាលា ទៅងូតទឹកលេងនៅមាត់ទន្លេសាប ជាបាបគ្រោះរបស់ខ្ញុំប្របាទម្ចាស់ ។ ហែលពុំរួចអណ្តែតខ្លួនទៅតាមខ្សែទឹកហូតដល់ចុងទន្លេនោះ- ឯនាងម៉ាលាជាប្រពន្ធខ្ញុំប្របាទម្ចាស់ ស្មានថាខ្ញុំប្របាទម្ចាស់ស្លាប់បាត់ក្នុងទឹកទៅហើយ ក៏ទៅពឹងលោកតាអាចារ្យគាំ ផ្ទះនៅភូមិជាមួយគ្នា ឲ្យអង្គុយធម៌តាមមើលព្រលឹងខ្ញុំប្របាទម្ចាស់តើនៅទីណា

លោកតាអាចារ្យគាំបង្គាប់ឲ្យនាងម៉ាលាំកេសំពត់សដល់ដប់ហត្ថ ប្រាក់ដល់កន្ទះណែនទើបអង្គុយធម៌ឲ្យ នាងម៉ាលាំក៏ព្រមធ្វើតាម អាងខានទាន់បូជាដាន់ម្ដាយក្មេកខ្ញុំប្របាទម្ចាស់ជាសាក្សីបានដឹងបានឮផង ដល់បានគ្រឿងសក្ការបូជានេះសព្វគ្រប់ហើយ តាអាចារ្យគាំសំដែងវិជ្ជាតាំងឈានទៅឃើញថារូបខ្ញុំប្របាទម្ចាស់នេះនៅក្នុងសត្វក្រពើមួយ នាងម៉ាលាំប្រឹងសោកសង្រេងអត់បាយក្រហាយទឹកដោយសារជឿពាក្យតាគាំ មិនតែប៉ុណ្ណោះសោត កាលពីខែមុននេះ លោកសេនាវិជ័យស្មានថា ប្រពន្ធខ្ញុំប្របាទម្ចាស់មេម៉ាយពិត លោកបាត់ចែងបណ្ណាការមកដណ្ដឹងនាងម៉ាលាំឲ្យជាគូនឹងចៅសត្វាជាកូនលោក ប្រពន្ធខ្ញុំប្របាទម្ចាស់ដែលមានចិត្តស្មោះត្រង់នឹងប្ដី មិនចង់ឲ្យប្រុសមកក្បែរខ្លួនបានច្រើននាក់ ក៏លួចរត់ទៅលោតទឹកប្រាថ្នានឹងសម្លាប់ខ្លួន ក្នុងវេលាថ្ងៃរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍មង្គល-ការ ចៅសត្វាបានដឹងថា នាងប្រព្រឹត្តបែបនេះហើយ ហេតុតែស្រឡាញ់នាងនេះខ្លាំងណាស់ ក៏ឡើងទៅលើចុងគគីរមួយដើមលោតទំលាក់ខ្លួនមកស្លាប់មួយរំពេចទៅ ។

ឯចំណែកនាងម៉ាលាំ អណ្ដែតខ្លួនទៅជួបនឹងខ្ញុំប្របាទម្ចាស់កំពុងតែជិះទូកក្នុងទន្លេ ។

រឿងរ៉ាវអស់នេះ ប្រហែលព្រះគេជព្រះគុណម្ចាស់បានជ្រាបខ្លះហើយមិនខាន ឯចៅសត្វាក្ដី នាងម៉ាលាំក្ដី គិតប្រហារជីវិតខ្លួននេះ មក

តែពីពាក្យទំនាយលោកតាអាចារ្យគាំ កើតឈ្មោះខ្ញុំប្របាទម្ចាស់សាយអសោច៍ពេញភូមិក៏មកពីតានេះដែរ ។

ហេតុនេះសូមព្រះតេជព្រះគុណម្ចាស់ មេត្តាហៅឈ្មោះតាគាំនេះមកដំទុំដំរះតាម ទាសានុទោសប្រដៅកុំឲ្យគាត់ប្រព្រឹត្តអំពើទុច្ចរិតនេះទៀត ទើបខ្ញុំប្របាទម្ចាស់បានសុខចិត្តតរៀងទៅ ។

សេចក្ដីគួរពុំគួរសូមមេត្តាខមបិទោស

ស៊ីញ៉េឈ្មោះ ហេមស័យ

លោកចាងហ្វាងសាលាបានទទួលពាក្យបណ្ដឹងនេះហើយក៏យកឲ្យសុភាចារបុរសពិនិត្យ ចាត់ឲ្យក្រឡាបញ្ជីធ្វើដីកាកោះខ្លួនតាគាំមកសួរចម្លើយ ។

តាគាំ វេលាដែលបានទទួលសំបុត្រដីកាកោះមានចិត្តងឿងឆ្ងល់ណាស់ថា អញតាំងពីក្មេងរហូតមកដល់ចាស់ប៉ុណ្ណេះមិនដែលកើតខ្វាមអ្វីឡើងសាលាម្ដង ទើបតែថ្ងៃនេះអញមានទាស់ហេតុអីនឹងអ្នកណា តាគាំយកវ៉ែនតាមកពាក់ប្រឹងពិនិត្យមើលសេចក្ដីនៅក្នុងដីកាកោះថា មានចៅហេមស័យចោទប្រកាន់ជាបទឧក្រិដ្ឋ តាគាំស្រែកហៅនាងមុំកជាប្រពន្ធថា មុំកអើយមកអាយ អញមួយជាន់នេះមានរឿងធំណាស់ហ៊ើយ ។

នាងមុំក — ស្អីតា ។ ថាអី ។

តាតាំ — មានរឿងធំណាស់ ។

នាងមុំក — រឿងអី ។

តាតាំ — រឿងខ្មែរក្រិដ្ឋ ។

នាងមុំក — ស្អី-រឿងខ្មែរក្រិដ្ឋ ។

តាតាំ — អញថាខ្មែរក្រិដ្ឋ ៗ ហើយកុំសួរច្រើន មួយជាន់នេះ បើមិនស្តាប់គំរស់ បើមិនខ្លោះគង់តែឃ្លាន បើមិនឃ្លាន គង់តែច្រាក់ ។

នាងមុំក — ស្អី ខ្មែរក្រិដ្ឋស្លាប់រស់ ខ្លោះឃ្លានច្រាក់ខ្ញុំមិនយល់ទេ ។

តាតាំ — នាងឯងនៅសប្បាយតែម្នាក់ឯងចុះ ធ្វើខ្លួនឲ្យយ៉ាងហ៊ឺរកក់ឡោះទៅ ។

នាងមុំក — តាឯងថាអី តាឯងទៅណា ។

តាតាំ — យី អញថា អញខ្មែរក្រិដ្ឋហើយ ។

នាងមុំក — (មិនយល់ពាក្យខ្មែរក្រិដ្ឋ ស្រែកថា) តាឯងអុកក្តិតពីកាលណា ។

តាតាំ — យី នាងនេះ ឯងថាខ្មែរក្រិដ្ឋ ថាអុកក្តិត អញជាប់ទោសខ្មែរក្រិដ្ឋ គឺថាទោសធំណាស់ មានតែគុកទឹងច្រាក់ជីងឬទេ នែ ស្អែកដល់ថ្ងៃត្រង់បើពុំឃើញអញត្រឡប់មកពីសាលាវិញ ឯងទៅលប

មើលអញផង អាណាគិយកបាយឲ្យអញស៊ីកុំខាន ។

នាងម៉ុក - តាឯងមានខុសអីបានជាមានទោសដល់ទីនេះ ។

តាគាំ - ឈ្មោះហោមស៍យក់ប្តឹងពីអញ ។

នាងម៉ុក - ស្តាប់ហើយតាអើយតា ច្បាស់ជារឿងសមណធម៌ហើយ គ្មានអីទេ ។

ដល់ព្រឹកឡើងតាគាំស្លៀកសំពត់សពានាស ស្ពាយថង់យាមដៃ ឆ្វេងកាន់តម្រាមួយ ដៃស្តាំកាន់ឈើច្រត់ដើរទៅសាលា នាងម៉ុកស្រែកថា ជយោតាគាំ ជយោតាគាំ តាគាំទៅដល់សាលាយកដីកាកោះឲ្យទៅសុភាចារបុរស១ ក៏សុត្រពាក្យចោទឲ្យស្តាប់ហើយសួរថា :

សុភា — តាគាំឯងបានសមណធម៌តាមមើលព្រលឹងចៅហោមស៍យមែនឬទេ ។

តាគាំ — ប្របាទម្ចាស់ មែនពិតហើយ ។

សុភា — អន្ទ័យសមណធម៌ម្តង១ ប្រហែលចំនួនគន្លះម៉ោង ហេតុដូចម្តេចបានជាថ្លៃច្រើនដល់ម៉្លេះ ។

តាគាំ — ទានព្រាស នេះគឺបណ្តាំរបស់គ្រូខ្ញុំប្របាទបង្គាប់ឲ្យទារបែបហ្នឹង ទើបបានធាប់រូបសោហ៊ុយបង់ខាតកាលដែលសិក្សារៀនសមណធម៌នេះ លាក់ប៉ាំងថ្មីកាលខ្ញុំប្របាទ អស់ប្រាក់ចំនួនថ្លៃណាន ចំណាយទិញគ្រឿងបរទេដដូចតែស្តារបូជាគ្រូទើបបានចេះប៉ុណ្ណឹង ។

សុភា – តែពីឲ្យតាឯងសមណធម៌ប៉ុន្មាននាក់ហើយ រកស៊ីបែបនេះប៉ុន្មានឆ្នាំហើយ ។

តាគាំ – ពានព្រាស គេរកខ្ញុំប្របាទឲ្យសមណធម៌តិចណាស់ត្រឹមមួយរយនាក់ដែរ ក្នុងរវាងតែកន្លះឆ្នាំនេះទេ ពីព្រោះខ្ញុំប្របាទទើបនឹងសឹកកាលចេញវស្សានេះ ។

សុភា – ណ្ហើយថាត្រឹមតែមួយរយនាក់ចុះ តាឯងបានឈ្នួលហាសិបរៀលទៅហើយ នេះបានចំជារកស៊ីចូរ តាឯងដែលអ្នកឲ្យធម៌ តាមចំណាំតាឯងនិមិត្តដែលតាឯង ឃើញប៉ុន្មានតើយកការប្រមាណបានឬទេ ។

តាគាំ – ពានព្រាស ជាការពិតល្អណាស់ ឯនាងម៉ាណ៉ាដែលមកឲ្យខ្ញុំប្របាទមើលនេះ វេលានោះខ្ញុំប្របាទម្ចាស់អស់កំឡាំងពន់ពេក កំពុងតែការនោក៏ដេកលក់ទៅ ទើបកើតនិមិត្តផ្ដេសផ្ដាសខុសទេស្អាត ។

សុភា – អើបើតាឯងដឹងខ្លួនថា ដេកលក់ហើយយល់សប្តិទេ ហេតុដូចម្តេចបានជាហ៊ានប្រាប់គេថា ប្តីស្លាប់ក្រពើលេប ថែមទាំងយកប្រាក់កំណល់កន្លះណែនរបស់គេទៀត តាឯងធ្វើនេះខុសច្បាប់ធំណាស់ត្រូវមានទោសពីរប្រការ ១ គឺឆបោក ២ គឺធ្វើជីវិតគេឲ្យវិនាសដោយមានប្រាថ្នាចង់បានលាភសក្ការៈ ទោសទាំងពីរនេះត្រូវយកទោសដែលធំមកកាត់

គឺទោសទី ២ តាមច្បាប់សម្រាប់ព្រះនគរមាត្រា ១៥០ នេះត្រូវដាក់គុកតា
ឯងចំនួន ១០ ឆ្នាំ ហើយត្រូវតាឯងបង់ជម្ងឺចិត្ត ចំនួនប្រាក់ ៥០ ណែន
ឲ្យឈ្មោះហេមស័យ ឯប្រាក់នេះត្រូវតាតាំកម្មក្រាស់ឯងយកមកដាក់សា-
លាវេលាស្អែកព្រឹកម៉ោង ៨ កុំខាន បើមិនសុខចិត្តតាឯងឧទ្ធរណ៍ទៀតចុះ ។

តាតាំ- លើកដៃសំពះទៅក្រមញ៉ូវថា ទានប្រោសខ្ញុំប្របាទអាយុ
ជាងហុកសិបឆ្នាំទៅហើយ បើជាប់ទោស ១០ ឆ្នាំទៀតច្បាស់ជាស្លាប់ក្នុង
គុកមិនខានឡើយ ណ្ហើយខ្ញុំប្របាទម្ចាស់មិនចាំបាច់ឧទ្ធរណ៍ទៀតទេ ឲ្យ
តែលោកអនុញ្ញាតឲ្យនាងម៉ុកជាប្រពន្ធខ្ញុំប្របាទមកនៅក្នុងគុកជាមួយផង
បានឬទេ ។

សុភា- មិនដែលមាន នាងម៉ុកមានទោសអី ។

តាតាំ- ទានប្រោសមាន មកតែពីព បានជាខ្ញុំប្របាទប្រឹងស-
មណធម៌ចិញ្ចឹម ព្រះតេជព្រះគុណអើយ ទៃ ប្រពន្ធខ្ញុំប្របាទអាយុ
ទើបតែ ២០ ឆ្នាំ សាច់នៅខ្ចីល្អ ថ្ពាល់នៅក្រមមៗ ក៏នៅតែម្នាក់ឯង
ណាបាន បើព្រះតេជព្រះគុណមិនព្រមខ្ញុំប្របាទម្ចាស់ដាច់ដង្ហើមឥឡូវ-
ហ្នឹង ។

សុភា- អើតាឯងមានប្រពន្ធក្រមុំផង នេះចំជាចាស់អ្នកលេងទេ ។

តាងហ្មាន- ណ្ហើយចុះតា ឯច្បាប់តែងមានត្រាប្រណី ណ្ហើយទោស

គុកជប់ផ្ទាំខ្ញុំលើកចោលចេញ គាឯងត្រូវតែបង់ប្រាក់ចំនួន ៤០ ណែនឲ្យ ទៅហោមស័យប៉ុណ្ណឹងបានហើយ គាឯងរកបានទេប្រាក់ ៤០ ណែន ។

គាគាំ - ទ្រព្រះគុណផ្ទន់អើយ លោកមានមេត្តាខ្ញុំប្របាទម្ចាស់ណាស់ ប្រាក់ ៤០ ណែនខ្ញុំប្របាទម្ចាស់រកបាន ចាំខ្ញុំប្របាទម្ចាស់ទៅយកពីប្រពន្ធ ខ្ញុំប្របាទ មកជូនលោកវេលាថ្ងៃស្អែកនេះពុំហ៊ានខាន ។

គាគាំក៏លាទៅក្រមត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ឃើញប្រពន្ធកំពុងតែដេកឱប ប្រុសកំឡោះម្នាក់ គាគាំខឹងណាស់យកឈើច្រត់សំពងនាងម៉ុកហើយ ស្រែកជេរថា មេចោរអប្រិយ ឯងចុះក្រសាក់ក្រស នេះចំជាស្រីពេស្យា គាគី ប្រទះអាណាយកអាទឹង ឲ្យតូចៗ អើយ គ្រាន់តែឯងមានរឿងបន្តិច មិនទាន់ទៅជាអីផង ក៏ក្បត់ចិត្តឯងទៅហើយ ទំរាំតែឯងជាប់ទោស ទៅទៀត មួយយប់ក៏នាំប្រុសតិចណាស់ត្រឹមជប់មកលើផ្ទះនេះ មើលមី ខ្ញុកឯង ខ្ញុកទាំងអស់ ខ្ញុកទាំងគេក្តីទាំងខ្លាស យកប្រាក់ឲ្យអញ ៤០ ណែនឆាប់ អញត្រូវការយកទៅដាក់សាលា ។

នាងម៉ុក ទញ់ញាល់គំនិត ខ្លាសគាគាំក្រែក្រាស់ក៏ឆ្លើយថា ប្រាក់ មានពីណា ខ្ញុំចាយស៊ីអស់ទៅហើយ នៅសល់តែជប់ណែននៅក្នុងហឹប ។

គាគាំ - ច្បាស់ជាបណ្តោះឲ្យទៅសហាយក៏ចាយស៊ីខ្វះហើយ អញ វេលានេះធ្លាក់ខ្លួនវិនាសធំ មកពីមានប្រពន្ធក្រមុំ បានជាមានទុក្ខបែប

នេះ ល្មមហើយស្រឡាញ់គេបង់ចិត្ត អញមិនគួរនៅឲ្យឃើញមុខមីនេះសោះ ឯណាគ្មានប្រាក់យកទៅដាក់សាលា ៗ គេនឹងធ្វើទោសមិនខាន ៗ

តាគាំ – កន្ត្រាក់យកបានប្រាក់ ១០ ណែន ដើរកាត់ទៅផ្សារទិញត្រៃចីវរនឹងគ្រឿងបរិក្ខារ មានមុងកន្ទេលខ្នើយ បានរួចស្រេចក៏ប្រឹងដើរត្រេចចូលក្នុងព្រៃ ទៅដល់កំពង់រែកយកស្បង់ចីពរមកគ្រងបួសជាតាបសឥសី ចំរើនមេត្តាភាវនា កាត់ចិត្តលែងនឹកនាងម៉ុកទៀតឡើយ ឃើញបក្សាបក្សីទាំងឡាយ លោកតាគាំក្រហល់ក្រហាយក្នុងហឫទ័យគិតថា ឧកាមគុណមិនយាយីធ្វើបាបតែមនុស្សលោកទេ រហូតដល់សត្វតិរច្ឆានក៏កាមមកឧបរុំចងជាប់មិនឲ្យបង្វែររួចអំពីស្ថានណាមកពោលគឺវដ្តសង្សារនេះ អញអើយ កាលពីដើមបួសនៅស្រុកស្រួលល្អពេក មកឃើញមីម៉ុកក្រមុំចង្រៃសឹកពោលក្នុងស្ភាម ស្មានថាវាស្រឡាញ់ឯង ដូចឯងស្រឡាញ់វា ឧត្តរសង្វេគដល់ចាស់ៗដែលមានបុត្រក្រមុំ ដោះក្រពុំដូចផ្លែទន្ទាប់ស៊ូធ្វើការឲ្យពាល់ឆាប់ផ្លាប់ចិត្តគេក៏មិនត្រូវថែមទៀត ហេតុនេះបានតែថាកម្លោះគូៗនឹងក្រមុំ យាយៗចាស់ទុំគួនឹងតាៗ ឯងមិនគិតដូច្នោះស្មានថា ក្រមុំបើបានមកតាប្តូកពាសង្ហាស្រឡាញ់ពាល់ឆាប់ មិនគួរនោតល្ងង់បណ្តោយឲ្យកាមគុណមកបៀតជាន់សោះឡើយ ៗ

ចៅហោមស័យទឹងនាងម៉ាល៉ាបានប្រកបដោយនូវសេចក្ដីសុខអ្នកស្រុកស្រឡាញ់រាប់អានទុកជាមនុស្សត្រឹមត្រូវ កិច្ចការក្រៅ ទាំងឡាយ ចៅហោមស័យអាចជួយឈឺឆ្អាលយកអាសាគេទាំងអស់ ។

ថ្ងៃមួយ ចៅហោមស័យនិយាយទៅកាន់ប្រពន្ធថា កាលប្អូននៅក្មេងរូបល្អណាស់ ឥឡូវនេះខុសឆ្ងាយពីមុន នៃប្អូន បុប្ផាទាំងឡាយ កាលក្រពុំរីកឡើងល្អមើល ដល់ត្រូវកំដៅព្រះអាទិត្យផ្សាយរុះអស់ទៅវិញ នេះដូចរូបយើងទាំងអស់គ្នា កាលនៅពីក្មេង មានរូបរាងល្អស្អាត ដល់ចាស់ទៅសាច់ជ្រោកជ្រាកព្យាធិទឹងមរណៈមកសង្កត់សង្កិនដូចជាផ្កា ដែលត្រូវកំដៅព្រះសុរិទាន ។

ជនទាំងពីរនាក់ស្រឡាញ់ប្ដីប្រពន្ធលើសលប់មិនដែលទាស់ទែងខ្វែងគំនិត ចំបែងចិត្តម្ដងសោះរហូតដល់រលត់ខន្ធរៀងខ្លួនទៅ ។

ឱជីវិតសត្វលោកយើងអើយ វិនាសស្លាប់ដោយសារកាមគុណច្រើនណាស់តើ កាមគុណបើមានច្រើនដល់បុគ្គលណា បុគ្គលនោះរមែងតែងសោយទុក្ខច្រើនជាងសុខ អកុសលកម្មនេះនឹងលែងមកញាំញីសត្វសាមញ្ញាក្រែងតែមានផ្កាបទុមផុះចេញពីចង្កំមក ភ្លើងដែលឆេះនៅក្នុងនរកប្រែទៅជាត្រជាក់ ឬព្រះអាទិត្យរះឡើងពីទិសបស្ចិមវិញហោង ។

សង្ខេបតែប៉ុណ្ណោះ ។

វេយ្យាករណ៍សំស្ក្រឹតភាគទី ៣
របស់ព្រះវិសុទ្ធិវង្ស (ត)

(៦១) ៣ នាមសព្ទជា ឦ- ई- ការាន្ត

देवी ទេវី ស្ត្រី. "នាងទេវី"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	देवी	ទេវី	देव्यौ	ទេវ្យៅ	देव्यस्	ទេវ្យស៑
ទុ.	देवीम्	ទេវីម៑	देव्यौ	ទេវ្យៅ	देवीस्	ទេវីស៑
ត.	देव्या	ទេវ្យា	देवीभ्याम्	ទេវីភ្យាម៑	देवीभिस्	ទេវីភិស៑
ច.	देव्यै	ទេវ្យៃ	देवीभ्याम्	ទេវីភ្យាម៑	देवीभ्यस्	ទេវីភ្យស៑
ប.	देव्यास्	ទេវ្យាស៑	देवीभ्याम्	ទេវីភ្យាម៑	देवीभ्यस्	ទេវីភ្យស៑
ឆ.	देव्यास्	ទេវ្យាស៑	देव्योस्	ទេវ្យោស៑	देवीनाम्	ទេវីនាម៑
ស.	देव्याम्	ទេវ្យាម៑	देव्योस्	ទេវ្យោស៑	देवीसु	ទេវីសុ
សម្ពោ.	देवि	ទេវិ	देव्यौ	ទេវ្យៅ	देव्यस्	ទេវ្យស៑

សព្ទជា ឦ-ការាន្ត ស្ត្រីលិង្គ មានប៉ុណ្ណោះជាដើម ត្រូវបំបែកដូច ទេវី

जननी	ជននី	មាតា	पेशी	បេឝី	ដុំសាច់
तमस्विनी	តមស្វិនី	យប់	मही	មហី	ដី

तरी	តរី	កញ៉ាល់, ទូក	रजनी	រជនី	យប់
नदी	នទី	ស្ទឹង	वाणी	វាណី	សម្លេង
नारी	នារី	ស្រី	वापी	វាបី	បឹង
पत्नी	បត្នី	ប្រពន្ធ	व्याघ्री	វ្យាឃ្រី	ខ្លាធំញី
पृथिवी	ប្ឫថិវី	ផែនដី	सखी	សខី	ស្រីជាសម្លាញ់

वधू វធូ, ស្ត្រី. "ស្រីមានគូស្រករ, ប្រពន្ធក្រមុំ"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	वधूस्	វធូស៑	वध्वौ	វធ្វៅ	वध्वस्	វធ្វស៑
ទុ.	वधूम्	វធូម៑	वध्वौ	វធ្វៅ	वधूस्	វធូស៑
ត.	वध्वा	វធ្វា	वधूभ्याम्	វធូភ្យាម៑	वधूभिस्	វធូភិស៑
ច.	वध्वै	វធ្វៃ	वधूभ्याम्	វធូភ្យាម៑	वधूभ्यस्	វធូភ្យស៑
ប.	वध्वास्	វធ្វាស៑	वधूभ्याम्	វធូភ្យាម៑	वधूभ्यस्	វធូភ្យស៑
ឆ.	वध्वास्	វធ្វាស៑	वध्वोस्	វធ្វោស៑	वधूनाम्	វធូនាម៑
ស.	वध्वाम्	វធ្វាម៑	वध्वोस्	វធ្វោស៑	वधूषु	វធូឞុ
សម្ពោ.	वधु	វធុ	वध्वौ	វធ្វៅ	वध्वस्	វធ្វស៑

សព្ទជា ឩការាន្ត ស្ត្រីលិង្គ មានប៉ុណ្ណោះជាដើម ត្រូវបំបែកដូច វធូ

ចមូ ចមូ សេនា, កងទ័ព   តនូ តនូ រាងកាយ

ជម្ពូ ជម្ពូ ជម្ពូ, ព្រីង   ឝ្វឝ្រូ ស្វស្រូ ម្ដាយក្មេក

ការធៀបវិភត្តិ វិភត្តិដែលមានរបៀបទៀងទាត់ខាងដើមត្រង់លេខ ៤៨ បានធៀបមកនឹងវិភត្តិដែលភ្ជាប់មកនឹងនាមសព្ទជា អា-, ឦ-, ឩ-ការាន្ត ស្ត្រីលិង្គ ដែលបំបែកខាងលើនេះ ឃើញត្រូវគ្នាខ្លះដូចតទៅនេះ:

ត្រង់ឯកវចនៈ: ប្រ. ស៑ មានតែត្រង់នាមសព្ទជា ឩ-ការាន្ត ដូច វធូស៑ ហើយនឹងពួកនាមសព្ទជា ឦ- ការាន្ត បន្តិចបន្តួច ដូចជា លក្ស្មី "លំអ, ជាយារបស់ព្រះវិស្ណុ", តន្ត្រី "ខ្សែ" ប្រ. ឯក.: លក្ស្មីស៑, តន្ត្រីស៑; ទុ. ម៑ ឃើញមានគប់ការាន្ត ដូចជា កថាម៑, ទេវីម៑, វធូម៑; តូ. អា. ឃើញមានតែត្រង់ ឦ-ឩការាន្ត ដូចជា ទេវ្យា, វធ្វា, (< ទេវី + អា; វធូ + អា) ។

ត្រង់ទ្វិវចនៈ: វិភត្តិទាំងអស់ដែលនៅទៀងជាប្រក្រតីឥតប្រែប្រួល ចំពោះតែត្រង់ ឦ-ឩ-ការាន្ត: ទេវ្យៅ (< ទេវី + អៅ), ទេវីភ្យាម៑, ទេវ្យោស៑ (< ទេវី + អោស៑); វធ្វៅ (< វធូ + អៅ), វធូភ្យាម៑, វធ្វោស៑ (< វធូ + អោស៑) ។ ឯ អា-ការាន្ត មានវិភត្តិត្រូវគ្នាតែត្រង់ តូ. ច. ប.: កថាភ្យាម៑ ។

ត្រង់ពហុវចនៈ: ប្រ. អស៑, តុ. ភិស៑, ច. ប. ភ្យស៑, ស. សុ វិភត្តិទាំងនេះ មានសាធារណ៍គ្រប់នាមសព្ទជា អា-ឥ-ឧ-ការន្ត; ឯវិភត្តិនៃ ទុ. អស៑ នេះមានតែត្រង់ អា-ការន្ត ដូច កថាស៑, (អា + អស៑) ឯត្រង់ ឥ-ឧ-ការន្ត គេលុប អ ចេញ ទុកឲ្យនៅតែ ស៑: ទេវីស៑, ធេនូស៑ ។

(៦៤) ៤ នាមសព្ទ ជា ឥ-ឧ-ការន្ត

कवि កវិ, បុំ. "កវី (អ្នកចេះកាព្យ)"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	कविस्	កវិស៑	कवी	កវី	कवयस्	កវយស៑
ទុ.	कविम्	កវិម៑	कवी	កវី	कवीन्	កវីន៑
តុ.	कविना	កវិនា	कविभ्याम्	កវិភ្យាម៑	कविभिस्	កវិភិស៑
ច.	कवये	កវយេ	कविभ्याम्	កវិភ្យាម៑	कविभ्यस्	កវិភ្យស៑
ប.	कवेस्	កវេស៑	कविभ्याम्	កវិភ្យាម៑	कविभ्यस्	កវិភ្យស៑
ឆ.	कवेस्	កវេស៑	कव्योस्	កវ្យោស៑	कवीनाम्	កវីនាម៑
ស.	कवौ	កវៅ	कव्योस्	កវ្យោស៑	कविषु	កវិឞុ
សម្ពោ.	कवे	កវេ	कवी	កវី	कवयस्	កវយស៑

សព្ទជា ឥ-ការាន្ត បុំលិង្គ មានប៉ុណ្ណោះជាដើម ត្រូវបំបែកដូច ករិ

अग्नि	អគ្គិ	ភ្លើង	बलि	ពលិ	ការបូជា
अद्रि	អទ្រិ	ភ្នំ	मणि	មណិ	កែវមណី
ऋषि	ឫសិ	ឫស៊ី	यति	យតិ	អ្នកប្រព្រឹត្តធម៌
कपि	កបិ	ស្វា	रश्मि	រស្មិ	រស្មី
गिरि	គិរិ	ភ្នំ	राशि	រាសិ	គំនរ
ज्ञाति	ញាតិ	ញាតិ	वह्नि	វហ្និ	ភ្លើង
धूलि	ធូលិ	ធូលី	व्रीहि	វ្រីហិ	ស្រូវ
निधि	និធិ	កំណប់	सखि	សខិ	សម្លាញ់
पत्ति	បត្តិ	ពលថ្មើរជើង	समाधि	សមាធិ	កិរិយាដម្កល់ចិត្តឲ្យល្អ

मति មតិ, ស្ត្រី. "ប្រាជ្ញា, ការត្រិះរិះ"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	मतिस्	មតិស៑	मती	មតី	मतयस्	មតយស៑
ទុ.	मतिम्	មតិម៑	मती	មតី	मतीस्	មតីស៑
ត្ត.	मत्या	មត្យា	मतिभ्याम्	មតិភ្យាម៑	मतिभिस्	មតិភិស៑

	ឯក.	ទ្វិ.	ពហុ.
ច.	मतये, मत्यै	मतिभ्याम्	मतिभ्यस्
	មតយេ, មត្យៃ	មតិភ្យាម៑	មតិភ្យស៑
ប.	मतेस्, मत्यास्	मतिभ्याम्	मतिभ्यस्
	មតេស៑, មត្យាស៑	មតិភ្យាម៑	មតិភ្យស៑
ឆ.	मतेस्, मत्यास्	मत्योस्	मतीनाम्
	មតេស៑ មត្យាស៑	មត្យោស៑	មតីនាម៑
ស.	मतौ, मत्याम्	मत्योस्	मतिषु
	មតៅ, មត្យាម៑	មត្យោស៑	មតិឞុ
សម្ពោ.	मते មតេ	मती មតី	मतयस् មតយស៑

សព្ទជា ឥការាន្ត ស្ត្រីលិង្គ មានប៉ុណ្ណោះជាដើម ត្រូវបំបែកដូច មតិ

अङ्गुलि	អង្គុលិ	ម្រាមដៃ	नीति	នីតិ	មារយាទ, សេចក្ដីដឹកនាំ
आसक्ति	អាសក្តិ	កិរិយាជាប់	प्रकृति	ប្រក្ឫតិ	ប្រក្រតី
इष्टि	ឥឞ្ដិ	កិរិយាប្រាថ្នា	भक्ति	ភក្តិ	សេចក្ដីស្រឡាញ់, -ភក្តី
उक्ति	ឧក្តិ	កិរិយាពោល, សំដី	मुक्ति	មុក្តិ	កិរិយារួច
कान्ति	កាន្តិ	សេចក្ដីស្រឡាញ់, សេចក្ដីប្រាថ្នា	यष्टि	យឞ្ដិ	ឈើច្រត់
गति	គតិ	ដំណើរ	वृद्धि	វ្ឫទ្ធិ	សេចក្ដីចំរើន

तुष्टि ទុស្តិ សេចក្ដីត្រេកអរ   स्मृति ស្ម្ឫតិ ស្មារតី

दृष्टि ទ្ឫស្តិ ការឃើញ   हानि ហានិ សេចក្ដីវិនាស

वारि វារិ, នបុំ. "ទឹក"

	ឯក.	ទ្វិ.	ពហុ.
ប្រ.	वारि វារិ	वारिणी វារិណី	वारीणि វារីណិ
ទុ.	वारि វារិ	वारिणी វារិណី	वारीणि វារីណិ
តូ.	वारिणा វារិណា	वारिभ्याम् វារិភ្យាម៑	वारिभिस् វារិភិស៑
ច.	वारिणे វារិណេ	वारिभ्याम् វារិភ្យាម៑	वारिभ्यस् វារិភ្យស៑
ប.	वारिणस् វារិណស៑	वारिभ्याम् វារិភ្យាម៑	वारिभ्यस् វារិភ្យស៑
ឆ.	वारिणस् វារិណស៑	वारिणोस् វារិណោស៑	वारीणाम् វារីណាម៑
ស.	वारिणि វារិណិ	वारिणोस् វារិណោស៑	वारिषु វារិឞុ
សម្ពោ.	वारे, वारि វារេ, វារិ	वारिणी វារិណី	वारीणि វារីណិ

សព្ទជា ឥការន្ត នបុំ. ដែលមានវិធីបំបែកដូចគ្នានឹង វារិ ខាងលើនេះ មានដោយច្រើនណាស់ ដូចសព្ទ អក្សិ, នបុំ. "ភ្នែក", សព្ទនេះ មានការន្តដូចគ្នា មានលិង្គដូចគ្នានឹង វារិ ក៏ពិតមែន តែវិធីបំបែកមានទំនង ត្រូវគ្នានឹង វារិ តែត្រង់ ប្រ. ទុ. ឯក.: អក្សិ; ប្រ. ទុ. ទ្វិ.: អក្សិណី; តូ. ច. ប. ទ្វិ.: អក្សិភ្យាម៑; ប្រ. ទុ. ពហុ.: អក្សីណិ; តូ. ពហុ.: អក្សិភិស៑; ច. ប. ពហុ.: អក្សិភ្យស៑; ស. ពហុ.: អក្សិឞុ ក្រៅពី

នោះត្រូវបំបែកដូច អក្សន៑ (មើលលេខ ៦៦ ត្រង់សេចក្ដីបំណាំ ល. ៥); អស្ថិ, នបុំ. " ឆ្អឹង " មានទំនងដូច អក្សិ ។

गुरु គុរុ, បុំ. " គ្រូ "

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	गुरुस्	គុរុស៑	गुरू	គុរូ	गुरवस्	គុរវស៑
ទុ.	गुरुम्	គុរុម៑	गुरू	គុរូ	गुरून्	គុរូន៑
ត្ឫ.	गुरुणा	គុរុណា	गुरुभ्याम्	គុរុភ្យាម៑	गुरुभिस्	គុរុភិស៑
ច.	गुरवे	គុរវេ	गुरुभ्याम्	គុរុភ្យាម៑	गुरुभ्यस्	គុរុភ្យស៑
ប.	गुरोस्	គុរោស៑	गुरुभ्याम्	គុរុភ្យាម៑	गुरुभ्यस्	គុរុភ្យស៑
ឆ.	गुरोस्	គុរោស៑	गुर्वोस्	គុវ៌ោស៑	गुरूणाम्	គុរូណាម៑
ស.	गुरौ	គុរៅ	गुर्वोस्	គុវ៌ោស៑	गुरुषु	គុរុឞុ
សម្ពោ.	गुरो	គុរោ	गुरू	គុរូ	गुरवस्	គុរវស៑

សព្ទជា ឧការាន្ត បុំលិង្គ មានប៉ុណ្ណោះជាដើម ត្រូវបំបែកដូច គុរុ

अंशु	អំឝុ	រស្មី	पशु	បឝុ	សត្វចិញ្ចឹម
ऋतु	ឫតុ	រដូវ	पांशु	បាំឝុ	ធូលី
कृशानु	ក្ឫឝានុ	ភ្លើង	भिक्षु	ភិក្ឞុ	ភិក្ខុ
केतु	កេតុ	ទង់	मृत्यु	ម្ឫត្យុ	សេចក្ដីស្លាប់

धेनु ធេនុ, ស្ត្រ. “មេគោ”

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	धेनुस्	*ធេនុស៑*	धेनू	*ធេនូ*	धेनवस्	*ធេនវស៑*
ទុ.	धेनुम्	*ធេនុម៑*	धेनू	*ធេនូ*	धेनूस्	*ធេនូស៑*
ត្ប.	धेन्वा	*ធេន្វា*	धेनुभ्याम्	*ធេនុភ្យាម៑*	धेनुभिस्	*ធេនុភិស៑*
ច.	धेनवे, धेन्वै *ធេនវេ, ធេន្វៃ*		धेनुभ्याम् *ធេនុភ្យាម៑*		धेनुभ्यस् *ធេនុភ្យស៑*	
ប.	धेनोस्, धेन्वास् *ធេនោស៑, ធេន្វាស៑*		धेनुभ्याम् *ធេនុភ្យាម៑*		धेनुभ्यस् *ធេនុភ្យស៑*	
ឆ.	धेनोस्, धेन्वास् *ធេនោស៑, ធេន្វាស៑*		धेन्वोस् *ធេន្វោស៑*		धेनूनाम् *ធេនូនាម៑*	
ស.	धेनौ, धेन्वाम् *ធេនៅ, ធេន្វាម៑*		धेन्वोस् *ធេន្វោស៑*		धेनुषु *ធេនុឞុ*	
សម្ពោ.	धेनो	*ធេនោ*	धेनू	*ធេនូ*	धेनवस्	*ធេនវស៑*

សព្វជា ឧការាន្ត ស្ត្រីលិង្គ មានប៉ុណ្ណេះជាដើម ត្រូវបំបែកដូច ធេនុ

अलाबु	*អលាពុ*	ឃ្លោក	हनु	*ហនុ*	ចង្កា
असिधेनु	*អសិធេនុ*	កាំបិតស្នា	रज्जु	*រជ្ជុ*	ខ្សែ
तनु	*តនុ*	ខ្លួន	इषु	*ឥឞុ*	ព្រួញ

मधु មធុ, នបុំ. "ឃ្មុំ"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	मधु	មធុ	मधुनी	មធុនី	मधूनि	មធូនិ
ទុ.	मधु	មធុ	मधुनी	មធុនី	मधूनि	មធូនិ
ត្រ.	मधुना	មធុនា	मधुभ्याम्	មធុភ្យាម៑	मधुभिस्	មធុភិស៑
ច.	मधुने	មធុនេ	मधुभ्याम्	មធុភ្យាម៑	मधुभ्यस्	មធុភ្យស៑
ប.	मधुनस्	មធុនស៑	मधुभ्याम्	មធុភ្យាម៑	मधुभ्यस्	មធុភ្យស៑
ឆ.	मधुनस्	មធុនស៑	मधुनोस्	មធុនោស៑	मधूनाम्	មធូនាម៑
ស.	मधुनि	មធុនិ	मधुनोस्	មធុនោស៑	मधुषु	មធុឞុ
សម្ពោ.	मधो, मधु	មធោ, មធុ	मधुनी	មធុនី	मधूनि	មធូនិ

សព្ទជា ឧការាន្ត នបុំសកលិង្គ មានប៉ុណ្ណោះជាដើម ត្រូវបំបែកដូច មធុ

अम्बु	អម្ពុ	ទឹក	दारु	ទារុ	ឈើ
अश्रु	អស្រុ	ទឹកភ្នែក	रेणु	រេណុ	លំអងធូលី
आयु	អាយុ	អាយុ	वस्तु	វស្តុ	កន្លែង, ទីលំនៅ
जानु	ជានុ	ជង្គង់	श्मश्रु	ឝ្មឝ្រុ	ពុកចង្កា

សព្ទ ទ្យុ, ស្ត្រី. "ទេវលោក, ថ្ងៃ" សព្ទនេះមានត្រូវការប្រើច្រើន តែវិធីបំបែក ឥតមានរបៀបទៀងទាត់ទេ គួរបំបែកសព្ទនេះក្នុងពួកសព្ទជា ឧ-ការន្តនេះជាមួយគ្នាតែម្តង វិធីបំបែកនោះ ត្រូវចំណាំ ត្រង់ដែលមិនសូវត្រូវការប្រើ នៅក្នុងរង្វង់ក្រចក ដូចមានតទៅនេះ

	ឯក.	ទ្វិ.	ពហុ.
ប្ប.	ទ្យៅស៑	ទ្យាវៅ, (ទិវៅ)	ទ្យាវស៑, ទិវស៑
ទុ.	ទ្យាម៑, ទិវម៑	" (")	(ទ្យាស៑), ទិវស៑, ទ្យូន៑
ត. ប្ប.	(ទ្យា), ទិវា	(ទ្យោភ្យាម៑, ទ្យុភ្យាម៑)	(ទ្យោភិស៑), ទ្យុភិស៑
ច.	ទ្យវេ, ទិវេ	(" , ")	(ទ្យោភ្យស៑, ទ្យុភ្យស៑)
ប.	ទ្យោស៑, ទិវស៑	(" , ")	(" , ")
ឆ.	ទ្យោស៑, ទិវស៑	(ទ្យវោស៑, ទិវោស៑)	(ទ្យាម៑, ទិវាម៑)
ស.	ទ្យវិ, ទិវិ	(" , ")	(ទ្យោសុ, ទ្យុសុ)

ការផ្ទៀបវិភត្តិ នាមសព្ទជា ឥ · ឧ - ការន្ត នបុំសកលិង្គ ដែលបំបែកខាងលើនេះ មានទំនងដូចគ្នានឹងព្យញ្ជនការន្តដោយច្រើន ព្រោះវិភត្តិគេកល់ទឹងមានរបៀបទៀងទាត់គ្រប់អន្លើ ៗ ឯនាមសព្ទជា ឥ, ឧ - ការន្ត បុំលិង្គនឹងស្ត្រីលិង្គ ដែលបំបែកខាងលើ, វិភត្តិដែលមានរបៀប

ទៀតទាត់យ៉ាងពេញទី មានតែត្រង់ទ្វិវចន ក្រៅពីនោះមានដោយចំណែក ៗ គឺត្រង់ ឯកវចនៈ ប្រថមា, ទ្វិតីយា ត្ឫតីយា នឹងត្រង់ពហុវចនៈ ត្ឫតីយា, ចតុថី, បញ្ចមី, ឆដ្ឋី, សប្តមី ។

(៦៣) ៥. នាមសព្ទ ដែលមានព្យាង្គតែ ១ ជា ឦ-, ឩ-, ឰ-, ឱ-, ឳ- ការាន្ត

श्री ឝ្រី, ស្ត្រី. "សិរី"

	ឯក.	ទ្វិ.	ពហុ.
ប្រ.	श्रीस् ឝ្រីស៑	श्रियौ ឝ្រិយៅ	श्रियस् ឝ្រិយស៑
ទ្វិ.	श्रियम् ឝ្រិយម៑	" "	" "
ត្ឫ.	श्रिया ឝ្រិយា	श्रीभ्याम् ឝ្រីភ្យាម៑	श्रीभिस् ឝ្រីភិស៑
ច.	श्रिये, श्रियै ឝ្រិយេ, ឝ្រិយៃ	" "	श्रीभ्यस् ឝ្រីភ្យស៑
ប.	श्रियस्, श्रियास् ឝ្រិយស៑, ឝ្រិយាស៑	" "	" "
ឆ.	" "	श्रियोस् ឝ្រិយោស៑	श्रियाम्, श्रीणाम् ឝ្រិយាម៑, ឝ្រីណាម៑

	ឯក.	ទ្វេ.	ពហុ.
ស.	श्रियि, श्रियाम् ឝ្រិយិ, ឝ្រិយាម៑	श्रियोस् ឝ្រិយោស៑	श्रीषु ឝ្រីឞុ
សម្ពោ.	श्रीस् ឝ្រីស៑	श्रियौ ឝ្រិយៅ	श्रियस् ឝ្រិយស៑

भू ភូ, ស្ត្រី. "ផែនដី"

	ឯក.	ទ្វេ.	ពហុ.
ប្រ.	भूस् ភូស៑	भुवौ ភុវៅ	भुवस् ភុវស៑
ទ្វិ.	भुवम् ភុវម៑	" "	" "
ត្រ.	भुवा ភុវា	भूभ्याम् ភូភ្យាម៑	भूभिस् ភូភិស៑
ច.	भुवे, भुवै ភុវេ, ភុវៃ	" "	भूभ्यस् ភូភ្យស៑
បំ.	भुवस्, भुवास् ភុវស៑, ភុវាស៑	" "	" "
ឆ.	" "	भुवोस् ភុវោស៑	भुवाम्, भूनाम् ភុវាម៑ ភូនាម៑,
ស.	भुवि, भुवाम् ភុវិ, ភុវាម៑	" "	भूषु ភូឞុ
សម្ពោ.	भूस् ភូស៑	भुवौ ភុវៅ	भुवस् ភុវស៑

रै រៃ, ស្ត្រី. "ទ្រព្យសម្បត្តិ"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	रास्	រាស៑	रायौ	រាយៅ	रायस्	រាយស៑
ទុ.	रायम्	រាយម៑	"	"	"	"
ត្ឫ.	राया	រាយា	राभ्याम्	រាភ្យាម៑	राभिस्	រាភិស៑
ច.	राये	រាយេ	"	"	राभ्यस्	រាភ្យស៑
ប.	रायस्	រាយស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	रायोस्	រាយោស៑	रायाम्	រាយាម៑
ស.	रायि	រាយិ	"	"	रासु	រាសុ
សម្ពោ.	रास्	រាស៑	रायौ	រាយៅ	रायस्	រាយស៑

गो គោ, បុំ. ស្ត្រី. "គោ"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	गौस्	គៅស៑	गावौ	គាវៅ	गावस्	គាវស៑
ទុ.	गाम्	គាម៑	"	"	गास्	គាស៑
ត្ឫ.	गवा	គវា	गोभ्याम्	គោភ្យាម៑	गोभिस्	គោភិស៑

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ច.	गवे	គវេ	गोभ्याम्	គោភ្យាម៑	गोभ्यस्	គោភ្យស៑
ប.	गोस्	គោស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	गवोस्	គវោស៑	गवाम्	គវាម៑
ស.	गवि	គវិ	"	"	गोषु	គោឞុ
សម្ពោ.	गौस्	គៅស៑	गावौ	គាវៅ	गावस्	គាវស៑

नौ នៅ, ស្ត្រី. "ទូក"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	नौस्	នៅស៑	नावौ	នាវៅ	नावस्	នាវស៑
ទុ.	नावम्	នាវម៑	"	"	"	"
ត្រ.	नावा	នាវា	नौभ्याम्	នៅភ្យាម៑	नौभिस्	នៅភិស៑
ច.	नावे	នាវេ	"	"	नौभ्यस्	នៅភ្យស៑
ប.	नावस्	នាវស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	नावोस्	នាវោស៑	नावाम्	នាវាម៑
ស.	नावि	នាវិ	"	"	नौषु	នៅឞុ
សម្ពោ.	नौस्	នៅស៑	नावौ	នាវៅ	नावस्	នាវស៑

សេចក្ដីបំណាំ. នាមសព្ទ មានព្យាង្គមួយ ៗ ដែលបំបែកខាងលើនេះ មានទំនងប្រហែលដូចជាបំបែកនាមសព្ទជាវ្យញ្ជនការាន្ត ដោយពេញលេញ ព្រោះវិភត្តិដែលភ្ជាប់នឹងនាមសព្ទទាំងនោះ ជាវិភត្តិមានរបៀបទៀងទាត់ ។

(៦៤) វិធីបំបែកនាមសព្ទជាវ្យញ្ជនការាន្ត.

ក្នុងវិធីបំបែកនាមសព្ទនេះ, ត្រង់បុំលិង្គនឹងស្ត្រីលិង្គ មានវិភត្តិដូចគ្នាគ្រប់អន្លើ :

ឯកវចន : ស៑, អម៑, អា, ឯ, អស៑, អស៑, ឥ

ទ្វិវចន : អៅ, ភ្យាម៑, អោស៑

ពហុវចន : អស៑, អស៑, ភិស៑, ភ្យស៑, ភ្យស៑, អាម៑, សុ.

ត្រង់ប្រថមា ឯកវចន, វិភត្តិ ស៑ ត្រូវលុបបំបាត់ចេញ កុំឲ្យមាននៅទីបំផុតនៃវ្យញ្ជនឡើយ ។

ឯចំណែក នបុំសកលិង្គ ត្រង់ប្រថមា នឹង ទុតិយា ឯកវចន មិនមានវិភត្តិទេ, ត្រង់ប្រថមា នឹង ទុតិយា ទ្វិវចន មានវិភត្តិ ឦ ; ត្រង់ប្រថមា នឹង ទុតិយា ពហុវចន មានវិភត្តិ ឥ ។ វិភត្តិក្រៅពីនោះ ដូច

គ្នានឹងវិភត្តិដែលភ្ជាប់នឹងនាមសព្ទ បុំលិង្គ ។ វិភត្តិទាំងអស់នោះ ត្រូវគ្នានឹងតំរូវិភត្តិ ដែលមានរបៀបទៀងទាត់ត្រង់លេខ ៩៨ ខាងដើម ។

(៦៩) ១. ធាតុ–នាមសព្ទ

ធាតុ–នាមសព្ទ នោះ គឺ ជួនកាលរូបធាតុ ត្រឡប់មកជានាមសព្ទក៏មាន ធ. បទ៑, "ទៅ"; ន. ស. បទ៑, បុំ. "ជើង"; ធ. ទិត៑, "បន្ទុល, សំដែង"; ន. ស. ទិត៑, ស្ត្រី. "ទិស"; ធ. វច៑, "ពោល"; ន. ស. វាច៑ "វាចា, សំដី"; ជួនកាលរូបធាតុ ភ្ជាប់ទៅនឹងនាមសព្ទ ទៅជាសមាសនាម ឬ ជាក្ឫតនាម ក៏មាន: ទ្វិបទ៑, ដែលមានជើងពីរ; ធ. ពុធ៑, "ដឹង"; ន. ស.: ធម្មពុធ៑, ដែលដឹងនូវធម្ម៑; ធ. ករ៑, "ធ្វើ"; ន. ស.: បាបក្ឫត៑ ដែលធ្វើនូវបាប ។

ឯបទសមាសទាំងនោះជាគុណសព្ទទាំងអស់ ត្រង់បុំលិង្គនឹងស្ត្រីលិង្គ មានរូបសព្ទដូចគ្នា ទាំងវិធីបំបែកក៏ដូចគ្នា ឯនបុំសកលិង្គ មានផ្សេងគ្នាបន្តិច តែត្រង់ប្រថមា ទ្វិតីយា ឯកវចន មានស្វរជាហ្រស្វ, ត្រង់ប្រ. ទ្វិ. ទ្វិវ. ជា ឦ, ត្រង់ប្រ. ទ្វិ. ពហុ. ជា ឥ ។

पद् បទ៑, បុំ. “ជើង”

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	पाद्	ផាទ៑	पादौ	ផាទៅ	पादस्	ផាទស៑
ទុ.	पादम्	ផាទម៑	"	"	पदस्	បទស៑
ត្រ.	पदा	បទា	पद्भ्याम्	បទ្ភ្យាម៑	पद्भिस्	បទ្ភិស៑
ច.	पदे	បទេ	"	"	पद्भ्यस्	បទ្ភ្យស៑
ប.	पदस्	បទស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	पदोस्	បទោស៑	पदाम्	បទាម៑
ស.	पदि	បទិ	"	"	पत्सु	បត្សុ
សម្ពោ.	पाद्	ផាទ៑	पादौ	ផាទៅ	पादस्	ផាទស៑

द्विपद् ទ្វិបទ៑, គ. ស. បុំ. ស្ត្រី. “មានជើងពីរ”

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	द्विपाद्	ទ្វិផាទ៑	द्विपादौ	ទ្វិផាទៅ	द्विपादस्	ទ្វិផាទស៑
ទុ.	द्विपादम्	ទ្វិផាទម៑	"	"	द्विपदस्	ទ្វិបទស៑
ត្រ.	द्विपदा	ទ្វិបទា	द्विपद्भ्याम्	ទ្វិបទ្ភ្យាម៑	द्विपद्भिस्	ទ្វិបទ្ភិស៑

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ច.	ទ្វិបទេ	ទ្វិបទេ	ទ្វិបទ្ភ្យាម៑	ទ្វិបទ្ភ្យាម៑	ទ្វិបទ្ភ្យស៑	ទ្វិបទ្ភ្យស៑
ប.	ទ្វិបទស៑	ទ្វិបទស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	ទ្វិបទោស៑	ទ្វិបទោស៑	ទ្វិបទាម៑	ទ្វិបទាម៑
ស.	ទ្វិបទិ	ទ្វិបទិ	"	"	ទ្វិបត្សុ	ទ្វិបត្សុ
សម្ពោ.	ទ្វិបាទ៑	ទ្វិបាទ៑	ទ្វិបាទៅ	ទ្វិបាទៅ	ទ្វិបាទស៑	ទ្វិបាទស៑

ទ្វិបទ៑ ជានបុំសកលិង្គ ត្រង់ប្រ. ទ្វិ. សម្ពោ. ឯក. ជា ទ្វិបទ៑;- ទ្វិ. ជា ទ្វិបទី;- ពហុ. ជា ទ្វិបាទិ ក្រៅពីនោះដូចគ្នានឹងបុំលិង្គ ។

ឯ ទ្វិបទ៑ ដែលជាស្ត្រីលិង្គខាងលើនេះ គេអាចធ្វើឲ្យជាស្ត្រីលិង្គមានទ្រង់ដោយឡែកទៀតបាន គឺប្រកបដោយប្រត្យយ ឦ ថែមមកទៀតជា ទ្វិបទី តែត្រូវបំបែកដូចទេវី (ម.ល. ៦១) ។

សេចក្តីបំណាំ៖

១. ន. ស. វាច៑, ស្ត្រី. កើតមកពីធាតុ វច៑, "ពោល" ជានាមសព្ទ មានស្វរជាទីឃ "វាច៑" ដូចនេះគ្រប់អន្ទ ឥតមានផ្លាស់ប្តូរប្រែទៅជាហ្រស្វឡើយ ដូចខាងក្រោយនេះ

	ឯក.		ទ្វេ.		ពហុ.	
ប្រ.	वाक्	វាក៑	वाचौ	វាចៅ	वाचस्	វាចស៑
ទុ.	वाचम्	វាចម៑	"	"	"	"
ត.	वाचा	វាចា	वाग्भ्याम्	វាគ្ភ្យាម៑	वाग्भिस्	វាគ្ភិស៑
ច.	वाचे	វាចេ	"	"	वाग्भ्यस्	វាគ្ភ្យស៑
ប.	वाचस्	វាចស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	वाचोस्	វាចោស៑	वाचाम्	វាចាម៑
ស.	वाचि	វាចិ	"	"	वाक्षु	វាក្ឞុ
សម្ពោ.	वाक्	វាក៑	वाचौ	វាចៅ	वाचस्	វាចស៑

៤. ធាតុ ហន៑, "សម្លាប់" ភ្ជាប់នឹងនាមសព្ទ កើតទៅជាបទសមាស ដូច វ្ឫត្រហន៑, បុំ. "ព្រះឥន្ទ្រ" ត្រង់ប្រថមា ឯកវចន ជា វ្ឫត្រហា (តាមទំនងនាមសព្ទជា អន៑-ការន្ត ម.ល. ៦៦) ក្រៅពីនោះ ត្រូវបំបែកតាមសមគួរដូចតទៅនេះ

	ឯក.	ទ្វិ.	ពហុ.
ប្រ.	वृत्रहा វ្ឫត្រហា	वृत्रहणौ វ្ឫត្រហណៅ	वृत्रहणस् វ្ឫត្រហណស៑
ទ្វិ.	वृत्रहनम् វ្ឫត្រហនម៑	"	वृत्रघ्नस् វ្ឫត្រឃ្នស៑
ត្ឫ.	वृत्रघ्ना វ្ឫត្រឃ្នា	वृत्रहभ्याम् វ្ឫត្រហភ្យាម៑	वृत्रहभिस् វ្ឫត្រហភិស៑
ច.	वृत्रघ्ने វ្ឫត្រឃ្នេ	"	वृत्रहभ्यस् វ្ឫត្រហភ្យស៑
ប.	वृत्रघ्नस् វ្ឫត្រឃ្នស៑	"	"
ឆ.	"	वृत्रघ्नोस् វ្ឫត្រឃ្នោស៑	वृत्रघ्नाम् វ្ឫត្រឃ្នាម៑
ស.	वृत्रघ्नि, °हनि វ្ឫត្រឃ្និ, °ហនិ	"	वृत्रहसु វ្ឫត្រហសុ
សម្ពោ.	वृत्रहन् វ្ឫត្រហន៑	वृत्रहणौ វ្ឫត្រហណៅ	वृत्रहणस् វ្ឫត្រហណស៑

៣. ធាតុ អញ្ចុ "ទៅ, ដើរវៀច" ប្រកបដោយឧបសគ្គផ្សេងៗ កើតទៅជាបទគុណសព្ទ: ប្រ + អញ្ចុ > ប្រាញ្ចុ "ខាងកើត"; ប្រតិ + អញ្ចុ > ប្រត្យញ្ចុ, "ខាងលិច" ។

प्राञ्च् ប្រាញ្ច៑ បុំ. "ខាងកើត"

		ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.
ប្រ.	प्राङ्	ប្រាង៑	प्राञ्चौ	ប្រាញ្ចៅ	प्राञ्चस्	ប្រាញ្ចស៑
ទុ.	प्राञ्चम्	ប្រាញ្ចម៑	"	"	प्राचस्	ប្រាចស៑
ត.	प्राचा	ប្រាចា	प्राग्भ्याम्	ប្រាគ្ភ្យាម៑	प्राग्भिस्	ប្រាគ្ភិស៑
ច.	प्राचे	ប្រាចេ	"	"	प्राग्भ्यस्	ប្រាគ្ភ្យស៑
ប.	प्राचस्	ប្រាចស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	प्राचोस्	ប្រាចោស៑	प्राचाम्	ប្រាចាម៑
ស.	प्राचि	ប្រាចិ	"	"	प्राक्षु	ប្រាក្ឞុ
សម្ពោ.	प्राङ्	ប្រាង៑	प्राञ्चौ	ប្រាញ្ចៅ	प्राञ्चस्	ប្រាញ្ចស៑

ប្រាញ្ច៑, នបុំ. ត្រង់ប្រ. ទុ. សម្ពោ. ឯក.: ប្រាក៑;- ទ្វិ.: ប្រាចី.- ពហុ.: ប្រាញ្ចិ ក្រៅពីនោះដូចគ្នានឹងបុំលិង្គ ។ បើជាស្ត្រីលិង្គ ត្រូវប្រែកប ដោយប្រត្យយ ឦ ជា ប្រាចី ត្រូវបំបែកដូច នទី (ម. ល. ៦១) ។

प्रत्यञ्च् ប្រត្យញ្ច៍, នបុំ. "ខាងលិច"

	ឯក.	ទ្វិ.	ពហុ.
ប្រ.	प्रत्यङ् ប្រត្យង៑	प्रत्यञ्चौ ប្រត្យញ្ចៅ	प्रत्यञ्चः ប្រត្យញ្ចះ
ទុ.	प्रत्यञ्चम् ប្រត្យញ្ចម៑	" "	प्रतीचः ប្រតីចះ
ត.	प्रतीचा ប្រតីចា	प्रत्यग्भ्याम् ប្រត្យគ្ភ្យាម៑	प्रत्यग्भिः ប្រត្យគ្ភិះ
ច.	प्रतीचे ប្រតីចេ	" "	प्रत्यग्भ्यः ប្រត្យគ្ភ្យះ
ប.	प्रतीचः ប្រតីចះ	" "	" "
ឆ.	" "	प्रतीचोः ប្រតីចោះ	प्रतीचाम् ប្រតីចាម៑
ស.	प्रतीचि ប្រតីចិ	" "	प्रत्यक्षु ប្រត្យក្សុ
សម្ពោ.	प्रत्यङ् ប្រត្យង៑	प्रत्यञ्चौ ប្រត្យញ្ចៅ	प्रत्यञ्चः ប្រត្យញ្ចះ

ប្រត្យញ្ច៍, នបុំ. ត្រង់ប្រ. ទុ. សម្ពោ. ឯក.: ប្រត្យក៑.- ទ្វិ.: ប្រតីចី.- ពហុ.: ប្រត្យញ្ចិ, ក្រៅពីនោះដូចគ្នានឹងបុំលិង្គ ។ បើជាស្ត្រីលិង្គ ត្រូវប្រកបដោយប្រត្យយ ឦ ជា ប្រតីចី ត្រូវបំបែកដូច ទេវី (ម.ល. ៦១) ។

(៦៦) ២. នាមសព្ទ ជា អន៑-ការាន្ត.

នាមសព្ទ ជាអន៑-ការាន្តទាំងអស់ សុទ្ធតែជាបុំលិង្គ នឹងនបុំសកលិង្គ បើបុំលិង្គ ត្រង់ប្រ. ឯក. ត្រូវលុបតួ ន៑ ចេញ ហើយទីឃ អ ជា អា

(មើលជាតុនាមសព្ទលេខ ៦៥ ត្រង់សេចក្តីចំណាំលេខ ២); បើនបុំ-សកលិង្គ ត្រង់ប្រ. ឯក. ត្រូវលុបតែតួ ន៑ ចេញ មិនត្រូវទីឃិឡើយ, ក្រៅពីនោះ ដូចគាលលុបស្វរ អ ដូចគាលលុប ន៑ ចេញ តាមសម-គួរដល់វិភត្តិដែលជាស្វរទឹងព្យញ្ជន ។

राजन् រាជន៑, បុំ. "ស្តេច"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	राजा	រាជា	राजानौ	រាជានៅ	राजानस्	រាជានស៑
ទុ.	राजानम्	រាជានម៑	"	"	राज्ञस्	រាជ្ញស៑
ត.	राज्ञा	រាជ្ញា	राजभ्याम्	រាជភ្យាម៑	राजभिस्	រាជភិស៑
ច.	राज्ञे	រាជ្ញេ	"	"	राजभ्यस्	រាជភ្យស៑
ប.	राज्ञस्	រាជ្ញស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	राज्ञोस्	រាជ្ញោស៑	राज्ञाम्	រាជ្ញាម៑
ស.	राज्ञि, राजनि	រាជ្ញិ, រាជនិ	"	"	रजसु	រាជសុ
សម្ពោ.	राजन्	រាជន៑	राजानौ	រាជានៅ	राजानस्	រាជានស៑

បើជាស្រីលិង្គ ត្រូវបន្ថែមបច្ច័យ ឦ ភ្ជាប់មកទៀតធ្វើជា រាជ្ញី "ស្តេចស្រី" ត្រូវបំបែកដូច នទី

นามนฺ នាមន៑, នបុំ. "ឈ្មោះ"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	นาม	នាម	นามฺนี, นามนี នាម្នី, នាមនី		นามานิ	នាមានិ
ទ្វិ.	"	"	"	"	"	"
ត្ឫ.	นามฺนา	នាម្នា	นามภฺยามฺ	នាមភ្យាម៑	นามภิสฺ	នាមភិស៑
ច.	นามฺเน	នាម្នេ	"	"	นามภฺยสฺ	នាមភ្យស៑
ប.	นามฺนสฺ	នាម្នស៑	"	"	"	"
ឞ.	"	"	นามฺโนสฺ	នាម្នោស៑	นามฺนามฺ	នាម្នាម៑
ស.	นามฺนิ, นามนิ នាម្និ, នាមនិ		"	"	นามสุ	នាមសុ
សម្ពោ.	นามนฺ, นาม នាមន៑, នាម		นามฺนี, นามนี នាម្នី, នាមនី		นามานิ	នាមានិ

សេចក្ដីចំណាំៈ

១. នាមសព្ទជា អន៑-ការាន្ត ឯទៀត ដែលមានព្យញ្ជនជម្រួតគ្នា, ត្រង់កន្លែងដែលលុបស្វរ អ ចេញ បែរទៅជាមិនលុបវិញក៏មាន ព្រោះ កាលណាលុបស្វរ អ ចេញ ព្យញ្ជនដែលសល់នៅបន្តគ្នា សរសេរ

ក៏លំបាក អានក៏លំបាក ដូចសព្ទ អាត្មន៑, បុំ. "ចិត្ត, ខ្លួន" ត្រង់ចតុថី ឯកវចនៈ អាត្មនេ មិនមែនជា អាត្មេ ដូច្នេះឡើយ ។

៤. សព្ទ ឝ្វន៑, បុំ. "ឆ្កែ", យុវន៑, បុំ. "កំលោះ" មានវិធីបំបែក ត្រូវគ្នាខ្លះ ខុសគ្នាខ្លះ តាមសមគួរដល់រូបសព្ទ ដូចតទៅនេះ

श्वन्, पुं. "ឆ្កែ"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	श्वा	ឝ្វា	श्वानौ	ឝ្វានៅ	श्वानस्	ឝ្វានស៑
ទុ.	श्वानम्	ឝ្វានម៑	"	"	शुनस्	ឝុនស៑
ត្រ.	शुना	ឝុនា	श्वभ्याम्	ឝ្វភ្យាម៑	श्वभिस्	ឝ្វភិស
ច.	शुने	ឝុនេ	"	"	श्वभ्यस्	ឝ្វភ្យស៑
ប.	शुनस्	ឝុនស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	शुनोस्	ឝុនោស៑	शुनाम्	ឝុនាម៑
ស.	शुनि, श्वनि	ឝុនិ, ឝ្វនិ	"	"	श्वसु	ឝ្វសុ
សម្ពោ.	श्वन्	ឝ្វន៑	श्वानौ	ឝ្វានៅ	श्वानस्	ឝ្វានស៑

បើជាស្ត្រី.: ឝុនី, "ឆ្កែញី" ត្រូវបំបែកដូច នទី

युवन् យុវន៑, បុំ. "កំលោះ"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	युवा	យុវា	युवानौ	យុវានៅ	युवानस्	យុវានស៑
ទុ.	युवानम्	យុវានម៑	"	"	यूनस्	យូនស៑
ត.	यूना	យូនា	युवभ्याम्	យុវភ្យាម៑	युवभिस्	យុវភិស៑
ច.	यूने	យូនេ	"	"	युवभ्यस्	យុវភ្យស៑
ប.	यूनस्	យូនស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	यूनोस्	យូនោស៑	यूनाम्	យូនាម៑
ស.	यूनि, युवनि	យូនិ, យុវនិ	"	"	युवसु	យុវសុ
សម្ពោ.	युवन्	យុវន៑	युवानौ	យុវានៅ	युवानस्	យុវានស៑

បើជាស្ត្រី.: យុវតី, "ក្រមុំ" ត្រូវបំបែកដូច ទេវី

៣. សព្ទ បន្ថន៑, បុំ. "ផ្លូវ" វិធីបំបែក ត្រង់ប្រ. ឯក.: បន្ថាស៑, ក្រៅពីនោះផ្សេងអំពីគ្នាបន្តិចបន្តួច ដូចតទៅនេះ

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	पन्थास्	បន្ថាស៑	पन्थानौ	បន្ថានៅ	पन्थानस्	បន្ថានស៑
ទុ.	पन्थानम्	បន្ថានម៑	"	"	पथस्	បថស៑

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ត្ឫ.	पथा	បថា	पथिभ्याम्	បថិភ្យាម៑	पथिभिस्	បថិភិស៑
ច.	पथे	បថេ	"	"	पथिभ्यस्	បថិភ្យស៑
ប.	पथस्	បថស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	पथोस्	បថោស៑	पथाम्	បថាម៑
ស.	पथि	បថិ	"	"	पथिषु	បថិឞុ

៦. សព្ទ អហន៑, នបុំ. "ថ្ងៃ" មានវិធីបំបែកដូចតទៅនេះ

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	अहर्	អហរ៑	अह्नी, अहनी អហ្នី, អហនី		अहानि	អហានិ
ទ្វិ.	"	"	",	"	"	"
ត្ឫ.	अह्ना	អហ្នា	अहोभ्याम्	អហោភ្យាម៑	अहोभिस्	អហោភិស៑
ច.	अह्ने	អហ្នេ	"	"	अहोभ्यस्	អហោភ្យស៑
ប.	अह्नस्	អហ្នស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	अह्नोस्	អហ្នោស៑	अह्नाम्	អហ្នាម៑
ស.	अह्नि, अहनि អហ្និ, អហនិ		"	"	अहःसु	អហះសុ

៤. សព្ទ អក្សិ, នបុំ. "ភ្នែក", អស្ថិ, នបុំ. "ឆ្អឹង" សព្ទទាំងពីរនេះមានវិធីបំបែកដូចគ្នានឹង អក្សិ, អស្ថិ ខ្លះ (មេ. ឥការាន្តត្រង់លេខ ៦៦) ផ្សេងខុសពីគ្នាខ្លះ ដូចតទៅនេះ

អក្សិ, នបុំ. "ភ្នែក"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្ថ.	अक्षि	អក្សិ	अक्षिणी	អក្សិណី	अक्षीणि	អក្សីណិ
ទុ.	"	"	"	"	"	"
ត្ឫ.	अक्ष्णा	អក្ស្ណា	अक्षिभ्याम्	អក្សិភ្យាម៑	अक्षिभिस्	អក្សិភិស៑
ច.	अक्ष्णे	អក្ស្ណេ	"	"	अक्षिभ्यस्	អក្សិភ្យស៑
ប.	अक्ष्णस्	អក្ស្ណស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	अक्ष्णोस्	អក្ស្ណោស៑	अक्ष्णाम्	អក្ស្ណាម៑
ស.	अक्ष्णि, अक्षणि អក្ស្ណិ, អក្សណិ		"	"	अक्षिषु	អក្សិឞុ

(៦៧) ៣. នាមសព្ទ ជា ឥន៑- ការាន្ត

សព្ទទាំងឡាយដែលជា ឥន៑- ការាន្ត គឺសព្ទដែលប្រកបដោយ បច្ច័យ ឥន៑ ដូចជា ពល នឹង ឥន៑ ជា ពលិន៑, ទណ្ឌ នឹង ឥន៑ ជា

ទណ្ឌិន ដូច្នេះជាដើម សុទ្ធតែជាគុណសព្ទទាំងអស់ សំគាល់សេចក្តីប្រែថា "មាន": ពល "កម្លាំង", ពលិន "មានកម្លាំង"; ទណ្ឌ "ដំបង", ទណ្ឌិន "មានដំបង, មានឈើច្រត់" តែគុណសព្ទទាំងអស់នេះ បើប្រើជានាមសព្ទក៏បានដូចគ្នា ត្រូវប្រែថា ពលិន, ជនមានកម្លាំង, ទណ្ឌិន ជនមានឈើច្រត់

बलिन् ពលិន, បុំ.

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	बली	ពលី	बलिनौ	ពលិនៅ	बलिनस्	ពលិនស៑
ទុ.	बलिनम्	ពលិនម៑	"	"	"	"
ត្រ.	बलिना	ពលិនា	बलिभ्याम्	ពលិភ្យាម៑	बलिभिस्	ពលិភិស៑
ច.	बलिने	ពលិនេ	"	"	बलिभ्यस्	ពលិភ្យស៑
ប.	बलिनस्	ពលិនស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	बलिनोस्	ពលិនោស៑	बलिनाम्	ពលិនាម៑
ស.	बलिनि	ពលិនិ	"	"	बलिषु	ពលិឞុ
សម្ពោ.	बलिन्	ពលិន៑	बलिनौ	ពលិនៅ	बलिनस्	ពលិនស៑

ពលិន, នបុំ. មានវិធីបំបែកដូចគ្នា ម្យ៉ាងបន្តិចតែត្រង់ ប្រ. ទុ. សម្ពោ. ត្រង់ ប្រ. ទុ. ឯក. ជា ពលិ; – ទ្វិ. ជា ពលិនី; – ពហុ. ជា

ពលីន៑ ។ ត្រង់ សម្ពោ. ឯក. ជា ពលិន៑ ឬ ពលិ; – ទ្វិ. នឹង ពហុ. ដូច ប្រ. ទុ. ដែលជា ទ្វិ. នឹង ពហុ. នោះដែរ ។

ពលិន៑, បើជាស្ត្រី. ត្រូវបន្ថែម ឦ ប្រត្យយ ធ្វើជា ពលិនី, "(ស្រី) មានកម្លាំង" ត្រូវបំបែកដូច ទេវី ។

(៦៨) ៤. សព្ទ ជា អន្ត៑- ការន្ត

សព្ទទាំងឡាយដែលជា អន្ត៑-ការន្ត គឺរូបធាតុ ដែលប្រកបដោយប្រត្យយ អន៑ ឬ អត៑ សម្រេចជាគុណសព្ទ ឬ ជាអព្ភន្តរកិរិយា ដូច ធាតុ តុទ៑ "ពាក់"; ចរ៑ "ចរទៅ" ប្រកបដោយប្រត្យយ អន្ត៑ សម្រេចរូបជា តុទន្ត៑ "កាលពាក់"; ចរន្ត៑ "កាលចរទៅ"; បើរូបធាតុណា ដែលមានបទអព្ភាស ដូច ធាតុ ទា "ឲ្យ"; ហុ "បូជា", ធាតុទាំងនេះ ត្រូវប្រកបដោយប្រត្យយ អត៑ សម្រេចរូបជា ទទត៑, "កាលឲ្យ"; ជុហ្វត៑ "កាលបូជា" ។

तुदत् តុទត៑, បុំ.

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	तुदन्	តុទន៑	तुदन्तौ	តុទន្តៅ	तुदन्तस्	តុទន្តស៑
ទ្វិ.	तुदन्तम्	តុទន្តម៑	"	"	तुदतस्	តុទតស៑

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ត្រ.	तुदता	តុទតា	तुदद्भ्याम्	តុទទ្ភ្យាម៑	तुदद्भिस्	តុទទ្ភិស៑
ច.	तुदते	តុទតេ	"	"	तुदद्भ्यस्	តុទទ្ភ្យស៑
ប.	तुदतस्	តុទតស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	तुदतोस्	តុទតោស៑	तुदताम्	តុទតាម៑
ស.	तुदति	តុទតិ	"	"	तुदत्सु	តុទត្សុ
សម្ពោ.	तुदन्	តុទន៑	तुदन्तौ	តុទន្តៅ	तुदन्तस्	តុទន្តស៑

តុទន្ត៑ នេះ, បើជានបុំ. ត្រូវបំបែកដូចគ្នា ប្លែកតែត្រង់ ប្រ. ទុ. សម្ពោៈ ឯក. ជា តុទត៑; – ទ្វិ. ជា តុទន្តី ឬ តុទតី; – ពហុ. ជា តុទន្តិ ។ បើជាស្ត្រីលិង្គៈ តុទន្តី ឬ តុទតី ត្រូវបំបែកដូច នទី ។

សព្ទទាំងឡាយឯទៀត ដែលប្រកបដោយប្រត្យយ វន្ត៑, មន្ត៑[១] សម្រេចជាគុណសព្ទ ត្រូវប្រែថា "មាន..." ដូច ភគវន្ត៑ "មានព្រះភាគ្យ", ពលវន្ត៑, "មានកម្លាំង", មធុមន្ត៑ "មានទឹកឃ្មុំ", ស្ម្រតិមន្ត៑ "មានស្មារតី" សព្ទទាំងនេះ ត្រូវបំបែកដូចគ្នានឹង តុទន្ត៑ ប្លែកតែត្រង់ ប្រថមាឯកវចន ជា ភគវាន៑, ពលវាន៑, មធុមាន៑, ស្ម្រតិមាន៑ ។

---

១ ប្រត្យយទាំង ២ នេះ ត្រូវគ្នានឹងបច្ចយក្នុងកច្ចាយនបាឡី វន្តុ, មន្តុ ដែលសម្រាប់ប្រកបផ្សំនឹងនាមសព្ទ សម្រេចឲ្យជា អត្ថិតទ្ធិត ។

បើជាស្ត្រីលិង្គ: ភគវតី, ពលវតី, មធុមតី, ឬ សតិមតី ត្រូវបំបែក ដូច ទេវី ៗ

ददत् ទទត៑, ប៉ុ. "កាលឱ្យ"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	ददत्	ទទត៑	ददतौ	ទទតៅ	ददतस्	ទទតស៑
ទុ.	ददतम्	ទទតម៑	"	"	"	"
ត្ប.	ददता	ទទតា	दद्भ्याम्	ទទ្ភ្យាម៑	दद्भिस्	ទទ្ភិស៑
ច.	ददते	ទទតេ	"	"	दद्भ्यस्	ទទ្ភ្យស៑
ប.	ददतस्	ទទតស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	ददतोस्	ទទតោស៑	ददताम्	ទទតាម៑
ស់.	ददति	ទទតិ	"	"	ददत्सु	ទទត្សុ
សម្ពោ.	ददत्	ទទត៑	ददतौ	ទទតៅ	ददतस्	ទទតស៑

ទទត៑ នេះ, បើជានបុំ. ត្រូវបំបែកដូចគ្នា ប្លែកតែត្រង់ ប្រ. ទុ. សម្ពោ. ឯក. ជា ទុទត៑;— ទ្វិ. ជា ទទតី; ពហុ. ជា ទទតិ ៗ បើជាស្ត្រីលិង្គ: ទទតី ត្រូវបំបែកដូច ទេវី ៗ

ម្យ៉ាងទៀត, សព្ទ មហត្ត៑, គ.ស. "ធំ" មានវិធីបំបែកកេកល់ដូច

គ្នា ទាំងសព្ទជា អន្ត- ការាន្ត គ្រប់អន្ទើ ប្លែកបន្តិចតែត្រង់ ប្រ. ទុ. ឯក. ទ្វិ. ទាំង ប្រ. ពហុ. មានស្វរជាទីឃៈ:

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	មហាន៑	មហាន៑	មហាន្តៅ	ហាន្តៅ	មហាន្តស៑	មហាន្តស៑
ទុ.	មហាន្តម៑	មហាន្តម៑	"	"	មហតស៑	មហតស៑
ត្រ.	មហតា	មហតា	មហទ្ភ្យាម៑	មហទ្ភ្យាម៑	មហទ្ភិស៑	មហទ្ភិស៑
ច.	មហតេ	មហតេ	"	"	មហទ្ភ្យស៑	មហទ្ភ្យស៑
ប.	មហតស៑	មហតស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	មហតោស៑	មហតោស៑	មហតាម៑	មហតាម៑
ស.	មហតិ	មហតិ	"	"	មហត្សុ	មហត្សុ

បើជានបុំ. ត្រង់ ប្រ. ទុ. ឯក. ជា មហត៑;- ទ្វិ. ជា មហតី;- ពហុ. ជា មហាន្តិ ក្រៅពីនោះដូចគ្នាទាំងអស់ ។ បើជាស្ត្រី.: មហតី ត្រូវបំបែកដូច ទេវី ។

(៦៩) ៥. នាមសព្ទ ជា អស៑-, ឥស៑-, ឧស៑- ការាន្ត.

នាមសព្ទដែលជា អស៑-, ឥស៑-, ឧស៑- ការាន្ត ទាំងអស់ ជា នបុំសកលិង្គ មានដោយច្រើនណាស់ ស្ទើរតែទាំងអស់ ដែលជាបុំលិង្គ ទាំងជាស្ត្រីលិង្គ មានតែ ២-៣ សព្ទប៉ុណ្ណោះ ។ ប៉ុន្តែសព្ទទាំងនោះ

កាលធ្វើទីបំផុតសព្ទ ឲ្យកើតទៅជាត្រៃលិង្គបានខ្លះ នៅវេលាដែលធ្វើទៅជាបទសមាស ។. មនស៑, នបុំ. "ចិត្ត" សុ-មនស៑, គុ. "មានចិត្តល្អ"; វចស៑, នបុំ. "ពាក្យ, សំដី"; ទុវចស៑, គុ. "មានសំដីអាក្រក់"; ឯសុមនស៑ នឹង ទុវចស៑ មានវិធីបំបែកដូចនាមសព្ទជា អស៑-ការន្ត បុំលិង្គ ដែរ ។

នាមសព្ទ ជាបុំលិង្គ នឹងស្ត្រីលិង្គ មានវិធីបំបែកដូចគ្នា ចំពោះតែ នាមសព្ទដែលជា អស៑-ការន្ត, ត្រង់ប្រថមា ឯកវចន ត្រូវទីឃស្វរ អ ជា អា ។ រីឯនាមសព្ទដែលជានបុំសកលិង្គ, ត្រង់ប្រថមា ទ្វិតីយា, ពហុវចន អស៑ ធ្វើជា អាំសិ; ឥស៑ ធ្វើជា ឦំឞិ; ឧស៑ ធ្វើជា ឩំឞិ ។

चन्द्रमस् ចន្ទ្រមស៑, បុំ. "ព្រះចន្ទ្រ"

	ឯក.	ទ្វិ.	ពហុ.
ប្រ.	चन्द्रमास् ចន្ទ្រមាស៑	चन्द्रमसौ ចន្ទ្រមសៅ	चन्द्रमसस् ចន្ទ្រមសស៑
ទ្វិ.	चन्द्रमसम् ចន្ទ្រមសម៑	" "	" "
ត. ប្រ.	चन्द्रमसा ចន្ទ្រមសា	चन्द्रमोभ्याम् ចន្ទ្រមោភ្យាម៑	चन्द्रमोभिस् ចន្ទ្រមោភិស៑

	ឯក.	ទ្វិ.	ពហុ.
ច.	चन्द्रमसे ចន្ទ្រមសេ	चन्द्रमोभ्याम् ចន្ទ្រមោភ្យាម៑	चन्द्रमोभ्यस् ចន្ទ្រមោភ្យស៑
ប.	चन्द्रमसस् ចន្ទ្រមសស៑	"	"
ឆ.	" "	चन्द्रमसोस् ចន្ទ្រមសោស៑	चन्द्रमसाम् ចន្ទ្រមសាម៑
ស.	चन्द्रमसि ចន្ទ្រមសិ	"	चन्द्रमःसु ចន្ទ្រមះសុ
សម្ពោ.	चन्द्रमस् ចន្ទ្រមស៑	चन्द्रमसौ ចន្ទ្រមសៅ	चन्द्रमसस् ចន្ទ្រមសស៑

सुमनस् សុមនស៑, គ.

ឯកវចនៈ: ប. សុមនាស៑, ទុ. សុមនសម៑, តុ. សុមនសា, ច. សុមនសេ, ប. ឆ. សុមនសស៑, ស. សុមនសិ, សម្ពោ. សុមនស៑;

ទ្វិវចនៈ: ប. ទុ. សម្ពោ. សុមនសៅ, តុ. ច. ប. សុមនោភ្យាម៑, ឆ. ស. សុមនសោស៑;

ពហុវចនៈ: ប. ទុ. សម្ពោ. សុមនសស៑, តុ. សុមនោភិស៑, ច. ប. សុមនោភ្យស៑, ឆ. សុមនសាម៑, ស. សុមនះសុ.

मनस् មនស៑, នបុ. "ចិត្ត"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	मनस्	មនស៑	मनसी	មនសី	मनांसि	មនាំសិ
ទ្វិ.	"	"	"	"	"	"
ត្ប.	मनसा	មនសា	मनोभ्याम्	មនោភ្យាម៑	मनोभिस्	មនោភិស៑
ច.	मनसे	មនសេ	"	"	मनोभ्यस्	មនោភ្យស៑
ប.	मनसस्	មនសស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	मनसोस्	មនសោស៑	मनसाम्	មនសាម៑
ស.	मनसि	មនសិ	"	"	मनःसु	មនះសុ
សម្ពោ.	मनस्	មនស៑	मनसी	មនសី	मनांसि	មនាំសិ

हविस् ហវិស៑, នបុ. "កិរិយាបូជា"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	हविस्	ហវិស៑	हविषी	ហវិឞី	हवींषि	ហវីំឞិ
ទ្វិ.	"	"	"	"	"	"
ត្ប.	हविषा	ហវិឞា	हविर्भ्याम्	ហវិរ្ភ្យាម៑	हविर्भिस्	ហវិរ្ភិស
ច.	हविषे	ហវិឞេ	"	"	हविर्भ्यस्	ហវិរ្ភ្យស៑
ប.	हविषस्	ហវិឞស៑	"	"	"	"

	ឯក.	ទ្វិ.	ពហុ.
ឆ.	ឝ្រេយសស៑ ស្រេយសស៑	ឝ្រេយសោស៑ ស្រេយសោស៑	ឝ្រេយសាម៑ ស្រេយសាម៑
ស.	ឝ្រេយសិ ស្រេយសិ	"	ឝ្រេយះសុ ស្រេយះសុ
សម្ពោ.	ឝ្រេយន៑ ស្រេយន៑	ឝ្រេយាំសៅ ស្រេយាំសៅ	ឝ្រេយាំសស៑ ស្រេយាំសស៑

បើជា នបុំ. ត្រង់ ប្រ. ទុ. សម្ពោ. ឯក. ជា ស្រេយស៑;- ទ្វិ. ជា ស្រេយសី;- ពហុ. ជា ស្រេយាំសិ ក្រៅពីនោះដូចគ្នានឹង ស្រេយស៑, បុំ. ដែលបំរែបកខាងលើនេះ ។

បើជាស្ត្រី.:- ស្រេយសី ត្រូវបំរែបកដូច នទី ។

(៧១) ៣. នាមសព្ទ ជា វស៑-ការាន្ត

សព្ទជា វស៑- ការន្ត គឺធាតុដែលប្រកបដោយប្រត្យយ វស៑ កើតទៅជាក្ឫតនាមសព្ទ មានសេចក្ដីជាអតីតកាល ។ ប្រត្យយ វស៑ នេះ ភ្ជាប់ចំពោះទីងរូបធាតុតែម្ដង ឲ្យសំរេចជានាមសព្ទ ចាត់ជានាម-នាមក៏បាន ជាគុណនាមក៏បាន ។ ធាតុ. វិទ៑, ដឹង + វស៑ > វិទ្វស៑ "ដែលចេះដឹង ឬ អ្នកចេះដឹង (អ្នកប្រាជ្ញ)"

विद्वस् វិទ្វស៑, បុំ.

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	विद्वान्	វិទ្វាន៑	विद्वांसौ	វិទ្វាំសៅ	विद्वांसस्	វិទ្វាំសស៑
ទុ.	विद्वांसम्	វិទ្វាំសម៑	"	"	विदुषस्	វិទុឞស៑
តឫ.	विदुषा	វិទុឞា	विद्वद्भ्याम्	វិទ្វទ្ភ្យាម៑	विद्वद्भिस्	វិទ្វទ្ភិស៑
ច.	विदुषे	វិទុឞេ	"	"	विद्वद्भ्यस्	វិទ្វទ្ភ្យស៑
ប.	विदुषस्	វិទុឞស៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	विदुषोस्	វិទុឞោស៑	विदुषाम्	វិទុឞាម៑
ស.	विदुषि	វិទុឞិ	"	"	विद्वत्सु	វិទ្វត្សុ
សម្ពោ.	विद्वन्	វិទ្វន៑	विद्वांसौ	វិទ្វាំសៅ	विद्वांसस्	វិទ្វាំសស៑

បើជានបុំ. ត្រង់ ប្រ. ទុ. សម្ពោ. ឯក. ជា វិទ្វត៑;– ទ្វិ. ជា វិទុឞី;– ពហុ. ជា វិទ្វាំសិ ។

បើជាស្ត្រី.: វិទុឞី ត្រូវបំបែកដូច នទី ។

(៧២) ៨. នាមសព្ទ ជា អរ៑-, តរ៑- ការាន្ត

នាមសព្ទពួកនេះ ចែកចេញជា ២ យ៉ាង គឺ:

១. ការក-នាមសព្ទ[១]ជា តរ៑-ការាន្ត ជាសព្ទកើតអំពីរូបធាតុ ដែល

---

១ នាមសព្ទពោលចំពោះ មនុស្ស ឬសត្វ ដែលជាអ្នកធ្វើ ឬ ជាអ្នកសំរេចនូវអំពើណាមួយ (ភាសាបារាំង: nom d'agent) ។

ជុំជាមួយនឹងប្រត្យយ តរ៑ សុទ្ធតែជាបុំលិង្គទាំងអស់: ធាតុ ទា "ឲ្យ": ទាតរ៑ អ្នកឲ្យ; ករ៑ "ធ្វើ": កត្តរ៑ "អ្នកធ្វើ; នី "នាំ": នេតរ៑ "អ្នកនាំ" គម៑ "ទៅ": គន្តរ៑ "អ្នកទៅ, អ្នកដើរ"; វច "ពោល": វត្តរ៑ "អ្នកពោល, អ្នកនិយាយ"; បើជាស្ត្រីលិង្គ ត្រូវបុះឲ្យប្រត្យយ ធ្វើជា ទាត្រី, ស្រីអ្នកឲ្យ; កត្រី, ស្រីអ្នកធ្វើ; នេត្រី, ស្រីអ្នកនាំ; គន្ត្រី, ស្រីអ្នកដើរ; វត្ត្រី ស្រីអ្នកពោល ។

២. ពន្ធុ-នាមសព្ទ[១] ជា អរ៑-ការន្ត ឬជា តរ៑-ការន្ត មានជាបុំលិង្គខ្លះ, ជាស្ត្រីលិង្គខ្លះ, តែកន្លងពួកសព្ទនេះ ត្រូវបញ្ចូលសព្ទ នរ៑, បុំ. "ប្រុស" មកជាមួយផង ។

ក). បុំលិង្គ: បិតរ៑, "បិតា"; ភាតរ៑, "បងប្អូនប្រុស"; ទេវរ៑, "បងប្អូនថ្លៃប្រុស"; នប្តរ៑, "ចៅប្រុស" ។

ខ). ស្ត្រីលិង្គ: មាតរ៑, "មាតា", ស្វសរ៑, "បងប្អូនស្រី"; ទុហិតរ៑, "កូនស្រី"; យាតរ៑, "បងប្អូនថ្លៃស្រី" ។

---

១ នាមសព្ទ ពោលចំពោះដែលជាផៅពង្ស រាប់តាំងពីមាតាបិតាចុះមក (ភាសាបារាំង: nom de parenté) ។

दातर् ទាតរ៑, បុំ.

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	दाता	ទាតា	दातारौ	ទាតារៅ	दातारस्	ទាតារស៑
ទុ.	दातारम्	ទាតារម៑	"	"	दातॄन्	ទាត្ឫន៑
ត្ឫ.	दात्रा	ទាត្រា	दातृभ्याम्	ទាត្ឫភ្យាម៑	दातृभिस्	ទាត្ឫភិស៑
ច.	दात्रे	ទាត្រេ	"	"	दातृभ्यस्	ទាត្ឫភ្យស៑
ប.	दातुर्	ទាតុរ៑	"	"	"	"
ឆ.	"	"	दात्रोस्	ទាត្រោស៑	दतॄणाम्	ទាត្ឫណាម៑
ស.	दातरि	ទាតរិ	"	"	दातृषु	ទាត្ឫឞុ
សម្ពោ.	दातर्	ទាតរ៑	दातारौ	ទាតារៅ	दातारस्	ទាតារស៑

पितर् បិតរ៑, បុំ.

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប្រ.	पिता	បិតា	पितरौ	បិតរៅ	पितरस्	បិតរស៑
ទុ.	पितरम्	បិតរម៑	"	"	पितॄन्	បិត្ឫន៑
ត្ឫ.	पित्रा	បិត្រា	पितृभ्याम्	បិត្ឫភ្យាម៑	पितृभिस्	បិត្ឫភិស៑
ច.	पित्रे	បិត្រេ	"	"	पितृभ्यस्	បិត្ឫភ្យស៑
ប.	पितुर्	បិតុរ៑	"	"	"	"

	ឯក.		ទ្វិ.		ពហុ.	
ប.	បិតុរ	បិតុរ៍	បិត្រោស	បិត្រោស៍	បិតូណាំ	បិតូណាម៍
ស.	បិតរិ	បិតរិ	"	"	បិតូសុ	បិតូសុ
សម្ពោ.	បិតរ	បិតរ៍	បិតរោ	បិតរោ	បិតរោ	បិតរោ

ការក-នាមសព្ទ ដែលជាបុំលិង្គទាំងអស់ ត្រូវបំបែកដូច ធា-តរ៍;-ដែលជាស្ត្រីលិង្គ មាន ធាត្រី ជាដើម ត្រូវបំបែកដូច ទេវី (ម.ល.៦១) ។

ឯពន្ធ-នាមសព្ទ ដែលជាបុំលិង្គ មាន ភាតរ៍, ទេវរ៍, នប្តរ៍ ជាដើម ត្រូវបំបែកដូច បិតរ៍;-ដែលជាស្ត្រីលិង្គ មាន មាតរ៍, ទុហិតរ៍, យាតរ៍ ជាដើម ក៏ត្រូវបំបែកដូច បិតរ៍ ដែរ ប្លែកតែត្រង់ ទ្វិ. ពហុ. ត្រូវធ្វើជា មាតូសុ, ទុហិតូសុ, យាតូសុ វៀរលែងតែ ស្វសរ៍ ១ នេះ ចេញ ត្រូវបំបែកដូចការកនាមសព្ទ ធាតរ៍ ត្រង់អន្ទ្វើ ប្លែកបន្តិចតែត្រង់ ទ្វិ. ពហុ. ជា ស្វស្រូសុ ។

គុណសព្ទ

(៧៣) បែបយ៉ាងនឹងវិធីបំបែកវិភត្តិនៃគុណសព្ទ ជាបុំ-លិង្គ នបុំសកលិង្គ នឹងស្ត្រីលិង្គ

១. គុណសព្ទ ជា អការន្ត, បុំលិង្គនឹងនបុំសកលិង្គ មានទ្រង់

ដូចគ្នា បើជាស្ត្រីលិង្គ មានទ្រង់ផ្សេងពីគ្នា គឺជា អាការន្ត ឬ ឦការន្ត (ឥតមានច្បាប់ឲ្យទៀងទាត់ឡើយ)

កណ្ហ, "ខ្មៅ" បុំលិង្គ ត្រូវបំបែកដូច ទេវ; នបុំសកលិង្គ-ដូច ចិត្ត (ម. ល. ៥៩); ស្ត្រីលិង្គៈ កណ្ហា ត្រូវបំបែកដូច កថា (ម. ល. ៦០)

បាប, "លាមក, អាក្រក់" បុំលិង្គនិងនបុំសកលិង្គ ត្រូវបំបែកដូច ទេវ និង ចិត្ត; ស្ត្រីលិង្គៈ បាបា ឬ បាបី ត្រូវបំបែកដូច កថា ឬ ទេវី ។

២. គុណសព្ទ ជា ឥ-និង ឧ-ការន្ត ដូចគ្នានឹងនាមសព្ទ ជា ឥ-និង ឧ-ការន្ត ដែលជាបុំលិង្គ និង នបុំសកលិង្គដែរៈ

សុចិ, "ស្អាត" បើបុំ. ត្រូវបំបែកដូច កវិ; បើនបុំ.-ដូច វារិ; បើស្ត្រី. ដូច មតិ (ម. ល. ៦២)

តនុ, "ស្តើង" បើបុំ. ត្រូវបំបែកដូច គរុ; បើនបុំ. ដូច មធុ; បើស្ត្រី. ដូច ធេនុ (ម. ល. ៦២) ។ ឯ តនុ, នបុំ. ក្នុងវិធីបំបែកគុណសព្ទនេះ ត្រូវបំបែកដូច នាមសព្ទ ជាឧការន្តបុំលិង្គបានខ្លះ: ប. ឯក. តនុនេ, ឬ តនុ; ប. ឋ. ឯក. តនុនស្ស ឬ តនោស្ស ។ល។

គុណសព្ទ ជា ឧការន្ត ណាមួយ ដែលមានព្យញ្ជនតែមួយតួ ទៅពីខាងលើស្រៈ ឧ គុណសព្ទនោះ អាចធ្វើជាស្ត្រីលិង្គ ដោយចុះប្រត្យយ ឦ ភ្ជាប់មកក្នុងទីបំផុតនៃសព្ទ ឧ. តនុ, "ស្តើង" + ី > តន្វី; គុរុ, "ធ្ងន់" + ី > គុរ្វី; បុថុ "ទូលាយ" + ី > បុថ្វី; លឃុ, "ស្រាល" + ី > លឃ្វី ។ ល ។ ត្រូវបំបែកដូច ទេវី ។

៣ គុណសព្ទ ជាព្យញ្ជនការន្ត: ជាគុនាមសព្ទ បទ៑, "ជើង" ដែលធ្វើជាបទ ពហុវ្រីហិសមាស ត្រឡប់ទៅជាគុណសព្ទ ជាត្រៃលិង្គ ទៅបាន ឧ. ទ្វិបទ៑, បុំ. នបុំ. ស្ត្រី. "មានជើងពីរ"; តែឯស្ត្រីលិង្គ គេអាចធ្វើឲ្យមានទ្រង់ដោយឡែកទៀតបាន គឺបន្ថែមប្រត្យយ ឦ ជា ទ្វិបទី (ម. ល. ៦៥ ខាងដើម) ។

គុណសព្ទ ជា អន៑–ការន្ត, វន៑–ការន្ត ដែលជា បុំ. នបុំ. មានទ្រង់ដូចគ្នា កាលដែលធ្វើទៅជាស្ត្រីលិង្គ ត្រូវបន្ថែមប្រត្យយ ឦ ភ្ជាប់មកទៀត (ម. ល. ៦៦–៦៧):

ពហុមូធន៑, "មានក្បាលច្រើន", ស្ត្រី.: ពហុមូធ្នី (ស្រី) "មានក្បាលច្រើន";

ទុណ្ណាមិន៑ "មានឈ្មោះអាក្រក់", ស្រ្តី.: ទុណ្ណាម្នី (ស្រី) "មានឈ្មោះអាក្រក់";

ពលិន៑ "មានកំលាំង", ស្រ្តី.: ពលិនី, (ស្រី) "មានកំលាំង";

តបស្សិន៑ "មានតបៈ", ស្រ្តី.: តបស្សិនី, (ស្រី) "មានតបៈ"

គុណសព្ទដែលប្រកបដោយប្រត្យយ អន្ត៑, នបុំ. ជា អត៑, ស្រ្តី. ជា អន្តី ឬ អតី ។ គុណសព្ទដែលប្រកបដោយប្រត្យយ វន្ត៑, មន្ត៑, នបុំ. ជា វត៑, មត៑, ស្រ្តី. ជា វតី, មតី (ម. ល. ៦៨):

ករន្ត៑, បុំ. "កាលនាំទៅ"; ករត៑, នបុំ. ករន្តី, ស្រ្តី.

ពិភ្រត៑, បុំ. "កាលនាំទៅ"; ពិភ្រត៑, នបុំ. ពិភ្រតី, ស្រ្តី.

ភគវន្ត៑, បុំ. "មានជោគ, មានភាគ"; ភគវត៑, នបុំ. ភគវតី, ស្រ្តី.

មហន្ត៑, បុំ. "ធំ"; មហត៑, នបុំ. មហតី, ស្រ្តី.

គុណសព្ទទាំងឡាយ ជា អស៑-, ឥស៑-, ឧស៑-, យស៑-, វស៑-ភាពក្តីមិនបាច់នាំយកមកពោលក្នុងទីនេះទៀតទេ ព្រោះបានពោលដោយសង្ខេបខ្លះហើយត្រង់លេខ ៦៩-៧០-៧១ ខាងដើម ។

(៧៤) លំដាប់ថ្នាក់នៃគុណសព្ទ

សព្ទដែលសំដែងអំពីលក្ខណៈរបស់នាមសព្ទ ឲ្យដឹងជាល្អ, អាក្រក់, ខ្មៅ, ស ជាដើម ហៅជាគុណសព្ទៗនេះ បើចែកតាមលំដាប់ថ្នាក់ ខ្ពស់ទាប ជាឥន្ទា ឬ លើស ឬ អន់ថយ ជាឥន្ទា មាន ៣ យ៉ាង គឺ:

១. ប្រកូតិ — គុណសព្ទ គឺសព្ទដែលតាំងនៅតាមទំនងភាព របស់ខ្លួន ឥតមានប្រកបដោយប្រត្យយណាមួយ ដែលអាចធ្វើសេចក្ដីឲ្យ ប្លែកពីប្រក្រតីឡើយ ឧ. កណ្ហ, "ខ្មៅ"; គោត, "ស": ពលវន្ដ, "មានកំលាំង", មហន្ដ, "ធំ" ជាដើម ។

២. វិសេស — គុណសព្ទ គឺសព្ទដែលប្រកបដោយប្រត្យយ តរ, យស ឬ តិយស (បើជាស្ត្រីលិង្គៈ តរា, យសី, ឬ តិយសី) ជាប្រត្យយអាចធ្វើសេចក្ដីឲ្យប្លែកពីប្រក្រតី ពីធម្មតា គឺជាធ្វើឲ្យល្អប្លែកជាងប្រក្រតី ឬ អាក្រក់ប្លែកជាងប្រក្រតី មិនមែនឲ្យដល់ ថ្នាក់ល្អបំផុត, អាក្រក់បំផុត នោះទេ. ឧ កណ្ហ-តរ, ខ្មៅវិសេស, ខ្មៅប្លែក, ខ្មៅជាង; គោត-តរ, សប្លែក, សជាង; ពលវន្ដតរ, មាន កំលាំងប្លែក, មានកំលាំងជាង; មហន្ដតរ, ធំប្លែក, ធំជាង; មហិយស ធំប្លែក, ធំជាង ។ល។

៣— អតិវិសេស — គុណសព្ទ គឺសព្ទដែលប្រកបដោយប្រត្យ័យ តម, ឥដ្ឋ ឬ ឥយិដ្ឋ (បើជាស្ត្រីលិង្គ: តមា, ឥដ្ឋា ឬ ឥយិដ្ឋា) ជាប្រត្យ័យអាចធ្វើសេចក្តីឲ្យប្លែកបំផុត ប្លែកណាស់ពីប្រក្រតី ពីធម្មតា គឺជាធ្វើឲ្យល្អបំផុត អាក្រក់បំផុត ខ្ពស់បំផុត ទាបបំផុត.

ឧ. កណ្ហ-តម, ខ្មៅបំផុត, ខ្មៅណាស់; ពលវន្តម, មានកំលាំងខ្លាំងបំផុត, ខ្លាំងណាស់; មហិដ្ឋ, ធំណាស់, ធំបំផុត[១] ។ល។

សេចក្តីចំណាំ:

១: ប្រត្យ័យ តរ របស់វិសេសគុណសព្ទ និង តម របស់អតិវិសេសគុណសព្ទ ទាំង ២ នេះ អាចភ្ជាប់ទៅនឹងគុណសព្ទទាំងអស់បាន ឥតរើសគុណសព្ទណាមួយឡើយ ដូចជា គរុ, "ធ្ងន់"; លហុ, "ស្រាល", ទីឃ, "វែង", ជាដើម កាលដែលប្រកបដោយប្រត្យ័យទាំងពីរ ទៅជា គរុតរ, គរុតម; លហុតរ, លហុតម; ទីឃតរ, ទីឃតម ។ មិនមែនតែត្រឹមគុណសព្ទឡើយ ទាំងនាមសព្ទក៏ប្រកបភ្ជាប់ដោយបច្ច័យទាំងពីរនេះ បានដោយច្រើន នរ, "ប្រុស":

---

១. គុណសព្ទទាំង ៣ យ៉ាងនេះ មិនផ្សេងគ្នាអំពីរបៀបគុណសព្ទក្នុងភាសាបារាំងឡើយ ហេតុនោះមិនបានពោលដោយពិស្តារក្នុងទីនេះទេ បើគ្រូណាចង់ដឹងដោយពិស្តារ គួរមើលក្នុងកច្ចាយនូបត្ថម្ភកភាគទី ១ ត្រង់លេខ ៣៩-៤០-៤១-៤២ នោះចុះ ។

ទ្ធុតម "បុរសុត្តម, បុរសខ្ពង់ខ្ពស់" ជាដើម ។ ជួនកាលប្រត្យយទាំងនេះ អាចភ្ជាប់ទៅនឹងអតិវិសេសគុណសព្ទក៏បានខ្លះ: ស្រេឞ្ឋ–តរ "ប្រសើរជាង"; ស្រេឞ្ឋ–តម, "ប្រសើរបំផុត" ។

២. ប្រត្យយ យស៑ ឬ ឦយស៑ របស់វិសេសគុណសព្ទ ឞ្ឋ ឬ ឥឞ្ឋ របស់អតិវិសេសគុណសព្ទ ទាំង ២ ពួកនេះ ភ្ជាប់ទៅនឹងគុណ-សព្ទបានតែបន្តិចបន្តួច មិនអាចភ្ជាប់សាធារណ៍គ្រប់គុណសព្ទឡើយតែទោះបីបន្តិចបន្តួចក្តី ក៏ជាគុណសព្ទដែលត្រូវប្រើញឹកញាប់ជាង ។ ប្រត្យយទាំងនេះ, ជួនកាលភ្ជាប់ចំពោះទៅនឹងរូបធាតុក៏មាន. ខ. ធាតុ ស្រិ: ស្រេយស៑,–"ប្រសើរប្លែក, ប្រសើរជាង"; ស្រេឞ្ឋ, "ប្រសើរបំផុត" ។ ធាតុ ជ្យា: ជ្យាយស៑, "ធំជាង." (បង គឺបងលើពីរនាក់); ជ្យេឞ្ឋ, "ធំបំផុត (បងបង្អស់, បងបំផុត គឺបងលើគេទាំងអស់) ។

៣. អតិវិសេសគុណសព្ទ មិនមែនសម្រេចដោយសារតែប្រត្យយ តម, ឞ្ឋ. ឬ ឥឞ្ឋ ប៉ុណ្ណោះឡើយ ទោះបីឧបសគ្គជាបុព្វបទដូច អតិ "ក្រៃពេក, កន្លង" នេះ ដែលប្រកបផ្សំពីខាងដើមនៃសព្ទណាមួយ ក៏អាចធ្វើសព្ទនោះឲ្យកើតទៅជា អតិវិសេសគុណសព្ទបាន: អតិ-កាល, "ខ្មៅណាស់"; អតិ-ស្វេត, "សណាស់"; អតិ-រមណីយ, ជាទីគួរីកពយក្រៃពេក ។ល។

ធម្មទេសនា

របស់

ព្រះវិន័យធម្ម អ៊ុប វត្តបទុមវតី

ជាបំរើសម្តេចព្រះមង្គលទេពាចារ្យសង្ឃនាយក

សំដែងនៅកណ្តាលទីសន្និបាតក្នុងខែត្រស្វាយរៀង

កាលនៅថ្ងៃ ២៨ យូរ៉ាំងដល់ ១០ ស៊ីយេក

ឆ្នាំ ១៩៣៨

លំនាំធម៌ទេសនានៅខេត្តស្វាយរៀង

កាលនៅថ្ងៃមួយកើតខែអាសាឍឆ្នាំខាលសំរឹទ្ធិស័ក ព. ស. ២៤៨១

គឺថ្ងៃ ២៨ ខែយូវាំង ឆ្នាំ ១៩៣៨

បានធ្វើដំណើរចេញទៅពីភ្នំពេញ ក្នុងពេលម៉ោង ៧ ព្រឹក ទៅដល់ស្វាយរៀងម៉ោង ៩ បានជួបនឹងលោកចៅហ្វាយខេត្ត ដែលចាំទទួលនៅមន្ទីរគេហស្ថានរបស់លោកបានបដិសណ្ឋារគួរសម រួចលោកក៏នាំទៅគួរសមនឹងលោករេស៊ីដង់រួមខេត្ត តពីនោះទើបចេញដំណើរទៅកាន់វត្តជម្ពូព្រឹក្សា ជាវត្តមេគណស្រុករំដួល នៅទីនោះមានលោកមន្ត្រីខេត្ត មន្ត្រីឃុំ ភិក្ខុ សាមណេរ នឹងឧបាសក ឧបាសិកាចាំទទួលជាច្រើនខ្នាន់ខ្នាប់ ដោយស្មានទៅប្រហែលជា ១០០០ ជាយនាក់ លុះធ្វើភត្តកិច្ចរួចស្រេច លោករេស៊ីដង់រួមខេត្ត បានតាមទៅគួរសមដល់អាត្មាភាពទាំងបីរូបនៅទីនោះទៀត លុះដល់រសៀលម៉ោង ១ បានសន្និបាតប្រជុំនៅលើសាលា ឧបាសកឧបាសិកាសមាទានសីលរួចស្រេច អាចារ្យសូត្រព្រហ្ម អារាធនាឲ្យទេសនាទាំងបីរូបតាមលំដាប់គ្នា អាត្មាភាពក៏បានប្រារព្ធផ្ដើមធម៌ទេសនាជាដំបូងថា:

អាត្មាភាពសូមចំរើនពរដល់លោក-អ្នកទាំងឡាយសូមជ្រាប ដ្បិតអាត្មាភាពនឹងសូមដំកប់បញ្ជាក់ តាមដំណឹងដែលដឹងពីចាស់បុរាណលោក

បានដំណាលទុកតៗ មកថា កាលដើមឡើយ នគរក្រុងកម្ពុជាធិបតី យើងទាំងមូលនេះមនុស្សជាតិខ្មែរទាំងអស់ ធ្លាប់កប់អានកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជាយូរយារអង្វែងឆ្នាំណាស់ហើយ លុះដល់រាជការប្រតិកត្តព័ត៌ លោកចូលមកជួយទំនុកបម្រុងក្នុងស្រុកយើងទៀតសោត លោកក៏មិនបានកាត់បំបាត់បដិសេធពុទ្ធសាសនាចោលដែរ បេះតែនាំគ្នាប្រតិបត្តិបានសេចក្ដីរុងរឿងឥតវិបរិតដរាបទល់នឹងសព្វថ្ងៃ ទើបតែឥឡូវនេះ បានដំណឹងថា មានស្រុកមួយ តាំងនៅខាងទិសអគ្នេយ៍ តដែនទឹងស្រុកកូស័ង-ស៊ីន គឺខេត្រស្វាយរៀងនេះ មានជនជាតិខ្មែរខ្លះ ទាំងគ្រហស្ថទាំងបព្វជិត មានគំនិតវៀចវេរគេចកែទៅកាន់លទ្ធិសាសនាដទៃ ដោយកូមិដោយអន្ទើ ហើយលះចោលពុទ្ធសាសនា ដែលមានគោលចារិកខ្លឹមសារជារបស់ដើមបង្អស់ ហេតុដូច្នោះ ទើបសម្ដេចសង្ឃនាយកទាំងពីរគណៈ មួយអន្ទើទឹងលោកចាងហ្វាងសាលាបាឡី ព្រមទាំងអស់លោកកុងស៊ែយសេនាបតី បានបង្គាប់អាត្មាភាពទាំង ៣ រូប ឲ្យមកដើម្បីពន្យល់ផ្លូវពុទ្ធសាសនា ដល់លោក-អ្នកពល់គ្នាឲ្យក្ដីច្បាស់ សេចក្ដីដូចម្ដេចសឹងមានរៀបរាប់ជាប់តទៅនេះ ។

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស

សូមប្រុងតាំងស្ដាប់ៗ ធម្មទេសនាពេលនេះនឹងលើកយកបុណ្ណកា-

សិតមួយម៉ាត់មកសំដែង ដើម្បីបញ្ជាក់សេចក្ដី ក្នុងឱកាសបើកទីប្រជុំថ្មីនេះ ពាក្យពេចន៍កាសិតចាស់លោកប្រឌិតទុកមកជាយូរលង់ សឹងមានក្នុងសាស្ត្រគេកាលថា:

"កូនអើយកេរ្តិ៍មេបា បូរាក្សាគន់គិតគ្រង ថែទាំចាំរំរង ប្រុងប្រយ័ត្ន ប្រយោជន៍យូរ" ។

អត្ថាធិប្បាយថា

កេរ្តិ៍មេបានោះ បានដល់ជាតិ ១ សាសនា ១ មហាក្សត្រ ១ ពង-ការប្រតិកត្តូក័ត៍ ១ ទាំង ៤ នេះហើយជាកេរ្តិ៍មេបារបស់យើងៗ លោកទាំងឡាយត្រូវនាំគ្នាស្រឡាញ់ជាតិកុំភ្លេចកំណើត ត្រូវមានមានះថាជាតិខ្មែរនេះជាជាតិប្រសើរ ១ ហើយជាព្រះមហានគរ ១ ធំប្រសើរ សឹងមានគោលចារិកដែលជាតឹកតាងស្នាដៃខ្មែរ នៅនគរវត្តដ៏ស្ញប់ស្ញែងអស្ចារ្យទូទាំងលោកស្រាប់ ហើយកាលជំនាន់ក្រុងនគរវត្តនោះមានអាណាខេត្រ ខាងលិចដល់ក្រុងបាងកក ខាងកើតដល់ក្រុងចម្ប៉ា ខាងជើងទល់នឹងស្រុកចិន ខាងត្បូងទល់នឹងទឹកសមុទ្រ, ឃើញថាធំទូលាយណាស់ តែឥឡូវនេះរួញតែជិតមកតូចទាំងម៉្លេះ មិនមកអំពីអ្វី មកតែអំពីយើងទាំងអស់គ្នាមិនបានស្រឡាញ់ជាតិ ដោយស្មោះត្រង់ មិនបានសិក្សាចំណេះវិជ្ជាឲ្យចេះដឹង ប្រឹងតែដេកធ្មេចភ្នែកល្ងង់ បានជាស្រុកលិចលង់ផុងនៅ

លើកណ្តាប់ដៃរបស់គេអស់ សមដូចជាពាក្យបុរាណថា "គង់យឺតដោយសារគត់ ស្រុកយឺតដោយសារខ្លៅ" សព្វស ពេវិជ្ជាទាំងពួង មានអក្សរសាស្ត្រ ច្បាប់ពុទ្ធចក្រ និងអាណាចក្រជាដើម មិនមែនដេកតែអេះហើយចេះឯង តោងអាស្រ័យការប្រឹងប្រែងស្វែងរករៀន ទើបបានចេះ ទាំងទ្រព្យសម្បត្តិដែលនឹងមានសម្បូណ៌សោត ក៏មិនមែនមានដោយ-សារតែដេកលេងផ្សងព្រេងវាសនា ឬទេវតាណាជញ្ជូនយកមកឲ្យដៃ តោងអាស្រ័យការប្រឹងរកទើបមានបាន សមដូចពាក្យបុរាណថា "ចេះពីរៀនមានពីរក"; សត្វរាជសីហ៍បើដេកនៅតែស្ងៀម ហាមាត់ចង្រ្គង ធ្វើម្តេចសត្វម្រឹគនឹងរត់ចូលមាត់ឲ្យស៊ីដោយងាយ ?; អ្នកណាតែខ្ជិលច្រអូស មិនរៀនមិនសូត្រសោះ អ្នកនោះគេប្រើនបានតិច តោងអាស្រ័យកំឡាំងកាយយកទៅប៉ះ មិនប្លែកអ្វីនឹងសត្វគោក្របី ដែលជាសត្វពលព័ទ្ធនោះឡើយ ។

ម្យ៉ាងទៀត សុំលោកមើលតែសត្វដំរី ដែលជាសត្វធំ ឥតសត្វអ្វីជាគូប្រៀបផ្ទឹមឲ្យត្រឹមស្មើបាន ទាំងកំឡាំងប្រាណក៏សោត ក៏ខ្លាំងក្លាជាងមនុស្សជាច្រើនភាគ តែអាស្រ័យជាសត្វកំឡៅ ក៏ត្រឡប់ទៅជាចាញ់ប្រៀបមនុស្សយ៉ាងឆ្ងាយតែម្តង តោងមនុស្សចាប់យកមកជិះជាពាហនទៅវិញ នេះយ៉ាងណាមិញ មនុស្សដែលល្ងង់ខ្លៅក៏តោងចាញ់ប្រៀប

អ្នកដែលមានប្រាជ្ញា មានវិជ្ជាក៏ដូច្នោះដែរ, កាលបើបានឮពាក្យមនុស្សដទៃ ដែលបញ្ឆោតឲ្យជឿអ្វីក៏ចេះតែជឿ ៗ ទៅដោយងាយ ៗ សូម្បីគេនិយាយថា "បើអ្នកណាមិនជឿនឹងស្លាប់ អ្នកណាជឿនឹងរួចពីសេចក្ដីស្លាប់" យ៉ាងនេះក៏ចេះតែជឿទៅ មិនពិចារណារកត្រូវខុស បាប បុណ្យ គុណទោស ជាមុនសោះ មនុស្សយើងអ្នកណាកើតមកហើយមិនស្លាប់នោះគ្មាន បើទុកណាជាជឿព្រះយេស៊ូវ ព្រះឥសូរ ព្រះនារាយណ៍ ឬជឿព្រះពុទ្ធសាសនា ក៏ត្រូវការតែទទួលសេចក្ដីស្លាប់រៀងខ្លួន ខានមិនបាន សមដូចព្រះពុទ្ធដីកាដែលទូន្មានទុកមកថា "សព្វេ សត្តា មរិស្សន្តិ មរណន្តំ ហិ ជីវិតំ" សត្វទាំងឡាយ សុទ្ធសឹងតែស្លាប់ឥតស្រណោះ ជីវិតសត្វទាំងអស់ មានស្លាប់ជាទីបំផុត" បើទុកជាខំប្រឹងរត់បោលចូលទៅជឿសាសនាឯណា ក៏ត្រូវការតែស្លាប់មិនខាន ៗ

ក៏ការដែលចេះតែជឿ ៗ ទៅ មិនបានពិចារណា ឲ្យគួរការជាមុនសិន ដូចយ៉ាងគេនិយាយថា "សត្វចៀបកប្បាសពាំក្របី ទៅទំដើមក្រពៅ" ក៏ជឿដែរ ឬឮថា "ទន្សាយដុះស្នែង, ត្រដេវរិចទំចុងឈើ" ក៏ចេះតែល្ងើជឿទៅដែរ ដែលចេះតែជឿរបស់មិនពិតដូច្នេះ ក៏បណ្ដាលមកតែពីសេចក្ដីល្ងង់ខ្លៅ ជាហេតុ ទើបគេបញ្ឆោតឲ្យជឿហើយគេគង់ប្រើឲ្យធ្វើការនឿយហត់ លំបាកលំបិនយ៉ាងណា ក៏ចេះតែធ្វើបាន ៗ

ក៏លោក- អ្នកទាំងឡាយ សុទ្ធសឹងជាអ្នកស្រឡាញ់សេចក្តីសុខស្រណុកចិត្តកើតមកមួយជាតិ ស្អប់ខ្ពើមឆ្អែមទុក្ខទាំងអស់គ្នា ដូច្នេះត្រូវតែខំប្រឹងប្រែងស្វែងរៀនវិជ្ជា ទុកជាប្រទីបសម្រាប់ត្រាលបំភ្លឺផ្លូវចំរើនផ្លូវវិនាស ផ្លូវស្រណុកលំបាកទុកជាក់ក្នុងខ្លួនឲ្យមួនមាំចុះ ព្រោះមានពុទ្ធភាសិតថា "នត្ថិ វិជ្ជា សមំ ធនំ" សព្វធនធានទាំងអស់ មិនថ្លៃថ្លាស្មើនឹងវិជ្ជា វិជ្ជាជាទ្រព្យគាត់ថ្លៃមិនបាន បើមានវិជ្ជាក្នុងសន្តានហើយទ្រព្យដទៃ ៗ នឹងហូរចូលមកដោយងាយ ៗ

ក៏សព្វវិជ្ជាទាំងអស់ក្នុងលោកនេះ ច្រើនបែបច្រើនក្បួន ទំនងត្រាចំនួនឲ្យសព្វគ្រប់មិនបាន សូម្បីមានព្យាយាមរៀនតាំងពីក្មេងដល់ចាស់ស្លាប់ ក៏មិនចេះចប់សព្វមុខផង តែសរុបសេចក្តីឲ្យខ្លីទៅថា វិជ្ជាឯណាដែលធ្វើយប្រយោជន៍ឲ្យប្រាសចាកទោស ក៏គួរតែរៀនវិជ្ជានោះទៅចុះ ពីព្រោះវិជ្ជាខ្លះ យ៉ាងវិជ្ជាមន្តសណ្តំ ស្នាំបំពុល លួចប្លន់ជាដើម វិជ្ជាទាំងនោះ ជារបស់នាំវិនាសមកឲ្យ ឯវិជ្ជាចំពួកខ្លះ យ៉ាងវិជ្ជាជួញប្រែ ធ្វើស្រែចំការ តាមផ្លូវសម្មាអាជីវៈ ហើយបានជាចៅកែសេដ្ឋី ឬធ្វើនាហ្មឺនមុខមន្ត្រីជាដើម វិជ្ជាទាំងនោះ នឹងនាំចំរើនមកឲ្យ; ដូច្នេះ គួរតែជ្រើសរើសរៀនវិជ្ជាណាដែលល្អ ៗ កុំរៀនវិជ្ជាអាក្រក់ឲ្យសោះ ព្រោះព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់ទុកក្នុងបកវសូត្រថា "សុវិជ្ជា ជោ ករំ ហោតិ

ធុរិដ្ឋានោ បរាភវោ" អ្នកចេះវិជ្ជាល្អ រមែងចំរើន, អ្នកចេះវិជ្ជាអាក្រក់ រមែងវិនាស ដូច្នេះ ។

ហេតុដូច្នោះ ត្រូវខំរកស៊ី ឬរៀនសូត្រទន្ទេញ កុំបណ្តោយឲ្យខ្ជិលចូលពេញខ្លួនពេក តែខ្ជិលច្រអូសធ្វេសប្រហែសហើយ សេចក្តីចេះដឹងនឹងធនធាន ក៏វិនាសបាត់បង់ទៅមិនខាន សមនឹងពាក្យបុរាណថា "ប្រហែសបាត់ប្រយ័ត្នគង់" យើងនាំគ្នាធ្វេសប្រហែស មិនស្រឡាញ់ទំនុកបម្រុងជាតិ ចេះតែរវេតចិត្ត បានជាចំណេះវិជ្ជាសាបសូន្យបាត់ទៅ យ៉ាងចំណេះធ្លាក់ចុះនៅនគរវត្តជាដើម ក៏សុទ្ធសឹងជាស្នាដៃខ្មែរ តែវិជ្ជាទាំងនោះរួញរលាយហើយ ជាតិក៏ចេះតែរួញដោយលំដាប់គ្នា បើជាតិរួញហើយនឹងថែទាំសាសនាដែលជាគោលដើមរបស់ជាតិដូចម្តេចបាន? ក៏រមែងជ្រួសគាន់ប្រឡូវទៅជឿសាសនាដទៃទៅវិញ មកតែពីសេចក្តីល្ងង់ ល្ងង់មកពីមិនរៀន មិនរៀនមកពីខ្ជិល តែខ្ជិលហើយគ្មានបានការអ្វីទាំងអស់ សមគ្នានឹងភាសិតថា :

"អលសស្ស កុតោ សិប្បំ អសិប្បស្ស កុតោ ធនំ" ជាដើមថា តែខ្ជិលហើយគ្មានចំណេះ បើមិនចេះមុខជាគ្មានទ្រព្យ ។ គ្មានមិត្ត ។ ឥតសុខ ។ គ្មានបុណ្យ ។ គ្មានរកផ្លូវសួគ៌និព្វានឃើញទេ តែគ្មានផ្លូវសួគ៌និព្វាន ត្រូវសន្និដ្ឋានថា "នុះមិនមែនជាពាក្យពុទ្ធសាសនា ដែលជាតិខ្មែរកាប់កានថាជារបស់ឯកក្នុងលោក នោះឡើយ" ។

ឯព្រះមហាក្សត្រ នឹងពជការប្រតិកត្តូក៏ ដែលពាត់ថាជាកេរ្តិ៍ ឬ ជាមេបានោះ ព្រោះថាលោកជាទីពឹងពាក់ពំនាក់ផ្អែក លោកពទុបត្រ-សោបគ្រប់គ្រងព្រះនគរ នឹងអាណាប្រជានុរាស្ត្រ បើគ្មានមហាក្សត្រ មនុស្សគ្មានសុខ ដូចភូមិស្រុកដែលគ្មានមេ ឬផ្ទះ ១ ខ្នងដែលគ្មានជញ្ជាំង ជាទីនាំឲ្យមានទុកាសដល់ខ្លួនសត្រូវមើលងាយ បៀតបៀនបានជានិច្ច ។

មិនតែប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងពជការ នឹងព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិតសព្វថ្ងៃ លោកជាសាសនូបត្ថម្ភ ទំនុកបម្រុងសាសនា នឹងយើងពលគ្នាឲ្យបានសុខផង បណ្តុះឲ្យចំរើនល្អតលាស់ដោយវិជ្ជាផង ទាំងផ្លូវលោក នឹងផ្លូវធម៌ យ៉ាងដូចជាតាំងសាលាបាឡីប្រែព្រះត្រៃបិដក តាំងសាលាឲ្យកុមាររៀនសូត្រសព្វខេត្តជម្រុំជនបទ វត្តអារាម នឹងបង្កើតពេទ្យពេគាតិបាលរក្សាពេគគ្រប់យ៉ាង ព្រមទាំងតាំងទីការពារភ័យអន្តរាយផ្សេង ៗ ដើម្បីពង្រីកជាតិខ្មែរឲ្យធំទូលាយឡើងវិញ ជាដើម ដូច្នេះ ត្រូវតែតាំងចិត្តគិតថានឹងជួយ ដោយថ្វាយសួយសាអាករពេល ៗ ឆ្នាំ ចំពោះលោក កុំគេចវេះគៀសខ្លួនឲ្យសោះ ទើបឈ្មោះថាជាអ្នករក្សាកេរ្តិ៍ ឬរក្សាមេបារបស់យើង ដោយសេចក្តីកតញ្ញូរស្មោះត្រង់មែន ដូចបានអធិប្បាយមកនេះ ។

ហេតុនោះ នៅអវសានវចនៈទីបំផុតនេះ សូមដាស់តឿនក្រើនរំឭក

លោក-អ្នកទាំងអស់ គោរពថែទាំរក្សាទុកកេរ្តិ៍មេបា កុំឲ្យរាត់កាយ គឺត្រូវស្រឡាញ់ជាតិ សាសនា-ព្រះមហាក្សត្រនឹងពជការប្រតិកត្តូព៉ាត៌ បើទុកណាជាមានគេមកប្រហារដល់ជីវិត ក៏មិនត្រូវគិតគេចកែប្រែទៅកាន់លទ្ធិសាសនាដទៃ វិស័យផ្តាស ហើយប្រាសឃ្លាតរេតចិត្តក្បចគិតដល់ជាតិនឹងសាសនារបស់ខ្លួននោះឡើយ បើអ្នកឯណាក្បចកេរ្តិ៍ដំណែលដែលដីដូនដីតា មាតាបិតារបស់ខ្លួនចែកឲ្យហើយ អ្នកនោះ ទុកថាជាមនុស្សអកតញ្ញូ ក្បចជាតិមិនស្គាល់កំណើតរបស់ខ្លួន ហាក់ដូចជាទំលាក់ចោលកេរ្តិ៍មរដក មានដីស្រែចំការដ៏មានដីជាតិជាដើម ដែលលោករំលែកចែកទុកឲ្យ បើលោក-អ្នកឯណាជាអ្នកស្រឡាញ់សាសនារបស់ខ្លួន នឹងស្រឡាញ់ជាតិមិនរេតចិត្តចូលកាន់សាសនាដទៃ លោក-អ្នកនោះទុកថាជាអ្នកបានរក្សាកេរ្តិ៍ដំណែល ដែលម្តាយឪពុកចែកទុកឲ្យផង ឈ្មោះថាជាអ្នកបានធ្វើតាមពាក្យបណ្តាំរបស់លោកផង សមតាមពាក្យបណ្តាំដែលបានប្រឌិតប្រាជ្ញទុកខាងដើមថា “កូនអើយកេរ្តិ៍មេបា ចូររក្សាគន់គិតគ្រង-ថែទាំថារ៉ះរង ប្រុងប្រយ័ត្នប្រយោជន៍យូរ” ដូចពណ៌នាមកជាសង្ខិត្តកថា “សង្ខេបេន សម្មតា” សន្មតថាចប់ធម៌ទេសនា សមគួរតាមពេលវេលា ឯរំ ។

ព្រះវិន័យធម្ម

អ៊ុប

ហិតោបទេស ភាគទី ១

«ការបង់មិត្រ»

ឧកញ៉ាទេពពិទូរ ក្រសេម គន្ថរបនបណ្ឌិត

ប្រែនឹងរៀបរៀង (ត)

លុះព្រឹកព្រានឡើង ក្អែកឃើញក្សេត្របតីកាន់ឈើដើរត្រង់មកកាន់ទីនោះ ទើបប្រាប់ (ឧបាយឲ្យប្រើស) ថា “សំឡាញ់! អ្នកចូរដេកស្ងៀម ធ្វើហាក់ដូចជាងាប់ បំប៉ោងពោះឲ្យឡើងត្រប៉ស សណ្ដូកជើងវែងត្អឹង; បើខ្ញុំឲ្យសញ្ញា “កែ” កាលណា ចូរក្រោកឡើងរត់ទៅកាលនោះ មួយរំពេច”. ប្រើសក៏ធ្វើតាមបណ្ដាំក្អែក ។ លុះម្ចាស់ស្រែដើរមកឃើញក៏បើកក្អែកត្រលួងសំឡឹងទៅប្រើស ដោយចិត្តត្រេកអរ កាលឃើញប្រើសមានអាការដូចពោលហើយក៏បញ្ចេញឧទានថា “អើ! ប្រើសនេះងាប់ឯង”, ហើយក្សេត្របតីក៏ដោះដងចេញ លុះក្សេត្របតីឃ្លាតចេញបន្តិច ប្រើសបានឮសំឡេងក្អែក ក៏ម៉ម្ញាក្រោករត់ទៅ ក្សេត្របតីក្រឡេកទៅឃើញដូច្នោះក៏ពោលកំណាត់ឈើទៅ (ដោយពេញទំហឹង) ក៏ទទួលទៅត្រូវចចកស្លាប់ លោកទើបថា:

៨៥ បុណ្យបាបដែលធ្វើទុកយ៉ាងខ្លាំងក្នុងលោកនេះទទួលនូវ
ផល (យ៉ាងយូរ) ត្រឹម ៣ ឆ្នាំចុះមកត្រឹម ៣ ខែ ឬក៏ ៣ បក្ខ
រហ័សមកទៀតត្រឹម ៣ ថ្ងៃ ។

ព្រោះហេតុនោះ ៗ យើង (ហិរញ្ញកៈ) ទើបថា “ការចងស្ពានមេត្រីក្នុងរវាងម្ខាងជាអាហារ ម្ខាងទៀតជាអ្នកស៊ី រមែងនាំមកនូវសេចក្ដីវិបត្តិ ដោយពិត (៨៦) ។

ក្អែកតបថា —

៨៦ ម្នាលអ្នកដ៏មិនឲ្យទុក្ខ (ដល់អ្នកណា) ដូចចិត្តគ្រីវៈ, ពោះខ្ញុំត្រូវការអ្នកជាអាហារ ក៏មិនល្មមនឹងពោះខ្ញុំ; កាលអ្នកមានជីវិតរស់នៅ ខ្ញុំក៏មានជីវិតរស់នៅផង ។

៨៧ ការដែលនឹងទុកចិត្តគ្នា សូម្បីក្នុងពពួកតិរច្ឆានក៏អាចឃើញបាន កាលសេចក្តីប្រព្រឹត្តិនៃអ្នកទាំងសងខាងបរិសុទ្ធនឹងដាច់ខាត; ដោយអំណាចនិស្ស័យដ៏ប្រសើររបស់សាធុជន គុណសម្បត្តិដ៏មាននៅជាសភាពហើយ នឹងបានប្រែប្រួលទៅក៏ទេ ។

៨៨ ទឹកចិត្តរបស់សប្បុរស ទោះបីនឹងក្រោធ ក៏មិនបានប្រែផ្លាស់ឲ្យវិកល, គប់ភ្លើងនឹងធ្វើទឹកក្នុងទន្លេឲ្យក្តៅមិនបាន ។

ហិរណ្យកៈ (បានស្តាប់ដូច្នោះហើយ) ថា អ្នកឯងជាសត្វមាននិស្ស័យត្រឡប់ត្រឡិន; យើងមិនគួរចងមិត្រភាពនឹងអ្នកមាននិស្ស័យត្រឡប់ត្រឡិនជាដាច់ខាត ព្រោះលោកថា:

៨៩ ឆ្មា ១ ក្របី ១ ចៀម ១ ក្អែក ១ មនុស្សអាក្រក់ ១ អំបាលនោះដែលនឹងបានល្អព្រោះគេទុកចិត្ត, តែមិនគួរនឹងប្រគល់សេចក្តីទុកចិត្តក្នុងពួកអំបាលនេះ ។

ប្រការ ១ ទៀត ខ្លួនអ្នកក៏នៅក្នុងពួកសត្រូវរបស់យើង, លោកពោលទុកថា:

៩០ ឈ្មោះថាសត្រូវ មិនគួរអ្នកណានឹងចងជាមិត្តផង ដោយហោចទៅ តែសេចក្ដីស្និទ្ធស្នាល ក៏កុំអាលឲ្យមាន, ទឹកដែលកំពុងពុះខ្ពោល គេអាចធ្វើឲ្យឈប់បាន ។

៩១ ឯទុរជន ទោះជាមានចំណេះវិជ្ជាជាអាភរណ៍ ក៏ត្រូវតែចៀសឲ្យផុត: អសិរពិសទោះប្រដាប់ដោយពេជ្រ នឹងទុកចិត្តបានឬថា វានឹងមិនធ្វើអន្តរាយ? ។

៩២ របស់ដែលមិនប្រុងនឹងកើត ក៏មិនអាចកើតបាន, របស់ដែលនឹងកើតបាន ទើបអាចកើតបាន, រទេះនឹងឲ្យទៅក្នុងទឹកក៏មិនបាន ទូកនឹងឲ្យទៅលើគោកក៏មិនបាន ។

៩៣ អ្នកណាប្រមាទជឿកំលាំងទ្រព្យថាមានច្រើន, ទុកចិត្តសត្រូវឬភរិយាដែលមិនស្មោះត្រង់, ជីវិតអ្នកនោះក៏ផុតខែត្រប៉ុណ្ណោះឯង ។

ក្អែក លឃុបតនកៈតបថា "ខ្ញុំធ្លាប់បានស្ដាប់រឿងដូច្នេះមកហើយទាំងអស់ ទោះបីដូច្នោះខ្ញុំមានសេចក្ដីតាំងចិត្តមែន ៗ ដែលនឹងចងជាមិត្រមួយអន្លើនឹងអ្នក បើមិនបានដូច្នោះ ខ្ញុំនឹងអត់អាហារឲ្យស្លាប់នៅមាត់ទ្វាររបស់អ្នក ។

៩៤ អ្នកអាក្រក់ប្រៀបដូចឆ្នាំងដី បែកហើយ ផ្សាឡើងវិញមិនកើត; តែអ្នកល្អប្រៀបដូចឆ្នាំងស្ពាន់ កម្រនឹងបែក ។ ហើយងាយនឹងផ្សាឡើងវិញ ។

៩៥ សេចក្តីប្រួមជាមួយគ្នា ដែលនឹងមានដល់លោហធាតុទាំងពួង ក៏ព្រោះវាមានលក្ខណៈរលាយ (ចូលគ្នាបាន) នឹងមានដល់សត្វចតុប្បាទ, ទ្វិបាទទាំងពួង ក៏ព្រោះរូបលក្ខណៈ នឹងមានដល់ពួកអ្នកល្ងង់ខ្លៅ ក៏ព្រោះសេចក្តីខ្លាច នឹងសេចក្តីលោភ, នឹងមានដល់ពួកសប្បុរស ក៏ព្រោះទស្សនប្រិជា ។

៩៦ មនុស្សល្អរមែងមានអាការបីដូចជាផ្លែដូង អ្នកដទៃក្រៅអំពីនោះ ក៏រូបហាននៃផលពទ្រិកា (ផ្លែពុទ្រា[1]) មុខគួរស្រឡាញ់តែខាងក្រៅ កាលយល់ខនេះហើយ ក៏គប្បីប្រាថ្នាសមាគមនឹងមនុស្សល្អ ព្រោះ-

៩៧ សរសៃមេត្រីរបស់សាធុជន ទោះនឹងឈប់ចប់ចុះក្នុងរវាងពាក់កណ្តាល តែគុណសម្បត្តិមិនបានប្រែប្រួល; ទងឈូក ទោះបីកាច់ផ្តាច់ពីគ្នាហើយ ក៏នៅមានសរសៃជាប់នៅ ។

៩៨ សេចក្តីមានចិត្តស្អាតល្អ មានចិត្តសទ្ធា មានចិត្តដាច់

---

១ សេចក្តីធៀបនេះឃើញប្លែក យើងធ្លាប់ឃើញតែធៀបនឹងផ្លែល្វា ។

មានចិត្តខ្ជាប់ខ្ជួន ក្នុងវេលាសុខនិងទុក្ខ, សេចក្ដីអើពើ,
សេចក្ដីមេត្តាករុណា សេចក្ដីស័ត្យ' គុណសម្បត្តិអំបាលនេះ
ជាអង្គរបស់មិត្រ ។

ខ្ញុំនឹងរកមិត្រដ៏ប្រកបដោយគុណសម្បត្តិដូច្នេះ អំពីណាបាន ក្រៅអំពីអ្នក ។

ហិរណ្យក: ឮក្អែកពោលដូច្នេះ ទើបចេញអំពីរន្ធ និយាយថា ខ្ញុំត្រជាក់ចិត្តនឹងសំដីរបស់អ្នកហាក់ដូចបានក្រេបទឹកអម្រឹត. សមដូចលោកថា:

៩៩ ម្លប់ទឹកដែលត្រជាក់, ពាក់ខ្សែមុក្តា, លាបប្រេងចន្ទន៍
រមែងធ្វើឲ្យបុគ្គលបាត់ទុក្ខ បាត់ក្ដៅក្រហល់ក្រហាយ; (តែ
ទោះបីដូច្នោះ) ក៏មិនមានអំណាចនឹងធ្វើចិត្តរបស់អ្នកទ្រង់នូវ
សេចក្ដីបរិសុទ្ធឲ្យរីករាយស្មើដូចសន្ទនានឹងសប្បុរស អ្នកប្រ-
កបដោយគុណលក្ខណៈដ៏ល្អ ដ៏រុហានស្នេហ៍ទង់ទាញឲ្យទៅ
រកបានឡើយ ។

១០០ សាយភាយសេចក្ដីកំបាំង ចិត្តរហ័សមិនត្រិះរិះ,
ទ្រគោះអាស្បូរះ, ចិត្តត្រឡប់ត្រឡិន, ច្រើនក្រោធ, ឥតពាក្យ
សត្យ, និងអំពល់ក្នុងរក្នាល់; ទោសអំបាលនេះ គឺជា
សេចក្ដីសាបសូន្យរបស់ការជាមិត្រ ។

តាមសេចក្ដីដែលអ្នកសន្មតនា តាំងអំពីដើមរហូតមកមិនប្រទះឃើញសេចក្ដីទាស់គន់ខ្លួនអ្នក សូម្បីបន្តិចបន្តួចឡើយ ព្រោះ-

១០១ សំដីពីរោះ ឬពាក្យសត្យរបស់បុគ្គលទឹងពិសោធឲ្យឃើញបាន លុះតែប្រាស្រ័យគ្នា ចំណែកឯពណ៌មិនរើសរូប ឬមិនឡេះឡោះក៏ទឹងឃើញស្ដែងក្នុងវេលាដែលបានសង្កេតមើល ។

១០២ មេត្រីរបស់អ្នកមានចិត្តមិនបរិសុទ្ធ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ១ យ៉ាង ចំណែកឯពណ៌របស់អ្នកមានចិត្តត្រឡប់ត្រឡិនរមែងប្រព្រឹត្តទៅ ១ យ៉ាងទៀត ។

១ មនុស្សអាក្រក់ ចិត្តគិតទៅ ១ យ៉ាង មាត់និយាយទៅ ១ យ៉ាង កិរិយាដែលប្រព្រឹត្តផ្សេងទៅ ១ យ៉ាងទៀត; ឯសេចក្ដីគិត នឹងសំដី តាំងសេចក្ដីប្រព្រឹត្តរបស់មហាត្មន (អ្នកចិត្តជា) រមែងដូចគ្នាទាំងអស់ ។

ហេតុនោះក៏ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅតាមសេចក្ដីបំណងរបស់អ្នកទៅចុះ ថាហើយហិរណ្យកៈ ក៏ចងស្ពានមេត្រីជាមិត្រនឹងក្អែក ៗ កាលលៀងលោមគ្នាដោយអាហារ ១ យ៉ាងតាមពិធីហើយ, ស្ដេចកណ្ដុរក៏ត្រឡប់ចូលរន្ធ, ក្អែកក៏ត្រឡប់ទៅទីលំនៅរបស់ខ្លួន ។ តាប់ដើមអំពីនោះសត្វទាំងពីរ

បានជាមិត្រស្និទ្ធស្នាលនឹងគ្នា តែងទៅមករកគ្នាតែងចែកចាយអាហារ ដល់គ្នាទូវគ្នា នឹងសួរសុខទុក្ខទៅវិញទៅមក រៀងមកអស់កាលដ៏លង់ ៗ នាថ្ងៃមួយ ក្អែកប្រឹក្សានឹងហិរញ្ញកៈថា "នែសំឡាញ់ ទីនេះមិនជាទីទំនួលសម្រាប់ក្អែក លំបាកដោយអាហារណាស់ ហេតុនោះខ្ញុំចង់លះបង់ទីនេះទៅរកទីដទៃ ៗ នោះ" ៗ

រឿងព្រេង – បុរសកាស ៣០

និយាយពីរឿងបុរសម្នាក់មាននាមនឹងស្រុកមិនប្រាកដ អាពុកម្តាយស្លាប់អស់ទៅនៅតែម្នាក់ឯង ហើយក្រលំបាកណាស់គ្មានទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីទេ មានតែកាស ៣០ ប្រាក់ក្នុងថៅឡើងក្រវាត់ជាប់នៅចង្កេះជានិច្ច បុរសនោះគិតពិចារណាថា អញទៅទីពឹងអ្នកឯណា ទើបបានសេចក្តីសុខ គិតឃើញថា គួរអញទៅនៅជ្រកកោននឹងលោកក្រឡាហោមចុះ គិតហើយក៏ដើរចេញពីផ្ទះទៅ លុះដល់ក្រាបសំពះតាមសមគួរ លោកក្រឡាហោមសួរថា ដីឯងមកពីស្រុកណាមក មានការអី បុរសនោះជំរាបថា ខ្ញុំប្របាទមកពីស្រុកឆ្ងាយ អាពុកម្តាយស្លាប់អស់នៅតែម្នាក់ឯង ខ្ញុំប្របាទមកនេះសូមជ្រកកោននៅបំរើជាកូនក្មួយតទៅ សូមព្រះតេជព្រះគុណមេត្តា លោកនោះសួរថា ដីឯងចេះសរសេរអក្សរល្មមធ្វើជាស្មៀនបានឬទេ ជំរាបថា អក្សរខ្ញុំប្របាទមិនចេះទេ លោកក្រឡាហោមប្រាប់ថា យើងទទួលឲ្យនៅ តែឲ្យដីឯងបោសសម្រាមក្រោមផ្ទះយើងរៀងរាល់ថ្ងៃកុំខាន ។

បុរសនោះក៏នៅបំរើបោសក្រោមផ្ទះរៀងរាល់ថ្ងៃ ដល់ចំនួនបីឆ្នាំ ថ្ងៃមួយនោះបុរសកាស ៣០ ជំរាបសួរមាតាលោកក្រឡាហោមថា លោកយាយ លោកក្រឡាហោមជាកូនកើតឆ្នាំខែថ្ងៃអី លោកក៏មានបុណ្យមាន

ទ្រព្យសម្បត្តិច្រើនម៉្លេះ លោកយាយនោះប្រាប់ឆ្នាំខែថ្ងៃនឹងពេលដែលកើតសព្វគ្រប់ បុរសនោះបានស្តាប់ចាំជាក់ប្រាកដ ក៏ពិចារណាថា គួរអញកត់ឆ្នាំខែថ្ងៃនឹងវេលាលោកនេះហើយដាក់ក្នុងថៅឡ្វឹងឲ្យជាប់ គិតហើយ ក៏យកកំណាត់សំពត់សចាស់កត់ឆ្នាំខែថ្ងៃពេលដែលលោកនោះកើតរួចស្រេចហើយដាក់ក្នុងថៅឡ្វឹងមិនឲ្យអ្នកឯណាដឹងឃើញឡើយ ។

ថ្ងៃក្រោយលោកក្រឡាហោមសួរបុរសការស ៣០ថា ជីឯងមកនៅនឹងយើងយូរឆ្នាំហើយពុំទាន់បានធ្វើជការអ្វីនឹងគេ ខ្លួនជីឯងតើកើតឆ្នាំខែថ្ងៃអ្វី បុរសនោះជំរាបថា ខ្ញុំប្របាទមិនចាំ តែកាលអាពុកម្តាយខ្ញុំប្របាទនៅបានឲ្យកំណាត់កត់នឹងកំណាត់សំពត់សមកខ្ញុំប្របាទ ៗ ក៏ទុកនៅសព្វថ្ងៃ តែមិនដឹងជារឿងអីពីព្រោះខ្ញុំប្របាទមិនចេះអក្សរ លោកក្រឡា-ហោមថា បើដូច្នោះជីឯងឲ្យកំណាត់នោះមកអញ បុរសនោះក៏ជូនកំណាត់ទៅលោក ៗ មើលឃើញកើតឆ្នាំខែថ្ងៃពេលដូចលោក ៗ គិតក្នុងចិត្តថា ចៅនេះកើតឆ្នាំខែថ្ងៃដូចអញ គន់មើលទៅរូបពង្សឫកពារក៏សមសួន ចៅនេះនឹងបានធ្វើជានាហ្មឺនធំដូចអញមិនខាន ហើយកាន់កំណាត់នោះចូលទៅក្នុងបន្ទប់ខ្សឹបនិយាយប្រាប់ភរិយាថា គេហ៍ អាដែងបុរសម្នាក់ជាកូនឈ្នួលយើងដែលបោសសម្រាមក្រោមផ្ទះសព្វថ្ងៃនេះវាកើតឆ្នាំខែថ្ងៃដូចអញ មើលទៅឫកពាសាច់ឈាមវាក៏សមសួនផង ទៅមុខវានឹងបានធ្វើជាសេនា-

បតីដូចយើង ហើយលោកនោះប្រឹក្សានឹងប្រពន្ធថា កូនស្រីយើងមួយនេះ គួរឲ្យទៅរកធ្វើជាភរិយាចុះ ខ្លួនរកនឹងបានធ្វើជានាហ្មឺនធំតរៀងយើង ភរិយាក៏យល់ព្រម លោកនោះចេញមកវិញប្រាប់បុរសនោះថា ពីថ្ងៃនេះតទៅ ឯងឈប់បោសសម្រាមក្រោមផ្ទះចុះ ត្រូវខ្លួនឯងឡើងមកបោសខាងលើផ្ទះវិញ ។

លុះកន្លងមក ១ ខែលោកក្រឡាហោមរៀបរកមង្គលការផ្សំផ្គុំកូនស្រីនឹងបុរសកាស ៣០ ជាស្វាមីភរិយារួចស្រេច លោកក្រឡាហោមក៏បង្ហាត់បង្ហាញកូនប្រសាឲ្យធ្វើកិច្ចការជាមួយចូលគាល់បំរើស្ដេចរៀងរាល់ថ្ងៃដរាបមក ។

លុះកន្លងមកបីខែ មានគេដំរាបថា កូនប្រសាលោកមិនមែនកើតឆ្នាំខែថ្ងៃដូចលោកទេ រឿងនេះគឺបុរសនោះសួរលោកយាយជាមាតាអំពីឆ្នាំខែថ្ងៃលោក លោកយាយក៏ប្រាប់សព្វគ្រប់ កូនប្រសាលោកបានស្ដាប់ក៏សរសេរចុះក្នុងកំណាត់សំពត់សទុក លុះលោកសួរឆ្នាំខែថ្ងៃក៏ជូនកំណាត់នោះមក លោកមើលឃើញថា កើតឆ្នាំខែថ្ងៃដូចលោក ៗ ក៏ឲ្យកូនក្រមុំធ្វើជាភរិយា រឿងនេះមិនមែនដូច្នោះទេ គឺក្លែងសរសេរទុកប្រាកដ លោកក្រឡាហោមក៏ជឿជាក់ឥតសង្ស័យ ហើយមានចិត្តទោមនស្សជាខ្លាំង គិតថាមិនគួរនឹងចាញ់ប្រាជ្ញាអាមនុស្សកំសត់នេះ ក៏គិតរកឧបាយនឹងផ្ដាច់កូនបណ្ដេញចោលចេញ ។

ក្រោយនោះមានទ័ពចោរបះបោរនៅខែត្រក្រៅច្រើន ស្ដេចជ្រាប ទ្រង់ត្រាស់ប្រើលោកក្រឡាហោមឲ្យនាំសេនាទាហានទៅបង្ក្រាបទ័ពចោរ មិនពបចាប ក៏លើកទ័ពត្រឡប់មកក្រាបបង្គំទូលតាមរឿងវិញ ស្ដេចត្រាស់ប្រើឲ្យនាំសេនាទាហានទៅបង្ក្រាបទ័ពចោរទៀត ក៏មិនពបចាប ហើយលើកទ័ពត្រឡប់មកយកសេចក្ដីក្រាបបង្គំទូលថា ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំលើកទ័ពទៅបង្ក្រាបទ័ពចោរពីរដងមិនឈ្នះវា ពីព្រោះសេនាទាហានវាច្រើនហើយពូកែណាស់ផង ។

ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំនឹងនាំសេនាទាហានទៅទៀតពុំបាន ដ្បិតមានជម្ងឺកង្វល់ច្រើន សូមទ្រង់ចាត់មន្ត្រីណាមួយដែលមានស្វាហាប់ស្វាហាប់ឲ្យនាំសេនាទាហានទៅបង្ក្រាបទ័ពចោរទាំងនោះជាដាច់ តែទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំមានកូនប្រុសម្នាក់ ជាមនុស្សមានចិត្តទាហានហានក្លាចំណេះវិជ្ជាកង្វល់ក៏មានច្រើន បើទ្រង់ចាត់វាឲ្យទៅវាហ៊ានទៅមិនខ្លាច ដែលលោកក្រឡាហោមទូលស្ដេចនេះ គឺឧបាយដោយស្អប់កូនប្រុសនោះណាស់ បើវាលើកទ័ពទៅហើយ ទ័ពចោរទាំងនោះនឹងសំឡាប់មិនខាន ស្ដេចទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ក៏ឲ្យហៅកូនប្រុសនោះមក ទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការប្រាប់ថា ខែត្រក្រៅមានទ័ពចោរបះបោរច្រើន ឥឡូវយើងប្រើអ្នកឯងឲ្យនាំសេនាទាហានទៅបង្ក្រាបទ័ពចោរទាំងនោះ ហ៊ានទៅឬយ៉ាងណា បើហ៊ានទៅហើយឈ្នះវាផង យើងឲ្យរង្វាន់ ។

បុរសនោះទូលថា ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំបានទៅទទួលធ្វើរាជការថ្វាយ ទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការថា បើដូច្នោះអ្នកឯងនាំសេនាពាហនទៅជាធាប់ ហើយថ្វាយបង្គំលាមកផ្ទះវិញជំរាបលោកក្រឡាហោមជាបិតាក្មេកតាមរឿងគ្រប់ប្រការរួចលើកទ័ពចេញទៅ ទ័ពចោរបានដឹងក៏លើកទ័ពមកទទួលតតាំងច្បាំងគ្នាជាមាំមួន ទ័ពចោរទ្រាំពុំបានក៏បរាជ័យបាក់បបខ្ចប ខ្ចាត់ខ្ចាយវិនាសអស់ ហើយលើកទ័ពបង្ក្រាបរាបគ្រប់អន្លើ រួចនាំសេនាពាហនត្រឡប់មកវិញក្រាបបង្គំគាល់ទូលពីរឿងច្បាំងនឹងទ័ពចោរគ្រប់សេចក្ដី ស្ដេចជ្រាបទ្រង់ព្រះអំណរពន់ប្រមាណ ។

ឯលោកក្រឡាហោមជ្រាបថា កូនប្រសារលើកទ័ពទៅបង្ក្រាបទ័ពចោរកេបពាបអស់ហើយមានចិត្តទោមនស្សរឹតតែខ្លាំងឡើង ពីព្រោះគិតថា ដែលឲ្យវាទៅបង្ក្រាបទ័ពចោរ ដើម្បីឲ្យពួកចោរសំឡាប់វាដែននេះ ឥឡូវវាមានជ័យជំនះវិញ ពេកលោកក្រឡាហោមក៏រឹងរឹតតែខ្លាំងឡើង ពេទ្យមើលពុំជាក៏មរណភាពទៅ ស្ដេចជ្រាបទ្រង់ព្រះចិន្ដាថា នឹងឲ្យឈ្មោះណាធ្វើក្រឡាហោម ទ្រង់ព្រះចិន្ដាឃើញតែបុរសដែលលើកទ័ពទៅរាយទ័ពចោរកេបពាបមានគុណបំណាច់នឹងរាជការគួរល្មមឲ្យធ្វើក្រឡាហោមបាន ទ្រង់ព្រះចិន្ដាដូច្នោះហើយត្រាស់ឲ្យហៅបុរសនោះមកគាល់ ហើយទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោសតាំងឲ្យធ្វើក្រឡាហោមជំនួសបិតាក្មេកតទៅ ។

រឿងបុរសកាស ៣០ ចប់តែប៉ុណ្ណេះ ។

ឧកញ៉ាប្រាជ្ញាធិបតី - ជាងហ៊ាង (យិន) តែង ។

លទ្ធិទំនៀមខ្មែរ

សែនខ្មោចមេបាចាស់ទុំ
ក្នុងវេលាមានជម្ងឺឈឺ ដោយហេតុមានពួកញាតិ
ទាស់គ្នា

អ្នកមើលរឿងនេះបើឃើញទាស់ខុសត្រង់ណា សុំទូលអធិប្បាយជូនទៅ

ព្រះរាជបណ្ណាល័យ ។ សូមអំណរគុណជាមុន ។

ទំនៀមសែនខ្មោចមេបាចាស់ទុំ

ក្នុងវេលាមានជម្ងឺ ដោយហេតុមានពួកញាតិចាស់ៗ

កាលមានអ្នកណាមួយ ទោះចាស់ក្តី ក្មេងក្តី ឈឺបែបគ្រាំគ្រើយ អ្នកម្ចាស់ជម្ងឺបានព្យាយាមរកគ្រូដាក់ថ្នាំដូច្នេះ ដូច្នោះទៅហើយមិនត្រូវ គេរមែងរកគ្រូ ឬ ហោរឲ្យគន់គូរមើលឲ្យ បើមើលទៅថា ត្រូវខ្មោចមេបាចាស់ទុំធ្វើ ដោយហេតុមានពួកញាតិចាស់ខែងគ្នា នោះគេក៏រៀបសែនទៅតាមទំនៀម ។

ក៏ខ្មោចជំពូកណា ដែលបានឈ្មោះថា ខ្មោចមេបា ? ។ តាមសេចក្តីយល់របស់ចាស់ទុំដែលធ្លាប់កប់អានខ្មោចប្រភេទនេះ លោកអធិប្បាយថា បានទីងខ្មោចបុព្វបុរសបុព្វស្ត្រី គឺ ខ្មោចជីដូន ជីតា ម្តាយឪពុក ម្តាយធំ អាពុកធំ មីង មា រៀងមកដល់បងប្រុស-ស្រី របស់យើងគ្រប់រូប ឈ្មោះថា ខ្មោចមេបា ។

កាលបានទទួលពាក្យតបមកដូច្នេះហើយឲ្យនឹកឆ្ងល់ថា ពួកញាតិសន្តានរបស់យើងចំពូកជេដ្ឋកបុគ្គល (គឺបុគ្គលអ្នកធំ) មានជីដូន ជីតាជាដើម វេលាស្លាប់ទៅហើយ សុទ្ធតែទៅកើតជាខ្មោចនៅចាំថែរក្សាកូនចៅ ទីងនៅចាំធ្វើកូនចៅឲ្យឈឺ ឲ្យស្លាប់ក្នុងវេលាទាស់ចិត្តរបស់ខ្លួនដូច្នោះឬ? មិនបាន ទៅកើតជាទេវតា មនុស្ស ឬ តិរច្ឆានដទៃទៀតទេឬ? ។

សូមតបថា មិនដូច្នោះទេ តាមគតិព្រះពុទ្ធសាសនាសំដែងថា កំណើតរបស់សត្វមិនមានទៀងទាត់ប្រាកដកើតជាអ្វីម្យ៉ាង ៗ ទេ ជួនកាលកើតជានេះ ជួនកាលកើតជានោះ តាមកំលាំងអំពើកុសល និងអកុសលដែលខ្លួនធ្វើទុកមក អ្នកធ្វើល្អ ស្លាប់ហើយរមែងបានទៅកើតជាទេវតា ជាមនុស្ស ៗ អ្នកធ្វើអាក្រក់ ស្លាប់ហើយរមែងទៅកើតក្នុងកំណើតអាក្រក់ គឺនរក ខ្មោចប្រេតអសុរកាយផ្សេង ៗ និងតិរច្ឆាន ។ ក៏ក្នុងវង្សត្រកូលរបស់យើង តាំងពីត្រកូលប៉ៀងលានមក គង់ជាមានអ្នកធ្វើអំពើអាក្រក់ ស្លាប់ហើយទៅកើតជាខ្មោចខ្វះមិនខាន កាលកើតជាខ្មោចហើយរមែងមកថែរក្សា និងធ្វើកូនចៅញាតិសន្តានឲ្យឈឺ ឲ្យស្លាប់ ដូចដែលចាស់ទុំពោលមកនោះមែន ដោយហេតុខ្មែរយើងមានទំនៀមទម្លាប់ទឹកនាគេខ្មោចមកកប់ពាន់ដល់បុគ្គលមកហើយ ពួកខ្មោចបានឱកាសដូច្នេះ ក៏ចូលមកសំដែងខ្លួនថាជាខ្មោចមេបាចាស់ទុំរបស់ត្រកូលនោះ ៗ ទៅ ចូរមើលរឿងខ្មោចព្រះវរទឹងដំតារមៅ មិនមែនជាខ្មោចមេបាខ្មែរយើងគ្រប់ខែត្រគ្រប់ស្រុកនោះទេ តែខ្មែរយើងគ្រប់ស្រុករមែងកប់អានព្រះវរទឹងដំតារមៅថាជាខ្មោចមេបាឬជាខ្មោចអារក្សរបស់ខ្លួន ៗ នេះជាគួយ៉ាងនៃសេចក្តីកប់អានខ្មោចមេបា ។ ទំនៀមកប់អានខ្មោចមេបាជាដើមនេះមិនចំពោះមានតែប្រទេសកម្ពុជាទេ ប្រទេសទាំងឡាយដែល

នៅជិតខាងមានប្រទេសលាវជាដើម ក៏មានសេចក្ដីកប់អានទំនងប្រហែលគ្នានឹងខ្មែរដែរ ។

ខ្មោចមេបានោះ ចំណាំតែធ្វើក្នុងវេលា មានពួកញាតិទាស់ទែងគ្នា ១ យ៉ាង. ក្នុងវេលាដែលមានកំឡោះក្រមុំសហាយស្មន់នឹងគ្នា ១ យ៉ាង ។ អំពីនេះនឹងពណ៌នារឿងពីរបៀបសែនខ្មោចមេបា ក្នុងវេលាមានជម្ងឺឈឺដោយហេតុមានពួកញាតិទាស់គ្នា ។ កាលគេដឹងទំនងថាត្រូវខ្មោចមេបាធ្វើហើយ គេក៏រៀបរបៀបសែនព្រេនដូច្នេះ គឺ:

ចំអាប ១ ស្ពក បង្អែម ១ ស្ពក

ទឹងមាន់ស្ងោរ ក្បាលជ្រូកស្ងោរ

ស្រា, បាយ, ស្លា ១ ជើងពាន បារី ១ ជើងពាន,

ដល់វេលាក៏អញ្ជើញពួកញាតិទាំងអ្នកដែលទាស់ទែងគ្នា. ទាំងអ្នកដែលមិនទាស់ទែងគ្នា មកជួបជុំព្រមនៅទីផ្ទះអ្នកជម្ងឺ ស្រេចហើយយកទៀនធូបអុជដោតនៅហ៊ុង ទឹងនៅត្រៀងចំអាប-បង្អែម នាំគ្នានិយាយបន់ស្រន់ដល់ខ្មោចមេបាអំបាលនោះថា តានេះ យាយនោះ ឪនេះ ម៉ែនោះ ធំនេះ ពូនោះ ដកបដល់ពួកញាតិទាំង ៧ សន្ដានដែលបែកបាននៅ ក្រែងមានបើទឹងសំបាទេនឹងបណ្ដាអស់យើងខ្ញុំជាកូនជាចៅថា មិនកប់អានគ្នា ឥឡូវនេះយើងខ្ញុំដឹងទោសខ្លួនហើយ បាន

ពិធីធម្មតាខ្មែរនិងទំនៀម
COMMISSION DES MOEURS & COUTUMES

មកជួបជុំព្រមនៅទីនោះដើម្បីសារភាពទោសទាំងអស់លោកមេបា សូមកុំឲ្យអស់លោកមេបាប្រកាន់ថាជាប្រការអ្វីឡើយ សូមយកក្រយាបូជាហើយឲ្យជម្ងឺនេះសះជាស្បើយល្ហើយពីថ្ងៃនេះទៅ ឲ្យសែនជាដូច្នេះ ៣ ដង រួចយកស្រាចាក់ច្រួចទៅក្នុងពែង សន្មតថាឲ្យខ្មោចសេពសោយ ៗ រួចបាចផ្កាយមហូបចំណីពីក្នុងស្តុកបន្តិច ៗ គ្រប់មុខមកដាក់ក្នុងចាន ១ ទាំងដាក់ស្លា ១ មាត់ បារី ១ អុជធូប ១ សរសៃដោតនៅចាននោះ និយាយសែនឲ្យតាហ៊ានតាក្បូវដែលជាដើមអង្រឹងស្នងហៃហាមដីជូនជីតាយើងមក ឥឡូវនេះយើងក៏រៀបឲ្យសេពសោយ កុំឲ្យខឹងសំបារថាយើងមិនគប់គានដល់ឡើយ រួចយកទៅចាក់ចោលក្រោមដើមជណ្ដើរផ្ទះ ៗ លំដាប់នោះគេក៏យកគ្រឿងសំណែនដែលសល់នោះមកនាំគ្នាបរិភោគ បើត្រូវក្រោយនោះនឹងឃើញអ្នកជម្ងឺនោះគ្រាន់បើឡើង ក្រោកឡើងបរិភោគបាយទឹក ទាំងស្ដីនិយាយជាប្រក្រតីឡើងវិញ ៗ តែដែលមិនជា ដោយហេតុខ្មោចនោះធ្វើធ្ងន់ដៃពេកទៅ គេរកមិនឃើញ ស្លាប់ទៅក៏មាន ៗ

(ចប់)

ក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់
COMMISSION DES MŒURS & COUTUMES

បញ្ជីរឿង

ទំព័រ

១ — សុន្ទរកថារបស់លោកភិក្ខុលោកនាថ (គនឹងចប់) ឧកញ៉ាទេពពិទូរ ក្រសេម ប្រែចេញពីសៀវភៅពុទ្ធសាសនាសៀម ១៣៥

២ — អរិយសច្ចកថាសង្ខេប របស់លោកគ្រូអាចារ្យ ហ៊ាយ ១៤៩

៣ — ហិតោបទេស ភាគទី ១ (ត) របស់ឧកញ៉ាទេពពិទូរ ក្រសេម ១៦៥

៤ — រឿងព្រេង-បុរសរៀនសិល្ប របស់ឧកញ៉ាប្រាជ្ញាធិបតី (យិន) ១៧៥

" " -បុរសមានប្រពន្ធល្អ " " ១៧៩

៥ — លទ្ធិទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ-សែនខ្មោចមេបាចាស់ទុំក្នុងវេលាមានជម្ងឺ ដោយមានក្រមុំកំលោះសហាយគ្នា របស់ឧកញ៉ាទេពពិទូរ ក្រសេម ១៨៣

៦ — ការទទួលអំណរដល់ពួកស្ត្រីថៃប្រូកាសនីយបត្រ នៅក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ របស់ខេមររង្សី ១៨៩

រូបក្រៅរឿង

រូបគណៈស្ត្រីប្រូកាសនីយបត្រនៃមហាវិទ្យាល័យ (សៀម) ថតរួមជាមួយនឹងពួកយុវសាលិស្ត្រីខ្មែរនៅមាត់ជណ្តើរព្រះរាជបណ្ណាល័យខាងជើង កាលពីថ្ងៃ ២៤ ខែអុិតឆ្នាំ ១៩៣៩ . . . . ១៣៣

TABLE DES MATIÈRES

Pages

1° Causerie sur la doctrine bouddhique par Bhikhu Lokanatha traduit de la revue Buddhasâsanâ Thai par Moha Krasèm. 135

2° Ariyasaccakathâ par le Vénérable Heay.................. 149

3° Hitopadésa 1re partie (suite)........................ 165

4° Contes populaires cambodgiens inédits:

L'homme qui s'instruit............................ 175

L'homme qui a une jolie femme................ 179

5° Mœurs et coutumes cambodgiennes:

Offrandes faites aux ancêtres à la suite de l'union secrète d'un jeune homme et d'une jeune fille par Maha Krasèm. 183

6° Visite des diplomées thaies à l'Institut Bouddhique par Khemararansi......................... 189

HORS TEXTE:

Les Diplomées thaies et les Yuvasalistes à l'escalier de la Bibliothèque Royale le 24 Août 1939.............. 133

រូបគណៈស្ត្រប្រកាសនីយបត្រនៃមហាវិទ្យាល័យ (សៀម) ថតរួមជាមួយ
នឹងពួកយុវសាលិស្ដ៏ខ្មែរនៅមាត់ជណ្ដើរព្រះរាជបណ្ណាល័យខាងជើង
កាលពីថ្ងៃ ២៤ អ៊ូតឆ្នាំ ១៩៣៩ ។

សុន្ទរកថា

របស់ព្រះភិក្ខុលោកនាថ ពុទ្ធបព្វជិត ជាតិឥតាលី

នៅក្នុងឥណ្ឌា

ច្បាប់ទី ២

ឧកញ៉ាទេពពិទូរ ក្រសេម គន្ធរបនបណ្ឌិត

ប្រែចេញពីសៀវភៅពុទ្ធសាសនបក្រ

របស់សៀម

ពាក្យថ្លែងការណ៍

សេចក្តីដូចមានខាងក្រោមនេះ ជាសុន្ទរកថារបស់ព្រះកិត្តិលោកនាថ ពុទ្ធបព្វជិត ជាតិឥតាលី បានថ្លែងចំពោះនឹងបណ្ឌិត យ. នេហរូ ហើយនឹងចុះផ្សាយក្នុងសៀវភៅពុទ្ធសាសនចក្រ របស់គណៈមហាពោធិសមាគម ក្នុងឥណ្ឌា ដូចដែលយើងថ្លែងក្នុងច្បាប់ទី ១ នោះហើយ ។

យើងឃើញថា រឿងនេះមានប្រយោជន៍ដល់អ្នកមើល អ្នកស្តាប់ច្រើន ទើបប្រែចុះក្នុងកម្ពុជសុរិយា របស់យើង ដើម្បីផ្សាយដំណឹងដល់ពួកយើង ឲ្យបានដឹងពល់គ្នាផង ។ តែពួកយើងគួរសង្កេតមើលសេចក្តីចេះដឹងធម៌អាថ៌របស់កិត្តិលោកនាថ ដែលជាអ្នកទើបនឹងមកកាន់ពុទ្ធសាសនាថ្មី ៗ នេះឯង ហើយមានសេចក្តីយល់ក្នុងពុទ្ធសាសនាដល់ម្ល៉េះ ពួកយើងដែលធ្លាប់កាន់តាំងពីដូនតាមកហើយ បើមិនប្រុងប្រៀបឈានជើងឲ្យវែងបន្តិចឡើង អាចនឹងធ្លាក់ទៅជាកូនសិស្សរបស់ពួកឥរុបក៏សឹងបាន ។

ឧកញ៉ាទេពពិទូរ ក្រសេម គន្ថរចនបណ្ឌិត

សុន្ទរកថា

បណ្ឌិត យ៉វហាលិល នេហ្រូ អាត្មាភាពសូមចំរើនពរដល់លោក អាត្មាសង្ឃឹមថា លោកគង់សុខសប្បាយជាទេ ៗ

យេរូសាឡេម ធ្លាក់នៅក្នុងកណ្ដាប់ដៃគ្រិស្ដាំង, មេក្កះ ក៏នៅក្នុងកណ្ដាប់ដៃរបស់ពួកឥណ្ឌូ, ម្ដេចឡើយពុទ្ធគយា ជាបូជនីយស្ថានក្នុងពុទ្ធសាសនា ពួកពុទ្ធសាសនិកជនត្រូវការពុទ្ធគយា តែរដ្ឋបាលឥណ្ឌៀបដិសេធការផ្ដល់ទីនេះលើកប្រគល់ឲ្យពុទ្ធសាសនិកដ៏ជាម្ចាស់ដើមមែន ៗ នោះវិញ អ្វីជាដើមហេតុនៃរឿងនេះ? ចិត្តនៃពួកពុទ្ធសាសនិកចំនួន ៥០០ លាននាក់ រមែងឈឺចាប់ជានិច្ចកាល រហូតវេលាដែលពុទ្ធគយា នៅក្រៅកណ្ដាប់ដៃរបស់គេ ពុទ្ធសាសនិកនឹងឥណ្ឌូសាសនិកក្លាយទៅជាអ្នកសោះអង្គើយរកគ្នា មកពីហេតុដណ្ដើមពុទ្ធគយា ហើយពួកឥណ្ឌូខូចបង់សេចក្ដីជួយជ្រោមជ្រែង ដែលគួរបានអំពីពួកពុទ្ធសាសនិក ៥០០ លាននាក់នោះទៅផង ហេតុនោះ សូមឲ្យពួកឥណ្ឌូ ចូលមកជាពុទ្ធសាសនិកចុះ សូមឲ្យពួកហរិជន ចូរនាំផ្លូវ ដោយចុះចូលជាពុទ្ធសាសនិកជាដំបូង អំពីនោះមហាពុទ្ធគយាវិហារ ក៏នឹងត្រឡប់បានមកជាសម្បត្តិរបស់ពុទ្ធសាសនិក ដែលជាម្ចាស់ដើមស្រាប់នោះវិញ ៗ នេះជាវិធី ១ ដែលនឹងផ្ដើមញី ប្រមូលយកកាយការសេចក្ដីជួយជ្រោមជ្រែងរបស់លោកនៅពុទ្ធសាសនិក

ទាំងអស់មកបាន ហើយនេះជាសេចក្តីគាប់ប្រសើរបស់ពួកឥណ្ឌូ ដែលជាពួកធ្លាប់ត្រូវសង្កត់សង្កិន (សំដៅពួកហរិជន) ។

ឥឡូវនេះ ឥណ្ឌៀកំពុងខ្សោយកំលាំង ព្រោះបែកខ្ញែកជាពួក ៗ ដែលសុទ្ធតែកាន់លទ្ធិសាសនាសឹងជាបរប័ក្ខនឹងគ្នា ចេះតែផ្តិលផ្តាច់កំលាំងគ្នាទៅគ្នា ។ ពួកឥណ្ឌូបដិសេធសេចក្តីដែលនឹងក្លាយជាមហាម័ត ពួកមហាម័តក៏មិនព្រមក្លាយជាឥណ្ឌូ ព្រោះហេតុនោះ សូមឲ្យគេទាំងពីរពួកធ្វើសន្យាគ្នា ដើរផ្លូវមករកគ្នាពាក់កណ្តាលម្នាក់ចុះ គឺសូមឲ្យមហាម័តនឹងឥណ្ឌូទាំងពីរពួក ចូរនាំគ្នាទទួលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា, អំពីនោះសេចក្តីជំពាក់ទើសទាក់ទាំងឡាយ ក៏នឹងក្លាយទៅជារបស់ដែលត្រូវស្អិតស្អាងប្រែបរៀបយកគុណខ្លួនតែម្តង ។

កាលពួកឥណ្ឌៀទាំងអស់ នាំគ្នាចូលជាពុទ្ធសាសនិកហើយ មិនមែនត្រឹមតែគេទាំងឡាយបានសេរីភាពប៉ុណ្ណោះ គេទាំងនោះនឹងធ្វើឲ្យលោកទាំងមូលញ័ររំភើបតែម្តង ការដែលមនុស្ស ៤០០ លាននាក់ នាំគ្នាផ្អប់ចូលជាពុទ្ធសាសនិកក្នុងឥណ្ឌៀ ហើយបានទទួលសេចក្តីជ្រោមជ្រែងអំពីពុទ្ធសាសនិកក្រៅប្រទេសឥណ្ឌៀ ចំនួន ៥០០ លាននាក់មកទៀតនោះ ក៏ល្មមអង្រួនលោកទាំងមូលឲ្យរញ្ជួយបានហើយ ។

ចូរនឹកទៅមើលថ្ងៃយប់ដ៏រុងរឿង របស់ព្រះបាទអសោកមហារាជ ក្នុងសម័យដែលឥណ្ឌៀទាំងអស់រួបរួមមិត្រមូលជាមួយគ្នា ក្រោមការ

គ្រប់គ្រងរបស់មហាចក្រពត្តិ ដ៏ជាពុទ្ធសាសនិក ។ ពុទ្ធសាសនាជាសាសនានៃសេចក្ដីពិត ដែលអាចនឹងបោសបក់សេចក្ដីជំពាក់កក់រិននៃលទ្ធិការមិនសមាគមគប់គ្នាក្នុងរវាងជនផ្សេងជាន់ ផ្សេងវណ្ណៈបានមែន ៗ, ពុទ្ធសាសនាជាសាសនានៃការុណ្យភាពដែលមិនមានប្រមាណ ការុណ្យភាពរមែងធ្វើឲ្យរួមចិត្តគ្នាបាន, ក្នុងពួកដែលរួមចិត្តគ្នា រមែងមានកំលាំង, ព្រះពុទ្ធសាសនាតែងឲ្យកំលាំងដោយការុណ្យភាព ហើយសេចក្ដីដែលរួមគ្នាបានទឹងបានជាឯកភាព ។

ពុទ្ធសាសនាជាមហាវិទ្យាល័យដ៏ធំបំផុតរបស់លោក ដែលប្រដៅឲ្យដឹងឥស្សរភាពខាងក្នុងឥស្សរភាពខាងក្រៅ និងឥស្សរភាពដោយជុំវិញខ្លួន ចូរពេប់អានព្រះពុទ្ធសាសនាចុះ អំពីនោះលទ្ធិប្រកាន់វណ្ណៈខ្ពស់ទាបក៏នឹងរលុបរលាយទៅឯង ការមកបានគប់ប្រសព្វនឹងស្គាល់ពុទ្ធសាសនានេះឯង ជាវិធីដែលនឹងរំលាយលទ្ធិប្រកាន់ថ្នាក់វណ្ណៈ[១] ។

សឹងជារបស់ពិតបំផុតនៅក្នុងខ្លួនឯង ងាយបំផុត មានហេតុផលបំផុត វិធីដទៃ ៗ ទាំងអស់ស៊ូមិនបាន ពុទ្ធសាសនាប្រដៅការរួមគ្នាជាសូន្យតែ ១ និងសាមគ្គីធម៌ ពុទ្ធសាសនាជាសាសនាមួយប៉ុណ្ណោះដែលសាងឲ្យមានព្រះចៅសិរីធម្មាសោកពជនិងសិរីអាណាចក្ររបស់ព្រះអង្គ ។

---

១ វណ្ណៈ ៤ គឺ ក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍ វេស្ស សុទ្រ ។

បណ្ឌិត យ. ទេហរូ ពុទ្ធសាសនាជាបណ្ណាការដែលល្អបំផុត ដែលយើងអាចនឹងជូនលោកនិងឥណ្ឌា ពុទ្ធសាសនាជារបស់សំណប់របស់កម្ពុជាដែលនឹងជូនដល់លោក និងឥណ្ឌាទាំងមូល «សព្វទានំ ធម្មទានំ ជិនាតិ» ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ត្រាស់ថា ការឲ្យធម្មទានឈ្នះទានទាំងពួង លោកចូរទទួលយកពុទ្ធសាសនា ដែលជាសិរីមង្គលដ៏ធំបំផុតជាងសិរីមង្គលទាំងពួង ។

កាលអ្នកជម្ងឺមិនប្រាថ្នានឹងបរិភោគថ្នាំ ពេទ្យក៏រមែងមិនយកចិត្តទុកដាក់នឹងគេនោះ អាចបោះបង់ចោលគេទៅបាន បើឥណ្ឌាមិនព្រមទទួលពុទ្ធសាសនា កម្ពុជានឹងបោះបង់ចោលឥណ្ឌា ហើយគង់ជាបែកខ្ញែកទីទៃពីគ្នាទៅ បណ្ដាប្រទេសទាំងឡាយក្នុងទ្វីបអាស៊ីដែលកាន់ពុទ្ធសាសនា ក៏នឹងមិនជួយឈឺឆ្អាលឥណ្ឌា ដរាបណាដែលឥណ្ឌានៅបដិសេធមិនទទួលកាន់អានពុទ្ធសាសនា សូមឥណ្ឌាចូលមកជាពុទ្ធសាសនិក អំពីនោះពុទ្ធគយាវិហារក៏នឹងធ្លាក់មកក្នុងកណ្ដាប់ដៃនៃពុទ្ធសាសនិកទាំងឡាយដោយខ្លួនឯង សូមឲ្យពុទ្ធគយាវិហារធ្លាក់មកក្នុងកណ្ដាប់ដៃនៃពុទ្ធសាសនិកទាំងឡាយចុះ លំដាប់នោះអាស៊ីទាំងអស់នឹងរួបរួមចូលគ្នាបាន ជាមហាគាគរភាព នៃពុទ្ធសាសនិកជាមួយគ្នា សូមឲ្យអាស៊ីទាំងមូលរួបរួមគ្នាឲ្យបានជាមហាគាគរភាពនៃពុទ្ធសាសនិកជាមួយគ្នាចុះ កាលដូច្នេះ

ហើយអ្នកណា នឹងអាចមកបង្ខំចិត្តឥណ្ឌៀបាន ឥណ្ឌៀដែលជាពុទ្ធសាសនិកក៏នឹងរបូតចេញជាឥស្សរភាពបានក្នុងខ្លួនឯង ភូមានឹងលង្កាដែលជាពុទ្ធសាសនិក ក៏នឹងវិលមករកឥណ្ឌៀ ដែលជាពុទ្ធសាសនិកហើយនោះទៀត ហើយលោកម្ដាយពួកពុទ្ធ ក៏នឹងត្រេកអរសោទរក្នុងការដែលបានកូនពុទ្ធរបស់ខ្លួនសឹងព្រាត់ប្រាសទៅជំយូរ ត្រឡប់មកវិញ ។

ពួកយើង តោងបានទុក្ខលំបាកក្នុងគ្រានេះ ក៏ព្រោះគេនាំគ្នាលះបង់សាសនាដ៏ល្អ គឺព្រះយេស៊ូវគ្រិស្ដបង់ ហើយមកកាន់សាសនាដទៃ ៗ ដែលជួយជោគជាង ទើបសូមឲ្យពួកឥណ្ឌៀត្រឡប់ចូលរកព្រះពុទ្ធអង្គដ៏ជាព្រះសាស្ដាល្អឯកបំផុតនោះចុះ អំពីនោះគេនឹងនៅជាសុខអស់កាលជាអង្វែង ។

អាត្មាភាពស្រឡាញ់ប្រទេសឥណ្ឌៀជាងប្រទេសដទៃ ៗ ខ្លួនអាត្មាជាឥតាលី ចិត្តអាត្មាជាឥណ្ឌៀ ឥណ្ឌៀជាដែនដីរបស់ព្រះបិតាខាងចំណែកដួងវិញ្ញាណអាត្មា ព្រះបិតាអាត្មា គឺព្រះពុទ្ធអង្គ អាត្មាជា «ពុទ្ធបុត្រ» បុត្ររបស់ព្រះពុទ្ធអង្គ ។

ព្រះពុទ្ធអង្គជាបរមគ្រូនៃលោក បានប្រកាសសច្ចធម៌ថា "សភាវៈគ្រប់យ៉ាងជារបស់មិនទៀង សភាវៈគ្រប់យ៉ាងជារបស់ប្រកបដោយទុក្ខ សភាវៈគ្រប់យ៉ាងជារបស់ឫតវទេ ពួកដែលព្រមទទួល

ទុកទដ៏ថ្លៃថ្លានេះ ក៏មិនបានទទួលទុកទណ្ឌានទៅមុខវែងឆ្ងាយតទៅទៀត អ្នកបដិសេធក៏មិនជា "មនុស្សស្លាប់" គឺថាត្រូវទំលាយមិនព្រោះបង់ចោលតាល់រៀវពេយ ពួកដែលបដិសេធការទទួលយកសច្ចធម៌ សេចក្តីស្លាប់របស់ដួងចិត្ត ជារបស់អប្រិយជាងការស្លាប់របស់កាយ ពុទ្ធសាសនាជាសាសនាមួយ ដែលអាចជប្រមនុស្សស្លាប់ឲ្យត្រឡប់រស់មកវិញបាន ឥណ្ឌៀបានស្លាប់ទៅហើយក្នុងសព្វថ្ងៃនេះ ហើយមិនមិនត្រឡប់រស់មកវិញបាន លុះដកបណាដែលគេព្រមទទួលយកពុទ្ធសាសនា ដែលជាទស្សនៈដ៏ប្រសើរបំផុតក្នុងលោកនេះ ។ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាគ្មានការអវតារ (បែងភាគឲ្យអន្ទោលកើត) ពួកព្រាហ្មណ៍មកលមាយាច្រើនបានពោលបន្ថាប់យកព្រះពុទ្ធអង្គទៅជាព្រះអវតារ ១ គ្រា ក្នុងសាសនាឥណ្ឌូនោះ សឹងជាគួបិសាចដ៏កំណាចសល់ ព្រះពុទ្ធអង្គមិនដែលត្រាស់ថា ព្រះអង្គជាព្រះអវតារគ្រាឯណាមិមួយសោះឡើយ ហេតុអ្វីពួកឥណ្ឌូទើបថាព្រះអង្គជាព្រះអវតាររបស់ខ្លួន ហេតុម្តេចគេទើបផ្សំរឿងដែលព្រះអង្គមិនដែលត្រាស់សោះឡើយឡើងជារូបដូច្នេះ ព្រះពុទ្ធសាសនាបរិសុទ្ធផុតផង់ក្នុងខ្លួនឯងស្រាប់គប់គ្រាន់ហើយ មិនត្រូវការសេចក្តីជួយបន្ថែមរបស់ពួកឥណ្ឌូទេ អវតារគឺការអន្ទោលកើត ស្រីក្រិស្ណៈបានពោលទឹងអរដុនថា កាលណាសេចក្តីសព្វាជ្រះថ្លាខ្សោយចុះ ហើយសេចក្តីមិន

សទ្ធាជ្រះថ្លាត្រឡប់មានក្រាស់ឡើង យើងតោងសាងខ្លួនឯងឡើងកាលនោះ (កក់កែ គីតា 47) តែព្រះពុទ្ធអង្គទ្រង់ព្រះនាម គោតម បានទ្រង់លុះដល់អនុត្តរនិព្វាន ក្នុងសភាវៈមិនកើតទៀត ដូច្នោះពួកឥណ្ឌៀរំអាងទៅថាព្រះពុទ្ធអង្គជា អវតារ ១ គ្រាដែរ បើការអវតារជាការកើតថ្មី ឯព្រះពុទ្ធអង្គជាឯកបុគ្គលមិនកើតទៀតទេ នេះបង្អុលឲ្យឃើញថា "ទិដ្ឋិរឿងអវតារ" ត្រូវផ្តុំឡើងមកសំរាប់បង្ក្រាប់យកព្រះពុទ្ធសាសនាទៅជារបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ សេចក្តីមិនពិតមិនអាចតទល់ក្តល់មុខនឹងសេចក្តីពិត ពួកព្រាហ្មណ៍អ្នកលេងស្នោកក្រោកបានគិតរកឧបាយបញ្ចូលយកព្រះពុទ្ធជាអវតារ ១ ផងរបស់ឥណ្ឌូ ហើយដោយកលវិធីត្រឡប់ត្រឡិននេះ គេបានបរព្រះពុទ្ធសាសនាឲ្យខ្ចាយចេញទៅក្រៅប្រទេសឥណ្ឌា (ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាដ៏ខ្លាំងក្លាដើម្បីរក្សាលទ្ធិប្រកាន់វណ្ណៈ ទុកឲ្យបាន ដែលធ្វើឲ្យពួកខ្លួនបានខ្ពង់ខ្ពស់លើវណ្ណៈដទៃ ៗ) ដោយបាបកម្មដ៏មហន្តទឹងមុខគួរស្រែងនេះ ពួកគេគោងចេះទៅក្នុងនរកអស់កាលដ៏យូរ ៗ

បណ្ឌិត យ. នេហរូ ខណាដែលអាក្រក់ជាងគេ គឺខដែលធ្លាក់ទៅជាខ្ញុំនៃឥន្ទ្រិយ ៦ និងដែលធ្លាក់នៅក្រោមអំណាចនៃប្រទេសផ្សេងៗ - ខដែលធ្លាក់ជាខ្ញុំឥន្ទ្រិយ ៦ ជាសេចក្តីធ្លាក់ដ៏ថោកទាបបំផុត កាលបើដូច្នេះ ហេតុម្តេចទើបមិនដំណើរការគិតគួរដកសេចក្តីធ្លាក់ជាខ្ញុំឥន្ទ្រិយ ៦ ចេញពី

ដំបូង? ម្តេចទើបមកកង្វល់ក្នុងរឿងអំណាចនៃតានប្រទេស? ចាំបាច់រកើប
ពួកឧរុបថ្មី ព្រោះពួកនោះធ្លាក់ទៅជាខ្ញុំនៃឥន្ទ្រិយ ៦ ដូចយើងដែរ? ព្រះ
ពុទ្ធជាម្ចាស់របស់យើងត្រាស់ថា "ខ្លួនជានាយរបស់ខ្លួន" រាល់រូបបេះតែ
ធ្វើខ្លួនឲ្យទៅជាខ្ញុំរបស់ខ្លួន គ្មានអ្នកណាដែលអាចធ្វើអ្នកដទៃឲ្យធ្លាក់មក
ជាខ្ញុំបានទេ កាលបើដូច្នេះ ហេតុម្តេចលោកទើបមកកង្វល់រឿងអង់គ្លេស
ច្រើនដល់ម្ល៉េះ? ចូរកង្វល់ក្នុងរឿងខ្លួនឯងវិញ, ចូរផ្តើមដើរចេញអំពីខាង
ក្នុង, ចូរទំលាយសម្ពន្ធភាពនៃឥន្ទ្រិយ ៦, កាលលោកជាឥស្សរៈខាងក្នុង
ហើយលោកដ៏ជាឥស្សរៈខាងក្រៅបានក្នុងខ្លួនឯង គ្មានអ្នកណាអាចធ្វើ
បុរសអ្នកអស់កិលេសហើយឲ្យធ្លាក់មកជាខ្ញុំបាន? គ្មានអ្នកណាអាចធ្វើព្រះ
ពុទ្ធអង្គឲ្យធ្លាក់មកជាខ្ញុំបាន ហេតុនោះ បណ្ឌិត យ. នេហរូ លោកចូល
ព្យាយាមយ៉ាងមាំមួនទាល់តែដល់អរហន្តភាព លោកក៏នឹងបានប្រសព្វ
សេរីភាព យ៉ាងសន្ធោរជានិច្ចកាលរៀងទៅ ។

មនុស្សក្អែកខ្វាក់មិនអាចដឹកដៃមនុស្សខ្វាក់ដូចគ្នាទៅបាន បើដឹក
នឹងនាំគ្នាធ្លាក់កប់ភក់ទាំងពីរ ហេតុនោះ បណ្ឌិត យ. នេហរូ ចូរទំលាយ
សេចក្តីខ្វាក់ងងឹតរបស់ខ្លួនឯងជាដំបូងចេញសិន ហើយសឹមគិតនាំអ្នក
ដទៃតទៅ ខ្ញុំគេមិនអាចដោះអ្នកខ្ញុំគេដូចគ្នាឲ្យរួចជាអ្នកជាបាន, ហេតុនោះ
បណ្ឌិត យ. នេហរូ ចូរធ្វើខ្លួនឯងឲ្យជាឥស្សរៈសិន អំពីនោះលោកនឹង
សង្ឃឹមបាន ក្នុងការដែលនឹងធ្វើអ្នកដទៃឲ្យជាឥស្សរៈ? អ្នកលង់ទឹកមិន

អាចស្រង់អ្នកលង់ទឹកផងគ្នាបាន, ចូររៀនហែលទឹកឲ្យចេះស្ទាត់សិនមុន ដែលនឹងព្យាយាមជួយស្រោចស្រង់អ្នកដទៃ ។

បណ្ឌិត យ. នេហរូ លោកមកក្នុងទីនេះ ដើម្បីសួរយកកូមាត្រ-ឡប់ចូលទៅកាន់ឥណ្ឌៀ ល្អណាស់? តែលោកចូរប្រាប់ឲ្យឥណ្ឌៀព្រមទទួលកាន់ពុទ្ធសាសនាទៅសិន, លោកចូររំគាយកូន ដោយការព្រមទ-ទួលកាន់ពុទ្ធសាសនាដោយខ្លួនឯង ក្នុងកាលឥឡូវនេះតែម្តងចុះ? វាជាការផុតវិស័យ ក្នុងការដែលនឹងសួរយកពួកពុទ្ធបរិសទ្យទៅចូលពួកដែលមិនមែនជាពុទ្ធបរិសទ្យ ព្រះពុទ្ធអង្គត្រាស់ថា "បើអ្នកមិនបានមិត្តដែលស្មើនឹងខ្លួនឬថ្លៃថ្លាជាងខ្លួន ក៏ចូរត្រេចទៅតែម្នាក់ឯង" កូមាត្រូវដើរម្នាក់ឯង ព្រោះឥណ្ឌៀបដិសេធមិនទទួលរាប់អានព្រះពុទ្ធសាសនា បណ្ឌិត យ. នេហរូ លោកយល់ក្នុងបឋមហេតុដូចពោលនេះហើយ ផលល្អក៏នឹងមានដល់លោក, ដល់ឥណ្ឌៀ នឹងដល់លោកទាំងមូល ។

អ្វីជាវត្ថុដែលប៉ុនប៉ងរបស់ការរស់នៅ? សេចក្តីសុខ សេចក្តីផុតរលត់ចាកសេចក្តីរស់នៅ ។ មនុស្សយើងនឹងផុតរលត់ចាកសេចក្តីរស់នៅដោយការស្រែកទេសបានឬ? មិនបានឡើយ ការស្រែកទេសសន្តត់យើងឲ្យលិចចុះទៅក្នុងសេចក្តីរស់នៅ នឹងសេចក្តីទុក្ខវេទនា ។

លោកពោលថា "ខ្ញុំលោកមិនសូវអំពល់រឿងសាសនាណាស់ទេ លោកយកចិត្តទុកដាក់តែក្នុងការស្រែកទេសច្រើនជាង" ចុកហ្វាយច្បាប់

ដំបូងដែលអាត្មាសរសេរមកដល់លោក អាត្មាពោលថា "ការស្រែកទេសធ្វើក្រពះឲ្យពេញ, សាសនាធ្វើចិត្តឲ្យពេញ" ការស្រែកទេសដំណើរខ្លួនទៅដោយលោកដ៏ប្រែប្រួល ពុទ្ធសាសនាដំណើរខ្លួនទៅដោយនិព្វាន មិនមានប្រែប្រួល, ការស្រែកទេសដំណើរកិច្ចការទៅដោយសេចក្តីកូតករ, ពុទ្ធសាសនាដំណើរកិច្ចការដោយសេចក្តីពិត, ការស្រែកទេសបំពោកសេចក្តីចំណង់ឲ្យក្លា កឲ្យកើតសេចក្តីទុក្ខកាយទុក្ខចិត្ត, ពុទ្ធសាសនាផ្តិលផ្តាច់សេចក្តីចំណង់អំណោយសេចក្តីត្រជាក់ត្រជុំ នឹងសាន្តិសុខ ហេតុនោះ បណ្ឌិត យ. នេហរូ លោកជាអ្នកយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការស្រែកទេស ដែលមានសេចក្តីទុក្ខសោកជាចំណុចដែលប៉ុនប៉ង ហើយលោកមិនអើពើនឹងសាសនា ដែលមានសេចក្តីសុខសម្រាន្តជាចំណុចដែលប៉ុនប៉ង ការស្រែកទេស មិនចេះមានសេចក្តីអស់ហើយ ព្រោះសេចក្តីចំណង់នាំទៅកាន់សេចក្តីចំណង់ដ៏ធំក្រៃលែងទៅទៀត ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាមានកំរិតទីបំផុត ព្រោះសេចក្តីអស់តណ្ហាដោយឯកទេស រមែងនាំទៅកាន់សេចក្តីអស់តណ្ហាដោយអស់ជើង ដែលមិនមានតណ្ហាតទៅរហូតកាល ព្រោះហេតុនោះ បណ្ឌិត យ. នេហរូ លោកចូរប្រឡាញ់សាសនា ដែលជារបស់មានព្រះនិព្វានជាចំណុចដែលប៉ុនប៉ង នឹងចូរស្អប់ការស្រែកទេស ដែលមាននរកជាចំណុចដែលប៉ុនប៉ង ។

(នៅមានត)

អរិយសច្ចកថាសង្ខេប

ព្រះអាចារ្យ ហាយ (សុវិឡញ្ញាណ) វត្តឧណ្ណាលោម

ក្រុងភ្នំពេញ

ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក ក្នុងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

នៅព្រះរាជបណ្ណាល័យ កម្ពុជា

ប្រែរៀបរៀងអធិប្បាយជារបៀបទេសនា

អរិយសច្ចគាថា

នមត្ថុ រតនត្តយស្ស ។

ទុក្ខមេវ ហិ ន កោចិ ទុក្ខិតោ
ការកោ ន កិរិយាវ វិជ្ជតិ
អត្ថិ និព្វុតិ ន និព្វុតោ បុមា
មគ្គមត្ថិ គមកោ ន វិជ្ជតិ

ឥឡូវនេះនឹងសំដែងចំពោះអរិយសច្ច ៤ ប្រការ តាមគាថា ដែលបានលើកមកតាំងទុកខាងដើមនេះ ។ អរិយសច្ចធម៌ ដែលព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់ប្រកាសទុកមកជាគោលធំនៃពុទ្ធសាសនា ហៅថា សាមុក្កំសិកា ទេសនា គឺព្រះអង្គទ្រង់លើកឡើងសំដែងដោយព្រះអង្គឯង ជាធម៌មានអត្ថដ៏សុខុមពេញសេចក្ដីយ៉ាងពិស្ដារក្រៃលែង តែក្នុងទីនេះនឹងអធិប្បាយជាសេចក្ដីសង្ខេបល្មមជាសណ្ដាប់នៃសប្បុរសទាំងឡាយ ដូចតទៅនេះ ។

មនុស្សក្នុងលោកទាំងអស់ សុទ្ធតែជាអ្នកឈមមុខទៅរកសេចក្ដីសុខគ្រប់ៗគ្នា ឥតមាននរណាមួយ បដិសេធសេចក្ដីសុខចេញឡើយ ។ ពួកមនុស្សអ្នកខំប្រឹងប្រែងប្រកបការងារណាមួយ ក៏សុទ្ធតែប្រាថ្នារកសេចក្ដីសុខទាំងអស់ គឺថាប្រកបការងារ ដើម្បីចៀសវាងសេចក្ដីទុក្ខ បម្រុងស្ទាក់រកសេចក្ដីសុខប៉ុណ្ណោះឯង ។ ការងារដែលមនុស្សប្រកបនោះមាន

ច្រើនយ៉ាងគឺ កិច្ចការខ្លះក្រ ខ្លះងាយ ខ្លះធ្ងន់ ខ្លះស្រាល ខ្លះច្រើន ខ្លះតិច តាមធម្មតា ការងាររបស់មនុស្ស ក្នុងស្រុកនីមួយ ៗ ។

ការងារទាំងអស់នោះ បើបំប្រួញឲ្យខ្លីមក មានកំណត់ត្រឹម ២ យ៉ាងគឺ ការងារ ដែលប្រកបដោយទោស មានសម្លាប់សត្វឬក៏គួរបៀតបៀនមនុស្សសត្វជាដើម ឲ្យគេបានទុក្ខលំបាក ហៅថា សាវជ្ជកម្ម ១ ការងារ ដែលប្រាសចាកទោស មានវៀរចាកសម្លាប់សត្វជាដើម ហៅថា អនវជ្ជកម្ម ១ ។ បណ្ដាការងារទាំង ២ យ៉ាងនេះ មនុស្សគ្រប់ចំពួកដែលត្រូវការចង់បានសេចក្ដីសុខយ៉ាងវិសេសនោះ គួរប្រកបការងារជាអនវជ្ជកម្ម គួរវៀរសាវជ្ជកម្មឲ្យស្រឡះចេញ ។

មនុស្សអ្នកដែលចុះដៃចាប់ធ្វើការងារប្រកបដោយទោសនោះច្រើនតែដឹងថា អំពើនេះៗ ជាទោសដែរ តែដោយមានសេចក្ដីប្រកាន់លោកធ្វើទាំងបំពានទៅក៏មាន ដោយចាល់ជ្រួវក៏មាន មនុស្សខ្លះមិនដឹងថា អំពើនោះៗជាទោសសោះ ដោយពាលភាព គឺជាមនុស្សល្ងង់ខ្លៅទាំងស្រុងក៏មាន ដោយទំនៀមទំលាប់ដែលធ្លាប់ធ្វើមកក៏មាន ហើយក៏ធ្វើទៅតាមទំនើងមោហចិត្ត របស់ខ្លួនយ៉ាងស្និទ្ធ ឥតញញើត ។ បាបកម្មគឺអំពើអាក្រក់មានច្រើនយ៉ាង តែងកើតឡើងដោយអំណាចកំឡាំងឧបក្កិលេសទាំង ១៦ ឬអកុសលចេតសិក ១៤ ប្រការ ព្រោះថា ឧបក្កិលេសនឹងអកុសលចេតសិកទាំងនេះតែងបណ្ដាលដឹកនាំមនុស្សឲ្យធ្វើអំពើអាក្រក់

គឺនាំឲ្យប្រព្រឹត្តល្មើស នាំឲ្យច្រួលច្រាល់អន្ទះសា ឲ្យប្រាថ្នាធំហួសហេតុ ដកបពាល់តែសំដែងអាការចេញមកប្រាកដដល់ក្នុងត្រចៀកអ្នកឯទៀត ដូចយ៉ាងអាការដែលអ្នកអាងលើកដំកើងខ្លួនឯង ឬលំអៀងដោយអគតិ យោគយល់ពួករបស់ខ្លួន បន្តុះបង្អាប់គេ ប៉ុណ្ណោះជាដើម លោកហៅថាជាដំណើរបាបកម្មទាំងអស់ ។ កម្មទាំងនេះ តែងនាំមកនូវទុក្ខភ័យឬសេចក្តីក្តៅក្រហាយ មិនមែនជាដំណើរនាំមកនូវសេចក្តីសុខ ក្សេមក្សាន្តត្រជាក់ចិត្តឡើយ ។ បាបកម្មដែលបុគ្គលណាធ្វើហើយតែងផុះផុលអណ្តែតឡើងកើតជាផលអាក្រក់ វិលធ្លាក់ស្រោចទៅលើបុគ្គលនោះវិញ ដូចស្រមោល គង់ទីងបានទទួលទុក្ខភ័យ សេចក្តីក្តៀសក្តាសមុខឬក្តៅក្រហាយចិត្តគង់ពេលណាមួយមិនខាន ទោះទីងចូលទៅកាន់ទីប្រជុំបរិស័ទណា ក៏តែងមានសេចក្តីក្តៀសក្តាសអើលខ្លួនឯង ដូចគោដំបៅខ្នងអើលទីងក្អែកដែលហើរពីលើជាដរាប បាបកម្មសុទ្ធតែជាមូលហេតុនៃទុក្ខភ័យទាំងអស់តាំងអំពីលោកនេះ រហូតដល់បរលោក ។ ចំណែកខាងកល្យាណកម្មគឺអំពើសុចរិតទៀងត្រង់ល្អ ជាមូលហេតុហូរមកនៃសេចក្តីសុខ ក្សេមក្សាន្តគ្រប់កាលទាំងពួង ព្រោះហេតុនោះសាធុជនទាំងឡាយអ្នកប្រាថ្នាសេចក្តីសុខដ៏ទូលាយនោះ គួរប្រយ័ត្នរង់មើលកម្មគឺអំពើដែលខ្លួនត្រូវធ្វើនោះឲ្យរឿយៗ កុំបីភ្លេចស្មារតីឡើយ ព្រោះថាកម្មនេះជាមេបណ្តាលឬថាជាដើមដូវនៃសេចក្តីសុខ-ទុក្ខគ្រប់យ៉ាង ។

សេចក្ដីសុខ ដែលមនុស្សសត្វតែងប្រាថ្នានោះសោត ក៏មានច្រើនស្ថាន ដូចសេចក្ដីសុខចំពោះខ្លួនចំពោះរូបមួយ ៗ របស់មនុស្ស ដោយសារមិនមានជម្ងឺដំកាត់ក្ដី ដោយសារត្រកូលខ្ពង់ខ្ពស់ក្ដី ដោយសារសម្បូណ៌ភោគសម្បត្តិក្ដី ឬដោយសារប្រាជ្ញាស្មារតីការបេះដូងក្ដី ទាំងនេះក៏ហៅថា សុខ តាមចំណែករៀង ៗ រូប ៗ មួយទៀត សត្វដែលមកយកកំណើតជាមនុស្សនេះ ក៏រាប់ថាជាសុខវិសេស គ្រាន់បើជាងសត្វតិរច្ឆាន ប៉ុន្តែធម្មតាមនុស្សបុថុជ្ជន ដែលបានសេចក្ដីសុខប៉ុណ្ណោះហើយ ច្រើនតែត្រេកត្រអាលភ្លេចខ្លួនលង់ទៅក្នុងអំពើអាក្រក់ផ្សេង ៗ រហូតទាល់តែប្រែក្លាយធ្លាក់ខ្លួនទៅប្រទះនឹងសេចក្ដីទុក្ខវិញក្លាយក៏មាន សេចក្ដីសុខ ដែលប្រកបដោយអាមិសនៅប្រែប្រួលនេះ លោកពោលថាជាសាមិសសុខគឺសុខនៅមានគូគ្នានឹងទុក្ខតែងប្រែក្លាយទៅជាទុក្ខខ្លះ សុខខ្លះម្ដង ៗ មិនទាន់រាប់ថាជាសុខសុទ្ធស្ថិតស្ថេរមាំមួន សូម្បីសុខក្នុងសួគ៌ទេវលោក ដែលជាទិព្វសុខស្ដុកស្ដម្ភដោយអាយុពណ៌សម្បុរភោគសម្បត្តិ ក៏លោករាប់ថាជាសាមិសសុខដូចគ្នា ព្រោះនៅវិលត្រឡប់មកកាន់កំណើត មកប្រទះសេចក្ដីទុក្ខផ្សេង ៗ ដដែលវិញ ប៉ុន្តែសុខក្នុងសួគ៌ទេវលោកនោះឃើញថាវិសេសជាងសុខក្នុងមនុស្សលោក សេចក្ដីសុខនេះបើពោលដោយរួបរួមមាន ៣ យ៉ាង គឺសុខក្នុងមនុស្ស ១ សុខក្នុងសួគ៌ទេវលោក ១ សុខក្នុង

ព្រះនិព្វាន ១ ។ សុខពីរខាងដើមកប់បញ្ចូលទៅក្នុងសាមិសសុខ ឬកាម-សុខ គឺសុខនៅក្នុងចំណោមនៃទុក្ខសន្និបាត ជាសុខឈូររទៅដោយអារម្មណ៍ មានរូបារម្មណ៍ជាដើម ដែលជាទីត្រេកអរ ជាទីប្រាថ្នាពេញចិត្តរបស់បុថុជ្ជន មិនជាទីត្រេកអររបស់ព្រះអរិយឡើយ ។ សុខក្នុងព្រះនិព្វានលោកពាក់ថាជានិរាមិសសុខ គឺសុខប្រាសចាកអាមិស មិនលាយប្រឡំដោយទុក្ខ មិនវិបរិតប្រែប្រួលក្លាយត្រឡប់វិញ ព្រះនិព្វានឈ្មោះថាឯកន្តសុខ ជាសុខដាច់ចំណោមអំពីទុក ឬហៅថាសន្តិសុខ ជាសុខស្ងប់ស្ងាត់ចាកអារម្មណ៍ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកឧបធិអន្តរាយគ្រប់យ៉ាង ។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ កាលនៅជាពោធិសត្វនៅឡើយ ព្រះអង្គបានត្រេចរង្គាត់ចាប់កំណើតក្នុងភពតូចធំ បានកប់ប្រសព្វនឹងសេចក្តីសុខគ្រប់អន្លើ បណ្តាសេចក្តីសុខទាំងអស់ដែលជាប់ទាក់ទិនក្នុងភពសុទ្ធតែជាសុខមានវេទផ្លាស់ប្តូរទៅនឹងទុក្ខទោសផ្សេងៗ សូម្បីសុខណាមួយក្នុងភពទាំង ៣ គឺ កាមភព, រូបភព, អរូបភព ក៏ព្រះអង្គបានចួបប្រទះ បានជ្រាបច្បាស់ទាំងអស់ ឥតកំបាំងសោះឡើយ ព្រះអង្គបានពិចារណាលៃលកស៊ើបដំណើរចំណាំមើលក្នុងលោកទាំងមូល ដោយប្រាជ្ញាដ៏វិសេសគ្រប់ៗជាតិ នឹងឃើញមានសេចក្តីសុខណាមួយ ឲ្យប្រសើរវិសេសដល់នូវទីបំផុតទុក្ខ ដូចសុខក្នុងព្រះនិព្វាននោះគ្មានឡើយ ព្រោះហេតុនោះ បានជាព្រះ

ពោធិសត្វខំកសាងបំពេញបារមីធម៌អស់ច្រើនជាតិ ដើម្បីលះបង់ចៀសវាងនូវគំនរទុក្ខទោស ដែលបង្កប់នៅក្នុងសាមិសសុខ ព្រោះព្រះអង្គបានឃើញច្បាស់នូវសេចក្តីសុខទុក្ខគ្រប់យ៉ាង ហើយទើបទ្រង់បែរព្រះហឫទ័យឆ្ពោះទៅរកសន្តិសុខតែម្យ៉ាង ឯផ្លូវដែលធ្វើដំណើរសេចក្តីប្រតិបត្តិ ឲ្យត្រង់លឿនទៅរកសន្តិសុខ គឺព្រះនិព្វាននោះសម្រេចមកអំពីការសង្រួមប្រយ័ត្នកាយវាចា ដោយការឲ្យទានរក្សាសីល ធ្វើចិត្តឲ្យបរិសុទ្ធ ដោយការចំរើនសមថកម្មដ្ឋាន ធ្វើបញ្ញាឲ្យចាស់ក្លា ឲ្យភ្លឺច្បាស់ចំពោះសង្ខារ ដោយការសេពគប់បណ្ឌិតនិងចំរើនវិបស្សនាកម្មដ្ឋាន ។ បុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្តតាមពិធីទាំងនេះមុខជានឹងបានដល់នូវសុខដូចសេចក្តីប្រាថ្នាមិនខាន អ្នកដែលមិនបានប្រតិបត្តិតាមគន្លងបែបនោះ កុំបាច់សង្ឃឹមថា បានដល់នូវសុខក្សេមក្សាន្តក្នុងបរលោកទៀតឡើយ ។ មួយទៀត បុគ្គលអ្នកពិចារណាឃើញបានតែត្រឹមកាមសុខគឺសុខក្នុងមនុស្សលោកនិងទេវលោកប៉ុណ្ណោះ មិនបានឃើញខាងសេចក្តីទុក្ខនិងសេចក្តីវិនាសផងទេ នឹងសង្ឃឹមថាខ្លួនរួចចាកទុក្ខក៏មិនបាន សមដូចព្រះពុទ្ធដីកាថា: យោ ទុក្ខំ ន បជា-នាតិ ន សោ ទុក្ខា បរិមុច្ចតិ សេចក្តីថា: បុគ្គលឯណាមិនស្គាល់ទុក្ខ បុគ្គលនោះមិនរួចស្រឡះចាកទុក្ខឡើយ ។ សេចក្តីនេះបំភ្លឺឲ្យឃើញថា បុគ្គលដែលចេះព្យាយាមសន្សំបុណ្យ ពីព្រោះគេស្គាល់បាប

គេបានជួបប្រទះនឹងសុខ ពីព្រោះគេស្គាល់ទុក្ខ ប្រទះនឹងសេចក្ដីចំរើន ពីព្រោះគេស្គាល់ខាងផ្លូវវិនាស ប្រទះនឹងម្លប់ត្រជាក់ ពីព្រោះគេស្គាល់ដឹងថាក្ដៅ ឡើងទៅជាអ្នកចេះដឹងបាន ពីព្រោះគេដឹងខ្លួនថាល្ងង់ខ្លៅ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលអ្នកត្រូវការប្រាថ្នា សេចក្ដីសុខសេចក្ដីចំរើន ត្រូវតែស្គាល់ដើមកំណើតនៃសេចក្ដីសុខសេចក្ដីចំរើន និងសេចក្ដីទុក្ខ សេចក្ដីវិនាស ដែលជាធម្មជាតគូៗនឹងគ្នា ទើបចៀសវាងអំពីសេចក្ដីទុក្ខសេចក្ដីវិនាសបាន សមដូចពុទ្ធគាថាដែលបានលើកមកទុកក្នុងបទខាងដើមត្រង់បទទី ១.- ទុក្ខមេវ ហិ ន កោចិ ទុក្ខិតោ សេចក្ដីទុក្ខ មានពិតប្រាកដ តែគ្មាននរណាមួយដល់នូវទុក្ខ ។

ទី ២ – ការកោ ន កិរិយា វ វិជ្ជតិ អ្នកធ្វើគឺតណ្ហា មានពិតប្រាកដ តែកិរិយាគឺអំពើរមែងមិនមាន ។

ទី ៣- អត្ថិ និព្វុតិ ន និព្វុតោ បុមា សេចក្ដីរលត់គឺព្រះនិព្វាន មានពិតប្រាកដ តែបុរសបុគ្គលអ្នកដល់នូវសេចក្ដីរលត់ រមែងមិនមាន ។

ទី ៤- មគ្គមត្ថិ គមកោ ន វិជ្ជតិ មគ្គមានពិតប្រាកដ តែគ្មានបុគ្គលអ្នកដើរ ។ នឹងអធិប្បាយតាមលំដាប់អរិយសច្ចដោយសង្ខេបដូចតទៅ ពាក្យថា ទុក្ខ ៗ ជាធម្មជាតមួយគ្រាន់តែជានាមធម៌ គឺមានតែឈ្មោះឥតមានរូប ពណ៌ សណ្ឋាន ធុំក្លិនយ៉ាងណា ៗ ទេ នឹងមើល

ដោយក្អែក ឬស្ទាបពាល់ដោយដៃ ក៏មិនឃើញមិនប្រទះ តែជារបស់មានពិសដ៏ក្លាខ្លាំងបំផុត អាចរុកទន្ទ្រានរបេជាន់ យាយីបំផ្លាញ ពួកមនុស្សសត្វឲ្យប្រទះវេទនាខ្លោចផ្សាទន្ទឹះផ្អួកផ្អឹះរាល់ ៗ ជាតិ ។

ទុក្ខំ នេះ មកអំពីស័ព្ទដើមថា ទុ ប្រែថា គួរខ្ពើម គួរធុញទ្រាន់ គួរស្អប់ ឬថា អាក្រក់ ខំ ប្រែថា ទទេ ជាសូន្យ រួមទៅជា ទុខំ ជម្រួតអក្សរ ក មកទៀត ទៅជា ទុក្ខំ ប្រែរួបរួមថា គួរខ្ពើមរបស់ដែលទទេ ឬថាទទេសោះ តែជារបស់គួរខ្ពើម គឺរបស់អាក្រក់នេះ គ្រាប់តែធ្លាក់មកប៉ះពាល់ដល់កាយនឹងចិត្តតែម្តង នឹងចាប់កើតចេញក៏មិនកើត មួយទៀត ទុក្ខំ នេះ ប្រែថា អត់ធន់បានដោយលំបាក អត់ទ្រាំបានដោយក្រ ឬថា ដកគាស់ចេញបានដោយលំបាក ជាគេចវៀះចេញបានដោយក្រ ។ ទុក្ខំ នេះតែងកើតលូតលាស់នៅក្នុងបញ្ចក្ខន្ធជាធម្មតា មានបញ្ចក្ខន្ធជាដែនកើតនៃទុក្ខ ដូចផែនដីជាដែនកើតនៃរុក្ខជាតិ ។ សេចក្តីទុក្ខនេះ មានន័យច្រើនយ៉ាង ចួនកាល លោកសំដែងអំពីទុក្ខ ៤ កង ចួនកាល ១២ កង ចួនកាល ៧ កង ក្នុងទីនេះនឹងសំដែងចំពោះទុក្ខ ៧ កង គឺ

ទី ១– ទុក្ខទុក្ខំ ទុក្ខយ៉ាងក្រៃលែងគឺទុក្ខត្រួតលើទុក្ខ ដូចរូបកាយដែលកើតមកនេះ រាប់ថាជាទុក្ខមួយហើយ ៗ ថែមទាំងវិកលវិការមានខ្វាក់ខ្វិនជាដើម ឬកើតរោគបួសបមតមរមាស់ ក្អក រីងរៃ ក្នុងកាយថែមទៀត ។

ទី ២ – វិបរិណាមទុក្ខំ ទុក្ខព្រោះព្រាត់ប្រាសនិរាសចាកមាតាបិតា មិត្តសំឡាញ់ សត្វសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តគ្រប់យ៉ាង ។

ទី ៣ – សង្ខារទុក្ខំ ទុក្ខព្រោះសង្ខារដែលត្រូវទទួលគ្រោះថ្នាក់ម្តងៗ ដោយអំណាចផលកម្មបុណ្យបាប តិចច្រើន របស់មនុស្សសត្វ ។

ទី ៤ – បដិច្ឆន្នទុក្ខំ ទុក្ខដែលកំបាំងអំពីភ្នែកត្រចៀកអ្នកឯទៀត គឺទុក្ខដែលស្ថិតនៅក្នុងចិត្ត គ្រាន់តែក្តួលក្តៅ ងំនៅខាងក្នុងសន្តាន ។

ទី ៥ – អប្បដិច្ឆន្នទុក្ខំ ទុក្ខដែលមិនកំបាំង បានដល់ទុក្ខដែលឃើញធ្លុះចេញមកក្រៅដល់អាការខាងក្រៅ មិនបាច់សួរក៏អាចដឹងបានៗ

ទី ៦ – បរិយាយទុក្ខំ ទុក្ខដែលស្រាលៗកើតអំពីសមុដ្ឋានរោគផ្សេងៗនៅល្មមព្យាបាលដោយថ្នាំ ឲ្យជាសះស្បើយទៅបាន ។

ទី ៧ – និប្បរិយាយទុក្ខំ ទុក្ខដែលធ្ងន់ធ្ងរជាខ្លាំង ហួសផ្លូវព្យាបាល ទោះបីរកគ្រូពេទ្យពូកែមកកែខ ដាក់ថ្នាំឱសថវិសេសយ៉ាងណាក៏មិនអាចនឹងធូរស្រាកស្រាន្ត ជាឡើងបាន ។

បណ្តាទុក្ខទាំងនេះ ទុក្ខណាមួយ រមែងមានពិតប្រាកដដល់ពួកសត្វ ។ ត្រង់ដែលថា គ្មាននរណាមួយដល់នូវទុក្ខ នោះគឺថាមិនសូវមានអ្នកណាដឹងច្បាស់ ឃើញច្បាស់ ដោយបញ្ញាចក្ខុឡើយ ។ អធិប្បាយនេះជាទុក្ខសច្ច ។

ពាក្យថា តណ្ហា ប្រែថា ប្រាថ្នាជាប់មិនដាច់ ថាញាប់ញ័រ ថាអន្ទះសា ថា ធ្ងុធ្ងាសស្ងើតស្ងុក ថារទះរទាតរតអាត ថាត្រអាលទៅក្នុងអារម្មណ៍ ៗ ធម្មជាតិតណ្ហានេះតែងផ្សាយចេញទៅប៉ះពាល់នឹងអាយតនខាងក្រៅមានរូបាយតនជាដើមជារឿយ ៗ តណ្ហានេះកាលកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យរូប ហៅថា រូបតណ្ហា គ្រប់អាយតនទាំង ៦ ព្រោះថា អាយតនខាងក្រៅនោះឯងជាឈ្នួន នាំឲ្យតណ្ហាមានកំឡាំងក្លៀវក្លា ៗ តណ្ហាបើរួបរួមដោយខ្លីមាន ៣ យ៉ាងគឺ កាមតណ្ហា ប្រាថ្នាត្រអាលទៅក្នុងកាមភពដោយអំណាចកិលេសកាម គឺ រាគ លោភ ឥច្ឆា ឥស្សា អរ-តិ អសន្តុដ្ឋិ ត្រអាលទៅក្នុងវត្ថុកាម គឺរូប សទ្ទ គន្ធ រស ផោដ្ឋព្វ ១ ភវតណ្ហា ត្រអាលទៅក្នុងរូបភពដោយអំណាចរូបាវចរចេតនា ១ វិភវ-តណ្ហា ត្រអាលទៅក្នុងអរូបភព ដោយអំណាចអរូបាវចរចេតនា ១ ៗ តណ្ហាទាំងនេះ តែងដឹកនាំសត្វឲ្យអន្ទោលយោនយកកំណើតក្នុងភពថ្មីប្រកបដោយនន្ទិរាគ ត្រេកត្រអាលទៅក្នុងអារម្មណ៍នោះ ៗ ជាធម្មតា ជាមូលហេតុជាដែនកើតនៃទុក្ខ ៗ តណ្ហាមានពិតប្រាកដក្នុងសន្តានសត្វ ៗ កិលេសធម៌ទាំងឡាយរមែងកើតឡើងព្រោះមានតណ្ហានេះ ជាឫសគល់ ដូចក្នុង នវកង្គុត្តរនិបាត មានសំដែងថា ឫសគល់នៃតណ្ហានេះ មាន ៩ យ៉ាង គឺ តណ្ហាជាបច្ច័យឲ្យស្វះស្វែងរក ១ ការស្វះស្វែងរកជាបច្ច័យ

ឲ្យបានលាភ ១ ការបានលាភជាបច្ច័យឲ្យរិះគិត ១ ការរិះគិតជាបច្ច័យឲ្យកើតឆន្ទរាគ ១ កើតឆន្ទរាគឡើងជាបច្ច័យឲ្យស្រវឹងជ្រុលជ្រប់ ១ ការស្រវឹងជ្រប់ជាបច្ច័យឲ្យហួងហែងទុក ១ ការហួងហែងទុកជាបច្ច័យឲ្យមានសេចក្ដីកំណាញ់ ១ សេចក្ដីកំណាញ់ជាបច្ច័យឲ្យកើតអធិករណ៍ ព្រោះការរក្សាទុកជាហេតុ ១ ពួកអកុសលដ៏លាមក មានកាន់ដម្បងស្រ្ដាវុធ ឈ្លោះទាស់ទែងញុះញង់ថាអញឯង ក៏រមែងកើតឡើងព្រម ១ ៗ ត្រង់ដែលថា កិរិយាគឺអំពើ រមែងមិនមាននោះបានសេចក្ដីថា មិនសូវមានអ្នកណាព្យាយាមធ្វើវត្តប្រតិបត្តិឲ្យតឹងយ៉ាងៗក្រិដ្ឋ ដើម្បីលះបង់តណ្ហានោះចេញ ច្រើនតែបណ្ដោយឲ្យតណ្ហាគ្របសង្កត់ សុខចិត្តឲ្យខ្លួនជាប់នៅជាទាសកម្មករបរិវាររបស់តណ្ហាជាធម្មតា ៗ អធិប្បាយនេះជាសមុទយសច្ច ៗ

ពាក្យថា និព្វាន ប្រែថា អស់គ្រឿងជាក់ជោត ថាអស់គ្រឿងរួបរឹត ឬថារលត់កិលេសនិងទុក្ខសូន្យឈឹង ត្រង់ដែលថាសេចក្ដីរលត់គឺព្រះនិព្វាន មានពិតប្រាកដ តែគ្មានបុរសបុគ្គលអ្នកដល់នូវសេចក្ដីរលត់ទុក្ខនោះ បានសេចក្ដីថាបណ្ដាមនុស្សបុថុជ្ជនដែលកើតមករស់នៅមីដេរដាស មិនសូវមានអ្នកណាស្គាល់ច្បាស់ឃើញច្បាស់នូវព្រះនិព្វានដោយប្រាជ្ញាដ៏វិសេសឡើយ ច្រើនតែរស់នៅដោយសេចក្ដីប្រមាទ ៗ ព្រះនិព្វានជាគុណជាតស្ងប់ស្ងាត់ចាកទុក្ខភ័យគ្រប់យ៉ាង ព្រះនិព្វានជា

សុខយ៉ាងវិសេសគ្មានសេចក្តីសុខដទៃប្រៀបផ្ទឹមបាន ជាធម៌ស្ងាត់កំបាំងអំពីគំនិតប្រាជ្ញារបស់មនុស្សសាមញ្ញ ទំនងមើលដោយមំសចក្ខុក៏មិនឃើញ ឬទំនងពិចារណាមើលដោយបញ្ញាចក្ខុជាលោកិយ ក៏កម្រនឹងឃើញច្បាស់បាន ។ មនុស្សអ្នកមានប្រាជ្ញាថ្លៃថ្លាដែលពិចារណាឃើញច្បាស់ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់បានចូលទៅកាន់ព្រះនិព្វាននោះ ក៏មានប្រមាណតិចណាស់ មនុស្សសត្វដែលសល់នៅជាពាលភាព បុថុជ្ជននោះច្រើនក្រៃលែង ។ អធិប្បាយនេះ ជានិរោធសច្ច ។

ពាក្យថា មគ្គ ប្រែថា ផ្លូវ (ដែលសម្រាប់ដើរដោយជើងក៏បាន ផ្លូវធម៌ផ្លូវវិន័យក៏បាន) តែក្នុងទីនេះ សំដៅយកផ្លូវធម៌វិន័យ មួយទៀត មគ្គ នេះ ប្រែថា ឧបាយសម្រាប់សម្លាប់កិលេស ឬថា ឧបាយសម្រាប់ស្វែងរកទូវព្រះនិព្វាន រួមសេចក្តីគឺអដ្ឋង្គិកមគ្គ (មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ប្រការ) មានសម្មាទិដ្ឋិជាដើមនោះឯង ។

ត្រង់ដែលថា មគ្គ មានពិតប្រាកដ តែគ្មានបុគ្គលណាដើរនោះសេចក្តីថា អដ្ឋង្គិកមគ្គជាផ្លូវប្រតិបត្តិយ៉ាងកណ្តាល ធ្វើដំណើរឲ្យលឿនត្រោះទៅកាន់ព្រះនិព្វាននោះ មាននៅប្រាកដដូចដើម ឥតមានសាបសូន្យបាត់បង់ទៅណាឡើយ ពាស់តែមិនសូវមានមនុស្សអ្នកប្រតិបត្តិឲ្យត្រូវតាមកំរិតគ្រប់គ្រាន់តាមលំដាប់ធម៌នោះៗ ។ អដ្ឋង្គិកមគ្គនេះ ជាមូលហេតុជាដែនហូរមកនៃព្រះនិព្វាន ។ អធិប្បាយនេះជាមគ្គសច្ច ។

អរិយសច្ច ៤ ប្រការដែលព្រះសម្ពុទ្ធត្រាស់ទេសនាមកក្នុងគម្ពីរផ្សេងៗ នោះមានសេចក្ដីវិចិត្រពិស្ដារជាអនេក ធម៌នេះជាគុណសម្បត្តិយ៉ាងខ្ពស់បំផុត ឬជាសារៈយ៉ាងមាំមួន របស់ពុទ្ធសាសនា គឺថាពុទ្ធសាសនានេះឯង មានអរិយសច្ចធម៌ជាគោលធំបណ្ដាច់ ដូចមហាសមុទ្រជាប្រធានរបស់ស្ទឹងបឹងផ្សេងៗ ដែលមាននៅក្នុងលោក ។ ឯសាសនាដទៃៗ ក្រៅពីពុទ្ធសាសនាក៏មិនសូវមាននិយាយអំពីអរិយសច្ចនេះឡើយ ធម៌នេះមានប្រាកដតែក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។ អរិយសច្ចធម៌នេះ ព្រះអង្គតែងទេសនាជាញឹកញាប់ជាងធម៌ឯទៀតៗ តាំងអំពីបឋមពោធិកាលទ្រង់សំដែងប្រោសបញ្ចវគ្គិយភិក្ខុជាដើម រហូតដល់មជ្ឈិមពោធិកាល បច្ឆិមពោធិកាល ទោះបីទេសនាធម៌ណាមួយ ក្រៅពីនេះ លុះដល់ទីបំផុតខាងចុងជិតបញ្ចប់ក៏ច្រើនតែលើកយកអរិយសច្ចធម៌មកប្រកាសទេសនាបន្ថែមសម្រេចជាខាងក្រោយមិនដែលខាន ។

ពណ៌នាអំពីពុទ្ធគាថាប្រកាសអរិយសច្ច សន្មតថាចប់ដោយសង្ខេបប៉ុណ្ណេះ ។

អាចារ្យ ហោយ (សុវណ្ណញាណ) ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក
ក្នុងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ព្រះរាជបណ្ណាល័យ ក្រុងភ្នំពេញ
ប្រែនិងរៀបរៀងជាសេចក្ដីអធិប្បាយ ។

ព. ស. ២៤៨១ ។

ហិតោបទេស ភាគទី ១

“ការបងមិត្រ”

ឧកញ៉ាទេពពិទូរ ក្រសេម គន្ធរបតបណ្ឌិត

ប្រែនិងរៀបរៀង (ត)-

ហិរញ្ញកៈ អភិប្រាយថា –

១០៤ ឈ្មោញ សក់ ក្របក ទឹងមនុស្ស ត្រូវដកចេញ ពាកទីដ៏សមគួរហើយ មិនល្អ: អ្នកប្រាជ្ញជ្រាបខនេះជាក់ ស្បាទ់ហើយ ទើបមិនគួរលះបង់ទីលំនៅរបស់ខ្លួន ។

ក្អែកបដិសេធថា សំឡាញ់អើយ ! ហ្នឹងជាពាក្យរបស់មនុស្ស កំឡាប ព្រោះ –

១០៥ ធម្មតា កេសរាជសីហ៍, សប្បុរសទឹងដំរីសារ រមែងលះបង់ទីលំនៅ (ដែលមិនស្រួលដល់ខ្លួន) ទៅនៅទីដទៃ; ចំពូកសត្វក្អែក អ្នកខ្លាចច្រើន ម្រឹគឈ្មោល ច្រើន នៅឲ្យស្លាប់ក្នុងទីមួយកន្លែងនោះឯង ។

១០៦ អ្នកក្លាហាន មានចិត្តដាច់ ទោះនៅក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួន ឬក្នុងប្រទេសណា ក៏ឥតមានប្លែកអ្វី, ព្រោះទឹង ទៅប្រទេសណា ទឹងនៅជាប់ក្នុងប្រទេសនោះក៏បាន ដោយអំណាចកំលាំងរបស់ខ្លួន, រាជសីហ៍នៅក្នុងព្រៃណាក៏ប្រើចង្កូម ក្រចក ទឹងកន្ទុយជាគ្រឿងសាប់ធម៌ាចស្រូបលោហិតដំរីសារដែលខ្លាចចំប្រប់ តែសេចក្ដីស្រេកឃ្លានបានដោយ ងាយដោយប្រការដូចគ្នានោះ ។

ហិរណ្យកៈសួរថា “យើងនឹងនៅក្នុងទីណាស្រួល ? ព្រោះលោកថា

១០៧ អ្នកគំនិតល្អិត នឹងឈានជើងទៅ ក៏ឈានតែជើងម្ខាងទៅសិន ម្ខាងទៀតជាន់ទុកនៅទីដើម កាលមិនទាន់បានត្រួតត្រាមើលទីដទៃ (ឲ្យសព្វគ្រប់) ក៏មិនហ៊ានលះទីដើមនៅតែម្តង ។

ក្អែកតបថា សំឡាញ់ មានទីដែលបានពិនិត្យរួចហើយ ១ កន្លែង ខ្ញុំធានានឹងនាំទៅ ។ ហិរណ្យកៈបញ្ជាក់ថា តំបន់ដែលនិយាយនេះនៅឯណា ? ក្អែកដំណាលប្រាប់ថា នៅព្រៃទណ្ឌកៈមានបឹងឈ្មោះកប្បូរគោរៈ នៅទីជិតបឹងនោះ អណ្តើកឈ្មោះមន្ថរៈ សំឡាញ់ចាស់របស់ខ្ញុំអាស្រ័យនៅជាអ្នកប្រព្រឹត្តក្នុងធម៌ជាប្រក្រតី ព្រោះ–

១០៨ ការប្រដៅតាមគោលអ្នកប្រាជ្ញឲ្យអ្នកដទៃជាការងាយពេករួច តែត្រង់ប្រព្រឹត្តធម៌ដោយខ្លួនឯងបាន មានតែអ្នកជាមហាត្មៈ មន្ថរៈសំឡាញ់របស់ខ្ញុំគង់ទទួលរ៉ាប់រងយ៉ាងស្រួល ដោយអាហារយ៉ាងឆ្ងាញ់ពិសា ។

ហិរណ្យកៈថា សំឡាញ់ កាលបើដូច្នោះខ្ញុំនឹងនៅដូចម្តេចបាន ព្រោះ–

១០៩ ប្រទេសណាខ្វះទឹកបរិភោគ ខ្វះផ្លូវប្រកបការរក-ស៊ី: ឬខ្វះមិត្រសំឡាញ់ ឬខ្វះវិជ្ជាគម (សេចក្ដីចំរើនក្នុងវិជ្ជា) បុគ្គលគួរវៀរប្រទេសនោះចេញ ។

១១០ អង្គគុណ ៥ ប្រការ គឺ អ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិ ១ ជីព្រាហ្មណ៍ ១ ព្រះរាជា ១ មេទឹក ១ នឹងពេទ្យ ១ ទាំង ៥ នេះគ្មានក្នុងទីណា មិនគួរនឹងតាំងគេហស្ថាននៅទីនោះ ។

១១១ ទីណា ខ្វះសម្បត្តិ ៥ ប្រការ គឺ ការលក់ដូរ ១ ទីកោតក្រែង ១ ទីអៀនខ្មាស ១ សេចក្ដីមានចិត្ត ១ សេចក្ដីអើពើចែកចាយ ១ ក្នុងទីនោះបុគ្គលមិនគួរតាំងភូមិលំនៅនៅទេ ។

១១២ អ្នកឲ្យខ្ចី ១ ពេទ្យ ១ ជីព្រាហ្មណ៍ ១ មេទឹកដែលមានទឹកសាបល្អ ១ ទាំង ៤ នេះ ក្នុងទីណាខ្វះមិនគួរសំណាក់នៅក្នុងទីនោះជាដាច់ខាត ហេតុនេះសំឡាញ់ត្រូវនាំខ្ញុំទៅផង ។

ក្អែកតបថា "បាន" ហើយក៏នាំផ្លូវចេញជាមួយនឹងសំឡាញ់ ដើរបណ្ដើរ និយាយសន្ទនាគ្នាបណ្ដើរដោយរឿងផ្សេងៗ យ៉ាងសម្រាន្តចិត្តដរាបមកដល់ជិតបឹង ។ ចំណែកអណ្ដើកមន្ថរៈឃើញក្អែកអំពីចម្ងាយ

ក៏ចេញទៅអញ្ជើញក្អែកតាមឋានដ៏គួរ ទើបទទួលបដិសណ្ឋារៈតាមមុខការនៃអ្នកម្ចាស់លំនៅផង ព្រោះ-

១១៣ អត្ថិ ជាគ្រូរបស់ទ្វិជាតិ (ព្រាហ្មណ) ព្រាហ្មណ៍ជាគ្រូរបស់វណ្ណៈទាំងឡាយ ស្វាមីជាគ្រូរបស់ភរិយា តែថាភ្ញៀវដែលមកនេះជាគិត្តិយសដោយឡែក ព្រោះជាមូសិកពជឈ្មោះហិរណ្យកៈ ជាគេនាករអន្ទង់សមុទ្រនៃសេចក្ដីករុណាជាកំពូលអ្នកប្រព្រឹត្តការបុណ្យ សូម្បីស្ដេចនាគពជដែលមានអណ្ដាតដល់ទៅ ២.០០០ ទើងពោលសរសើរគុណនៃអ្នកនេះមិនអស់" ពោលដូច្នេះទើបនិយាយដំណាលរឿងចិត្រគ្រីវៈស្ដេចព្រាបឲ្យស្ដាប់ ។

មន្ថរៈក៏សំដែងសេចក្ដីគោរពហិរណ្យកៈយ៉ាងខ្ពស់, ដណ្ដឹងសួរថាម្នាលអ្នកដ៏ចំរើន សូមប្រាប់ខ្ញុំឲ្យបានដឹង ហេតុម្ដេចអ្នកទើបអាស្រ័យនៅក្នុងព្រៃស្ងាត់កណ្ដែងកណ្ដោចដូច្នេះ,, ។

ហិរណ្យកៈតបថា ខ្ញុំនឹងសំដែងហេតុ សុំឲ្យអ្នកស្ដាប់ដូចមានតទៅនេះ:

រឿងទី ៥

បរិព្វាជកមួយពួកនៅក្នុងនគរចម្បកៈ បរិព្វាជកម្នាក់ឈ្មោះចូឌាកណ៌អាស្រ័យនៅក្នុងនគរនោះ កាលបរិព្វាជកនោះត្រេចភិក្ខាចារបានអាហារ

មកបរិភោគរួចហើយ ក៏លើកបាត្រព្យួរនៅដៃកែវ ហើយក៏ចូលដេកជារៀងរាល់ថ្ងៃ ខ្ញុំឯងធ្លាប់លោតឡើងទៅស៊ីអាហារជានិច្ច នាថ្ងៃមួយមានបរិព្វាជកម្នាក់ឈ្មោះវីណាកណ្ណ ជាមិត្រសំឡាញមកសួរសុខទុក្ខ វេលាដែលកំពុងសន្ទនាគ្នាដោយរឿងផ្សេងៗ ចូឌាកណ្ណតែងយកឈើគោះដីជាដកបបំណាងនឹងឲ្យខ្ញុំខ្លាចរត់ទៅ ។ កាលវីណាកណ្ណ ឃើញកិរិយាចូឌាកណ្ណនៅមិនសុខទើបសួរថា "សំឡាញ់" ហេតុម្ដេចអ្នកមិនតាំងចិត្តស្ដាប់ពាក្យដែលខ្ញុំនិយាយ? មើលទៅដូចជាមានកន្ទួលអ្វីមួយយ៉ាងព្រោះ —

១១៤ មានមុខញញឹមញញែម នឹងដូងចក្ខុថ្លាស្រឡះ, តាំងចិត្តស្ដាប់ពាក្យសន្ទនា, រាបាពិរោះ, ចិត្តអើពើអស់កល, តាំងយកគន់មើលជាដកប, អំបាលនេះជាគ្រឿងសំគាល់របស់អ្នកដែលតាំងចិត្តគប់គ្នា ។

១១៥ ធ្វើឲ្យអន់ចិត្ត, រមិលគុណ, ប្រាសចាកសេចក្ដីកប់អាន, ថែបូរសេចក្ដីអាក្រក់, ភ្លេចខ្ចួនកាលវេលាសន្ទនាគ្នា អំបាលនេះជាគ្រឿងសំគាល់ នៃអ្នកដែលមិនប្រុងនឹងគប់"

ចូឌាកណ្ណបានស្ដាប់ក៏សំដែងហេតុថា "ម្ដេចខ្ញុំមិនចង់ស្ដាប់អ្នក, មិនឃើញទេឬ? កណ្ដុរនេះរាធ្វើសេចក្ដីវិនាសដល់ខ្ញុំ លួចស៊ីអាហារដែលសល់នៅក្នុងបាត្រជានិច្ច ។

វីណាកណ៌ ទើបចូលទៅពិចារណាមើលទីដៃកៅ ក្នាន់និយាយ (ដោយសេចក្តីអស្ចារ្យក្នុងចិត្ត) ថា កណ្តុរតូចមួយប៉ុណ្ណោះ ម្តេចទើបហិរញ្ញលោកឡើងខ្ពស់ដល់ម្ល៉េះ គង់មានហេតុអ្វីនៅនោះ ព្រោះលោកតែងសាចថា —

១១៦ ករិយា ក្រមុំធ្វើកិរិយាថៃថើប ប្រួតសក់, ឱបតែនូវស្វាមីចាស់ជក មានឡើងក្នុងកាលណា រមែងមានហេតុនិមួយ ក្នុងនោះជាប្រាកដ ។

ចូឡាកណ្ណិសួរថា ដែលនិយាយនេះមានរឿងមកដូចម្តេច?" វីណាកណ៌ទើបដំណាលថា :

រឿងទី ៦

ក្នុងប្រទេសគៅឌី (វង្គប្រទេស) មាននគរឈ្មោះកៅសាម្ពី មានសេដ្ឋីម្នាក់ឈ្មោះចន្ទទាសនៅក្នុងនគរនេះ មានអាយុចាស់ចូលក្នុងបច្ឆិមវ័យ តែជាអ្នកលោភក្នុងកាមគុណ អាស្រ័យហេតុដែលមានសម្បត្តិ ទើបបាននាងក្រមុំលីលាវតីបុត្រីពាណិជម្នាក់ជាករិយា, តែនាងលីលាវតីកំពុងពេញក្រមុំដូចទង់របស់កាមទេព[១] (ព្រោះហេតុនោះ) កាលមកបានប្តីជក ទើបមិនមានសេចក្តីពេញចិត្ត, ព្រោះ —

(១) ល្អ ។

១១៧ ពន្លឺព្រះចន្ទមិនជាទីត្រេកអររបស់អ្នករងា, រស្មីព្រះអាទិត្យ មិនជាទីត្រេកអររបស់អ្នកក្តៅ, ស្វាមីដែលមានឥន្ទ្រិយក្រាំគ្រាដោយជរាភាព រមែងមិនជាទីត្រេកអររបស់ស្ត្រី ។

១១៨ ប្រុសដែលមានសក់ស្កូវប្រាកដឡើងហើយ សេចក្តីស្រឡាញ់របស់ស្ត្រី (ដ៏ជាភរិយា) ក៏នឹងមានទម្ងន់ប៉ុន្មាន, ព្រោះស្ត្រីដែលមានចិត្តប៉ុនប៉ងនូវប្រុសដទៃហើយ ត្រឡប់ឃើញស្វាមីរបស់ខ្លួនបីដូចជាភេសជ្ជៈ (កាលមិនទាន់ទំនាល់មែនទែន អ្នកណាខ្លះនឹងចង់សេព) ។

តែផ្ទុយគ្នាទៅវិញ ចំណែកប្តីចាស់រមែងស្រឡាញ់ប្រពន្ធក្រមុំយ៉ាងបំផុតចិត្ត ព្រោះ –

១១៩ សេចក្តីប៉ងសម្បត្តិ នឹងសេចក្តីប៉ងក្នុងជីវិតជារបស់សំខាន់ រមែងមានគ្រប់រូប, តែឯប្រពន្ធក្រមុំជារបស់សំខាន់របស់ប្តីចាស់ក្រៃលែងជីវិត ។

រឿងព្រេង - អំពីបុរសទៅរៀនសិល្ប

មាននិទានមួយថា មានបុរសបួននាក់ទៅរករៀនសិល្បសាស្ត្រដល់តក្កសិលាមហានគរ រៀនសិល្បសាស្ត្រនោះហើយលាគ្រូដើរមកដល់កណ្ដាលផ្លូវបុរសទាំងបួននោះយល់ទឹកល្អពុំដឹងជាទឹកនោះមានពិសឡើយ បុរសទាំងបួនក៏យកទឹកនោះលុបមុខមាត់ បុរសទាំងបួននោះក៏ខ្វាក់ភ្នែកអស់ទឹងដើរក៏ពុំបានដល់ទៅលំនៅអាត្មាឯងទីទៃ ៗ ឡើយ ឯបុរសមួយថា យើងងងឹតអស់ទាំងបួននាក់ហើយតើ ធ្វើម្ដេចក៏នឹងបានអាហារស៊ី ឯបុរសមួយឆ្លើយថា នាកាលអញក្វឹអញយល់ព្រះប្យារឧទ្យាន របស់អ្នកស្ដេចមួយអន្លើនោះមានស្វាយផ្លែ ឯបុរសមួយថាបើទៅដល់ព្រះប្យារឧទ្យាននៅត្រង់ឯណាជាក់ហើយ យើងនាំគ្នាសំដៅទៅត្រង់នោះ ឯបុរសមួយឆ្លើយថា បើទៅយល់ស្វាយនោះ អញសោតបានយល់ស្វាយនោះផង មានផ្លែតែមែកមួយ ឯបុរសមួយឆ្លើយវិញថា បើទៅយល់មែកស្វាយមានផ្លែមែនពិតទុកជាអញនឹងពោលឲ្យជ្រុះផ្លែស្វាយនោះចុះ ឯបុរសមួយឆ្លើយឡើងថា លែងតែទៅពោលឲ្យជ្រុះចុះ អញនឹងទទួលផ្លែស្វាយនោះឲ្យបាន បុរសខ្វាក់ទាំងបួននោះសឹងគិតចូលចិត្តព្រមគ្នាទៅវិញទៅមកហើយបណ្ដើរគ្នាទៅរក ឃើញស្វាយនោះក្នុងឧទ្យានសម្ដេចព្រះមហាក្សត្រនោះមែនហើយ ទើបបុរសមួយពោលឡើង ត្រូវ

ផ្លែស្វាយជ្រុះចុះ ឯបុរសមួយទទួលចាប់បានផ្លែស្វាយនោះពុំឲ្យជ្រុះដល់ដីឡើយ ម្ល៉ោះហើយទឹកស្វាយខ្លាយត្រូវបុរសទាំងបួននោះពិសក៏ជ្រុះស្រឡះចេញអំពីក្អែក ៗ បុរសទាំងបួននោះប្រែជាក៏ដូចប្រក្រតីកាលខ្លួនកំឡោះហោង ៗ បុរសទាំងបួនក៏ក្អែកបានយល់ផ្លែស្វាយនោះហើយ ទើបបុរសនោះដណ្តើមផ្លែស្វាយគ្នា ទើបនាំគ្នាទៅប្តឹងចៅក្រមដោយដំណើរទីទៃ ៗ ចៅក្រមនឹងពិចារណាកាត់ការសេចក្តីឲ្យបុរសទាំងបួននោះពុំបានឡើយ ទើបចៅក្រមនាំបុរសទាំងបួនឡើងក្រាបទូលសម្តេចព្រះមហាក្សត្រទូលដោយនូវដំណើរសេចក្តី ទើបព្រះអង្គទ្រង់ព្រះចិន្តាពិចារណាដោយព្រះប្រាជ្ញាឈ្វេងយល់ក្នុងព្រះរាជហឫទ័យ ទើបព្រះអង្គមានព្រះបន្ទូលត្រាស់ថា នាប្រស្តង់ទទួលផ្លែស្វាយបាននោះឲ្យមួយចម្ហៀង ឯប្រស្តង់ទាំងបីនោះដ្បិតពុំបានទទួលផ្លែស្វាយនោះឲ្យបានមួយចម្ហៀងបីនាក់ នាបុរសបានមួយចម្ហៀងម្នាក់ឯងនោះហេតុតែទទួលចាប់បានផ្លែស្វាយនោះហោង រីឯបុរសទាំងបួនចូលចិត្តហើយ ព្រមគ្នាទទួលព្រះបន្ទូលមហាក្សត្រទ្រង់បង្គាប់ បានយកផ្លែស្វាយស៊ីស្រេចហើយ ក្រាបលាព្រះមហាក្សត្រដើរទៅ ៗ បុរសមួយឃើញកំណប់មាសទើបនាំគ្នាជីកកំណប់នោះទាំងបួននាក់បានហើយស្រដីប្រកែកគ្នាថា អញជីកលើសទៅទាំងបី បុរសមួយថា

អញតើមិនព្រួយផង ឯបុរសថារឹងទៅចៅទាំងបី ឯអញសោតសឹងព្រួយផងគ្នាដូចដែល ឯបុរសមួយឆ្លើយថា ព្រួយនោះក៏អញព្រួយលើស ដ្បិតអ្វីអញថាដូច្នេះនោះ អញយល់កំណប់នោះជាដើមហើយអញព្រួយជួយដឹកយកមាសនេះផងគួរអញបានលើស ៗ បុរសទាំងបួនស្រដីរកទំនងគ្នាពុំហើយពាក្យប្រកែកនោះឡើយ ទើបនាំគ្នាទៅដល់ចៅក្រមប្តឹងដោយនូវដំណើរទីទៃ ៗ នោះទឹងបង្គាប់ចែកឲ្យបានដូចចិត្តព្រមទំនងគ្នានោះយល់ជាពុំបានឡើយ ទើបចៅក្រមនាំបុរសទាំងបួនឡើងទៅក្រាបទូលព្រះមហាក្សត្រាធិរាជដោយនូវដំណើរ ទើបទ្រង់ព្រះចិន្តាពិចារណាឈ្វេងយល់ដោយដំណើរសេចក្តីបុរសទាំងបួននោះហើយ ទើបព្រះអង្គមានព្រះបន្ទូលឲ្យចែកមាសនោះជាបីភាគមួយភាគឲ្យបានអ្នកដ៏យល់ ដ្បិតអ្នកនោះស្លូតសុភាពពុំលាក់ទំនងគ្នាឡើយ ឯភាគពីរនោះព្រះអង្គឲ្យចែកបានទៅបុរសទាំងបីស្មើគ្នាហោង ៗ ឯបុរសទាំងបួននោះចូលចិត្តព្រមទទួលយកចំណែកមាសនោះដូចព្រះបន្ទូលព្រះមហាក្សត្របង្គាប់ហើយក្រាបលាទៅលំនៅអាត្មាទីទៃ ៗ ហោង ។ ៖ ៚

រឿងព្រេង-អំពីបុរសម្នាក់ប្រពន្ធល្អ

ថាមានបុរសម្នាក់មានប្រពន្ធល្អទើបនឹងរៀបការថ្មីបណ្ដើរគ្នាទៅ មានកំឡោះពីរនាក់វាឃើញហើយវាស្រឡាញ់ចង់បាន វាគិតថា ធ្វើម្ដេចនឹងបានអេះ ទើបចៅម្នាក់នោះឆ្លើយឡើងថា ងាយទេ ឯងគិតតែទៅរកខ្ចីរទេះគោមកបរ ប៉ុន្តែឯងកុំធ្វើជាស្គាល់អញ បើអញសួរឯងកុំប្រាប់ថារទេះ ឯងប្រាប់ថាបន្ទោលថាទឹមទៅវិញ ទើបបុរសម្នាក់ដើរទៅខ្ចីរទេះគោមកបរ ចួនជាបុរសនោះបណ្ដើរប្រពន្ធដើរមកដល់ ៗ ចៅម្នាក់នោះវាសួរថា អ្នកអញ្ជើញមកអាយ ឈប់និយាយគ្នាលេងបន្តិចសិន បុរសនោះក៏ចូលទៅអង្គុយលេង ដល់ចៅម្នាក់នោះបររទេះមកដល់ វាធ្វើជាសួរថា នេះគេហៅអីអ្នក ៗ បុរសប្ដីប្រពន្ធឆ្លើយប្រាប់មកថា គេហៅរទេះ ថាមែនឬអ្នក បុរសនោះថាមែន បើមែនអ្នកហ៊ានភ្នាល់នឹងយើង ចៅនោះវាថា បើខ្ញុំចាញ់ខ្ញុំព្រមជាខ្ញុំអ្នក បើខ្ញុំឈ្នះអ្នកវិញខ្ញុំសុំតែប្រពន្ធពីអ្នក បុរសនោះគិតថា ប្រាកដជាគេហៅថារទេះមែន នឹងខ្លាចអ្វីក៏ព្រមភ្នាល់នឹងគេ ទើបចៅនោះសួរទៅអ្នកបររទេះ ចង្អុលសួរទៅបន្ទោល ចៅនោះប្រាប់ថា នេះគេហៅបន្ទោល ចង្អុលសួរទៅទឹមថា នេះគេហៅទឹម នេះគេហៅទូក នេះគេហៅទ្រាយ នេះគេហៅប្រែក នេះគេហៅកង់ នេះគេហៅធ្នង់ នេះគេហៅត្រពង ដល់ឆ្លើយរួចសព្វគ្រប់ ៗ បុរសនោះសួរទៅបុរសប្ដីនឹង

ប្រពន្ធនោះថា ឥឡូវគេថា មិនមែនហៅរេះទេ បើដូច្នេះតើអ្នកឯងនឹងព្រមចាញ់យើងឲ្យប្រពន្ធមកយើងឬម្តេច បុរសប្តីប្រពន្ធនោះមិនព្រមដល់ប្រកែកទៅមិនឈ្នះគេ ៗ ដណ្តើមយកប្រពន្ធទៅបាន បុរសនោះមិនសុខចិត្តទៅប្តឹងចៅក្រម ៗ ឲ្យទៅកោះហៅទាំងពីរនាក់នោះមកជំនុំ ហៅទាំងពីរនាក់នោះរាស្ទូកចៅក្រម ទើបចៅក្រមកាត់សេចក្តីថា ត្រូវចាញ់គេហើយ ត្រូវឲ្យប្រពន្ធនោះទៅគេ ៗ ឯបុរសនោះខឹងណាស់ ដ្បិតគេយកប្រពន្ធទៅបាន ដើរផងយំផងទៅបន្តិចទៅប្រទះនឹងសុភាទន្សាយ សុភាទន្សាយសួរថា រាជីក៏យំបង បុរសនោះឆ្លើយប្រាប់តាមដំណើរសព្វគ្រប់ សុភាទន្សាយថា បើដូច្នោះបងឯងកុំភ័យរកតែចេកឲ្យយើងស៊ី យើងទៅជួយជំនុំឲ្យបានប្រពន្ធមកវិញ ចៅនោះអរណាស់ ខំទៅរកចេកមកឲ្យសុភាទន្សាយ ៗ ស៊ីចេករួចហើយដើរទៅជាមួយនឹងបុរសនោះ ទៅដល់សួរទៅចៅក្រម ៗ ឆ្លើយប្រាប់តាមដំណើរសព្វគ្រប់ ទើបសុភាទន្សាយថា លោកកាត់សេចក្តីនេះមិនទាន់អស់ទេ បើដូច្នេះខ្ញុំសូមកាត់សេចក្តីនេះផងឲ្យសុខចិត្តទាំងសងខាង ទើបសុភាទន្សាយសួរទៅបុរសដែលយកប្រពន្ធគេទៅនោះថា អ្នកឯងទាំងពីរនាក់ កាលស្គាល់គ្នាថាដាក់អ្វី ទើបចៅនោះឆ្លើយឡើងថា ដាក់ប្រពន្ធ សុភាទន្សាយសួរទៅត្រង់ណាហៅប្រពន្ធបើអ្នកឯងរកឃើញយកទៅចុះ បើរកមិនឃើញទេឲ្យទាំងនោះមកគេវិញ

ឯបុរសនោះចាប់ទៅត្រង់ដៃ សុភាទន្សាយប្រាប់ថា នេះគេហៅដៃទេ ចាប់ទៅជើង នេះគេហៅជើងទេ ចាប់ត្រង់ណោះ ថាមិនមែន ត្រង់ណោះ ថាមិនមែន ថាទាំងអស់នេះឯងគេហៅប្រពន្ធ សុភាទន្សាយថា រទេះក៏ដូចគ្នា គេហៅចន្ទោលទឹមទូកទ្រាយប្រែកធ្នង់កង់ត្រពងទាំងអស់នេះ ថារទេះ ឯងយកប្រពន្ធគេមិនបានទេ ឲ្យមកគេវិញ សុភាទន្សាយឲ្យចៅនោះយកប្រពន្ធមកវិញ សុភាទន្សាយថា លោកចៅក្រមកាត់សេចក្ដីស៊ីតែសំណូកគេ កាត់សេចក្ដីគ្មានត្រង់តាមព្រះច្បាប់ ឯចៅនោះបានប្រពន្ធមកវិញក៏អរណាស់ លើកដៃសំពះទៅសុភាទន្សាយថា លោកកាត់សេចក្ដីនេះពេញហៅត្រង់ សូមឲ្យមានបុណ្យសក្តិអាយុយឺន ។

ចប់រឿងនេះតែប៉ុណ្ណោះហោង ។

លទ្ធិទំនៀមខ្មែរ

ពិធីសែនខ្មោចមេបាហាស់ទុំ ក្នុងវេលាមានជម្ងឺឈឺ ដោយហេតុមានកំលោះក្រមុំសហាយគ្នា

អស់លោកអ្នកមើល បើឃើញខាស់ខុស

សូមអធិប្បាយបំពេញ ហើយបញ្ជូនទៅឲ្យព្រះរាជបណ្ណាល័យផង

សូមអំណរគុណទុកជាមុន

ទំនៀមសែនខ្មោចមេបាបាស់ទុំ

ក្នុងវេលាមានជម្ងឺ ដោយហេតុមានកំលោះក្រមុំសហាយគ្នា ។

ខ្មោចមេបានេះទោះខ្លួនទៅជាខ្មោចដូច្នេះហើយ ក៏នៅកាន់តាមទំនៀមទម្លាប់របស់មនុស្សទៀត គឺកាលមានកំលោះក្រមុំ ប្រព្រឹត្តកន្លងចិត្តមាតាបិតា ទៅមានសហាយស្មន់នឹងគ្នា ដោយលួចលាក់ក្តី ឬក៏ស្រីដែលមានប្តីហើយ ប្រព្រឹត្តផិតប្តីទៅមានសហាយស្មន់ក្តី ខ្មោចមេបាទឹងខឹងហើយធ្វើឲ្យអ្នកឯណាទីមួយក្នុងវង្សញាតិ ឬធ្វើអ្នកសាមីខ្លួនស្រីនោះឲ្យឈឺឲ្យស្លាប់ទៅក៏មាន ។ ក្នុងរឿងនេះគេហៅដោយខ្លីថា «មេបាកំលោះក្រមុំ» តែបើស្រីផិតប្តីមានឈ្មោះហៅ ១ យ៉ាងទៀតថា "មេបាព្រនាក់បំពង់" ។ បើស្រីក្រមុំមានសហាយស្មន់ហើយខ្មោចមេបាធ្វើលើរូបនាងនោះឲ្យឈឺ គេហៅថា "មេបាផ្កាប់មុខ" ។

កាលមានជម្ងឺឈឺឡើងហើយគេមិនបានដឹងហេតុជម្ងឺជាក់ច្បាស់ គេរមែងរកគ្រូ-ហោរគន់គូរមើលដូចពោលហើយក្នុងរឿងលៀងអារក្ស តែចួនកាលខ្មោចនោះឯងមកចូលអ្នកជម្ងឺ ប្រាប់ត្រង់ៗមកថា អ្នកនេះ នាងនោះសហាយស្មន់នឹងគ្នា ឲ្យទៅយកខ្លួនមកសែនមេបាពាស់ទុំ ។ បើមិនទាន់ដឹងច្បាស់ជារូបណាធ្វើខុសនឹងខ្មោចមេបាទេ នោះអ្នកម្ចាស់ជម្ងឺត្រូវលើកទ្រនឹបផ្សងរកខ្លួនអ្នកធ្វើខុសគឺ :

ស្រា ១ កូនល្អ អង្ករ ១ ចាន ទៀនស្នែងក្របី ១
ពងមាន់ ១ ខ្សែបំណន់ ១ ៗ
តែក្បួនខ្លះថា ស្រា ១ កញ្ជើ អង្ករ ១ ចាន
ទៀន ១ ធូប ១ ខ្សុក សំពត់ស ១ អាវ
កន្ទុះក្របី ១ កូនពាងតូច ១ ចង្កឹះ១ សម្រាប់
កាំបិត ១ ទឹងធ្នូប្រដក ១ ៗ

ឲ្យដាក់សរស្រែកព្យួរនៅជញ្ជាំងខាងជំណោកអ្នកជម្ងឺ ហើយបន់សុំឲ្យជម្ងឺនោះបានសះស្បើយទៅ ៣ ថ្ងៃទៀតនឹងបានរៀបសែនមេបាថ្វាយតាមទំនៀម ៗ តែកាលនឹងបន់នោះ ត្រូវឲ្យចេញឈ្មោះប្រុសស្រីដែលខ្លួនសង្ស័យថា សហាយស្មន់នឹងគ្នានោះ បើត្រូវលើឈ្មោះនោះមែន ជម្ងឺនឹងបានស្បើយពីថ្ងៃនោះទៅ បើជម្ងឺមិនស្បើយទេ ឲ្យគប្បីនឹករកឈ្មោះដទៃ ៗ ហើយបន់ដូចគ្នានេះតទៅទៀត ត្រាតែជម្ងឺនោះបានគ្រាន់បើ ៗ

កាលជម្ងឺគ្រាន់បើហើយ ត្រូវរៀបគ្រឿងសំណែនខ្មោចមេបាតទៅ គឺក្បាលជ្រូក ១ មាន់ស្ងោរ ១ គូ ទាស្ងោរ ១ គូ បំអាប ១ ចាស បង្អែម ១ ចាស ស្លាត្រួយ ១ ស្លាបារី ៣ ដើមពាន ទឹក ១ ផ្តិល រៀបចំដាក់ថ្វាយ ៗ

ដល់ថ្ងៃដែលសែន ត្រូវហៅប្រុសស្រីអ្នកសាមីខ្លួន នឹងអញ្ជើញពួកញាតិជិតខាង ៦-៧ នាក់មកជួបជុំផង អ្នកដើមការយកទៀនធូបអុជនៅ

ហ៊ិង ទឹងនៅគ្រឿងចំណាប បន្ថែមអំបាលនោះ ឲ្យប្រុស-ស្រីសាមីខ្លួន ក្រាបសំពះទន្ទឹមគ្នា សូមលន់តួទោសទឹងខ្មោចមេបា ៣ ដង ស្រេច ហើយមេបាឬអាណាព្យាបាលខាងស្រី សួរបញ្ជាក់ប្រុសសាមីខ្លួនថា អ្នកសំពះចូលឬសំពះចេញ ខាងប្រុសបើសុខចិត្តយកនាងនោះជាប្រពន្ធ តទៅក៏ទឹងតបថា សំពះចូល ៗ បើមិនសុខចិត្តយកក៏ទឹងតបថា សំពះចេញ បើគេតបថា សំពះចូល អ្នកខ្លះគេក៏រៀបសែនផ្ដាប់ខ្មោចឲ្យយកគ្នាជាប្ដីប្រពន្ធក្នុងខណៈនោះតែម្ដង អ្នកខ្លះគេបង្គាប់ឲ្យប្រុសរៀបគ្រឿងបណ្ណាការរៀបការជាថ្មីទៅថ្ងៃក្រោយក៏មាន ៗ

រឿងខ្មោចមេបានេះបើគេឃើញជម្ងឺនោះអាចជាទៅបាន បើគេមិនឃើញអាចទឹងស្លាប់ក៏បាន ៗ

ការទទួលអំណោរដ៏ពន្លឹក
ចំពោះគណៈស្ត្រីថៃ (សៀម)
នៅព្រះរាជបណ្ណាល័យ ក្រុងភ្នំពេញ

កាលពីថ្ងៃ ២៤ អ៊ិតឆ្នាំ ១៩៣៩ នេះ បណ្ដាខ្ញុំរាជការនៃព្រះរាជបណ្ណាល័យទាំងគណៈយុវសាលា បានរៀបចំមន្ទីរព្រះរាជបណ្ណាល័យ ជាឧឡារិក ដើម្បីទទួលអំណោរដល់គណៈស្ត្រីថៃមួយពួកដែលមានប្រកាសនីយប័ត្រចេញអំពីមហាវិទ្យាល័យ នាំគ្នាធ្វើដំណើរមកលេងស្រុកខ្មែរនិងស្រុកយួន ជាការសំដែងមេត្រីចិត្តមិត្តភាពដល់គ្នារវាងគណៈស្ត្រីថៃនិងស្ត្រីនៃក្រុងកម្ពុជា ។ ការទទួលអំណោរនៅព្រះរាជបណ្ណាល័យនេះមានពីរលើក គឺលើកដំបូងវេលាព្រឹកទទួលនៅបន្ទប់ក្រមដំរុំព្រះត្រៃបិដក ដោយគណៈស្ត្រីថៃពួកនេះដែលធ្វើដំណើរមកលេងស្រុកអាយមានបំណងនឹងធ្វើការកុសលមួយដល់ព្រះសង្ឃក្រុងកម្ពុជា ទើបដាក់បបំណងរបស់ខ្លួនដល់លោកស្រីការប៉ីឡែស ៗ ក៏បង្គាប់ទៅពួកខ្ញុំរាជការព្រះរាជបណ្ណាល័យឲ្យចាត់ចែងនិមន្តព្រះសង្ឃទាំងធម្មយុត្តិទាំងមហានិកាយចំនួន៥៣រូប តាមចំនួនស្ត្រីថៃមានចំនួន ៥៣ នាក់ទើបមានការរៀបចំក្រាលព្រំបាំងវាំងននជាដើម សម្រាប់ជាអាសនៈសង្ឃគង់ទទួលចង្ហាន់ ៗ លុះដល់ម៉ោង ១០ព្រឹក ព្រះសង្ឃដែលនិមន្តពីវត្តផ្សេង ៗ ក៏បាននិមន្តទៅដល់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ដល់ម៉ោង ១១ ទើបគណៈស្ត្រីថៃទៅដល់ ហើយនាំគ្នាចាត់ប្រគេនចង្ហាន់សង្ឃដោយពួកក្រុមព្រះរាជបណ្ណាល័យជួយធុរៈឲ្យបានស្រួលសព្វគ្រប់ ។ លុះព្រះសង្ឃធ្វើភត្តកិច្ចរួចហើយអនុមោទនា គណៈស្ត្រីថៃក៏មានចិត្តត្រេកអរកែកយកលំនាំថ្វាយបង្គំលា ត្រឡប់ទៅកាន់ទីសំណាក់ឯហោតែលធំវត្តភ្នំវិញ ។

ដល់ម៉ោង៤ល្ងាចមានការទទួលជាឧឡារិកម្តងទៀតនៅកន្លែងមើលសៀវភៅរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ ជាដំណាងនាមនៃគណៈយុវសាលានឹងក្រុមព្រះរាជបណ្ណាល័យ ។ យើងបានសង្កេតមើលក្នុងខណៈនោះ នៅល្វែងធំនៃព្រះរាជបណ្ណាល័យមានរៀបចំតុកៅអីជាចំនួនច្រើន ពេញទាំងមន្ទីរនឹងក្អមផ្កានានា មានតុមួយធំមូលប្រដាប់ផ្កាស្បៃរៀងរចនាជារូបអក្សរបារាំង នៅត្រង់កណ្ដាលមានសេចក្ដីថា "ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យក្រុងកម្ពុជា" ហើយនៅជុំវិញតុមានសេចក្ដីថា "សូមទទួលអំណរចំពោះពួកស្ត្រីថៃដែលមានប្រកាសនីយប័ត្រអំពីមហាវិទ្យាល័យ" ។

តាំងពីពេលម៉ោង ៤ ឬយទៅ ពួកគណៈយុវសាលាទាំងប្រុសស្រី – ក្មេង – ចាស់នាំគ្នាមកកាន់ព្រះរាជបណ្ណាល័យមិនដាច់ ទាំងភ្ញៀវដែលព្រះរាជបណ្ណាល័យបានអញ្ជើញនឹងមិនបានអញ្ជើញក៏នាំគ្នាមកហែៗដែរ ត្រាតែពេញមន្ទីរព្រះរាជបណ្ណាល័យ ដែលគ្មានកៅអីគោងឈរ

ក៏មានចំនួនជាច្រើន ៗ បណ្ដាភ្ញៀវធំៗ ដែលយើងបានឃើញក្នុងខណៈនោះ គឺសម្ដេចក្រុមព្រះវរចក្រណរិទ្ធ (សុត្តាសនកេត្តម) និងសម្ដេចជាអគ្គជាយា ព្រះរាជបុត្រីព្រមទាំងព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រិយឯទៀត ៗ ផង ឯមន្ត្រីធំៗ គឺសម្ដេចចៅហ្វាវាំងវរវៀងជ័យ លោកអគ្គមហាសេនា លោកតេជះ លោកពិទូរដឺម៉ុងតេរូជាដើម គណៈមន្ត្រីបារាំងក៏មានទៅជួបជុំនៅឱកាសនោះខ្លះដែរ ៗ ក្រៅពីនេះនៅមានពួកខ្មែរ ចិន យួនដទៃទៀតដែលមកឈរចាំមើលស្ត្រីសៀមនៅមុខសាលានិងខាងសាលាជាចំនួនច្រើន ៗ កាលបើបូករួមទាំងអស់មានអ្នកមកទទួលអំណរនិងចាំមើលជាចំ-នួនជាងពាន់នាក់ ៗ

លុះដល់ម៉ោង ៥ កន្លះ គណៈស្ត្រីថៃក៏ធ្វើដំណើរមកដល់ហើយចៅនាទីយុវសាលា ក៏នាំស្ត្រីអស់នោះទៅអង្គុយនៅកៅអីដែលបំរុងទុកដោយឡែក ៗ លុះស្ត្រីអស់នោះអង្គុយស៊ប់ស្ងួនហើយ ទើបគណៈយុវសាលានាំគ្នាលើកទឹកតែនិងនំដប់លៀងជូនគណៈស្ត្រីថៃនិងបណ្ដាភ្ញៀវទាំងពួងដែលបានអញ្ជើញមកជួបជុំក្នុងខណៈនោះគ្រប់រូប រួចលោកស្រីការ៉ុ-ឡែស ទូលអញ្ជើញសម្ដេចក្រុមព្រះវរចក្រណរិទ្ធអធិបតីពុទ្ធសាសន-បណ្ឌិត្យ ឲ្យទ្រង់មានព្រះបន្ទូលសំដែងមេត្រីចិត្តជាភាសាសៀមទៅនឹងស្ត្រីអស់នោះ រួចសម្ដេចចៅហ្វាវាំងថ្លែងសុន្ទរកថាមាត់ទទេជាភាសាបារាំងសែស ហើយលោកស្រីការ៉ុឡែសសារសព្វសេចក្ដីថ្លែងពីគណៈ

យុវសាលាដែលបានមកជួបជុំទទួលអំណរ ដោយមេត្រីចិត្តទឹងស្រុះស្រួល គ្នាជាពន្ទឹក ចប់ហើយទើបគ្រូពេទ្យស្រីម្នាក់ឈ្មោះដុកតើរកៀនជាអធិបតីនៃគណៈស្ត្រីដែលមកនោះ ថ្លែងទទួលអំណរតបជាភាសាសៀមជាសេចក្តីខ្លីៗ ថា ពួកយើង (សៀម) ដែលនាំគ្នាធ្វើដំណើរមកនេះមិនទឹកនាថាទឹងបានទទួលអំណរយ៉ាងសម្បើមដូច្នេះទេ សូមសំដែងមេត្រីសេចក្តីត្រេកអរដ៏ពន្ទឹកគបដល់អស់លោកដែលចាត់ចែងទទួល . . . . ។

កាលចប់សុន្ទរកថាទីមួយ ៗ មានការទះដៃទ្រហឹងអឺងកង យើងសំគាល់ឃើញទឹកមុខរបស់បណ្ដាភ្ញៀវនៃគណៈស្ត្រីថៃក្នុងខណៈនោះ សឹងមានសេចក្តីសប្បាយរីករាយគ្រប់គ្នា ។

បន្ទាប់អំពីនោះមក ដុកតើរកៀនបង្គាប់ឲ្យស្ត្រីអស់នោះក្រោកឡើងស្រែក "ជយោ ៗ" បីដង ថ្វាយដល់ព្រះចៅផែនដីក្រុងកម្ពុជា ហើយឲ្យស្រែកថា "ជយោ ៗ" បីដងទៀត ជូនដល់ប្រជាជនជាតិខ្មែរ ដើម្បីសំដែងមេត្រីចិត្តទឹងអរគុណតប ៗ តអំពីនោះមកទើបលោកស្រីការប៊ីឡែសឲ្យគណៈយុវសាលាច្រៀងទទួលអំណរបំពោះគណៈស្រីថៃជាភាសាខ្មែរផង ភាសាបារាំងផង ៗ យើងបានសំគាល់ឃើញពួកយុវ-សាលាក្នុងខណៈនោះទាំងប្រុសទាំងស្រីប្រឹងខ្លួនតាំងចិត្តច្រៀងយ៉ាងស្រុះស្រួលព្រមព្រៀងគ្នាជាបំផុត ឯបទចំរៀងពីរយ៉ាងនោះ បទចំរៀងជាភាសាខ្មែរដូច្នេះ

បទយុភកិរម្យ

ពួកយើងគណៈ ជាយុវជន
ស្រះស្រួលលើសលន់ទាំងប្រុសទាំងស្រី[១]

ចូលយុវសាលា ដែលទើបកើតថ្មី
ប្រយោជន៍ដើម្បីជួយជ្រោមជ្រែងគ្នា ៗ
ឲ្យបានបងបាច់ ជាក្រុមមិត្តភក្តិ
ស្រឡាញ់រួមរក្សជាសមគ្គា

សាមគ្គីទាំងជាតិយើងផងនានា
មេត្រីគ្រប់គ្នាជាសុខក្សេមក្សាន្ត ៗ
គួរជួយអ្នកខ្សត់ ឲ្យបានចេញទៅ
ដើរមើលលំនៅសត្វទីភូមិស្ថាន

ឃើញស្រែចំការ ទីងច្បារឧទ្យាន
កិច្ចការប៉ុន្មាន គោងប្រឹងខ្វល់ខ្វាយ ៗ
គួរខំឧស្សាហ៍ នូវសេដ្ឋកិច្ច
យោបល់បេចគេផងទាំងឡាយ

១ ត្រង់ដែលមានគំនូសនៅខាងក្រោមនោះ ទុកឲ្យស្រីច្រៀងតែម្នាង ក្រៅអំពីនោះទាំងប្រុសទាំងស្រីច្រៀងទាំងអស់គ្នា ។

នាំមកប្រកបតាមកលឧបាយ
ឬកែប្រែផ្សាយតាមបែបសណ្ឋាន ។
វិជ្ជាអាជីព   នៃយើងរាល់គ្នា
ត្រូវយើងឧស្សាហ៍ត្រងត្រាប់គ្រប់ប្រាណ
ទើបនឹងចំរើន   បានដោយធនធាន
ជាតិយើងថ្កើងថ្កានបានខ្ពស់ឧត្តម ។
នឹងឃើញអស់ទាំង   ទីព្រៃព្រឹក្សា
ដែនដងបព្វតានឹងគុហាភ្នំ
សមុទ្រទន្លេទឹងបឹងតូចធំ
ធម្មតានិយមឲ្យកើតឡើងអើយ ។

លុះចប់ចំរៀងនេះ បណ្ដាគណៈស្ដ្រីថៃនឹងភ្ញៀវទាំងអស់ទះដៃទ្រហឹងអឺងកង ហើយសរសើរថា ទំនុកច្រៀងនេះពីរោះណាស់ ៗ ហើយគណៈយុវសាលាក៏នាំគ្នាច្រៀងជាភាសាបារាំងតទៅទៀត ចប់មានការទះដៃដូចមុនទៀត តែទំនុកច្រៀងជាភាសាបារាំងនោះ យើងមិនបានស្រង់យកមកដាក់ក្នុងទីនេះទេ ដោយយល់ថា អ្នកមើលទស្សនាវដ្ដីរបស់យើងសុទ្ធតែជាខ្មែរ បើស្រង់យកទំនុកបារាំងមកដាក់គង់មិនសូវមានប្រយោជន៍ប៉ុន្មានទេ ។ តពីពេលទះដៃសំដែងត្រេកអរ ដុកតឿរកៀនឲ្យគណៈស្ដ្រីថៃក្រោកឈរឡើង នាំគ្នាច្រៀងទំនុកសៀមជាទំនុកទំនើបថ្មី

មាន ២ បទហៅថាបទលៀតស៊ុផាន់ ១ បទដួងចន្ទ្រ ១ បទកូនពេលចប់ ១ បទ ៗ មានទះដៃទទួលអឹកៈធឹកដែរ ៗ ហើយលោកស្រីការប៊ុខៀសនាំគណៈស្ត្រីថៃនឹងយុវសាលាទៅថតរូបរួមគ្នានៅមាត់ជណ្តើរព្រះរាជបណ្ណាល័យខាងជើង ៗ

បន្ទាប់ពីពេលនោះមក ចាប់ផ្តើមសន្ទនាប្រាស្រ័យកាន់គ្នាទៅវិញទៅមកយ៉ាងស្និទ្ធស្នាល គណៈស្ត្រីថៃក៏ពក់ទាក់នឹងពួកស្ត្រីខ្មែរ ៗ ដែលជាកូនសិស្សសាលាក៏មាន អ្នកធ្វើការហើយក៏មាន មានស្វាមីហើយក៏មាន ។ ឯគ្រឿងប្រដាប់ស្លៀកពាក់នឹងរូបឆោមក៏មិនចាញ់ស្ត្រីមកពីស្រុកនាយឡើយ ស្ត្រីទាំងពីរពួកមានសេចក្តីមេត្រីកាន់គ្នាជាចំឡែក ហាក់ដូចជាញាតិមិត្ត ក្រៅពីនេះនៅមានពួកយុវសាលាដែលស្ម័គ្រចិត្តបង់និយាយចងស្ពានមេត្រីនឹងពួកស្ត្រីថៃ ក៏នាំគ្នាឈូនទៅតាមរកសុំកត់ឈ្មោះ សុំកាតវិស៊ិតប្តូរគ្នាទៅវិញទៅមក សឹងសំដែងឲ្យឃើញសេចក្តីមេត្រីរីករាយក្រេមក្សាន្តទាំងអស់គ្នា តែមុខគួរឲ្យស្តាយណាស់ ខណៈដែលពួកយុវសាលាទាំងប្រុសទាំងស្រី សំដែងមេត្រីចិត្តសន្ទនាកាន់គ្នាជាទីក្រេមក្សាន្តទាំងសងខាងនោះ ចួនជាដល់ពេលត្រឡប់ទៅទីសំណាក់នៃគណៈស្ត្រីថៃ ៗ ឯពួកយុវសាលាក៏នាំគ្នាឈូនតាមទៅជូនរហូតដល់រថយន្ត តែស្ត្រីអស់នោះមិនទាន់ឡើងរថយន្តភ្លាមទេ នាំគ្នាទៅឡើងលេង

លើផ្ទះលោកស្រីការប៉ុឡែស ដែលនៅខាងត្បូងក្បែរព្រះពន្លបណ្ណាល័យបន្តិច រួចនាំគ្នាមកឡើងរថយន្តចេញដំណើរទៅ ឯពួកយុវសាលាក៏នាំគ្នាស្រែកថា . ស៊ូត៉ឺ ៗ (សួស្តីតាមសំនៀងសៀមថា ស៊ូត៉ឺ) ទំហឹងអឺងកងទៀត ឯពួកស្ត្រីថៃក៏ចាប់កន្សែងជូតមុខចេញពីបន្ទោះរថយន្តបក់រលាស់លាវៃ ៗ ហើយស្រែកស៊ូត៉ឺតប ៗ កិច្ចការប្រព្រឹត្តទៅដោយរៀបរយជាទីរីករាយសប្បាយទាំងអស់គ្នា ។

នៅទីបំផុតនេះ យើងមានសេចក្តីសង្ឃឹមទុកថា អំណើះតទៅមុខគណៈស្ត្រីថៃនិងគណៈស្ត្រីក្រុងកម្ពុជា នឹងមានស្ពានមេត្រីកាន់គ្នាដោយជិតស្និទ្ធមិនខាន ព្រមទាំងប្រទេសជាតិក៏កាន់តែមានសាមគ្គីស្រុះស្រួលមូលមិត្តគ្នាល្អដែរ គណៈទស្សនាវដ្តីសូមជូនដំណើរគណៈស្ត្រីថៃដែលធ្វើដំណើរមកមើលប្រទេសឥណ្ឌូចិននេះ បូរប្រកបដោយសេចក្តីសុខសួស្តីដរាបត្រឡប់ទៅដល់ក្រុងបាង្កកវិញ ។

សួស្តី - ជំយោ

ខេមរៈរង្សី

បញ្ជីរឿង

១ — ពិធីចំរើនព្រះមន្តដល់មហានគរបារាំងសែស នៅមន្ទីរពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ របស់ ខេមរៈរង្សី ២០៣

២ — ដំណឹងផ្សេង ៗ របស់ខេមរៈរង្សី ២០៩

៣ — គុណសម្បទា របស់លោកគ្រូអាចារ្យហ៊ាម ២១៥

៤ — សុន្ទរកថា របស់ភិក្ខុលោកនាថ (តនឹងចប់) ២៣១

៥ — ប្រជុំពាក្យ ភាគទី ៣ របស់ពួកស្រ្តីក្នុងព្រះរាជវាំង (ត) ២៤៥

៦ — ហិតោបទេស ភាគទី ១ (ត) ២៦១

៧ — ភរិយា ៧ ប្រការ របស់អាចារ្យ ហ. ឈា ២៧១

៨ — រឿងព្រេងខ្មែរ-ច្បាប់កំដកន្ត្រៃ ២៨៣

រូបក្រោយរឿង

រូបព្រះសង្ឃចំរើនជយបរិត្តដល់មហានគរបារាំងសែស នៅមន្ទីរព្រះរាជបណ្ណាល័យ កាលពីថ្ងៃ ១០ សេបតមប្រ៊ ១៩៣៩ . . . . ២០១

ក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់
COMMISSION DES MŒURS & COUTUMES

TABLE DES MATIÈRES

Pages.

1° RÉCITATION DE PRIÈRES POUR LA FRANCE à l'Institut Bouddhique par Khemararansi 203

2° INFORMATIONS DIVERSES par Khemararansi 209

3° GUNASAMPADÂ par l'Achar Himm 215

4° CAUSERIE sur la doctrine Bouddhique par Bhikkhu Lokanatha (suite et fin) 231

5° RECUEIL DES POÊMES CAMBODGIENS par la FAMILLE ROYALE 3e partie (suite) 245

6° HITOPADÉSA 1re partie (suite) 261

7° LES SEPT CATÉGORIES DE FEMMES par l'Achar H. Chhéa 271

8° Contes populaires cambodgiens inédits:

L'ENSEIGNEMENT DU SAVANT KENG-KANTRAY 283

HORS TEXTE :

LES VÉNÉRABLES à la cérémonie de récitation des prières pour la France à l'Institut Bouddhique 201

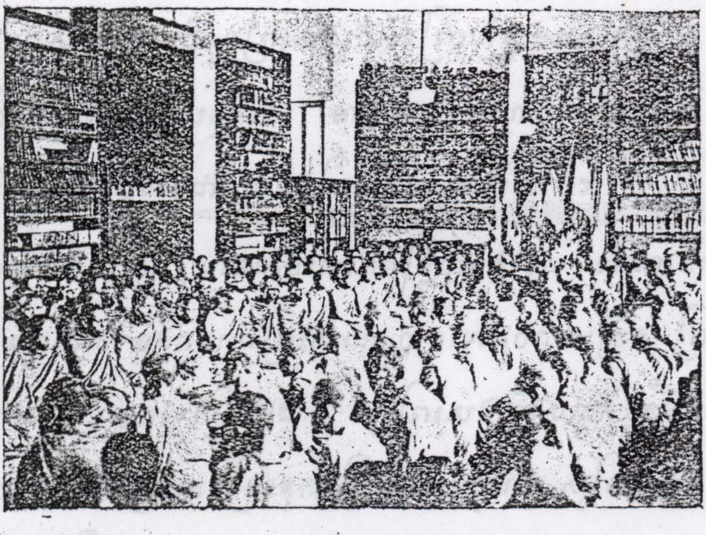

រូបព្រះសង្ឃចំរើនបរិត្តជូនដល់មហាទេសាភាំងសែស នៅមន្ទីរ
ព្រះរាជបណ្ណាល័យ កាលពីថ្ងៃ ១០ សេបតមប្រ ១៩៣៩

ពិធីសូត្រពុទ្ធមន្តចំរើនជយបរិត្ត
នៅមន្ទីរព្រះរាជបណ្ណាល័យ ក្រុងភ្នំពេញ

កាលពីថ្ងៃអាទិត្យ ១០ សេបតម្ប៍ ១៩៣៩ វេលាម៉ោង ៥ ល្ងាច មានរៀបពិធីសូត្រមន្តមួយយ៉ាងធំនៅព្រះរាជបណ្ណាល័យ ដើម្បីចំរើនសិរីសួស្តីជយមង្គលដល់មហានគរបារាំងសែសនឹងសកលលោកព្រមទាំងប្រទេសឥណ្ឌូចិន មានចំនួនព្រះសង្ឃចំរើនព្រះបរិត្ត ២០០ អង្គ ។ ព្រះតេជព្រះគុណព្រះសិរីសម្មតិវង្ស ចាងហ្វាងសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ ផ្ដួចផ្ដើមធ្វើឡើងជាដំបូងរួមជាមួយនឹងព្រះរាជបណ្ណាល័យ ។

នៅឱកាសនេះ មានអស់លោកមន្ត្រីបារាំងខ្មែរ ទាំងខាងរាជការអាណាព្យាបាល នឹងរាជការព្រះករុណា បានទៅជួបជុំជាច្រើន ព្រមទាំងឧបាសកឧបាសិកាដទៃទៀតផង ។ លុះព្រះសង្ឃនឹងបណ្ដាក្រៀមមកជួបជុំព្រមហើយ ទើបព្រះតេជព្រះគុណព្រះសិរីសម្មតិវង្ស សូត្រសុន្ទរកថានៅចំពោះមុខមន្ត្រីបារាំងខ្មែរអស់នោះ ។

សច្ចកថា

សុវត្ថិ ហោតុ សព្វទា សូមសួស្តីមានសព្វកាល

វុឌ្ឍិ ភវតុ សកលលោកស្ស សូមសេចក្តីចំរើនកើតមាន

ដល់សកលលោក

សូមចំរើនពរលោកឡឺរេស៊ីដង់សុប៉េរីយើរ

លោកឡឺរេស៊ីដង់ខ្មែរ

សូមថ្វាយព្រះពរទ្រង់ ព្រះករុណា គ្រប់ព្រះអង្គ

សូមចំរើនពរសម្តេច ព្រះតេជព្រះគុណ អស់លោកកុងស៊ុយ សេនាបតី នូវអស់លោកទាំងឡាយ ។

អាត្មាភាពជាអ្នកដំណាងនាមព្រះសង្ឃ ក្រុមសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដកក្នុងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ សាលាបាលីរងទាំងឡាយ នឹងព្រះសង្ឃគ្រប់វត្តព្រមទាំងពុទ្ធិកសមាគមកម្ពុជរដ្ឋ សូមថ្លែងសេចក្តីសន្ទេប អំពីអធ្យាស្រ័យរបស់ព្រះសង្ឃពុទ្ធសាសនិក ដូចមានសេចក្តីតទៅនេះ

តាំងពីយូរឆ្នាំណាស់មកហើយ កម្ពុជរដ្ឋរបស់យើង តាំងពីបានមហានគរបារាំងសែសមកជួយទំនុកបម្រុង ក៏មានសេចក្តីស្ងប់ សុខស្រួលព្រមទាំងសេចក្តីចំរើនរឿយ ៗ តាមលំដាប់ ។ ព្រះពុទ្ធសាសនាដែលជាដួងចិត្តរបស់យើង ក៏រុងរឿងឥតមានអាក់ដាបមកដល់សម្រេចកិច្ចការប្រែព្រះត្រៃបិដកចេញពុម្ពផ្សាយ ដែលជាមុខការយ៉ាងធំសម្បើមរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា តាំងពីកាលណាមកក៏មិនដែលមានប្រទេសណាធ្វើកើតដល់ទីនេះ គួរឲ្យនានាប្រទេសនឹកស្ញើប ព្រមទាំងពេញចិត្តគិតយក

ដម្រាប់តាមផង ៗ ការបានស្រួលបានចំរើនទាំងនេះ កើតមកអំពីសេចក្ដី ទំនុកបំរុងរបស់មហានគរបារាំងសែស ដែលយើងពេញចិត្តកក់ក្ដៅទឹក សង្ឃឹមជានិច្ច ថាជាមហាអាណាព្យាបាលរបស់កម្ពុជរដ្ឋ ៗ

ឥឡូវនេះ យើងទាំងអស់គ្នាមានសេចក្ដីទុក្ខព្រួយជាទម្ងន់ចំពោះ ទៅលើមហានគរជាអាណាព្យាបាលរបស់យើង ដែលកំពុងទំប្រឹងលត់ ភ្លើងគឺសេចក្ដីឃោរឃៅពុះពារមកទាំងស្រុង ទាំងកំពេលឲ្យរលត់ ឲ្យកើត សន្តិភាពដល់សកលលោក ៗ ក៏ព្រះពុទ្ធសាសនាដែលជាជំនឿរបស់ យើង, តែងស្រោចស្រង់សត្វ តែងឲ្យនូវសន្តិភាព ការទំនុកបំរុងព្រះពុទ្ធ-សាសនា តែងមានផលានិសង្សឲ្យសេចក្ដីសុខឃើញជាក់ស្ដែង ការបោះ ពុម្ពព្រះត្រៃបិដក ដែលរាជការអាណាព្យាបាលបារាំងសែសបានធ្វើ ហើយនោះមានដំឡៃច្រើនណាស់ មានផលកប់មិនបាន មានអាយុវែង កំណត់ពុំបាន, គ្មានកំឡាំងអ្វីខ្លាំងពូកែស្មើ ប្រសើរលើសលប់ជាងអ្វីៗទាំង អស់ក្នុងលោក ៗ នេះជាសម្បត្តិ, ជាគុណភាព, ជាកំឡាំង ជាមហា-អំណាច របស់រាជការអាណាព្យាបាលបារាំងសែស ៗ មែនពិតណាស់ សូមលោករ៉េស៊ីដង់ស៊ុប៉េរីយើរ, លោករ៉េស៊ីដង់ខ្មែរ ទាំងអស់ លោកជឿ ព្រមទាំងសង្ឃឹមចុះ ថាមហានគរបារាំងសែសនឹងនៅតែមាន សិរីសួស្ដីនឹងសេចក្ដីចំរើនរុងរឿងតរៀងទៅឥតអាក់ ជាប្រាកដ ៗ

លុះបញ្ចប់សេចក្ដីថ្លែងនេះស្រេចហើយ អាត្មាភាពទាំងអស់គ្នា សូមបំពេញព្រះបរិត្តពុទ្ធមន្ត ផ្សាយសេចក្ដីសុខ, ចំរើន, ដល់មហានគរបារាំងសែសជាអាណាព្យាបាលរបស់យើង ។

សូមអស់លោកស្ដាប់ដោយគោរព ដោយអំណាចសច្ចវាចានេះ
សូមសកលលោកបានសន្តិភាព
សូមមហានគរបារាំងសែសមានតេជានុភាព
សូមប្រទេសឥណ្ឌូចិន បានសុខ, ចំរើន .

លុះចប់សច្ចកថានេះហើយ ទើបលោកអាចារ្យ ប៉ាង-ខាត់ សូត្រប្រែជាភាសាបារាំងតទៅទៀត ចប់ហើយទើបលោកជីឡង់ជាជំណាងលោករេស៊ីដង់ស៊ុបេរីយើរ ថ្លែងសេចក្ដីអរគុណ ជាជំណាងរដ្ឋការអាណាព្យាបាល ហើយលោកមានប្រសាសន៍តទៅទៀតថា មហានគរបារាំងសែសប្រាថ្នាសន្តិភាពជាបំផុត សូមព្រះសង្ឃជូនដំណឹងដល់ពួកឧបាសកឧបាសិកាថា កុំបីភិតភ័យនឹងហេតុដែលកើតឡើងនៅទ្វីបឧរុបសព្វថ្ងៃនេះ កុំឲ្យជឿពាក្យនិយាយផ្ដេសផ្ដាស ត្រូវគិតតែចំរើនរកស៊ីដូចសព្វដងរៀងមក ឯប្រទេសឥណ្ឌូចិននេះមិនមានហេតុកើតអ្វីទេ កុំបីអ្នករាល់គ្នាព្រួយបារម្ភឡើយ ។ល។ បន្ទាប់ពីនោះមក សម្ដេចចៅហ្វាវាំងរៀនជ័យ ថ្លែងសេចក្ដីអរគុណជាជំណាងព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិត ហើយពោលរំឭកដាស់តឿននឹងពន្យល់តាមសមគួរ ។

បំរើនជយបរិត្ត

បណ្ដាព្រះសង្ឃដែលមកប្រជុំសូត្រជយបរិត្តនេះ សឹងតាត់និមន្ត មកពីអារាមផ្សេងៗក្នុងក្រុងភ្នំពេញ ទាំងប៉ែកខាងធម្មយុត្តិ ទាំងប៉ែកខាង មហានិកាយ ចំនួន ២០០ អង្គ ។ ព្រះតេជព្រះគុណព្រះសិរីសម្មតិ-វង្ស ឯម. អុជទៀន-ធូបបូជាព្រះរតនត្រ័យ ចំពោះនៅមុខព្រះពុទ្ធរូប ហើយព្រះសង្ឃទាំង ២០០ អង្គសូត្រពុទ្ធជយមង្គលគាថា គឺពាហុំ ព្រម គ្នាហូតដល់ចប់ដោយស្រះស្រួលព្រមព្រៀង ។

លុះសូត្រធម៌ពុទ្ធជយមង្គលចប់ហើយ, ព្រះតេជព្រះគុណព្រះសា-សនសោភ័ណ ជួន-ណាត បានប្រកាសសេចក្ដីដល់ព្រះភិក្ខុសង្ឃទាំង អស់ដែលនិមន្តមកប្រជុំក្នុងមន្ទីរព្រះរាជបណ្ណាល័យនេះថា ធម៌ពុទ្ធជយ-មង្គលដែលយើងបានសូត្រអំបាញ់មិញនេះ ជាធម៌មានអានុភាពកើត សេចក្ដីសុខចំរើនទឹងផង់យានុភាពគ្រប់យ៉ាង ។

ចាប់ដើមតាំងពីវេលានេះរៀងទៅ, សូមព្រះភិក្ខុសង្ឃគ្រប់អង្គតាំងចិត្ត ផ្សាយមេត្តាកល់ថ្ងៃចំពោះទៅកេសកលលោក សូមឲ្យបានសេចក្ដីស្ងប់ យើងជាពួកបណ្ឌិត មិនត្រូវតាំងចិត្តព្យាបាទទេ ។ អាណាចក្រពុទ្ធចក្រ ក្នុងកម្ពុជរដ្ឋ ដែលបានសុខ ចំរើនទាំងនេះ មកអំពីមានរាជការអាណា-ព្យាបាលបារាំងសែសជាម្ចាស់ជាបង្អែករបស់យើង ។ ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃ-

បិដកទាំងបាលីទាំងសម្រាយ ដែលពជការបារាំងសែសបានបង្កើតឡើង ឲ្យប្រាកដដល់ភ្នែកនិងដួងចិត្តនៃសកលលោកក្នុងវេលានេះ ជាការសំខាន់បំផុត ឥតមានកិច្ចការណាដទៃរំលងឡើយ មានអានិសង្សខ្ពង់ខ្ពស់ត្រដឹមត្រៃដែត មានអំណាចអាចឲ្យអ្នកដែលផ្ដើមចាត់ការ មានតេជានុភាពដ៏ពន្លឹក ។

មួយយ៉ាងទៀត បណ្ដាជាតិមនុស្សក្នុងលោក ទឹងរកជាតិមនុស្សណា ឲ្យមានអធ្យាស្រ័យសុភាពទន់ភ្លន់ជាងបារាំងសែសទៅទៀតគ្មានទេ ។ សូមឲ្យព្រះភិក្ខុសង្ឃពល់អង្គខំយកចិត្តទុកដាក់ ជួយនិយាយពន្យល់គ្នាត ៗ ទៅថា ឲ្យនាំគ្នាស្ងប់កុំជ្រួលច្រាល់ដោយការឥតប្រ-យោជន៍; ឲ្យគិតតែពីខំប្រឹងរៀន ខំប្រឹងរក ខំប្រឹងប្រព្រឹត្តសុចរិតពល់គ្នាទៅ ខ្លួនយើងត្រូវពឹងខ្លួនឯង, ពឹងគំនិតល្អរបស់ឯង ត្រូវជឿតែការដែលពិតកុំជឿពាក្យភូតភរ ត្រូវស្រឡាញ់មួយកំពុងដែកបង្អែកដែលកំពុងផ្អែក; ត្រូវថែទាំផ្ទាំងបាយរបស់ខ្លួនកុំឲ្យបែក, គ្រាន់តែព្យុះរលាទន់កុំបាក់ទឹកចោល ត្រូវប្រើគំនិតឲ្យល្អិត, ទើបពេញជាអ្នកស្គាល់ប្រយោជន៍ជាក់ច្បាស់មិនភាន់ច្រឡំ ។

ដំណឹងរឿង ៗ

អំពីការរកឃើញព្រះពុទ្ធរូប សំរិទ្ធិជាន់ចាស់ក្នុងស្រុកម៉ាឡាយូ

មានអ្នកប្រាជ្ញជាតិអង់គ្លេសម្នាក់ ឈ្មោះលោកការិតវ៉ាល៍ (Quaritch Vales) ត្រូវសមាគមអ្នកប្រាជ្ញមួយបញ្ជូនខ្លួនលោកទៅស្រុកម៉ាឡាយូ នៅខែត្រកេដា (Kedah) និងខែត្រប៉េរ៉ាក់ (Perak) ដើម្បីស្រាវជ្រាវរកស៊ីវិ-ឡ្យៃស៍របស់ឥណ្ឌាជាន់ចាស់ដែលមាននៅក្នុងចំណោមខែត្រអស់នោះ ។

លោកអ្នកប្រាជ្ញនេះបានបោះពុម្ពផ្សាយកិច្ចការរបស់លោក មានរូបយ៉ាងល្អ ជារូបភាពពុទ្ធសាសនាបែបហីនយាន និងមហាយាន ដើម្បីឲ្យមហាជនបានដឹងឮអំពីការស្វះស្វែងរុករកបោរាណវត្ថុរបស់លោក ។

ពួកដែលតាំងលំនៅនៅតាមប្រទេលកជឥណ្ឌាជាដំបូងនោះ បានចេញទៅតាំងភូមិលំនៅក្នុងស្រុកម៉ាឡាយូ ក្បែរមាត់ស្ទឹងមួយនៅកន្លែងនោះ សព្វថ្ងៃនេះគេកំពុងរើសកកាយយកសំណប៉ាហាំង ។ ដោយសារតែពួកអ្នកជីកលោហធាតុមានបញ្ញាឈ្លាសវៃចំពួកខ្លះ ទើបគេបានរកឃើញស្នាមក្រុងចាស់របស់ប្រទេសពជឥណ្ឌាជាន់ដើម ហើយក្នុងខណៈនោះ បានប្រទះឃើញរូបសំរិទ្ធិជាច្រើន ៗ រូបដែលធ្វើពីសំរិទ្ធិជាដំបូងដែលគេបានឃើញនោះ ជាព្រះពុទ្ធរូបទ្រង់ស្ថិតឈរមានទ្រង់ទ្រាយល្អបំណាច់

របស់ពួកអ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនាប៉ែកខាងហិនយាន ចាប់កសាងមកប្រហែលជាក្នុងពុទ្ធសករាជ ១.០០០ ឆ្នាំ ទុកស្មើការចារិកអក្សរដែលគេរកឃើញក្នុងជាន់នោះដែរ ។ មានរូបសំរិទ្ធិដទៃ ។ ទៀតដែលបានរកឃើញជារបស់ជំណាន់ប៉ែកខាងពុទ្ធសាសនាមហាយាន ដែលជាសាសនាមានអំណាចគ្របដណ្តប់ក្នុងដែនដីម៉ាឡាយូ ក្នុងសម័យនោះ ។ កាលពីឆ្នាំទៅនៅត្រង់កន្លែងធ្វើការយកលោហធាតុ គេបានប្រទះឃើញរូបពោធិសត្វ អវ-លោកិតេស្វរៈ មានទំនងដូចរូបពោធិសត្វ ដែលបានឃើញនៅប្រាសាទបាយ័នទីងដូចជារូបឯទៀត ។ បែបសាសនាមហាយាននៅប្រាសាទអង្គរដែរ ។

នៅវេលាគ្រាក្រោយបង្អស់ គេបានរកឃើញរូបពោធិសត្វអវលោ-កិតេស្វរៈ មានព្រះហស្ត ៤ ទ្រង់ឈរ ។ រូបនោះជារបស់កូលីម្នាក់ដែលនៅធ្វើជំនួញក្នុងស្រុកម៉ាឡាយូ ហើយគាត់គោរពបូជារូបនេះ ដូចជារូបព្រះវិស្ណុ (ព្រះនារាយណ៍) ដែលគាត់ធ្លាប់កប់គាន តាំងអំពីគាត់បានរូបនេះមកគាត់មានសេចក្តីចំរើនស្តុកស្តម្ភឡើងច្រើន គាត់មិនទឹកនាថាគេបំ-កសពង្រាត់រូបនោះយកទៅទុកពិពិធភណ្ឌស្ថានសោះ ។

ក្នុងទីបំផុត លោកអ្នករៀបរៀងរឿងនេះកត់សំគាល់សេចក្តីថា ពួករូបសំរិទ្ធិម៉ាឡាយូអស់នេះ មានបែបភាពដូចរូបដែលរកឃើញនៅស្រុកឥណ្ឌៀ ស្រុកសៀមខែត្រឆៃយ៉ា មួយវិញទៀត គេមិនអាចឃាត់ឃោ-

បល់ដែលយល់ថា ដែនដីម៉ាឡាយូ, ជ្វា មានបទបែបស៊ីវិល្ស៍ឥណ្ឌា ជាច្រើន ដែលគេមិនទុកជឿថាមានក្នុងសាវតារ តាំងអំពីពុទ្ធសករាជ ១.៤០០ ឆ្នាំមក ។ រូបអស់នោះមានរូបប្រហែល ៗ គ្នាជាច្រើនដែលគេរកឃើញនៅស្រុកជ្វា នឹងស្រុកសុម៉ាត្រា ដែលមានកំណើតកើតឡើងក្នុងសម័យនោះដែរ ហេតុនេះសូមជូនរឿងនេះជូនអ្នកតែងពង្សាវតារដែលខំសិក្សាពីដែនដីឥណ្ឌា ព្រមទាំងអានុភាពនៃពុទ្ធសាសនាដែលផ្សាយចូលនៅក្នុងស្រុកសៀម ស្រុកម៉ាឡាយូ, ស្រុកជ្វា, ស្រុកសុម៉ាត្រា សឹងសំឡឹងឃើញច្បាស់ អំពីអំណាចពុទ្ធសាសនាមហាយានដែលរុកចូលមក តាំងផ្សាយលទ្ធិពុទ្ធសាសនា នៅដែនដីជាចំណែកឈូងសមុទ្របេង្គល់ (Bengale) ហើយបែកសាយភាយចេញទៅនៅលើដែនដីជាចំណែកទិសខាងត្បូងឆៀងឯកើត (អាគ្នេយ៍) នៃទ្វីបអាស៊ី ។

✲ ✲

✲

អំពីការគាស់កកាយរុករកបោរាណវត្ថុ

នៅស្រុកអាហ្វ្ឃានិស្តង (Afghanistang gandhara) នៃពួកអ្នកប្រាជ្ញ
បោរាណវត្ថុជាតិបារាំងសែស កាលពីឆ្នាំ ១៩៣៦ ដល់ឆ្នាំ ១៩៣៧ ។

មានអ្នកប្រាជ្ញជាតិបារាំងសែសមួយក្រុម បានចេញទៅគាស់កកាយរុករកនៅស្រុកមួយដែលហៅថាស្រុកគន្ធារៈ នៅស្រុកឥណ្ឌា ខាង-

ដើម ៗ តាំងអំពីព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបរិនិព្វានមក រហូតមកដល់រវាងពុទ្ធ-សករាជ ៨០០ ឆ្នាំ ស្រុកនេះជាស្រុកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាមាំមួនមួយដែរ (កាលអំពីដើមមក) ៗ ដល់មកឥឡូវនេះគេរុករកឃើញទីវត្តវិហារដែលបាក់បែកទៅ នឹងចេតិយស្ថាន មានក្បាច់នឹងគំនូរពន្យល់អំពីពុទ្ធប្រវត្តិ ហើយមានរូបបងប្អូន ៣ នាក់ ជាកស្សបគោត្រ (ឧរុវេលកស្សប, នទីកស្សប, គយាកស្សប?) ធ្វើអញ្ជលីកម្មចំពោះព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ឃើញមានរូបព្រះពោធិសត្វមេត្តេយ្យ ១ អង្គ ៗ ឃើញមានអនុស្សាវរីយ ជាដំណាងរូបអន្តេវាសិកកំឡោះជាតិព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ឈ្មោះ មេឃៈ ជួបនឹងព្រះពុទ្ធទីបង្ករៈ ៗ

កាលបើគេពិនិត្យមើលឲ្យជាក់ច្បាស់ អំពីក្បាច់ក្បូរបែបពុទ្ធសាសនា នឹងឃើញថា រចនាបែបគន្ធារៈ ក៏សំបើមអស្ចារ្យប្រហែលនឹងរចនាបែបចិនដែលមានក្នុងរវាងពុទ្ធសករាជ ១.០០០ ឆ្នាំនោះដែរ មានគំនូរមួយល្អចំណាប់ ជារូបដែលគេគូរដំណាងព្រះពោធិសត្វអរិយមេត្តេយ្យមានព្រះហស្តកាន់ផ្កាឈូកខៀវ (ផ្កាលំបង់?) ៗ

ដល់មកសម័យបច្ចុប្បន្ននេះ ប្រទេសគន្ធារៈជាប្រទេសកាន់សាសនាមោហម៉ុទ ៗ បណ្ដាបូរាណវត្ថុដែលបាក់បែកទាំងប៉ុន្មានសំដែងឲ្យឃើញថា ប្រទេសនេះជាប្រទេសស្ដុកស្ដម្ភមាំមួន ក្នុងសម័យដែលកាន់ព្រះពុទ្ធ-

សាសនា សព្វថ្ងៃប្រទះឃើញតែកន្ទេលដែលគេបោះបន្តិចតៅនោះ ជាច្រើន ។

✡

✡ ✡

អំពីអល្បណៈ

ព្រះរាជបណ្ណាល័យបានទទួលសៀវភៅទស្សនាវដ្ដីបាំងសែសមួយល្អចំណាប់ ដែលសុទ្ធតែបោះពុម្ពផ្សាយរឿងល្អ ៗ បានបោះពុម្ពរូបជាចំនួនច្រើនជាគ្រឿងប្រដាប់លំអរបស់សៀវភៅទស្សនាវដ្ដីនោះទៀតផង ។

ទស្សនាវដ្ដីដែលចេញលើកក្រោយបំផុតយើងឃើញមានរឿងដែលជាប្រយោជន៍ដល់ស្រុកខ្មែរនេះ ហៅថា "អល្បណៈ" ជាទំនៀមទម្លាប់មួយនៅស្រុកឥណ្ឌា អល្បណៈ នេះជារូបគំនូរមួយដ៏ស្អាតកំបាំងដែលគេតែងគូរនៅឱកាសពិធីបុណ្យខ្លះខាងមុខវិហារ ឬនៅខាងមុខផ្ទះពលរ ៗ វេលាព្រឹក ៗ រូបគំនូរដែលល្អបំផុតដែលធ្វើនៅក្នុងខែត្រទាំងពីរសព្វថ្ងៃនេះ គឺនៅខាងកើតស្រុកបេងគាល់ (Bengale) និងនៅខាងត្បូងស្រុកម៉ាឌ្រាស (Madras) នៅក្នុងឃុំអ្នកទីទាល់ក្រណាស់នៅក្នុងក្រុងនោះ តាំងអំពីពេលព្រះអាទិត្យរះឡើង គេតែងធ្វើសក្ការបូជាដល់ទេវរូបព្រាហ្មណ៍នៅខាងមុខទេវសថៈតូចមួយ (un petit autel) ស្រីមេផ្ទះគោងប្រញាប់ចាក់តែងគូររូប "អល្បណៈ" នៅទីងមាត់ទ្វារផ្ទះ ។ ឯការគូរនេះគេប្រើគូរ

ដោយក្រឹសតូចធ្វើពីឈើ នៅទឹកដីថ្មល់គេក៏គូរដោយក្រឹសបែបនេះដែរ ប៉ុន្តែនៅខេត្រមទ្រដ្ឋ គេគូរគំនូរនៅលើដីដែលយកម្សៅបុកដីសពងយ៉ាងផង់ល្អិតទៅរោយពាសពេញហើយ ទើបគេគូរឲ្យឃើញរូបគំនូរអល្បណា: ចេញមក ។

គំនូរអស់នេះគេបណ្តោយឲ្យស្រី ៗ គូរ ទើបឃើញសុទ្ធតែជាស្នាដៃស្រី ៗ រូបដែលគូរទាំងនោះ ជារូបដែលគេគូរជាបណ្តោះអាសន្នទាំងអស់ ព្រោះគ្រាន់តែចូលមកដល់ផ្ទះនោះជាដំបូងក៏ដើរជាន់លុបលើគំនូរអស់នោះទៅ ៗ នៅស្រុកបេងគ័ល (Bengal) គេយកគ្រាប់អង្ករមានពណ៌ផ្សេង ៗ មកធ្វើដូចជាព្រំមានក្រឡាពណ៌ផ្សេង ៗ ចំណែកឯស្រុកមទ្រដ្ឋគេមិនប្រើក្រឹសនោះទេ គឺគេយកម្រាមដៃជ្រលក់ទៅក្នុងទឹកអង្ករ (ម្សៅ) ហើយទើបគេគូររូបអល្បណា:នោះ ។

ពេលដែលធ្វើបុណ្យក្នុងគ្រួសារ (នៅទីផ្ទះ) គោងគេប្រក្សនកាសប្រុងប្រៀបរៀបចំ "អល្បណា:" នេះគ្រប់ ៗ ពេលធ្វើបុណ្យ ។

កុសលសម្បទា

របស់អាចារ្យ ហ៊ឹម

ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក

ខត្តិយោ សេដ្ឋោ ជនេតស្មឹ
យេ គោត្តប្បដិសារិនោ
វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ
សោ សេដ្ឋោ ទេវមានុសេតិ ។

រឿងដែលកើតឡើង ឲ្យបានព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សរសើរគាថានេះ ព្រោះពាក្យពួកព្រាហ្មណ៍ជេរប្រទេច វាសេដ្ឋៈនិងភារទ្វាជសាមណេរ ដែលចេញចាកត្រកូលព្រាហ្មណ៍ មកបួសក្នុងសំណាក់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ។ ពាក្យពួកព្រាហ្មណ៍នោះនិយាយថា មានតែព្រាហ្មណ៍ទើបជាវណ្ណៈប្រសើរបំផុត ពួកជនឯទៀតជាវណ្ណៈថយថោក មានតែពួកព្រាហ្មណ៍ទើបជាវណ្ណៈស ពួកជនឯទៀតជាវណ្ណៈខ្មៅ មានតែពួកព្រាហ្មណ៍ទើបបរិសុទ្ធ ពួកជនឯទៀតមិនមែនព្រាហ្មណ៍មិនបរិសុទ្ធទេ ពួកព្រាហ្មណ៍ជាបុត្តជាឱរសរបស់ព្រហ្ម កើតអំពីព្រះឱស្ឋព្រហ្ម កើតមកអំពីព្រហ្ម ព្រហ្មបានតាក់តែងមក ជាទាយាទរបស់ព្រហ្ម ឯវាសេដ្ឋៈនិងភារទ្វាជៈកើតក្នុងត្រកូលព្រាហ្មណ៍ជាវណ្ណៈប្រសើរ ក៏លះបង់វណ្ណៈប្រសើរចេញហើយ ចូលទៅបួសក្នុងសំណាក់សមណៈត្រងោល ជាគហបតីវណ្ណៈខ្មៅជាពួកនៃមារ កើតមកអំពីព្រះបាទព្រហ្ម ជាវណ្ណៈថយថោក យ៉ាងនេះពុំសមគួរឡើយ ។

ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបពាក្យនេះហើយទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាល វាសេដ្ឋៈនិងភារទ្វាជៈ ពួកព្រាហ្មណ៍របស់អ្នកទាំងឡាយ មិនបានដឹង ដើមកំណើតសត្វលោកតាំងអំពីបឋមកប្ប បានជានិយាយខុសតាំងមូល ចុះនាងព្រាហ្មណី មានរដូវ មានគភ៌ សម្រាលកូន អង្គុយបំបៅ កូនសឹងមានប្រាកដ ពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះសុទ្ធតែកើតអំពីយោនីនាង ព្រាហ្មណី ហេតុអ្វីក៏បានជានិយាយថា ពួកខ្លួនជាបុត្តឱរសរបស់ព្រហ្ម ទៅវិញ ពាក្យនិយាយយ៉ាងនេះជាពាក្យនិយាយបង្អាប់ព្រហ្មផង កុហក ផង រមែងសោយនូវបាបច្រើន ។

វណ្ណៈទាំងឡាយមាន ៤ គឺខត្តិយ ១ ព្រាហ្មណ៍ ១ វេស្សៈ ១ សុទ្ទៈ ១ វណ្ណៈទាំង ៤ ឯណានីមួយក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកសម្លាប់សត្វ លួចទ្រព្យគេ ប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ និយាយពាក្យកុហក និយាយពាក្យបំបែក មិត្តគេ និយាយពាក្យទ្រគោះខ្លួខ្លា និយាយពាក្យឥតប្រយោជន៍ មាន សេចក្តីលោភមានចិត្តព្យាបាទ និងមានសេចក្តីយល់ខុស អកុសលធម៌ ទាំងនេះជាធម៌ឲ្យផលខ្មៅ គឺផលទុក្ខផលអាក្រក់ ។

ពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនសម្លាប់សត្វ មិនលួចទ្រព្យគេ មិន ប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ និយាយតែពាក្យពិត និយាយតែពាក្យ ផ្សះផ្សាឲ្យព្រមព្រៀង និយាយតែពាក្យផ្អែមពីរោះ និយាយតែពាក្យ

ក្នុងធម៌វិន័យ មិនមានសេចក្ដីលោភ មិនមានចិត្តគុំគួនមនុស្សទាំងសត្វ ទាំងមានសេចក្ដីយល់ត្រូវ កុសលធម៌ទាំងនេះជាធម៌ឲ្យផលស គឺឲ្យផលសុខផលល្អ ។

វណ្ណៈទាំងឡាយប្រព្រឹត្តធម៌ពីរពួក ជាអកុសលខ្លះ ជាកុសលខ្លះ យ៉ាងនេះ ដូចជាពួកព្រាហ្មណ៍កំពុងតែប្រព្រឹត្តធម៌ប្រឡូកប្រឡំគឺធម៌ខ្មៅនឹងធម៌សហើយ អួតថា ពួកខ្លួនមានវណ្ណៈសបរិសុទ្ធប្រសើរ ថាពួកឯទៀតមិនមែនព្រាហ្មណ៍ មានវណ្ណៈខ្មៅសៅហ្មងថយថោកយ៉ាងនេះ វិញ្ញូជនធ្វើម្ដេចនឹងយល់ព្រមតាមបាន ?

បើវណ្ណៈណាមួយនៀយណា យកធម៌របស់ខ្លួន ភៀសចេញចាកភេទរបស់ខ្លួនបួសជាភិក្ខុ ឆ្ងាយចាកកិលេសអស់អាសវៈ ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចារ្យរួចស្រេចហើយ បានធ្វើសោឡសកិច្ចរួចហើយ មានភារៈគឺកិលេសនឹងខន្ធដាក់ចុះហើយ បានសម្រេចប្រយោជន៍របស់ខ្លួនតាមលំដាប់ហើយ មានតណ្ហាជាគ្រឿងចងក្នុងភពអស់រលីងហើយ មានចិត្តរួចផុតស្រឡះហើយ ព្រោះបានគុណសម្បទាគឺវិជ្ជានឹងចរណៈដោយប្រពៃហើយ យ៉ាងនេះទើបប្រាកដជាប្រសើរលើសវណ្ណៈទាំងនោះដោយធម៌ពិត ព្រោះថាធម៌ជាគុណដ៏ប្រសើរបំផុតក្នុងប្រជុំជនទាំងបច្ចុប្បន្ននឹងបរលោក ។

ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលវាសេដ្ឋៈនឹងភារទ្វាជៈ កាលដែលលោកកំពុងវិនាសម្ដង ៗ មនុស្សខំចំរើនឈានចិត្ត បានទៅកើត

ក្នុងអាភស្សរព្រហ្មជាច្រើន លុះចក្រវាឡទាំងអស់រលាយទៅជាទឹកអ័ព្ទងងឹតសូន្យសុង ព្រះអាទិត្យព្រះចន្ទនក្ខត្តឫក្សមិនប្រាកដថ្ងៃយប់មួយខែកន្លះខែឆ្នាំទីងរដូវក៏មិនប្រាកដ គ្រាកាលកន្លងយូរអង្វែងទៅ កាលលោកកំពុងតែចំរើនមានផែនដីដុះឡើងជាដម្បូង សត្វទាំងឡាយច្យុតចាកអាភស្សរព្រហ្មបានភាពជាមនុស្សនៅលើផែនដីថ្មីនោះ សត្វទាំងនោះមានបីតិជាអាហារ មានរស្មីភ្លឺចេញឯង ត្រេចទៅក្នុងអាកាសបាន ។

សត្វទាំងនោះប្រព្រឹត្តនៅយូរទៅ មានរសផែនដីអណ្តែតលើទឹកសដូចទឹកដោះ មានសត្វខ្លះជាសត្វលោះលោភយកចុងអ្ងុលដៃទៅផ្តិតហើយយកមកលិទ្ធភ្លក់ ដឹងថាមានរសជាតិឆ្ងាញ់ដូចទឹកឃ្មុំនឹងក្រូឃ្មុំ ក៏តាមគ្នាកៀរយករសផែនដីនោះជាពំនូតបរិភោគជាអាហារគ្រប់ពេលទៅ កាលបើសត្វទាំងនោះមានរសផែនដីជាអាហារ ពន្លឺដែលភ្លឺចេញឯងក៏សាបសូន្យទៅ លុះពន្លឺបាត់ទៅហើយ ព្រះអាទិត្យព្រះចន្ទនក្ខត្តឫក្ស ថ្ងៃយប់មួយខែកន្លះខែឆ្នាំទីងរដូវក៏ប្រាកដឡើង បណ្តាសត្វទាំងនោះបរិភោគរសផែនដីជាយូរអង្វែង កាយក៏កាន់តែរឹងប៉ឹង គ្រាកាលសត្វបរិភោគរសផែនដីជាអាហារ ពួកខ្លះមានសម្បុរល្អ ពួកខ្លះមានសម្បុរអាក្រក់ ពួកដែលមានសម្បុរល្អប្រកាន់ខ្លួនថាល្អ មើលងាយពួកសម្បុរអាក្រក់ ទោសដែលប្រកាន់ខ្លួននឹងមើលងាយគេនោះជាបច្ច័យ បណ្តាលឲ្យរសផែនដីអន្តរធានអស់ទៅ ។

លំដាប់អំពីនោះមានក្រមរផែនដីកើតឡើង សណ្ឋានដូចផ្សិតក្រាល ពស់ មានរសជាតិល្អជាអាហារ ពួកសត្វទាំងនោះបរិភោគក្រមរផែនដីនោះឯងជាអង្វែងទៅ កាយក៏កាន់តែមាំមួនឡើង ទោសកើតពីប្រកាន់នឹងមើលងាយ ក្រមរផែនដីក៏អន្តរាយអស់ទៅទៀត ។

លំដាប់អំពីនោះកើតបទាលតា មានសណ្ឋានដូចវល្លិត្រកួន មានរសឆ្ងាញ់ពីសា បណ្តាសត្វទាំងនោះបរិភោគបទាលតានោះជាអាហារយូរអង្វែងទៅ កាយក៏កាន់តែសំណំសំនួនឡើង ទោសកើតពីប្រកាន់នឹងមើលងាយ បទាលតាក៏ពាយអស់ទៅទៀត ។

លំដាប់អំពីនោះកើតស្រូវសាលីដេរដាស ស្រូវនោះមានអង្ករឆ្អិនស្រាប់ ឥតកន្ទក់ឥតអង្កាម បើបេះបូតព្រឹកកាត់ថ្ងៃនេះថ្ងៃស្អែកកើតវិញដូចដែល បណ្តាសត្វទាំងនោះបរិភោគអង្ករស្រូវសាលីជាអាហារ កាយក៏កាន់តែក្រៀវក្រា មិនគ្រាន់តែក្រៀវក្រាប៉ុណ្ណោះ មានភេទបែកធ្លាយជាស្ត្រីខ្លះជាបុរសខ្លះក្នុងកាលនោះ ស្ត្រីនឹងបុរសនោះចេះតែសំឡឹងមើលគ្នាទៅវិញទៅមកហួសកំណត់ ទាល់តែសេចក្តីត្រេកកើតឡើងដល់សេពមេថុនធម្ម កាលបើសត្វទាំងនោះកំពុងសេពមេថុន សត្វដទៃបានឃើញហើយដៀលត្មះប្រាសផ្ទុះថា ចង្រៃ ខ្លះយកដេះ ខ្លះយកអាចមដីបាចបោះហើយចៀសចេញទៅ សត្វដែលសេពនោះលុះតែកន្លងទៅ ១ ខែ ២ ខែទើបហ៊ានចូលមកកាន់ទីប្រជុំ ចាប់ដើមតាំងពីសត្វចេះសេពមេថុន

បណ្តាលឲ្យសត្វធ្វើអំពើលាមកច្រើនបែប បានសម័យមួយសត្វមួយរូបទៅយកអង្ករស្រូវសាលីឲ្យល្មមគ្រាន់ព្រឹកល្ងាច ដំណឹងនោះដឹងដល់សត្វដទៃ ក៏ធ្វើតាមប់ហូសគ្នា ខ្លះយកឲ្យល្មមគ្រាន់ ២ ថ្ងៃ ឲ្យល្មមគ្រាន់ ៣ ថ្ងៃ ខ្លះប្រមែប្រមូលដាក់ទុក ចាប់ដើមតាំងពីសេចក្តីល្មោភកើតឡើង ស្រូវសាលីថយផលគឺកន្ទួនដែលបេះបួតច្រូតកាត់ម្តងហើយលែងកើតទៀត ដល់កន្ទួនកាលយូរអង្វែងទៅ ពួកសត្វអស់ទាំងនោះកើតហួងហែងដល់ចែកប៉ាន់គ្នារៀងខ្លួន មានសត្វដែលល្មោភមិនបេះបួតចំណែករបស់ខ្លួន មានចិត្តលួចលួចបេះបួតចំណែករបស់គេ ហេតុនេះទើបតែកើតកើតនូវការលួច ការតិះដៀល ពាក្យកុហក និងដាក់អាជ្ញាជាញឹកញយមិនមានស្រាក ។

សត្វទាំងឡាយនោះជំនុំគ្នា រើសរកសត្វដែលនឹងត្រួតត្រារម្ងាប់អធិករណ៍ រើសរកទៅបានមហាបុរសដែលមានរូបល្អមានសក្តិធំប្រគល់អំណាចថា សត្វណាគួរបន្ទោសត្រូវឲ្យបន្ទោស សត្វណាគួរតិះដៀលត្រូវឲ្យតិះដៀល សត្វណាគួរបណ្តេញត្រូវឲ្យបណ្តេញ ចាំយើងទាំងឡាយជូនចំណែកស្រូវស្រែ មហាបុរសបានទទួលការសន្មតិហើយ បាននាមបញ្ញត្តិថា សម្មតិ ដល់បានជាអធិបតីត្រួតត្រាស្រែបាននាមថា ខត្តិយៈ បានញុំាងសត្វឲ្យពេញចិត្តតាមធម៌បាននាមថា រាជា ម្នាលវាសេដ្ឋៈ ទឹងការទាជៈ ខត្តិយៈកើតតាំងពីកាលនោះឯង ។

បណ្ដាសត្វទាំងឡាយ សត្វពួកមួយគិតគ្នាថា ធម៌ដ៏លាមកទាំងឡាយ គឺការលួចទ្រព្យ ពាក្យតិះដៀល ពាក្យកុហក ការដាក់អាជ្ញា ការបណ្ដេញ កើតប្រាកដដល់ពួកសត្វ បើដូច្នោះពួកយើងគួរតែបន្សាត់នូវធម៌ដ៏លាមកនោះចេញ ពួកសត្វទាំងនោះនៅក្នុងជម្រំប្រក់ស្លឹកសម្ងំនូវអារម្មណ៍ ដោយកិច្ចមិនមានភ្លើងផ្សែងមិនមានត្បាល់អង្រែ ស្វែងរកអាហារព្រឹកបរិភោគព្រឹក ល្ងាចបរិភោគល្ងាច សត្វទាំងនោះបាននាមប្រាកដថាព្រាហ្មណ៍ ម្នាលវាសេដ្ឋៈនិងភារទ្វាជៈ ពួកព្រាហ្មណ៍កើតឡើងយ៉ាងនេះឯង ។

សត្វពួកមួយទៀតជាសត្វគប់អានមេថុន ជាអ្នកមានខ្វល់ខ្វាយនឹងការសន្សំទ្រព្យសម្បត្តិ (ប្រកបការងារលក់ចេញទិញចូល) សត្វពួកនោះបាននាមថា វេស្សៈ (អ្នកជំនួញ) ម្នាលវាសេដ្ឋៈ និងភារទ្វាជៈ ពួកវេស្សៈកើតឡើងយ៉ាងនេះឯង ។

សត្វពួកមួយទៀតជាអ្នកគប់អានមេថុនដូចគ្នា (ជាអ្នកមានខ្វះខ្វែងសន្សំទ្រព្យសម្បត្តិដូចគ្នា ប៉ុន្តែបើនឹងប្រកបការងារច្រើនអាងកំឡាំងរបស់ខ្លួន) សត្វពួកនោះបាននាមថា សុទ្ទៈ (អ្នកក្រ) ម្នាលវាសេដ្ឋៈ និងភារទ្វាជៈ ពួកសុទ្ទៈកើតឡើងយ៉ាងនេះឯង ។

ពួកខត្តិយៈខ្លះ ពួកព្រាហ្មណ៍ខ្លះ ពួកវេស្សៈខ្លះ ពួកសុទ្ទៈខ្លះ ជាអ្នកធុញទ្រាន់នឹងធម៌របស់ខ្លួន ភៀសចេញចាកកេតរបស់ខ្លួនទៅបួសជាភិក្ខុ

ប្រព្រឹត្តស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមគុណទាំងឡាយ ពួកនេះបាននាមបញ្ញត្តិថា សមណៈ ម្នាលវាសេដ្ឋៈនិងភារទ្វាជៈ ពួកសមណៈកើតឡើងយ៉ាងនេះឯង ។

រឿងនេះខ្ញុំរៀបរាប់សង្ខេប ជាសេចក្តីគ្រាន់តែទងបង្អុលបញ្ជាក់ ដើមកំណើតសត្វជាដំបូងតែមួយក្រុមហើយបែកបានជា ខត្តិយៈ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ទៈ និងសមណៈ ក៏នៅតែពីពួកមួយប៉ុណ្ណោះ បើលោកអ្នកចង់ដឹងឲ្យពិស្តារជាងនេះ សូមឲ្យមើលក្នុងអគ្គញ្ញសូត្រ ៗ ទី ៤ នៃគម្ពីរទីឃនិកាយបាដិកវគ្គឯណោះ ។

សេចក្តីយល់របស់ខ្ញុំថា សេចក្តីបរិសុទ្ធប្រសើរមិនមែនប្រព្រឹត្តទៅតាមជាតិតាមពួកឬតាមពូជ ដែលធ្លាប់ប្រសើរក៏ចេះតែប្រសើរតកូនតចៅទៅដូច្នោះឡើយ សេចក្តីបរិសុទ្ធប្រសើរនោះចំពោះត្រង់តែបុគ្គលដែលបានគុណសម្បត្តិ គឺវិជ្ជានិងចរណៈសេចក្តីចេះដឹងនិងកិរិយាដែលបុគ្គលគប្បីប្រព្រឹត្តឯណោះ ទើបសមនឹងភាសិតដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សរសើរគាថានេះថា

ខត្តិយោ សេដ្ឋោ ជនេតស្មឹ
យេ គោត្តប្បដិសារិនោ
វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ
សោ សេដ្ឋោ ទេវមានុសេតិ ។

គាថានេះគឺព្រហ្មឈ្មោះសនង្កុមារសំដែងហើយ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សរសើរថា គាថានេះពីរោះ គាថានេះល្អ គាថានេះប្រកបដោយប្រយោជន៍ តថាគតយល់ព្រមតាមថា

ក្សត្រប្រសើរបំផុតក្នុងប្រជុំជន ជាអ្នករក្សាទូវគោត្រ បុគ្គលដែលប្រកបដោយវិជ្ជានិងចរណៈ ប្រសើរបំផុតក្នុងទេវតានិងមនុស្ស ។

ម្នាលវាសេដ្ឋៈ និងភារទ្វាជៈ ព្រះបាទបសេនទិកោសលព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបថា តថាគតចេញចាកសក្យត្រកូលមកទ្រង់ព្រះផ្នួស ជាព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ក៏មានសេចក្តីគោរពថ្វាយបង្គំក្រោកទទួលចំពោះតថាគត ប៉ុនអម្បាលពួកសក្យៈក៏គង់មានសេចក្តីគោរពថ្វាយបង្គំក្រោកទទួលចំពោះព្រះបាទបសេនទិកោសល បើតាមបរិយាយយ៉ាងនេះអ្នកត្រូវដឹងថា ធម៌ជាគុណប្រសើរបំផុតក្នុងប្រជុំជនទាំងបច្ចុប្បន្ននិងបរលោក ។

ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់សំដែងក្នុងអម្ពដ្ឋសូត្រដូច្នេះថា បុគ្គលដែលមិនបានសម្រេចគុណសម្បទាគឺវិជ្ជានិងចរណៈ ទោះបីប្រតិបត្តិតឹងតែងយ៉ាងណាក៏នៅតែជាអ្នកបំរើ របស់បុគ្គលដែលបានសម្រេចគុណសម្បទាគឺវិជ្ជានិងចរណៈនោះឯង ទ្រង់ត្រាស់សំដែងប្រធាននៃសេចក្តីសាបសូន្យនៃគុណសម្បទាមាន ៤ ប្រការយ៉ាងនេះថា សមណព្រាហ្មណ៍ដទៃពួកខ្លះ រៀបគ្រឿងបរិក្ខារដាក់ក្នុងអម្រែករែកចូលទៅសម្ងំក្នុងព្រៃ តាំងចិត្តថា

អញបរិភោគតែផ្លែឈើដែលទុំជ្រុះឯង យ៉ាងនេះជាប្រធាននៃសេចក្ដីសាបសូន្យនៃគុណសម្បត្តិទី ១ ហើយជាអ្នកបំរើរបស់បុគ្គលដែលបានគុណ-សម្បត្តិ សមណព្រាហ្មណ៍ដទៃពួកខ្លះមិនបានផ្លែឈើទុំជ្រុះឯង ស៊ូកាន់ព្រែមានជ្រីកនិងប្រែងបរិភោគតែមើមដម្លូរនិងផ្លែឈើទុំ យ៉ាងនេះជាប្រ-ធាននៃសេចក្ដីសាបសូន្យនៃគុណសម្បត្តិទី ២ ហើយជាអ្នកបំរើនៃបុគ្គលដែលបានគុណសម្បត្តិ សមណព្រាហ្មណ៍ដទៃពួកខ្លះមិនមានជ្រីកនិងប្រែង ធ្វើរោងជិតស្រុកជិតនិគមសម្ងំបូជាភ្លើងក្នុងរោងនោះ យ៉ាងនេះក៏ជាប្រធាននៃសេចក្ដីសាបសូន្យនៃគុណសម្បត្តិទី ៣ ហើយជាអ្នកបំរើរបស់បុគ្គលបានគុណសម្បត្តិ សមណព្រាហ្មណ៍ដទៃពួកខ្លះមិនបានបូជាភ្លើង សង់រោងធំក្នុងផ្លូវប្រជុំ ៤ បើកទ្វារទាំង ៤ ទិសតាំងចិត្តថា សមណព្រាហ្មណ៍ដទៃក្ដី ខរណាក្ដី មកកាន់ទីនេះ អញនឹងបូជាតាមកំឡាំងតាមមាន យ៉ាងនេះក៏ជាប្រធាននៃសេចក្ដីសាបសូន្យនៃគុណសម្បត្តិទី ៤ ហើយនៅជាអ្នកបំរើរបស់បុគ្គលដែលបានគុណសម្បត្តិ គឺវិជ្ជានិងចរណៈនោះឯង ។

សង្កេតតាមពុទ្ធភាសិតទៅឃើញថា បុគ្គលដែលបានគុណសម្បត្តិ គឺវិជ្ជានិងចរណៈ ប្រសើរបំផុតក្នុងប្រជុំជនទាំងបច្ចុប្បន្ននិងបរលោក អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាគួរប្រាថ្នាក្រៃពេក ។

មានក្នុងគោវិន្ទសូត្រសេចក្ដីថា កាលជោតិបាលមាណពបានឡើង

ពេញទីជាបុរោហិត បាននាមប្រាកដថាគោវិន្ទព្រាហ្មណ៍ហើយគោវិន្ទ បានជួបនឹងព្រាហ្មណ៍ឈ្មោះសនង្កុមារ ដោយប្រធានយ៉ាងធំ បានស្តាប់ធម៌១៤បទមានក្លិនពុល គឺព្រហ្មឈ្មោះសនង្កុមារសំដែងហើយមានសេចក្តីតក់ស្លុតគិតគៀសគេទៅបួសសាងព្រត្ត ឲ្យផុតស្រឡះចាកក្លិនពុល ដល់បានអនុញ្ញាតអំពីសំណាក់ក្សត្រទាំង ៧ នគរពីព្រាហ្មណមហាសាល ទាំង ៧ ពីខ្នាទ់ព្រះកេសទាំង ៧០០ នឹងអំពីភរិយាទាំង ៤០ រួចស្រេច ហើយ គោវិន្ទព្រាហ្មណ៍ចេញបួសកាលណា កាលនោះក្សត្រព្រាហ្មណមហាសាលខ្នាទ់ព្រះកេសនឹងភរិយា ក៏ចេញបួសតាមទាំងអស់ មិនតែប៉ុណ្ណោះ អ្នកនគរមានសេចក្តីជ្រះថ្លាចេញបួសតាមជាច្រើន ។

តាំងអំពីបញ្ចសិខគន្ធព្វបុត្តក្រាបទូលយ៉ាងនេះថា គោវិន្ទនោះប្រព្រឹត្តធម៌ជាអស្ចារ្យ ចេញបួសហើយញុំាងជនច្រើនមានក្សត្រជាដើមឲ្យជ្រះថ្លាចេញបួសតាមហើយ អ្នកបួសទាំងនោះប្រតិបត្តិមិនសៀបប្រៀបប្រហែលជាមានប្រយោជន៍ទាំងអស់ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលបញ្ចសិខគន្ធព្វបុត្ត គោវិន្ទព្រាហ្មណ៍នោះចេញបួសហើយញុំាងជនច្រើនមានក្សត្រជាដើមឲ្យជ្រះថ្លាចេញបួសតាមហើយ អ្នកបួសទាំងអាចារ្យនឹងសិស្សនោះ ចំរើនបានឈាននឹងអភិញ្ញាជាច្រើនអស្ចារ្យដែរ ប៉ុន្តែព្រហ្មចារ្យរបស់គោវិន្ទ មិនដើម្បីនឿយណាយ មិនដើម្បីប្រាស

ចាកជម្រែក មិនដើម្បីរលត់ទុក្ខ មិនដើម្បីស្ងប់រម្ងាប់ មិនដើម្បីត្រាស់ដឹង មិនដើម្បីដល់ព្រះនិព្វាន ព្រហ្មចារ្យនោះប្រព្រឹត្តទៅបាន ត្រឹមតែស្ថានសួគ៌ទីឋានព្រហ្មតែប៉ុណ្ណោះ មិនស្មើនឹងព្រហ្មចារ្យរបស់តថាគតដែលបានត្រាស់ដឹង ហើយបានសំដែងដល់ពួកបរិស័ទនោះទេ ព្រហ្មចារ្យរបស់តថាគតនោះ ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីនឿយណាយ ដើម្បីប្រាសចាកជម្រែក ដើម្បីរលត់ទុក្ខ ដើម្បីស្ងប់រម្ងាប់ ដើម្បីត្រាស់ដឹង ដើម្បីដល់ព្រះនិព្វាន ម្នាលបញ្ចសិខគន្ធព្វបុត្ត ព្រហ្មចារ្យដែលតថាគតបានសំដែងហើយដល់ពួកបរិស័ទនោះគឺ មជ្ឈិមាបដិបទា (ផ្លូវប្រតិបត្តិជាកណ្ដាល) គឺអរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ នោះគឺ សម្មាទិដ្ឋិ យល់ត្រូវ ១ សម្មាសង្កប្បោ ត្រិះរិះត្រូវ ១ សម្មាវាចា ពាក្យសំដីត្រូវ ១ សម្មាកម្មន្តោ ធ្វើការងារត្រូវ ១ សម្មាអាជីវោ ចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ ១ សម្មាវាយាមោ ព្យាយាមត្រូវ ១ សម្មាសតិ រឭកត្រូវ ១ សម្មាសមាធិ ដម្កល់ចិត្តត្រូវ ១ ផ្លូវប្រសើរទាំង ៨ នេះ ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីនឿយណាយ ។ បេ ។ ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីដល់ព្រះនិព្វានដោយពិត ។

យើងជាអ្នកសិក្សាពិចារណាតាមពុទ្ធភាសិតនេះទៅ ឃើញពេញចិត្តណាស់ ព្រោះព្រះអរិយមគ្គទាំង ៨ នេះជាពុទ្ធសាសនាទាំងមូល

ជាផ្លូវត្រង់ជាដំណើររបស់ព្រះអរិយបុគ្គលទាំងឡាយ ព្រះអរិយមគ្គទាំង ៨ នេះជាផ្លូវប្រតិបត្តិដើម្បីបានគុណសម្បត្តិ គឺវិជ្ជា និងចរណៈ រហូតដល់បានសម្រេចនូវព្រះនិព្វានជាស្ថានក្សេមប្រសើរ ។

អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាគួរប្រាជ្ញាប្រតិបត្តិក្នុងព្រះអរិយមគ្គ ៨ នេះ ជាគុណដើម្បីឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍របស់ខ្លួនផង ឲ្យរុងរឿងព្រះពុទ្ធ-សាសនាស្ថិតស្ថេរចិរកាលអង្វែងទៅផង អរិយមគ្គ ៨ នេះបើអស់លោកអ្នកប្រាថ្នាឲ្យឃើញអត្ថរសជាក់ច្បាស់ សូមឲ្យមើលសតិបដ្ឋានសូត្រ សូត្រទី ១០ ក្នុងគម្ពីរមជ្ឈិមនិកាយមូលបណ្ណាសកឯណោះ ពុំនោះសូមមើលមគ្គសំយុត្តក្នុងគម្ពីរសំយុត្តនិកាយនឹងបានរបះដឹងច្រើនឡើង ។

ខ្ញុំរៀបរាប់ក្នុងរឿងនេះមិនបានជាសេចក្តីពិស្តារទេ គ្រាន់តែជាសេចក្តីប្រួតកាត់ខ្លីៗ ឲ្យឃើញថា វិជ្ជា និងចរណៈនេះជាគុណប្រសើរបំផុត និងអរិយមគ្គទាំង ៨ ជាផ្លូវប្រតិបត្តិប្រសើរវិសេសថ្លៃថ្លា ព្រោះជាពុទ្ធសា-សនាទាំងមូល ដើម្បីបំបែរមុខសាសនិកជនឲ្យឈមទៅកាន់ផ្លូវប្រសើរនោះ សូមសង្ខេបតែប៉ុណ្ណោះ ។

សុន្ទរកថា

របស់ព្រះភិក្ខុលោកនាថ ពុទ្ធបព្វជិត

ជាតិឥតាលី ឃ្លាប់ទី ២

(តនឹងចប់)

ដែរ បាយ៉ិន បានបញ្ជូនសេចក្ដីអំបាលនេះមកដល់លោក ១- លទ្ធិវត្ថុនិយម (គឺការស្រុកទេស) ជាដើមហេតុនៃការប៉ះគ្នា នឹងការទទឹងទទែងគ្នា នឹងទៅជាយ៉ាងដទៃមិនមាន បំពេញបំពោកតែសេចក្ដីទោមនស្ស នឹងសេចក្ដីទុក្ខក្ដៅក្រហាយគ្មានទីបំផុត ក្រើនអុចអាលតែខាងសេចក្ដីថោកទាប ដូចយ៉ាងសេចក្ដីចង់ពៀរ សេចក្ដីក្រោធ សេចក្ដីលោភ សេចក្ដីឥច្ឆាឈ្នានីស នឹង ៗល ៗ ដោយពិត គឺជាការបើកផ្លូវទឹកនៃនរកឲ្យហូរចូលមក (ចូរមើលហេតុការណ៍របស់លោកក្នុងសម័យនេះ) រាជបល្ល័ង្ក ខាងប៉ែករូបធម៌ ជារបស់ដែលតែងប្រែទៅកាន់សេចក្ដីគ្រាំគ្រា ជីវិតរបស់អ្នកកាប់រំលាបយ៉ាងលោក ៗ នេះរមែងខ្វី ២- លទ្ធិចិត្តនិយម (គឺពុទ្ធសាសនា) រមែងបណ្ដុះពូជនៃសេចក្ដីស្រឡាញ់ សន្តិសុខ សាមគ្គី មេត្រី នឹងសេចក្ដីសុខសម្រាន្ត រាជ-បល្ល័ង្កខាងប៉ែកចិត្តដូច្នេះ ឋិតថេរយូរ, ព្រោះជាខាងប៉ែកចិត្តដូច្នេះ គឺព្រះពុទ្ធទាំងឡាយគ្រប់ ៗ ព្រះអង្គដែលបរិនិព្វានទៅហើយ ។

បណ្ឌិត យ. នេហរូ សេចក្ដីបំណងរបស់លោក គឺការទាមទារយកឥស្សរភាពខាងក្រៅ ដោយធ្វើការតស៊ូទទឹងទាស់នឹងអ្នកឈ្នះខាងក្រៅ សេចក្ដីបំណងរបស់ពួកអាត្មា គឺការទាមទារយកឥស្សរភាពខាងក្នុង ដោយធ្វើការតស៊ូនឹងអ្នកឈ្នះខាងក្នុង (គឺសេចក្ដីលោភ សេចក្ដីក្រោធ

សេចក្ដីវង្វេង) ចូរសំឡឹងមើលឲ្យឃើញសេចក្ដីជាមោឃៈ (សោះទទេ) នៃបំណងនឹងវិធីការរបស់លោក ចូរសំឡឹងមើលឲ្យឃើញសេចក្ដីមានផលកំរៃនៃបំណង នឹងវិធីការរបស់ពួកអាត្មា វិធីការរបស់យើងរហ័ស ហើយឥតភ័យទៀងទាត់ នឹងខ្ជាប់ខ្ជួនល្អ ប្រាសចាកសេចក្ដីទុក្ខ គឺខាតទុនរបស់ខ្លួនយើងឬអ្នកដទៃ ចំណែករបស់លោកជួយគ្នានឹងរបស់យើងសោះតែម្ដង ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់លោក គឺនរក ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់យើង គឺនិព្វាន ទ្រព្យខាងប៉ែកវត្ថុ ជារបស់ឥតប្រយោជន៍ ទ្រព្យខាងប៉ែកចិត្ត គឺអរិយទ្រព្យ ជារបស់ប្រសើរបំផុតហេតុម្ដេច? ហេតុថា អរិយទ្រព្យរមែងជាប់តាមទៅបាន ក្នុងវេលាដែលស្លាប់ទៅហើយ ទ្រព្យខាងប៉ែកវត្ថុ តោងបោះបង់ចោលនៅខាងក្រោយ ខ្លួនយើងត្រូវកប់ឬដុតទៅទេ តើឲ្យផលល្អអ្វី-ត្រង់ណាខ្លះ ដល់បុរសអ្នកឱបយកលោកទាំងអស់បានហើយ ទៅនរក?" ។

បណ្ឌិត យ. នេហ្រូ អ្វីជាចំណុចដែលប៉ុនប៉ង-ក្នុងជីវិតរបស់លោក គឺ ការលុះដល់សេចក្ដីសុខសម្រាន្ត ដោយការឃើញសច្ចធម៌យ៉ាងច្បាស់លាស់ពិតៗ រូបរមែងស្រឡាញ់សច្ចធម៌ គ្មាននរណាស្អប់ខ្ពើមសច្ចធម៌ ដូច្នោះ ចូរទទួលកាន់ពុទ្ធសាសនា, ពុទ្ធសាសនា គឺ សច្ចធម៌ដែលខ្ពស់បំផុត ។

លោកបានមកកាន់ស្រុករបស់ពួកពុទ្ធបរិស័ទទាំងឡាយនេះ លោកកំពុងចូលទៅរកពុទ្ធបណ្ឌិតម្នាក់, ល្អណាស់!! ដោយមិនចាំបាច់ទៅរកបណ្ឌិតនៃត្រីស្ដាំង កាលនៅក្នុងប្រទេសដែលជាពុទ្ធសាសនិក, លោកនឹងឃើញសេចក្ដីលំអរបស់គ្រិស្ដបណ្ឌិត តែក្នុងវេលាដែលលោកទៅកាន់ក្រុងពេម, ឥឡូវនេះលោកនៅក្នុងស្រុកពុទ្ធបរិស័ទ លោកនឹងបានឃើញតែពុទ្ធបណ្ឌិតប៉ុណ្ណោះ, កាលលោកទៅកាន់ស្រុកដែលជាគ្រិស្ដបរិស័ទ លោកនឹងបានឃើញគ្រិស្ដបណ្ឌិត, តែនៅមិនបានជាការជួនល្មមក្នុងការដែលឃើញតែមុខមាត់ នឹងលក្ខណខាងក្រៅរបស់គេ, លោកគោងពិនិត្យឲ្យដឹងដល់សេចក្ដីយល់ នឹងទឹកចិត្តរបស់គេ ដោយការទៅដល់វិហាររបស់គេ ហើយសាកសួរបញ្ហាផ្សេងៗ ក្នុងផ្លូវសាសនា ពាក្យតបរបស់គេនោះឯង នឹងបំភ្លឺឲ្យលោកជ្រាបថា "គេចេះដឹងអ្វីប៉ុន្មាន" ។

ព្រះនិព្វានមិនមែនសេចក្ដីសូន្យទទេ!

លោកនេះមិនទៀង ប្រកបដោយទុក្ខ ទទេព្រាសចាកខ្លួនប្រាណ, ហេតុនេះ លោកនេះទើបជារបស់សូន្យទទេ, របស់ដែលសូន្យទទេ ក៏ចាត់ជាសភាវធម៌ ១ យ៉ាង សេចក្ដីមិនមាននៃលោកដែលសូន្យទទេនោះឯង ជាសភាវធម៌យ៉ាងនោះគឺព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វានជាទីចូលទៅរំងាប់បង់ បំបាត់បង់នូវលោកដ៏សូន្យទទេនេះ, ព្រះនិព្វាន

ជាសភាវៈ ១ យ៉ាងដែលមាននៅ មិនមែនសេចក្ដីសូន្យទទេ, ព្រះនិព្វានគឺសេចក្ដីពិតដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់បំផុត នៃសច្ចធម៌ដែលមិនចេះប្រែប្រួល, លោកនេះជាលោកនៃសេចក្ដីយល់សម្ពតិ ដែលមនុស្សព្រល់ ៗ រូបតែងតែយល់សម្ពតិឃើញ, ហើយគ្មានអ្វីជារបស់ពិត ព្រះនិព្វានជាទីក្រាក់ចាកយល់សម្ពតិ គ្មានការយល់សម្ពតិ ហើយគ្រប់យ៉ាងក្នុង.នោះជារបស់ពិតទាំងអស់ ។

សេចក្ដីទុក្ខវេទនា រមែងត្រូវទំលាយឲ្យអស់ចេញទៅបាន ដោយការឃើញសភាវធម៌ទាំងឡាយត្រង់តាមសេចក្ដីពិត ទុះគឺ មិនទៀងជាទុក្ខ ជាអនត្តា, ចូរមើលរូបកាយនេះជាតួយ៉ាងអ្នកណាជាម្ចាស់ អ្នក-សេចក្ដីមិនទៀង អ្នក-សេចក្ដីជាទុក្ខ អ្នក-ជាអនត្តា នេះឯង ជាម្ចាស់នៃរូបកាយនេះ ពួកយើងមិនមែនជាម្ចាស់ទេ ព្រោះហេតុនោះម្ដេចមកកន្សល់ដោយនេះនោះថ្វីទៀត? ហោប្រាជ្ញាទឹងសម្លាប់យើងៗ នឹងយំទៅថ្វី? យើងបានបង់ខាតអ្វីទៅហើយឬ? ត្រូវឲ្យអ្នក-សេចក្ដីមិនទៀង–ជាទុក្ខ–ជាអនត្តានោះយំចុះ ព្រោះគេជាម្ចាស់ សុំពួកយើងកុំហាទទួលយកកាយចូលមកជារបស់ខ្លួន ការហាទទួលកាន់យកមកជារបស់យើងនោះ ចាត់ជាការលួច, ឯការលួចគេ ត្រូវបានទទួលទោសជាផលស្នងការលេះសេចក្ដីអាលោះអាល័យក្នុងកាយ ជាសេចក្ដីគាប់តាមគន្លងធម៌

គួរបានសោយបរមសុខ, គោលនេះរមែងប្រើបានទាំងរូបក្ខន្ធ ឬអង្គនៃសេចក្ដីសេសនៅ អង្គឯទៃៗ បួនទៀត គឺ វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ក៏មិនមែនជារបស់លោក ទាំងអស់នោះជារបស់សេចក្ដីមិនទៀង-ជាទុក្ខ-ជាអនត្តា ចូរលះបង់ ហើយតាំងនៅឲ្យតាមគន្លងធម៌ទើបជាការគួរបានទទួលសោយបរមសុខ ។

មនុស្សយើងជារបស់មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាអនត្តា មនុស្សប្លម រមែងត្រូវការសេចក្ដីសុខប្លម របស់ដែលមិនទៀង រមែងត្រូវការរបស់ដែលមិនទៀង សេចក្ដីសោះសូន្យទទេ រមែងត្រូវការសេចក្ដីសោះសូន្យទទេ ល្ងង់អ្វីដល់ម្ល៉េះ បណ្ឌិត នេហរូ លោកនឹងពួករបស់លោក ក៏-ពុំងរត់ទៅតាមលោកដែលសូន្យទទេ គ្មានអ្នកចូលចិត្តនឹងព្រះនិព្វានដែលជាសភាវៈ ១ យ៉ាងសិងមាននៅ លោកតោងត្រេកអរទទួលនាឡិកាមាស ជំនួសសេចក្ដីទទេ ព្រះនិព្វានមិនជារបស់ខ្ពស់ថ្លៃថ្លាជាងនាឡិកាមាសទេឬ? ព្រះពុទ្ធអង្គទ្រង់ប្រគល់ព្រះនិព្វាន ដ៏គ្មានអ្វីប្រៀបស្មើ ឲ្យដល់លោកជំនួសសេចក្ដីទទេ ចុះហេតុម្ដេច លោកទើបមិនទទួលយក, ម្ដេចលោកមិនរលាស់លោក ដែលជារបស់សូន្យទទេនេះចោលចេញ ហើយទទួលយកព្រះនិព្វាន ដែលជារបស់មាននៅពិតប្រាកដ? ។

អវិជ្ជា (សេចក្ដីមិនដឹងស្គាល់របស់ពិត) ជារោគយ្លង់ក្នុងដួងចិត្ត នឹងរោគយ្លង់ក្នុងកាយ ខាងណាមានពិសកំណាចអាក្រក់

ជានខាងណា ? ពេលយូរ៍ក្នុងដួងចិត្ត ជាពេលកំណាចបំផុត, បណ្ឌិត នេ-ហរូ នឹងទៅជាសុខដូចម្ដេចបាន ក្នុងកាលដែលលោកកំពុងទុក្ខ រសាប់រសល់ដោយពេលដែលមុខគួរខ្ពើមរអើមដូច្នេះ ? លោកមិនប្រាថ្នានឹងយកពេលយូរ៍ក្នុងកាយមកប្ដូរយកពេលយូរ៍ក្នុងចិត្តចេញទៅទេឬ ? លោកមិនប្រាថ្នានឹងទទួលពេលយូរ៍ក្នុងកាយព្រមទាំងអាហារផលដ៏ខ្ពស់បំផុត ក្នុងខណៈជាមួយគ្នាទេឬ ? លោកជាមនុស្សខ្លាក់ក្នុងចំណែកនាមធម៌ សេចក្ដីខ្លាក់ក្នុងចំណែកនាមធម៌ (គឺចិត្ត) ដូច្នេះ ជាសេចក្ដីខ្លាក់ដែលអាក្រក់បំផុត លោកមានហេតុអន្ធការដ៏ទាក់ទាមដោយភ្នែក, ចូរមកនេះចុះ ចូរឲ្យយើងកាត់ពក-កន្ទុយថែវក្នុងភ្នែករបស់លោកចេញចុះ? យើងមិនគិតថ្លៃទៀយហត់ទេ ? យើងធ្វើការឲ្យដោយសេចក្ដីមេត្តាករុណាដ៏បរិសុទ្ធ អញ្ជើញមកនេះចុះ កាលលោកឃើញសច្ចធម៌ហើយ លោកនឹងទៅជាសុខសម្រាន្តរហូតនិរន្តរកាល ។

ធ្វើដូចម្ដេចនឹងបានដល់ព្រះនិព្វានដោយឆាប់ ? (តប) នឹងដល់ព្រះនិព្វានបាន ដោយការមិនថែមចំណីភ្លើង ឲ្យដល់គំនរភ្លើង គឺឥន្ទ្រិយទាំង ៦ ភ្នែកនេះឆេះដង្គោលដោយភ្លើងរាគៈ ភ្លើងទោសៈ ភ្លើងមោហៈ ភ្លើងកំណើត-ចាស់-ឈឺ-ស្លាប់-សោក-បរិទេវៈ-ទុក្ខ-ទោមនស្ស-ឧបាយាស ឯត្រចៀក ច្រមុះ អណ្ដាត កាយ នឹងចិត្តក៏ដូចគ្នានេះ ឆេះដង្គោលទៅដោយភ្លើង គឺ រាគៈ ទោសៈ មោហៈ ។ ល ។

ឧបាយាស សូមយើងកុំបន្ថែមឧសឲ្យដល់គំនរភ្លើងអំបាលនេះឡើយ សូមពួកយើងចូលគយឃ្លាំប្រយ័ត្នឥន្ទ្រិយទាំង ៦ នេះ កុំឲ្យតែយកប្រ-កាន់សេចក្តីស្រើបស្រាលនៃកាម ឥន្ទ្រិយ ៦ គឺមុខដំបៅនៃរោគឃ្លង់ យើងកុំអេះរោគឃ្លង់នេះឡើយ "ភ្នែកមិនដែលឆ្អែតដោយការមើល ត្រចៀកមិនដែលឆ្អែតដោយការស្តាប់" កុំឲ្យតែសេចក្តីស្រើបស្រាលក្នុងកាមឡើយ កុំផឹកទឹកប្រៃឡើយ ព្រោះថា រឹតផឹកណាស់ រឹតស្រេកក្រហល់ក្រហាយណាស់ឡើង ដោយការមិនឲ្យក្រសោបសេចក្តីស្រើបស្រាលក្នុងផ្លូវកាម-ទុក្ខនេះ គំនរភ្លើងទាំងឡាយ នឹងរលត់ទៅឯង ព្រោះវាត្រូវការគ្រឿងបញ្ឆេះទើបឆេះទៅបាន គួរលើកមហាសមុទ្រស្រោចលត់ភ្លើងអំបាលនោះបង់ ធ្វើដូចម្តេច គឺលត់ដោយការហាត់បំរើន សមាធិភាវនា ចូរព្យា-យាមដោយសេចក្តីខ្ជាប់ខ្ជួនយ៉ាងខ្លាំងក្លា ចូរសិក្សាព្រះពុទ្ធោវាទដ៏រុងរឿងថ្លៃថ្លា ចូរធ្វើឲ្យច្រើន ឲ្យញយៗថែមឡើង ក្នុងសមាធិដែលរៀបរបនឹងឲ្យផលហើយ សឹងលោកបានយកចិត្តទុកដាក់ធ្វើមែនៗ ការបង្កើតសមាធិភាវនា ជាភ្នាក់ងាររំលត់ភ្លើងដែលវិសេសបំផុត ចូរប្រគល់ឲ្យភ្នាក់-ងាររំលត់ភ្លើង ធ្វើមុខងាររបស់គេ ចូរព្យាយាមយ៉ាងប្រថុយរស់ប្រថុយស្លាប់តែម្តង ចូរធ្វើការឲ្យសំរេចមុខគួរស្មើង ចូរដុតបំផ្លាញបាបបន្តិច-បន្តួចក្នុងគំនរភ្លើងគឺកំបងធម៌ដ៏ចាស់ក្លា ចូរឈ្នះភ្លើងដោយភ្លើង ចូរឲ្យភ្លើង

នៃតបធម៌ដ៏ចាស់ក្លា ឈ្មោះភ្លើងនៃកាមារម្មណ៍ កាលភ្លើងនៃកាមារម្មណ៍រលត់ទៅហើយ ក៏រលត់ជានិច្ចកាល នេះឯងគឺសេចក្ដីត្រជាក់ត្រជំនៃព្រះនិព្វាន ជាទីដែលភ្លើងកិលេសទាំងពួង ចូលទៅរលត់មិនសល់ ។

ព្រះពុទ្ធអង្គរបស់យើងបានត្រាស់ថា មានសេចក្ដីសុខ ២ យ៉ាង: សេចក្ដីសុខនៃជីវិតដែលជារបស់លោកៗនេះ (លោកិយសុខ) និងសេចក្ដីសុខនៃការលះលោក (នេក្ខម្មសុខ) ក្នុងពីរយ៉ាងនេះ សេចក្ដីសុខនៃការលះលោក ជាសុខខ្ពស់បំផុត គ្មានមនុស្សណាដែលអាចរស់នៅបានដោយប្រាសចាកសេចក្ដីសុខ; យើងតោងមានយ៉ាងឯណានីមួយជាធម្មតា ដូច្នេះ សូមឲ្យយើងទទួលអំណរក្នុងសេចក្ដីសុខនៃការលះលោកចុះ! សេចក្ដីផ្អែមក្រអូប គឺសេចក្ដីសុខដោយការលះលោក សំគីពិនិត្យនៅក្នុងអនិច្ចំ, ឃើញអនិច្ចលក្ខណក្នុងរបស់គ្រប់មុខ, មិនមានខ្លួនប្រាណលើងទទេ! ចូរពិចារណាអនិច្ចលក្ខណឲ្យជាប់តគ្នាក្នុងសង្ខារធម៌ទាំងឡាយ ឲ្យឃើញនូវជីវិតនេះថាគ្រាន់តែអាការកើតបន្តគ្នាដើកទៅ ឬជាអាការហូរដូចទឹក គ្មានទីហាមឃាត់កំរិត ចូរឧស្សាហ៍ពិចារណាសេចក្ដីហូរវិលវល់នៃរបស់ទាំងពួង ចូរដឹងថាមិនមានខ្លួនអំពីណា, តអំពីនោះទៅយើងក៏នឹងមិនមានសេចក្ដីទុក្ខ មិនមានសេចក្ដីទោមនស្ស, នេះឯងគឺសេចក្ដីសុខនៃការលះលោក ចូរលែងខ្លួនចូលទៅក្នុងភូមិដែលគ្មានសេចក្ដី

កើត! ចូរនៅជាសុខសម្រាន្តក្នុងភូមិដែលគ្មានសេចក្ដីកើត គ្រានោះ លោកនឹងឃើញបានថា នេក្ខម្មសុខនេះ ជាសុខខ្ពស់បំផុតពិតប្រាកដ យ៉ាងណាហើយ កាលលោកភ្លក់រសនៃនេក្ខម្មសុខដែលកម្រសត្វនឹងភ្លក់បាន ដូច្នេះហើយ លោកនឹងផ្ដើម ប្រដាម នឹងកគៈ ទោសៈ អស់កាលជានិច្ចទៅ មនុស្សយើង គឺ អណ្ដាតភ្លើងដែលឆេះដណ្ដាលបន្តទៀងមិនដាច់ពីគ្នា ហើយមិនមែនជាអណ្ដាតភ្លើងតែមួយដដែល ៗ សូម្បីស្ទួនគ្នាត្រឹមពីរខណៈ ក៏គ្មានឡើយ ជីវិតគ្រាន់តែជាលីលាសរបស់សេចក្ដីក្លាយដែលប្រែប្រួលបន្តគ្នាទៅប៉ុណ្ណោះ អ្នកណាប្រកាន់ខ្ជាប់? អ្នកណាបង់? អ្នកណាប្រាថ្នាការស្រេកទេស? លីលាសនោះឯងប្រកាន់ខ្ជាប់ លីលាសនោះឯងបង់ លីលាសនោះឯងត្រូវការស្រេកទេស ៗល ៗ ហេតុនោះការដែលចូលទៅប្រកាន់ខ្ជាប់នូវអ្វី ៗ នោះមិនមែនជាសេចក្ដីល្ងង់ខ្លៅទេឬ? អវិជ្ជារមែងកាន់យកខ្ជាប់ បញ្ញារមែងលែងបង់ មានសេចក្ដីប្រកាន់ខ្ជាប់ តែគ្មានបុគ្គលអ្នកប្រកាន់ខ្ជាប់សោះឡើយ មានលីលាស តែគ្មានបុគ្គលអ្នកសំដែងលីលាសនោះ មានសេចក្ដីទុក្ខ តែគ្មានបុគ្គលអ្នកទទួលទុក្ខសោះ អវិជ្ជាជាមូលហេតុនៃទុក្ខទាំងពួង បញ្ញាជាមូលហេតុនៃសុខទាំងពួង ចូរសំឡាប់អវិជ្ជាដោយបញ្ញា ចូរឃើញសង្ខារធម៌ទាំងឡាយ ឲ្យត្រង់តាមដែលពិតដូចម្ដេច អំពីនេះទៅលោកនឹងផុតរបូត

ចេញអំពីកងទុក្ខ ជីវិតជាសេចក្ដីយល់សប្ដិ ជារបស់មិនពិត ចូរភ្ញាក់អំពីដេកលក់ដ៏យូរយ៉ាងនេះចុះ កុំយល់សប្ដិយូរពេកឡើយ ម្ដេចមកអំពល់នៅសោយទុក្ខដដែល ៗ នេះធ្វើអ្វី ? អ្នកដែលទល់ទុក្ខ គឺមនុស្សវិកលចរិត អ្នកឈ្លាសរមែងមិនទល់ទុក្ខ ព្រោះហេតុនោះ បណ្ឌិត នេហរូ លោកចូរជាអ្នកឈ្លាស ហើយរបូតចេញពីកងទុក្ខចុះ កាលខ្លួនលោកជាអ្នកឈ្លាស ហើយលោកក៏អាចនាំអ្នកដទៃទៅបាន ដោយផ្លូវឥតមានភ័យ ។

សូមឲ្យលោកមកជាអ្នកឈ្លាសដោយស្រួលពន់ចុះ សូមឲ្យលោកឃើញយ៉ាងជាក់ស្ដែងថា ជារបស់ដ៏ឧត្ដមជាងការស្រែកទេសជាច្រើនភាគណាស់ សូមឲ្យបើកពន្លឺអរុណជាថ្មីដោយស្រួលពន់ចុះ កាលពុទ្ធសាសនាត្រឡប់មកជាសាសនារបស់ឥណ្ឌាវិញហើយ គ្រានោះសេចក្ដីរុងរឿងជាអាណាចក្ររបស់ព្រះបាទធម្មាសោកពជ ក៏នឹងត្រឡប់មកវិញដែរ ទឹងបានឈ្នះសេចក្ដីនិយមរបស់លោកទាំងអស់បាន ជាយុគ ៗ (គឺជាលើក ៗ) ទៀត ហើយ កាលថ្ងៃនៃសេចក្ដីសម្រាន្ដនោះមកដល់ ពុទ្ធសាសនាឥណ្ឌា ពុទ្ធសាសនាលង្កា ពុទ្ធសាសនាភូមា ក៏នឹងត្រឡប់រួមមកជាមួយគ្នា ដើម្បីករូបជាប្រទេសពុទ្ធសាសនិកជនមួយឡើងដ៏ធំក្រៃលែង ដែលអាចរួមយកទាំងអាស៊ីដែលសល់នៅ មកចូលរួមគ្នាជាមហាភាត្រភាពនៃពុទ្ធសាសនិកជាដុំកំភួនដ៏មាំមួនបាន ។

សូមសេចក្ដីប្រាថ្នាដ៏ប្រសើររបស់លោកទាំងអស់ចូរដុះដាលកើតជាផលពេញព្រៀបចុះ និងសូមឲ្យលោកសម្រេចព្រះនិព្វាន ដែលមិនមានអ្វីផ្ទឹមស្មើដោយឆាប់ចុះ សូមជូនពរជ័ខ្ពស់បំផុត និងមេត្តាដែលគ្មានកំណត់ដល់លោក និងដល់ពួកតណ្ឋៀកល់ ៗ គ្នានិងដល់លោកទាំងអស់ៗ

លោកនាថពុទ្ធបញ្ញដិត

ជាតិឥតាលី

ចប់

ប្រជុំពាក្យកាព្យ
ភាគទី ៣
របស់ពួកស្ត្រីក្នុងព្រះរាជវាំង

(តទី ៨)

អហំសេដ្ឋោ

សេដ្ឋត្រេកអរ ព្រហ្មនោអយំ
តំទសគុលី ដលីតែងតាំង
តាមដោយសច្ចំ ពាក្យពិតសត្យា ៗ
ខ្ញុំកូនមន្ត្រី ឯកអគ្គសេនី
ជាខ្ញុំក្សត្រា ចាំពធីរៈ
ចមចក្រពជា ស្ថិតក្នុងភាព
ឥន្ទ្របតបុរី ៗ ក្រុងកម្ពុជា-
ធិបតីរដ្ឋា ថ្កើងព្រះបារមី
ឥស្សរសម្បត្តិ ពស្ត្ររដ្ឋចំរើនក្រៃ
ថ្កុំថ្កើងជាអយ្យ ឯកពជ្យក្សត្រា ៗ
ស្តេចទ្រង់សន្តោស មេត្តាប្រាណប្រោស
ព្រះទ័យករុណា ប្រទានយសស័ក្តិ
អាណាក់ថ្លៃថ្លា លើកស័ក្តិបិតា
ខ្ញុំឡើងជាថ្មី ៗ ជាពញាតេជោ
សូរិវង្សវិពៅ វរពជធរណី
តែងរៈកពជការ អាណាប្រក្រតី
បិតស្រុកនោះនៃ នាមកំពង់ស្វាយ ៗ

ទ័ពខ្មាំងក៏បះ លោកដកចាស់
វិលមកស្រុកអាយ ព្យាធិបៀតបិទ
អង្គឥន្ទ្រីកាយ ខ្ញុំពុំសប្បាយ
កើតក្តីវេទនា ៗ មានចិត្តសង្វេគ
អនិច្ចារូបពេក កើតក្នុងភពការ
គួរបែបគួរប្រាស គួរលះចេញជា
គួរកុំស្នេហា ក្នុងសង្សារវដ្ដ ៗ
ក៏តែងសល់លែ ឲ្យកើតអំពល់
សិនជួបសិនព្រាត់ ក៏តែងបញ្ឆោត
បំពោតសព្វសត្វ គិតហើយគួរកាត់
កុំសង្ស័យសោះ ៗ គួរយកព្រះធម៌
វិសេសមានអាថ៌ ចាប់ចងគួរកោះ
ក្នុងដួងចិន្តា ឲ្យថ្វាក្សាយក្សល់
តាមបាលីព្រះ បន្ទូលទេសនា ៗ
រីបទអនិច្ចំ ជាទីកំបាំង
គ្មានទៀងត្រង់ណា សឹងតែប្រែស្រាយ
សព្វកាយមនុស្ស បទបាឡីថា

សឹងសោះសូន្យទេ ៗ ទុក្ខរីទុក្ខ
ពុំមានសាន្តសុខ ហៅក្តីទំនេរ
ទុក្ខហើយទុក្ខទៀត បង្អៀតធ្វេសទេ
ពុំបេះល្ហើយល្ហៃ ទុក្ខទាល់ខ្លួនក្ស័យ ៗ
អនត្តាសូន្យសោះ សូន្យរូបសូន្យឈ្មោះ
គួរកុំសង្ស័យ អស់ទ្រព្យរបស់
អំរស់សព្វថ្ងៃ គួរកុំអាល័យ
ចែកចាយឲ្យទាន ធ្វើបុណ្យសន្សំ
សាងសីលបង្គំ តាំងទុកជាស្ពាន
អាចឆ្លងដល់ត្រើយ ល្ហែល្ហើយកុំមាន
ទុក្ខសោកលុះបាន និព្វានសុខំ ៗ
ហេតុគេជគេជះ ខ្ញុំអាចប្រែប្រាស
សាងសីលសន្សំ ធ្វើបុណ្យឲ្យទាន
សង្វាតខិតខំ ឲ្យខ្ញុំបានសំ-
រេចដូចប្រាថ្នា ៗ មួយបើខ្ញុំបាន
ច្យុតចាកឋាន លែងជាតិមនុស្ស
ជារយសែនសល់ លុះដល់អនា-

គតក្តីប្រាថ្នា ខ្ញុំពុំភាំងភ្លេច ៗ
ពោះខ្ញុំយោនយក អន្ទោលទៅមក
ទាន់ព្រះសព្វេជ្ញ ឲ្យខ្ញុំបានជា
បុរសសំរេច ប្រាជ្ញស្រួចស្រេច
លើសលែងអ្នកផង ៗ ប្អូនខ្ញុំគិតរប់
ប្រាំពីរឆ្នាំគ្រប់ ដូចពាក្យជ្រំជ្រង
បានចូលសំណាក់ ចិត្តស្ម័គ្រស្មេង
ចិត្តបាប់គ្រាប់គ្រង រសព្រះធម៌ថ្លៃ ៗ
ឲ្យខ្ញុំបានជា ឧបដ្ឋាកសាសនា
ចមកតពដែនត្រ័យ ស្នងព្រះឧស្សា
នេត្រាសព្វថ្ងៃ ឃ្លាំងធម៌ប្រពៃ
ដូចខ្ញុំប្រណិធាន ៗ ខ្ញុំសូមប្រាថ្នា
ឲ្យបានតាច់មហា កំពូលព្រះនិព្វាន
មួយខ្ញុំផ្តាត់ ក្នុងវដ្តសង្សារ
សង្សារនេះបាន តាំងកអវិជ្ជា ៗ
ជួបតាប់កំណើត អន្ទោលមកកើត
ក្នុងកតពដែនមហា កម្ពុជបុរី

សួស្ដីវដ្ដា ជាបុរេសា
ដូចចិត្តបំណង ៗ ឲ្យខ្ញុំបានរៀន
សិល្បសាស្ត្របៀន ត្រៃបិដកផង
សំណាក់កម្មដ្ឋាន ឲ្យបានខ្ញុំសង
គុណព្រះគុរេន្ទាង នូវព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ៗ
ទោះព្រៀងលានសាច់ មានគុណបំណោច
នឹងខ្ញុំក្ដីណា ឲ្យខ្ញុំបានសួង
សងគុណថ្លៃថ្លា កុំឲ្យអសារ
សោះគុណលោកឡើយ ៗ ទោះទ្រព្យធនធាន
អំបាលដែលមាន គិតច្រើនលោកអើយ
ឲ្យខ្ញុំចែកចាយ កុំស្ដាយសោះឡើយ
ទុកជាទានហើយ តាមចិត្តប្រាថ្នា ៗ
ទោះទ្រព្យថោកថ្លៃ កុំឲ្យសង្ស័យ
ចាប់ចិត្តចេតនា ឲ្យខ្ញុំស្មោះស្មាន
នឹងទានសីលា តាមទូន្មានមហា
ព្រះតថាគត ៗ ខ្ញុំសូមស្មាលា
ចិត្តទ្រើសឥដ្ឋា ដូជាតិស្មុតទ្រុត

មច្ចុរ៉យំ ស្ទាំងកាំងរន្ធត់
ពុសីលទានរត់ ខ្លាចបង់ទ្រព្យ ។
ខ្ញុំសូមទៅកើត ជួបចាប់កំណើត
នៃឋានសួគ៌ ឋានតុសិតសម
ជួបជុំផងគ្នា មាតាបិតា
គ្រូឧបជ្ឈាយ៍ផង ។ លែងជាត់ពីនោះ
ច្យុតចាកចុះ ចាប់បដិសន្ធិផង
កើតក្នុងត្រកូល កំពូលអ្នកផង
ឥតអ្នកណាហោង ផ្ទឹមត្រឹមខ្ញុំបាន ។
ឲ្យមានប្រាជ្ញា ប្រាជ្ញប្រសក្នុងនា
កម្ពុជពជបាន ជាអ្នកប្រាជ្ញធំ
ឧត្តមថ្កើងថ្កាន ល្បីព្រុសព្រួបាន
ទូទិសនានា ។ ទោះទេពទេវិន្ទ
សុកអម្រិន្ទ្រ បិតបានសួគ៌
ឲ្យរាងចាញ់ចាល ត្រអាលត្រប់គ្នា
ចុះចាកសួគ៌ មកថ្វាយស័ព្ទសា ។
–ធុកានៃអញ ខ្ញុំស្អាងបំពេញ

ដីវនប្រុសប្រាជ្ញ   បានដូចប្រាថ្នា
ដោយនាអំណាច   សូមឲ្យខ្ញុំប្រាជ្ញ
ប្រុសដូចសច្ចា ។

បទព្រហ្មគីត

ទើបខ្ញុំទឹងថ្វាថ្លែង   ចាយចាត់ចែងតែងភាសា
ទំនងទំងវោហារ   ដោយចិន្តាខ្ញុំគិតប៉ង ។
សូមនេត្រាខ្ញុំទិព្យ   យល់ទាំងគ្រប់ដែនភពផង
ដួងចិត្តខ្ញុំសោកហោង   សឹងជាទិព្យកុំឃ្លាតឃ្លា ។
ខ្ញុំកើតមកជាតិនេះ   ពេកវែតអស់ទាំងអគ្គា
ព្យាធិមោមិតព្យា   បៀតបៀនបំនពុំស្រាកស្រាន្ត ។
ទ្រព្យធនទាំងស័ក្តិយស   មិនខ្ពង់ខ្ពស់តែសមប្រាណ
ដោយបុណ្យពីបុរាណ   បានសាងមកពីបុព្វេ ។
តែកម្មអកុសល   ឲ្យអំពល់ពុំទំនេរ
ស្វែរគិតគិតក្នាន់ក្នេរ   កុំកើតទក្នុងមនុស្សនេះ ។
គួរលោះគួរស្មាលា   កុំបែរភ្លាគួរតែដោះ
រត់ពួនឲ្យបាត់សោះ   កុំចង់ចុះមកកើតវិញ ។
គួររកព្រៃពំនឹង   ជាទីពឹងទឹងលំគេញ

ឧស្សាហ៍សមាទានដេញ ក្តីអកុសលកុំឲ្យជិត ៗ
សីល ៥ សីល ៨ សីលអដ្ឋមីស្មាតយប់ព្រឹក
តាមយ៉ាងសង្ឃប្រព្រឹត្ត កុំរិះគិតអាល័យក្រោយ ៗ
ជាតិនេះខ្លួនមានកម្ម ហើយចុះទ្រាំទៀវដើតដោយ
បើកើតទៅជាតិក្រោយ តាំងអធិដ្ឋានទៅទៀត ៗ
ឲ្យខ្ញុំឈ្នះតណ្ហា កិលេសាកាប់បៀនបៀត
ដួលដួះកាន់ទៅទៀត រុះបោលចេញកុំសង្ស័យ ៗ
ចិត្តអើយកុំបង្អង់ វែងរិះវង់ពាប់អាល័យ
ស្រុកនេះដូចព្រៃ កុំអាបៃដោះឲ្យដាច់ ៗ
មានខ្លាមានក្រពើ សព្វសារពើតែងពួនផ្ចាប់
សីកសៀតសព្វដោយសាច់ ពេទ្យគ្រូបាច់មិនឈ្នះឡើយ ៗ
គួរខ្លើមគួរអើម គួរតែស្បើមណាស់លោកអើយ
កុំត្រេកកុំអរឡើយ កុំគិតស្តាយអាល័យពក់ ៗ
គួរស្មុះគួរស្មើងគេ អាចារ្យមកជាពេទ្យា
ផ្តាលផ្តាញ់ឲ្យព្រៀក កុំឲ្យរៃមកកានទី ៗ
រត់គេទីដទៃ ទីងអាស្រ័យឲ្យណាយនី។
ទុក្ខសោកកើតភ័យរី ចាប់គេទីបានឧត្តម ៗ

នគរនាមកែវឯក　　ព្រះបច្ចេកពោធិសំ-
ណាក់នៅឥតអារម្មណ៍　　ឋិតនៅកំសាន្តសប្បាយ ។
គិតគ្រប់គួរវេទនា　　គួរស្មាលាចៀសឲ្យឆ្ងាយ
គំនិតនៅរូបកាយ　　នឹងរលាយរលត់អត្ត ។
ឥតអ្នកណានឹងជួយ　　ខ្លួនតែមួយឥតគេស្រង់
សង្ឃឹមតែអានិសង្ស　　ជួយសង្គ្រោះដោះទុក្ខបាន ។
គេជះផលសីលា　　ខ្ញុំប្រាថ្នាចិត្តស្មោះស្មាន
ផលសីលនូវផលទាន　　ដែលខ្ញុំបានសាងសព្វជាតិ ។
សូមឲ្យអស់ទេវតា　　ឥកាមាមកជាអាទិ៍
ជួយឲ្យស័ព្ទសារសោទរ៍　　ស្តាប់ខ្ញុំនឹងផ្សងប្រណិធាន ។
បើកើតទៅជាតិមុខ　　ចិត្តអាក្រក់ក្នុងសន្តាន
ចិត្តខ្ញុំកុំឲ្យមាន　　ប៉ុនចំរៀកសក់មួយឡើយ ។
ស្មាលាចិត្តលោភា　　ពោលពាលាទ្រើងឥតត្រើយ
លោភនោះណាលោកអើយ　　ជាធំលើសអកុសលផង ។
មានោចិត្តមានះ　　ទោសានោះធំកន្លង
ឲ្យចៀសចេញឆ្ងាយហោង　　កុំជាប់ចងក្នុងចិន្តា ។
ឲ្យខ្ញុំបានត្រង់ត្រាប់　　តាមសណ្តាប់ព្រះគាថា
សច្ចំខន្តីណា　　កតញ្ញូកតវេទីផង ។

ឲ្យបង់ឲ្យកាន់ខ្ជាប់ តាមដំកប់ព្រះធម៌ច្បង
ដោយដានដោយគន្លង តាមទំនងព្រះពុទ្ធអង្គ ៗ
កើតមកក្នុងជាតិនេះ ស្ដាប់អីម៉្លេះខ្ញុំមិនចង់
តែងនាំចិត្តឲ្យរ- វេង្វងវិលវល់ក្នុងសង្សារ ៗ
ហេតុនេះខ្ញុំគិតដោះ ឲ្យឆ្ងាយសោះពីអវិជ្ជា
កុំស្រេបស្រូលទឹកក ជាអន្ទាក់ប្រក់ចង ៗ
តែត្រូវខ្ញុំសព្វថ្ងៃ រូបជើងដៃទឹងចំណង
ក្ដៅផ្សាសព្វថ្ងៃហោង ព្រោះចំណងក៏ចវ្រែង ៗ
ទើងគិតតែឲ្យរួច ឲ្យរបូតពីជើងដៃ
ចំណងក៏ជាប់ក្រែក ឥតប្រាស្រ័យអ្នកណាឡើយ ៗ
មានតែគុណព្រះពុទ្ធ ជាមកុដលើសិរហើយ
គុណព្រះធម៌ជាត្រើយ នូវគុណព្រះសង្ឃសីលទាន ៗ
នូវគុណវរបិតា វរមាតាជាប្រធាន
គុណព្រះអាចារ្យមាន តែងប្រដៅសិល្បសាស្ត្រផង ៗ

បទក្លជផ្កាលីលា

តាមថែងសំដែងសេចក្ដី កំណើតជាស្រី
កើតក្នុងលោក ៗ មានស័ក្តិគានលក្ខណា
កម្របានជា ប្រកបទាំងគ្រប់ ៗ

ល្អអង្គល្អវង្សស្ងើតស្ងប់ គឺមោះឧបទ្រព
កុំបៀសបេញឆ្ងាយ ៗ ដូចដិតរូបរឹតអង្គកាយ
ឲ្យជាចំណាយ អ្នកជនគ្រប់មាត់ ៗ
មានប្ដីក៏ក្ដីប្រដិព័ទ្ធ ឃើញប្រុសទៀតពាត់
បោលប្ដីបង់សៀត ៗ ប្ដីដឹងដំណើរខំឆ្ងៀត
លួចលបលាក់ទៀត ហើយស្បថបំពាន ៗ
ខ្ញុំសូមបៀសចាកពីសន្ដាន ជាតិស្រីសាមាណ្យ
ដូចតាំងប្រាថ្នា ៗ ជាបុរសស្រេចស្រស់ថ្លៃថ្លា
ក្នុងព្រះសាសនា ត្រើយត្រៃសរ.ពជ្ឈ ៗ
ដល់បាននិព្វានសំរេច វិនាសុដ្ដិលផ្ដាច់
អស់អវិជ្ជាជន ៗ គួរក្លួចចិន្ដា(១) ?
គួរប្រាសគួរលះសង្សារ គួរកុំស្នេហា
វិលមកកើតទៀត ៗ ជាតិក្រោយក្រែងក្ដោយបង់សៀត
វិលមកកើតទៀត ជាស្រីអប្បល័ក្ខណ៍ ៗ
ជាតិក្រោយស្អាងកុំឲ្យអាក់ គេជះបិត្តអ្នក
ឲ្យដូចប្រាថ្នា ៗ កើតក្នុងលោកិយនេះមហា ·

---

១ ពាក្យនេះ ហាក់ដូចជាលើស ឬបាត់ សេចក្ដីមិនជាប់ចុងចួនសោះ បើបាត់យើងនឹងបំពេញដូច្នេះ ក៏ល្មមបានសេចក្ដីដែរ គឺៈ គួរក្លួចចិន្ដាប៉ុនប៉ង លះគ្រឿងសៅហ្មង សព្វគ្រប់ប្រការ ។

អប្បយសអាត្មា　　គ្រប់សព្វសេចក្តី ៗ
ជាតិក្រោយកុំឆ្ងាយឡើយនៃ　　បានជួបព្រះស្រី
បមកពតែនត្រ័យ ៗ　　គន់លើសំពៅមាសថ្លៃ
លឿនលន់ប្រៀវប្រែ　　លើផលសាឋាន ៗ
អណ្តែតត្រៃសេតហោន　　ពជហង្សមាសមាន
ហិចហោះនភី ៗ　　ដល់ឋានដែនដានទិពទី
សត្តពោជ្ឈង្គមណី　　ឋានព្រះពុទ្ធអង្គ ៗ
វិលព័ទ្ធជុំប្រាំពីរវង់　　នាមសត្តពោជ្ឈង្គ
តែងជុកសត្វផង ៗ　　សល់សែនសន្ធេយ្យាសោតហោង
ទីនាសេទុក្ខផង　　ពុំដែលដិតដល់ ៗ
ទីសោកទីកេតទុក្ខទល់　　ទីក្តីអកុសល
សឹងសាបសូន្យសោះ ៗ　　ដល់ត្រើយគួរកុំស្រណោះ
វដ្តសង្សារនោះ　　កតែងវិលវល់ ៗ
គួរខ្លាចអំណាចកសល់　　គួរកុំអំពល់
ធៀងកេកកទៀត ៗ　　ក្រែងឆ្ងាយក្រក្រោយចង្អៀត
មាតុគ្រាមកសៀត　　សិកសព្វកុងកាយ ៗ
គ្មានសុខតែទុក្ខអំបាយ　　គួរបៀសឲ្យឆ្ងាយ

គួរកុំស្តាយសោះ ។ តាំងចិត្តប្រាថ្នាចំពោះ
សូមទេពទិសទស ជួយជាទិព្វញាណ ។

អ្នកម្នាងកុឡាប

ពាក្យនេះពុំបានជាឧត្តមប៉ុន្មានទេ តាំងសេចក្តីប្រាថ្នាសុំកើតជាបុរស សេចក្តីសារស័ព្ទឃើញជាទៀយណាយក្នុងលោកនេះ សុំទៅកើតឯឋានសួគ៌ ហើយសុំឲ្យបានជាអ្នកប្រាជ្ញធំក្នុងក្រុងកម្ពុជា ។

តាំងសេចក្តីប្រាថ្នាវិលវល់ ដោយហេតុជាស្ត្រីក្នុងព្រះបរមកដវាំង បើទុកជាដូច្នោះក៏គួរគប្បីរក្សាសំនួនទុក ។

ហិតោបទេស ភាគទី ១

«ការបងមិត្រ»

ឧកញ៉ាទេពពិទូរ ក្រសេម គន្ធរបនបណ្ឌិត

ប្រែនិងរៀបរៀង (ត)

១២០ ប្រុសជរា នោះបមិនអាចសេពសន្ថវៈបាន តែទឹងលះ បេញក៏មិនព្រមដែរ (ចូលបែប) សោណជាតិ (វគ្គ) សូម្បីធ្មេញរេបរលេ សុំឲ្យតែបានលិទ្ធឆ្អឹងគម្រង់ប៉ុណ្ណោះ ក៏សប្បាយចិត្តហើយ ។

មិនយូរប៉ុន្មាន នាងលីលាវតី ជាស្រីក្រមុំ (កំពុងពេញជម្រក) មិនបានគិតមុខក្រោយ ក៏ប្រព្រឹត្តកន្លងមារយាទកុលប្រវេណី លបស្រឡាញ់ប្រុសកំលោះកូនពាណិជម្នាក់ ព្រោះ –

១២១ ទៅតាមអំពើចិត្ត នៅក្នុងផ្ទះរបស់បិតា ដើរមើលហែហមនក្ខត្តឫក្ស សមាគមហួសប្រមាណនឹងប្រុសដែលទាក់ទាមជាញាតិ នៅក្នុងទីលំនៅផ្សេង បួកឡូកនឹងស្រីអាក្រក់ ខ្ជះខ្ជាយក្នុងការចាយទ្រព្យ សេចក្តីចាស់ជរារបស់ស្វាមី មានចិត្តឫស្យា ស្វាមីចេញទៅក្រៅទីលំនៅ អំបាលនេះជាហេតុឲ្យស្ត្រីដល់នូវសេចក្តីវិបត្តិ ។

១២២ ការសេពសុរាមេរ័យ បួកឡូកនឹងមនុស្សអាក្រក់ មិននៅផ្ទះប្តី ត្រេចដើរពេលយាម ដេកច្រើន អាស្រ័យផ្ទះអ្នកដទៃ ៦ យ៉ាងនេះជាហេតុឲ្យស្ត្រីសាបសូន្យ ។

១២៣ ម្នាលលោកនារទ(១) គ្មានទឹកខ្មែង គ្មានឱកាស

---

១ ជាឈ្មោះឫសីដ៏ល្បីឈ្មោះ ១ ។

គ្មានប្រុសមកសមាគមស្រឡាញ់ផង (កាលគ្មាន) ដូច្នេះ សេចក្ដីបរិសុទ្ធទើបកើតមានដល់ស្ត្រីបាន ។

១២៤ គង់មិនមានប្រុសណាជាទីពេញចិត្តជាប្រាកដ ឬមាន តែមិនជាទីកំណាន់ (របស់ស្ត្រី) ដូចយ៉ាងគោ ចូលចិត្តរកតែស្មៅថ្មី ៗ ស្រស់ ៗ តទៅ ។

១២៥ តាមពិត ស្ត្រីមានចិត្តប្រែប្រួលជានិច្ច ទោះនៅក្នុងប្រជុំទេវតាក៏នៅល្បីឈ្មោះ បុរសឯណារក្សានារីទុកបាន ពប់ថា គេអំបាលនោះគ្រោះល្អបានសុខ ។

១២៦ ហេតុដែលស្ត្រីទ្រង់សេចក្ដីបរិសុទ្ធិនៅបានមិនមែនថាពីព្រោះគេអៀនអន់ មានបរិយាសម្បត្តិ មានសេចក្ដីសុចរិតនឹងស្វាមី ឬមានសេចក្ដីកោតញញើត ក៏ទេដែរ តាមដោយពិតព្រោះខ្វះអ្នកប្រាថ្នាប៉ុណ្ណោះឯង ។

១២៧ នារីស្មើដូចឆ្នាំងប្រេង បុរសស្មើដូចរងើកភ្លើង, ព្រោះហេតុនោះ អ្នកដែលដឹងហើយ ទើបមិនគួរនាំយកឆ្នាំងប្រេងនឹងភ្លើងទៅទុកក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

១២៨ បិតារក្សាក្នុងវ័យនៅក្មេង ភស្ដារក្សាក្នុងវេលាក្រមុំ បុត្ររក្សាក្នុងសម័យចាស់ជរា; ធម្មជាតិជាស្ត្រីនឹងរក្សាខ្លួនឯងមិនបានឡើយ ។

១២៩ បុរសមិនគួរនៅក្នុងទីកំបាំងជាមួយមាតាឬបងប្អូនក្រមុំ ឬកូនក្រមុំ, ព្រោះសេចក្តីដម្រេក មានអំណាចអាចគ្រប សង្កត់អ្នកដែលដឹងឲ្យងងឹតមុខបាន ។

នាថ្ងៃមួយ នាងលីលាវតីប្រដាប់ដោយគ្រឿងមាសពេជ្រផ្សេងៗ អង្គុយប្រឡែងលេងនឹងប្រុសសហាយបុត្រពាណិជនៅលើគ្រែយ៉ាងសប្បាយ, ក្រឡេកឃើញប្តីដើរចូលមកដោយមិនទាន់ដឹងក៏ក្រោកឡើងភ្លាម ស្ទុះទៅទទួលមុខប្តី ធ្វើកិរិយាញុកញ៉ក់ផ្តេកផ្តិតឱបថើប ៗ ចំណែកឯប្រុសសហាយបានឱកាសក៏ក្រោករត់ទៅបាត់ លោកទើបថា–

១៣០ ព្រះឧសនា[១] យល់ក្នុងកលសាស្ត្រឯណា ព្រះព្រហស្បតិ៍យល់ក្នុងកលសាស្ត្រឯណា កលសាស្ត្រនោះមានប្រចាំនៅយ៉ាងល្អក្នុងប្រាជ្ញាស្ត្រី តាមសភាពមកហើយ ។

គ្រានោះ ស្រីពេស្យាម្នាក់ ដើរកាត់ទីនោះទៅ ឃើញនាងលីលាវតីឱបរឹតប្តី (ខុសធម្មតា) ទើបនឹកថា "គ្មានហេតុហើយនាងគង់មិនឱបរឹតប្តីដូច្នេះ" តែមិនយូរក៏ដឹងហេតុនោះបាន នាងលីលាវតី ក៏ត្រូវស្រីពេស្យាកំហែងយកប្រាក់យ៉ាងស្ងាត់ៗ ។

ព្រោះហេតុនោះ ខ្ញុំ (វីណាគណិ) ទើបថា "កិរិយាក្រមុំធ្វើកិរិយាថៃថើប ប្បូតសក់ ឱបរឹតប្តីជាដើម ។ល។ (១១៦) ។

---

១ ព្រះសុក្រ ។

ចំណែកកណ្តុរនេះគង់មានហេតុអ្វី ១ យ៉ាង ទើបធ្វើឲ្យមានកំឡាំងដល់ម្ល៉េះ," បរិញ្ញាជកត្រិះរិះមួយស្របក់ហើយទើបនិយាយថា មើលទៅប្រហែលជាការមានទ្រព្យឧត្តមនេះឯង ជាដើមហេតុក្នុងនេះ ព្រោះ–

១៣១ ក្នុងលោកនេះ ក្នុងទីត្រង់ស្ថាន, ក្នុងសម័យសព្វកាល, បុគ្គលគ្រប់រូប មានទ្រព្យរាប់ថាមានកំឡាំង សូម្បីអំណាចស្តេច ក៏គោងកើតឡើងដោយទ្រព្យជាមូលហេតុ ។

លំដាប់នោះបរិញ្ញាជក (អ្នកបួសនោះ) កាន់យកចបទៅជីករន្ធដែលខ្ញុំ (ហិរញ្ញក:) នៅ រើយកទ្រព្យដែលខ្ញុំសន្សំទុកមកយូរហើយទៅអស់ ។ ខ្ញុំអស់កំលាំងអស់សេចក្តីក្លាហាន ទាំងហោចសេចក្តីព្យាយាមចុះពល់ថ្ងៃ មិនអាចស្វែងរកអាហារដើម្បីខ្លួនបាន ទើបដើរត្រណាត់ត្រណែងវិលវល់ទៅមកតាមបរិវេណនោះ ចូឡាកណ៌ឃើញខ្ញុំក៏និយាយឡើងថា–

១៣២ ក្នុងលោកនេះ បុគ្គលដែលទាំងមានកំលាំងក៏ព្រោះ
ទ្រព្យ ទាំងជាបណ្ឌិតក៏ព្រោះទ្រព្យ ចូរមើលកណ្តុរនេះជា
តួយ៉ាង បានត្រឡប់សភាពទៅតាមភូមិភេទរបស់វាហើយ ។

១៣៣ បណ្តាកិច្ចរបស់បុរសអ្នកមានដំណឹងតិច អស់
ទ្រព្យធនហើយ ក៏ទាំងរលំរលាយដូចកល់ទឹកត្រពាំងក្នុង
គិម្ហរដូវដូច្នោះ ។–

១៣៤ អ្នកមានទ្រព្យ ក៏មានមិត្រសំឡាញ់ អ្នកមានទ្រព្យ ក៏មានបក្ខពួកបងប្អូន អ្នកមានទ្រព្យរាប់ថាមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះក្នុងលោកនេះ អ្នកមានទ្រព្យគេក៏ប្រកាន់ថាជាបណ្ឌិតទៅផង ។

១៣៥ ផ្ទះអ្នកដែលគ្មានបុត្រ ក៏ដូចជាផ្ទះទទេ ផ្ទះអ្នកដែលគ្មានមិត្រក៏ដូចគ្នា ទិសរបស់មនុស្សមិនឃើញស្រមោលអ្វីសោះឡើយ ក៏សូន្យទទេ អ្នកខ្សត់ទ្រព្យជាអ្នកសោះសូន្យទទេជាងទាំងអស់នេះ ។

១៣៦ ក្នុងសេចក្តីក្រនឹងសេចក្តីស្លាប់ទាំងពីរនេះ គេប្រកាន់ថា សេចក្តីពាល់ក្រ អាក្រក់ជាងសេចក្តីស្លាប់ឲ្យទុក្ខក៏តែក្នុងវេលាស្លាប់ ចំណែកសេចក្តីពាល់ក្រមែងឲ្យទុក្ខវេទនានៅទ្រុះឯងដរាបលុះអស់ជីវិត ។

១៣៧ ឥន្ទ្រិយនោះ ៗ មិនវិកលហើយ កេរ្តិ៍ឈ្មោះក៏គង់នៅ បញ្ញាមិនវិបរិតហើយ វាចាក៏មិនប្លែក រីឯបុរស (អ្នកមានឥន្ទ្រិយអំបាលនេះ) មកស្រកអស់ធាតុអ៊ុនពោលគឺទ្រព្យហើយ គេក៏ប្រែទៅមួយរំពេច មុខគួរអស្ចារ្យអីម្ល៉េះហ្ន៎ធម្មជាតនេះ ។

កាលបានព្ទដូច្នេះចប់ចុះហើយ ខ្ញុំគិតថា អញនឹងនៅក្នុងទីនេះតទៅមិនគួរ ហើយនឹងដំណាលរឿងនេះឲ្យអ្នកដទៃស្តាប់ក៏មិនគួរដែរ ព្រោះ—

១៣៨ អ្នកចេះដឹងមិនគួរប្រកាសសេចក្ដីបង់ខាតទ្រព្យ (របស់ខ្លួន), សេចក្ដីទុក្ខព្រួយក្នុងចិត្ត, ការអពមង្គលក្នុងផ្ទះ, ការត្រូវបោកបញ្ឆោត, និងសេចក្ដីអាម៉ាស់មុខ (ដល់អ្នកក្រៅ) ។

១៣៩ លក្ខណៈគួរបិទបាំងឲ្យជិត ៩ ប្រការ គឺអាយុ, ទ្រព្យសម្បត្តិ, សេចក្ដីទុក្ខក្នុងចិត្ត, សេចក្ដីខ្មាសក្នុងផ្ទះ, មន្ត, មេថុន, ថ្នាំដែលបរិភោគ, តបៈកម្ម, សេចក្ដីចែកចាយ និងសេចក្ដីអាម៉ាស់មុខ ។

១៤០ កាលវាសនាមិនជួយ សេចក្ដីព្យាយាមរបស់បុរសក៏សូន្យប្រយោជន៍; ហេតុនេះ អ្នកមានបញ្ញា តែធ្លាក់ក្រខ្សត់ហើយនឹងរកសេចក្ដីសុខក្នុងទីណាបានក្រៅអំពីព្រៃ ។

១៤១ មនុស្សចិត្តដាច់ព្រមស្លាប់ដោយស្រួល. តែមិនព្រមឲ្យក្រខ្សត់ អគ្គីទោះបីរលត់ហើយ ក៏នៅមិនទាន់ដល់ភាវៈជាធាតុត្រជាក់ក្លាយតែម្ដង ។

១៤២ សេចក្ដីប្រព្រឹត្តទៅរបស់បណ្ឌិត ប្រៀបដូចបង្កោមផ្កាដែលមានគតិជា ២ ស្ថាន គឺសម្រាប់ជនទាំងពួងសៀតប្រដាប់ក្បាល ឬមិនដូច្នោះក៏ស្វិតក្រោមនៅក្នុងព្រៃ ។

កាលទឹងទ្រាំទល់ទុក្ខសុំទានគេនៅទីនោះ ក៏វេទនាណាស់ ព្រោះ-
១៤៣ ជីវិតរបស់អ្នកអស់ទ្រព្យ រត់ចូលគំនរភ្លើងឲ្យស្លាប់ទៅប្រ-
សើរជាងទៅអង្វរសុំទានអ្នកកំណាញ់ដូជាតិ ។

១៤៤ សេចក្ដីចាល់ក្រ ធ្វើឲ្យបុគ្គលដល់នូវសេចក្ដីអប្បយស បាន ទទួលអប្បយសហើយ ក៏ដល់នូវសេចក្ដីថយតេជះ, សេចក្ដីថយតេជះ ធ្វើឲ្យជាទីស្អប់ខ្ពើម, សេចក្ដីត្រូវស្អប់ខ្ពើម, ធ្វើឲ្យត្រូវអាស្រ័យអ្នកដទៃ កាលជាអ្នកអាស្រ័យគេហើយ ក៏ពលរហូតដល់សេចក្ដីទុក្ខសោក, សោយ ទុក្ខសោកហើយ, បញ្ញាក៏អប្ប, អប្បបញ្ញាហើយ ក៏ធ្លាក់ដល់សេចក្ដី រលំរលាយសោះសូន្យ, អនិច្ចា ! សេចក្ដីខ្សត់ទ្រព្យជាមូលនៃវិបត្តិទាំង អស់ ទេតើ ។

១៤៥ ស៊ូទ្រាំស្ងៀមជាជាងនិយាយពាក្យអស័ត្យ ទ្រាំអត់សេច-ក្ដីពេលកាលជាជាងសេពគប់ភរិយាគេ, លះជីវិតបង់ជាជាងចូលចិត្តស្ដាប់ ពាក្យសរសៀត, ជាយាចកជាជាងអាស្រ័យទ្រព្យគេបរិភោគ ។

ករិយា ៧ ប្រការ

អាចារ្យ ហ. ឈា ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក

បានដកស្រង់ពីគម្ពីរ

អង្គុត្តរនិកាយសត្តកនិបាត

តែងជាពាក្យកាព្យ

បទកាកគតិ

ព. ស. ២៤៨១

ភរិយា ៧ ប្រការគឺ

១ — វធកា ភរិយា

២ — ចោរ ភរិយា

៣ — អយ្យា ភរិយា

៤ — មាតា ភរិយា

៥ — ភគិនី ភរិយា

៦ — សខី ភរិយា

៧ — ទាសី ភរិយា

ខ្ញុំម្ចាស់សូមក្រាប សិពេទន់ទាប
ប្រណម្យវន្ទា ឆ្ពោះគ្រូទាំងបី
ដោយក្ដីសទ្ធា សូមមានជយា
សិរីសុខ ៗ រួចប្រែភាសិត
រិះដោយទំនិត តាមន័យគាថា
ចងជាពាក្យកាព្យ សម្រាប់បណ្ដា
ជនដែលសិក្សា រៀនមើលស្រួលមាត់ ៗ
តែចាំកាលណា ងាយអានងាយថា
មិនសូវជ្រួសភ្លាត់ ព្រោះពាក្យជួន ៗ
ឆ្លើយគ្នាតាមបទ ប្រាំពីរវគ្គគត់
ជាមួយល្បះឃ្លា ៗ ទឹងថ្លៃងពីស្រី
នៅក្នុងលោកិយ ចិត្តស្ត្រីខុសគ្នា
ស្ត្រីមួយគួរយក ស្ត្រីមួយគួរលា
ស្ត្រីមិនដូចគ្នា មានពីរចំណែក ៗ
ឯស្ត្រីគួរយក ព្រោះចេះគិតគេក
ប្រយោជន៍ថ្លៃក ៗ ជាមួយស្វាមី
ឥតបីប្រកែក បើប្ដីអស់ឯក

ខ្លួនឯងផ្ដើមមុន ៗ ឯស្រីគួរណា
ព្រោះចិត្តខ្ជីខ្ជា ប្រទូស្តនឹងគុណ
ប្រទាញទៅខុស បង្អស់ទ្រព្យធន
គ្មានគិតបាបបុណ្យ ចង់តែហឺហា ៗ
ឯស្រីមានខ្មាស ប្រាជ្ញក្នុងពុទ្ធសាសន៍
ប្រកាសប្រាប់ថា ខ្លួនមានពូជពង្ស
ត្រកូលថ្លៃថ្លា មិនត្រូវក្លៀវក្លា
គួរកាន់កេរ្តិ៍ខ្មាស ៗ ឯស្រីវេស្សា
ត្រូវតែងកាយា ហឺហាឲ្យណាស់
ទើបប្រសអាចហ៊ាន ចូលរួមសង្វាស
តែកាន់កេរ្តិ៍ខ្មាស វិនាសមិនខាន ៗ
សុភាសិតនេះ ខ្ញុំបានត្រិះរិះ
តាមន័យបុរាណ សំស្ក្រឹតគាថា
ទុកជាលំអាន ន័យខ្លះឈប់ខាន
មិនបានតែងទេ ៗ ក្រែងលោកឯណា
គបដោយប្រាជ្ញា ឈ្លាសវៃជាងគេ
សូមទានបំពេញ ពាក្យពីបុះពួ
ទុកឲ្យយើងគេ មើលទូន្មានប្រាណ ៗ

ន័យជាបន្ទាប់ ខ្ញុំសូមរៀបរាប់
ពីស្រីក្នុងស្ថាន ដែលជាភរិយា
បុរសគ្រប់ប្រាណ កំណត់ឈ្មោះបាន
ប្រាំពីរប្រការ ៗ ភរិយាទី ១
ចិត្តគ្មានគិតជួយ គិតតែបុស្សា
ប្រទុស្តស្វាមី ឥតក្តីករុណា
ដូចខ្មាំងមោហា ស្តីថាមិនស្តាប់ ៗ
ចូលចិត្តរីករាយ ពាព្រឹតព្រោយ
បុរស់បុរស្វាប់ ទឹងប្រសដៃ
ទោះបីយូរឆាប់ គិតតែសំឡាប់
ស្វាមីអាត្មា ៗ ភរិយាទី ២
លំបាកពេញទី ទឹងថៃរក្សា
ព្រោះចិត្តគំគួន ដូចចោរប្រុស្សា
គិតតែប្រាថ្នា លួចទ្រព្យសម្បត្តិ ៗ
ដែលប្តីស្វែងរក បានហើយយកមក
លាក់ទុកមិនស្ងាត់ តែស្ងៀមគេចខ្លួន
ឆក់លួចបំបាត់ ដើម្បីទុកតាត់

ចាយតែម្នាក់ឯង ៗ ព្រោះចិត្តរំពឹង
រំពៃជញ្ជឹង គិតតែពីស្វែង
ស្វះទៅខាងក្រៅ រត់ចោលគ្នាឯង
ឲ្យប្តីចាំចែង កើតទោសទុក្ខា ៗ

ករិយាទី ៣ ឥតចិត្តមេត្រី
អាសូរកស្ដា គិតតែខាងខ្ជិល
ប្រអូសកាយា ខ្ជិលថែរក្សា
រៀបចំទុកដាក់ ៗ ចិត្តសោតតក់ម៉ក់
សំដីអាក្រក់ ប្រាសផ្ទះឥតអាក់
កំហែងគំហក ដាក់ស្វាមីភក្តិ
ឲ្យស្វែងរកប្រាក់ ចិញ្ចឹមអាត្មា ៗ

ដំកើងខ្លួនឯង មិនមានកោតក្រែង
ខ្ចាបចិត្តកស្ដា ធ្វើឫកដូចម្ចាស់
ទៅហ្វាយឲកញ៉ា បើប្តីស្តីថា
សំឡក់ក្រោធខឹង ៗ ករិយាទី ៤
មារយាទខ្ជាប់ខ្លួន ចេះមានដំណឹង
ចេះទុកចេះដាក់ ទោះប្រាក់មួយស្លឹង
ចេះតែប្រឹតប្រឹង ស្លឹងមួយជាទ្វី ៗ

កើតឡើងជាមាន ព្រោះចិត្តមិនហ៊ាន
ខ្ជះខ្ជាយវក់វី ក្រែងចិត្តស្វាមី
ដោយក្ដីសាមគ្គី តាំងខ្លួនកន្ទី
មេត្រីចិត្តមួយ ៗ ព្យាបាលរក្សា
ស្វាមីអាត្មា មិនឲ្យមានព្រួយ
ដូចម្ដាយថែកូន លើកពបីស្ទួយ
ពិសេសត្រូវអ្វីមួយ នាំកូនពុំបាន ៗ

ករិយាទី ៥ ខ្លាចបាបកម្ម
ត្រាំកងសន្ដាន ស្លុតត្រង់សុចរិត
គោរពកប់អាន ស្វាមីកល្យាណ
មិនឲ្យមានហ្មង ៗ ដូចជាប្អូនស្រី
មានចិត្តមេត្រី កោតខ្លាចប្រុសបង
ស្ដីថាលើសខ្លះ មិនហ៊ានឆ្លើយឆ្លង
ខុសម្ដងគ្ដងម្ដង ខំអត់សង្កត់ ៗ

ករិយាទី ៦ ជាមិត្រឥតព្រួយ
ទោះមានទោះខ្សត់ តែងតែរួមសុខ
រួមទុក្ខប្រាកដ បើប្ដីនឿយហត់

ហ៊ានជួយក៏ប៉ុនេះ ៗ ចិត្តសោកជាល្អ
ប្រព្រឹត្តធម៌ស សាមគ្គីគប់គ្រង
មានវត្តប្រតិបត្តិ មិនឲ្យខុសឆ្គង
រកកាយបំពង ទៅរកស្វាមី ៗ
ដូចមិត្រសំឡាញ់ ពេញចិត្តឥតខ្ចាញ់
ជួបគ្នាថ្ងៃ ៗ មិនដែលពោលពាក្យ
ទ្រគោះអប្រិយ ឲ្យបែកមេត្រី
សេចក្តីកប់សាន ៗ ភរិយាទី ៧
ចិត្តមិនវៀចវិល ពីកស្ដាប្រាណ
ទោះស្តីជេរថា យ៉ាងណាប៉ុន្មាន
អាចទប់ចិត្តបាន មិនតបតវិញ ៗ
ដូចជាទាសី ទោះម្ចាស់ជេរស្តី
ធ្វើទុកបុកម្នេញ ក្រេវក្រោធឡូឡា
មិនតក៏វិញ អត់ធន់បំពេញ
ចិត្តនាយទៅហ្មាយ ៗ ភរិយាទាំងអស់
ខ្វះចិត្តសប្បុរស ខ្វះពាលក្វេងក្វាយ
បែកជាពីរផ្នែក តាមដោយបរិយាយ
អត្ថាធិប្បាយ នៃព្រះសាស្តា ៗ

ទ្រង់ត្រាស់សំដែង ទេស្នាតាក់តែង
ដោយព្រះគាថា ចំពោះនាងស្រី
ឈ្មោះសុជាតា ជាកូនប្រសា
នៃមហាសេដ្ឋី[១] ។ មានទ្រព្យស្តុកស្តម្ភ
ជាទីឧត្តម ដល់ជនប្រុសស្រី
ក្រផុតទីពឹង ដូចប្រេតអប្រិយ
ចូលដល់សេដ្ឋី បាត់ក្តីស្រេកឃ្លាន ។
ឯរឿងសេដ្ឋី ឈប់ស្វេះកាត់ខ្វី
មិនបានទិទាន ទឹងសូមសំដែង
ថ្លែងតាមបទមាន កាលព្រះទ្រង់ញាណ
សំដែងចែកជា ។ ស្រី ៣ ខាងដើម
លុះជាប់ផង្ហើម ស្លាប់ទៅកាលណា
ធ្លាក់ក្នុងអបាយ ក្រហាយខ្លោចផ្សា
ព្រោះទោសអាត្មា ប្រមាថស្វាមី ។
ស្រី ៤ ខាងចុង គំនិតបេះប្រុង
ប្រយ័ត្នស្មារតី កាន់ធម៌សុចរិត
ចិត្តស្មោះនឹងប្តី បើនិយាយស្តី

១ ឈ្មោះអនាថបិណ្ឌិក ។

សុភាពពកបសា ៗ ស្រី ៤ នេះឯង
ព្រះទ្រង់សំដែង បន្ទូលប្រាប់ថា
ស្លាប់ទៅសោយសុខ សម្បត្តិទេវតា
មានទេពកញ្ញា ហោមរោមប្រក្រតី ៗ
បើកើតជាមនុស្ស ត្រកូលក៏ខ្ពស់
កញ្ញាលោកិយ រូបសោតក៏ល្អ
សាច់សល្អិតខ្ចី ស្រស់លើសជាងស្រី
ព្រោះក្តីសុចរិត ៗ សូមលោកអ្នកប្រាជ្ញ
ប្រតិពលអង់អាច យល់ច្បាស់ភាសិត
ក្រែងពាក្យខ្ញុំតែង ខ្វែងទាស់ក្នុងចិត្ត
សូមទានប្រសិទ្ធិ ជួយកែជម្រូវ ៗ
សត្ថៈគរិយា ស្នេះឈប់ពណ៌នា
ពីការខុសត្រូវ សូរេចនិដ្ឋា
សង្ខេបទុកទៅ លែងតែងតទៅ
ព្រោះគ្មានវេលា ៗ សូមលោកអ្នកស្រី
ទោះចាស់ក្មេងក្តី កុំស្តីនិន្ទា
ដល់ខ្ញុំអ្នកតែង ក្រែងមានវេរា
គួរតែទាំគ្នា សិក្សាទៅហោង ៗ

រឿងព្រេងខ្មែរ – ច្បាប់កឹងកន្ត្រៃ

នេះសាស្ត្រកឹងកន្ត្រៃ ពោធិសត្វកាត់សេចក្តីពុំឲ្យមានជ្រេជ្រៀងលំ-អៀងដោយអគតិក្រែងមានបាបទៅនរកធ្លាក់ទៅអវិចិ ពុំហ៊ានករកូតឡើយ ហើយស្លូតសុភាពដកបងលយាវជីវំ មិនឲ្យខុសគ្គងឲ្យជាសៅហ្មងទឹងចិត្តអ្នកផងទាំងឡាយ ឲ្យបានសុខសប្បាយ ឲ្យរាស្ត្រផងរំពៃខ្លាចបាបដកបជាអាចិន្ទ្រៃប្រក្រតីស្រដីទៀងទាត់ ឲ្យមានពាក្យស័ត្យកុំឲ្យមានភ្លាត់ហោង ៗ

មានរឿងនិទានមួយថា

មានខ្លាពេលមួយទៅដេកលើរូងពស់វែក ពស់នោះលូនចេញមកលើកពពារកំស្លួលពិសចឹកខ្លានោះស្លាប់នៅមាត់រូង ថ្ងៃនោះជួនជាមហា-ឫសមួយអង្គគោចរទៅយល់ខ្លានោះស្លាប់កូរ ៗ មហាឫសីនោះអនិច្ចាករុណាខ្លានោះ មហាឫសីព្រោះខ្លានោះរស់ឡើងវិញ ហើយទើបខ្លានោះរាថាអញដេកលក់ស្រណុកសប្បាយក្នុងព្រៃ ម្តេចឡើយប្រស្តូងកំរើកឲ្យអញភ្ញាក់ម៉្លេះ អញខាំប្រស្តូងពុំលែងឡើយ ៗ ទើបមហាឫសីឆ្លើយថា ប្រស្តូងដេកលើរន្ធពស់រាចឹកកំស្លួលពិសស្លាប់ អញព្រោះប្រស្តូងរស់ឡើងហើយគួរតែប្រស្តូងសងគុណបុណ្យអញ ម្តេចឡើយប្រស្តូងនឹងខាំអញវិញ ម៉្លោះមហាឫសីនូវខ្លាប្រកែកដដែកគ្នា ពុំអស់ពុំហើយឡើយ ទើបមហាឫសីនូវខ្លានាំគ្នាទៅប្តឹងចចកថ្លែងច្បាប់ដោយដំណើរទីទៃ ៗ ៗ ទើបចចកជញ្ជឹងក្នុងចិត្តថា អញនៅក្នុងព្រៃសព្វថ្ងៃពឹងពំនាក់

ដោយនូវអានុភាពខ្លា បើអញបង្គាប់សេចក្ដីនេះឲ្យខ្លាចាញ់ហើយសមអញពុំទាក់ខ្លានៅនាព្រៃនេះពុំបានឡើយ កាលបើចចកគិតដូច្នោះហើយកាត់សេចក្ដីនេះឲ្យខ្លាស៊ីប្រស្ដែងមហាឫសីហោង នាចចកបង្គាប់សេចក្ដីដូច្នេះនេះហៅឆន្ទាគតិ មហាឫសីពុំចូលចិត្តឡើយ ស្រដីប្រកែកគ្នាទៅវិញទៅមក ហើយនាំគ្នាទៅរកប្ដឹងគោឲ្យពិចារណា មហាឫសីនូវខ្លាថ្លែងប្រាប់ដោយដំណើរទើទៃ ៗ ហើយគោជញ្ជឹងក្នុងចិត្តថា បើអញបង្គាប់សេចក្ដីនេះឲ្យខ្លាចាញ់ហើយសមខ្លានេះក៏ស្អប់អញក៏ខាំអញហោង កាលបើគោគិតដូច្នោះហើយគោនោះកាត់សេចក្ដីឲ្យខ្លាស៊ីមហាឫសីហោង គោបង្គាប់សេចក្ដីដូច្នេះនេះហៅភយាគតិ ឯមហាឫសីពុំចូលចិត្តឡើយ ឯគោជាចៅក្រមកាត់សេចក្ដីដូច្នេះ លុះគោនោះស្លាប់ទៅនរកឧទកបរិយន្តពន់ប្រមាណឥតឯសុំពានដល់តិចឡើយ ។

ទើបមហាឫសីនាំគ្នាទៅប្ដឹងស្វាឲ្យពិចារណា មហាឫសីនូវខ្លាប្រាប់ដោយដំណើរទើទៃ ៗ ហើយឯស្វាជញ្ជឹងក្នុងចិត្តថា កាលពីដីពុកអញធ្វើគុណនឹងបុរសមួយធ្លាក់ក្នុងអណ្ដូងដីពុកអញគាត់យកឡើងហើយ មានខ្លាមួយក៏ទឹងស៊ីបុរសនោះសោត ដីពុកអញគាត់លើកឡើងទុកលើឈើរួចអំពីភ័យហើយ បុរសនោះប្រែមកសម្លាប់ឯដីពុកអញវិញ ស្វានោះគិតរំពឹកដូច្នោះហើយ ទើបស្វានោះកាត់សេចក្ដីឲ្យខ្លាស៊ីហោង ឯមហាឫសីពុំចូលចិត្តឡើយ ទើបមហាឫសីនូវខ្លានាំគ្នាទៅប្ដឹងត្មាតឲ្យពិចារណា

មហាឫសីនូវខ្លាថ្លែងប្រាប់ដោយដំណើរទីទៃ ៗ ហើយឯគាត់រំពឹងដញ្ជឹង គិតក្នុងចិត្តថា សព្វថ្ងៃនេះអញបានរំពាដែលខ្លាជាអាហារបំណាំប្រក្រតីពុំដែលដាច់ បើអញបង្គាប់សេចក្ដីនេះឲ្យខ្លាចាញ់ហើយសូម្បីខ្លានេះវាខឹងនឹងអញទៅម្ដេចនឹងបានស៊ីរំពាដែលខ្លានេះ កាលបើគាត់គិតដូច្នេះ គាត់ទើបកាត់សេចក្ដីដូច្នេះនេះហៅមោហាគតិ មហាឫសីពុំចូលចិត្តឡើយ ឯគាត់បង្គាប់សេចក្ដីពុំដោយសុចរិត ពុំពិតត្រង់ លុះដល់កាលណាគាត់នោះអស់អាយុស្លាប់អំពីនោះទៅ នឹងធ្លាក់ទៅនរកពុំលែងឡើយ ទើបមហា-ឫសីនូវខ្លានាំគ្នាទៅប្ដឹងទេព្រ័ក្សឲ្យពិចារណា មហាឫសីនូវខ្លាថ្លែងប្រាប់ដោយដំណើរទីទៃៗ ហើយទេព្រ័ក្សដញ្ជឹងគិតថា នាមនុស្សដងដើរព្រៃអាស្រ័យដោយម្លប់ឈើផងទាំងពួង សឹងតែកាច់មែកហែកសន្ទឹកស្លោះសំបកឆ្នុកកាត់ដើមគិតដូច្នោះហើយ កាត់សេចក្ដីឲ្យខ្លាស៊ីមហាឫសីហោង. ទេព្រ័ក្សបង្គាប់សេចក្ដីដូច្នោះនេះហៅមោហាគតិពុំទៀងត្រង់ឡើយ នោះមហាឫសីពុំចូលចិត្តឡើយ ៗ ទើបមហាឫសីនូវខ្លានាំគ្នាទៅប្ដឹងទន្សាយឲ្យពិចារណា មហាឫសីថា នាប្រស្ដែងខ្លានេះដេកលើរន្ធពស់វែក ពស់ចេញមកខាំប្រស្ដែងនេះស្លាប់អញសែកមន្តបោសពិសឲ្យរស់ អញគិតថាប្រស្ដែងខ្លានេះយល់គុណអញ ឥឡូវនេះម្ដេចឡើយខ្លាក៏នឹងស៊ីអញវិញដូច្នេះតាមតែប្រស្ដែងទន្សាយពិចារណាឲ្យអញផង ទើបខ្លាប្ដឹងថាអញដេកលក់ស្រណុកសុខសប្បាយក្នុងព្រៃស្ថាននោះ ម្ដេចប្រស្ដែងមហាឫសីឲ្យ

អញក្បាក់ដូច្នេះ អញខាំប្រស្តែងឫសីនេះស៊ីពុំលែងឡើយ មហាឫសី
នាំអញទៅបឹងចចក ៗ បង្គាប់ឲ្យអញស៊ី ប្រស្តែងឫសីនេះពុំស្រណុក
ចិត្តឡើយ ទើបនាំអញទៅបឹងគោ ៗ បង្គាប់ឲ្យអញស៊ីប្រស្តែងឫសី ៗ ពុំ
ចូលចិត្តឡើយ ទើបអញទៅបឹងស្វា ៗ បង្គាប់ឲ្យអញស៊ីប្រស្តែងឫសីប្រ-
ស្តែងឫសីនោះពុំស្រណុកចិត្តឡើយ ទើបអញនាំទៅបឹងត្មាត ៗ បង្គាប់
អញឲ្យស៊ី ប្រស្តែងឫសីនេះពុំស្រណុកចិត្តឡើយ ទើបអញនាំទៅបឹង
ទេព្រ័ក្ស ៗបង្គាប់ឲ្យអញស៊ី ប្រស្តែងឫសីពុំស្រណុកចិត្តឡើយ ទើប
អញនាំមកបឹងប្រស្តែង តាមតែប្រស្តែងទន្សាយពិចារណាឲ្យអញផង ៗ
ទន្សាយស្តាប់មហាឫសីនូវពាក្យខ្លាហើយ ពិចារណាដោយនូវប្រាជ្ញ
ឈ្លាសវៃឈ្វេងយល់អាថ៌សេចក្តីហើយទន្សាយបង្គាប់ថា បើដូច្នោះបូរ
មហាឫសីនូវបង្ខានាំគ្នាទៅដល់ស្ថានដែលនៅនោះ ហើយឲ្យបង់ខ្លា
ដេកលក់ស្រណុកដូចអំពីដើមហើយឲ្យមហាឫសីចូលទៅដល់ដែលដេក
នោះ ឲ្យបានអញយល់នឹងពិចារណាដោយនូវប្រការនោះ កាលបើ
ដូច្នោះមហាឫសីនូវខ្លាបបួលគ្នានាំទាំងទន្សាយទៅដល់លំនៅហើយខ្លា
នៅស្ថានដដែលនោះ លុះយូរបន្តិចក្បូវពស់វែកចេញមកខាំខ្លាមិញស្លាប់
នៅមាត់ន្លនោះហោង កាលបើខ្លានោះស្លាប់ហើយ ទន្សាយថា មហា-
ឫសីព្រះអង្គមើលខ្លានោះ ហេតុតែឥតធមិវង្វេងក្បេចគុណគេ ឥឡូវនេះ
ពុំលែងនឹងវេកកម្មដំណអំពីនោះទៅមុខម្ចាស់កុំធ្វើគុណនឹងខ្លានេះហោង ។